

บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

ศศิธร วัชรสินธุ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๐

บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

ศศิธร วัชรสินธุ์

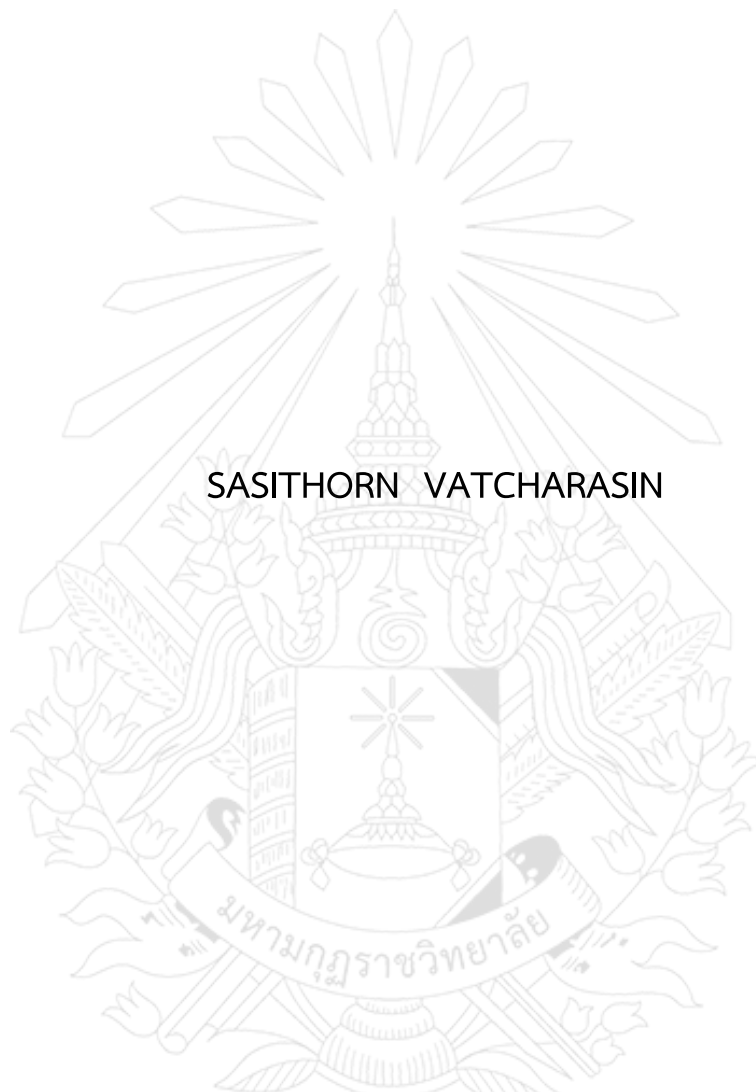
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๐

INTEGRATION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES
MANAGEMENT WITH BUDDHIST DOCTRINE

SASITHORN VATCHARASIN

A THESIS PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF BUDDHIST STUDIES
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2560 (2017)

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม
ชื่อนักศึกษา : ศศิธร วัชรสินธุ์
สาขาวิชา : พุทธศาสนศึกษา
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
: รองศาสตราจารย์ สุเชาวน์ พลอยชุม
: พระเมธาวิเชียร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
: รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษิตย์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต

.....
(พระมหาบุญศรี ภาณวุฑโฒ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ วัฒนนะ)

ประธานกรรมการ

.....
(พระเมธาวิเชียร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ สุเชาวน์ พลอยชุม)

กรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษิตย์)

กรรมการ

.....
(พระศรีวินยาภรณ์, ดร.)

กรรมการ

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Title : Integration of Small and Medium Enterprises Management with
Buddhist Doctrine
Student's Name : Sasithorn Vacharasin
Department : Buddhist Studies
Thesis Advisory Committee
: Assoc.Prof.Suchao Ploychum
: Phramedhavinaiyaros, Asst.Prof. Dr.
: Assoc.Prof.Dr. Suvin Ruksat

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Doctor's Degree.

P.S. Nānavuddho
..... Dean of Graduate School
(Phramaha Boonsri Nānavuddho, Asst.Prof. Dr.)

Thesis Committee

S.
..... Chairman
(Asst.Prof.Dr.Somboon Watana)

P. Medhavinaiyaros
..... Advisor
(Phramedhavinaiyaros, Asst.Prof. Dr.)

S. Ploychum
..... Member
(Assoc.Prof.Suchao Ploychum)

D. Suvin
..... Member
(Assoc.Prof.Dr.Suvin Ruksat)

P. Srivinayaphon
..... Member
(Phra Srivinayaphon, Dr.)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	: บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม
ชื่อนักศึกษา	: ศศิธร วัชรสินธุ์
สาขาวิชา	: พุทธศาสนศึกษา
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	
ประธานกรรมการ	: รองศาสตราจารย์ สุเชาว์ พลอยชุม
อาจารย์ที่ปรึกษา	: พระเมธาวิเชียร, ผศ.ดร.
กรรมการ	: รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิญ รักษัตย์
ปีการศึกษา	: ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ๓) เพื่อบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม และ ๔) เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม” วิทยานิพนธ์นี้ได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเอกสาร (Documentary Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยเริ่มจากการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารวิชาการ วิเคราะห์หลักพุทธธรรมจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๑๓ รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยคือการดำเนินการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมขนาดย่อมตามขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การวางแผนการทำธุรกิจ การจัดองค์การ การบริหารพนักงาน การอำนวยการและควบคุม โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ธุรกิจบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ แต่ก็มีเจ้าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่ประสบผลสำเร็จเพราะมีปัญหาอันเกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทั้งการตลาด เงินทุน แรงงานและการจัดการ

หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือ จักร ๔ ได้แก่ ๑. ปฏิรูปเทสวาสะ คือ การหาที่ตั้งที่เหมาะสมทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นการเพาะปลูกหรือการหาวัตถุดิบ การขนส่ง การประสานงานระหว่างพื้นที่ ๒ สัมปยุตตปิณฑะ คือการทำงานเป็นทีม การแสวงหา

ความรู้ใหม่ๆ จากบุคคลที่มีความชำนาญ การมีสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการอำนวยความสะดวกและการตลาด ๓. อัดตัมมาปณิธิ คือ การวางตัวให้เหมาะสม มีหลักการ มีคุณธรรมของนักธุรกิจ มีการวางแผนที่ทันต่อเหตุการณ์ ๔. ปุพเพกตปุญญตา คือ การสร้างทุนในส่วนตนได้แก่ การได้เคยสร้างทุนทางความประพฤติ (ศีล) ทุนทางความตั้งใจ (สมาธิ) และทุนทางความรู้ ความสามารถ (ปัญญา) ส่วนการสร้างทุนในผู้อื่นได้แก่ การช่วยเหลือแบ่งปันผู้อื่น การบริจาคทานอยู่เสมอ การสร้างสัมพันธไมตรีกับบุคคลรอบข้างไว้

การบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักจักร ๔ เพื่อแก้ปัญหาทั้ง ๔ ด้านนั้นได้โดยการ (๑) ปัญหาด้านการตลาดต้องสร้างองค์ความรู้ให้มีในตนเกี่ยวกับความต้องการของตลาด ภาพลักษณ์ การวางแผน ตัวผลิตภัณฑ์ สถานที่ การอำนวยความสะดวกช่วยเหลือลูกค้าและการหมั่นทำบุญกุศลอยู่ไม่ขาด (๒) ปัญหาแรงงาน เกิดจากการไหลออกของแรงงานคุณภาพ จำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจทั้งในรูปแบบของค่าตอบแทน ความก้าวหน้าในการทำงาน โดยเฉพาะการพัฒนาสร้างแรงงานของตนไว้ให้มีการรองรับ ที่สำคัญคือการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงาน การให้เกียรติ การเอาใจใส่ปัญหาของพนักงานและวางตัวเป็นเหมือนญาติผู้ใหญ่ของพนักงาน (๓) ปัญหาด้านเงินทุน ในด้านนี้นั้นต้องมีระบบบัญชีที่ถูกต้อง แหล่งเงินทุนไว้ใจ มีวินัยทางการเงิน และมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเงินเป็นที่ปรึกษา (๔) ปัญหาด้านการจัดการ ต้องใช้หลักการสร้างภูมิความรู้ให้แก่ตนด้านการบริหารจัดการ หาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยเหลือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น รู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะและสถานะ

จากการสังเคราะห์ การบริหารจัดการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักจักร ๔ จึงได้องค์ความรู้ว่า วางตนอยู่ให้มีคุณธรรม สั่งสมความรู้ความสามารถในด้านการทำธุรกิจไว้ ใส่ใจกับบุคคลผู้รู้ ทำที่อยู่และผลิตภัณฑ์ตามความต้องการผู้บริโภค เรียกว่า POWER MODEL

Thesis Title : Integration of Small and Medium Enterprises
Management with Buddhist Doctrine

Student's Name : Sasithorn Vatcharsin

สาขาวิชา : Buddhist studies

Thesis Advisory Committee

Chairman : Assoc. Suchao Ploychum

Advisor : Pramethavinairos, Asst.Prof.Dr.

Member : Assoc.Prof. Dr. Suvin Ruksat

ปีการศึกษา : B.E. 2560 (2017)

ABSTRACT

The objectives of the research entitled Integration of Small and Medium Enterprises Management with Buddhist Doctrine were as follows: 1. To study the small and medium enterprises management, 2. To study the principles of Buddhaddhamma suitable for the small and medium enterprises management, 3. To integrate the principles of Buddhaddhamma with the small and medium enterprises management, and 4. To propose guidelines in building new knowledge regarding the pattern of integrating the small and medium enterprises management with the principles of Buddhaddhamma. The study employed qualitative method by analyzing Buddhaddhamma from the Tripittaka and Commentary together with conducting an in-depth interview with the 13 experts in SME and Buddhism.

The results indicated as follows:

The small and medium enterprises management referred to manage the small and medium enterprises in the enterprises process i.e., planning, organizing, staffing, and administrating in order to use all resources for the high benefit as the purpose and goal set. Some entrepreneur, however has not succeeded due to problems both inside and outside on marketing, financial, labor and management.

Buddhadhamma principles suited for the small and medium enterprises management were 4 Cakras, namely; 1. Patirupdesavasa instanced for the right place to do works such as planting or getting sources, logistic, co-organizing among sides. 2.

Sappurisupassaya instanced for team working, searching for new knowledge for the expert and skill persons, networking between related sectors and organization both service and marketing. 3. Attasammapanidhi instanced for good conducting and personality, keeping law and rule, pertaining enterprising ethics, planning for the time. 4. Pubbekatapunnata instanced for self-assets accumulating, namely; behavioral assets (Sila), mental assets (Samadhi) and knowledge and capability (Panna). Moreover, assets have been accumulated in others, i.e., helping others, often giving donation, and being good relation with beside peoples.

The integration of the small and medium enterprises management with 4 Cakras for solving 4 enterprise problems are as follows; (1) Marketing problems are solved by learning and searching on the body of knowledge of marketing needs, image and brand, products, place, service, and usual donation and merit accumulating. (2) Labor problems in term of skillful labors quitting job are solved by reinforcement of motivation of both rewards and work growing. This is also solved by development of own labor, being good relationship with all labors, respecting them, labor-problems care and being friendly with them. (3) Financial problems are solved by doing right and clear account, source of investment funds entrusting, having money discipline, getting money expertize advisor. (4) Management problems are solved by learning and training on the management, asking for the skillful person to help, being good relationship with others and good behaving and right conduct on the role and position.

Having analyzed and synthesized, the integration of the small and medium enterprises management with 4 Cakras could be presented model and guidance of body of knowledge as behaving oneself on the morality, gaining knowledge and capability on the enterprise, care closing with learned one, doing place and product on the market needs, in the model called POWER MODEL.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดีด้วยความกรุณาให้การสนับสนุน ให้คำชี้แนะอย่างดีจากคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะกรรมการทุกท่าน รวมทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พระเมธาวิเชียรส, ผศ.ดร. เมตตาถ่ายทอดศิลป์วิชาอันเชี่ยวชาญ ใส่ใจชี้แนะแนวทาง ตรวจสอบปรับวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์จนสัมฤทธิ์ผลในทางวิชาการเพื่อนำไปใช้แก้ไขปัญหาทางวิจัย

กราบขอบพระคุณ พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ, ผศ.ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยขออน้อมสักการะด้วยความศรัทธาในการบริหารจัดการบัณฑิตวิทยาลัยให้มีศักยภาพทางการศึกษาและมีคุณธรรมเป็นวิถีชีวิตของบัณฑิต

ผู้วิจัยขออน้อมสักการะด้วยความเคารพในวิทยาทานความรู้ที่ทุกท่านชี้แนะมุมมองต่าง ๆ เพื่อให้บังเกิดผล และได้เรียนรู้ในจริยวัตรอันงดงามที่ท่านประพฤติตนเป็นเยี่ยงอย่างในแนวทางการกระบวนการเรียนรู้ ในสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษาอย่างแท้จริง

ขอขอบพระคุณ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ในการให้สัมภาษณ์ รวมถึงผู้ให้ความร่วมมือในงานวิจัยเป็นอย่างดี และคณาจารย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะบริหารสาขาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และคุณครูทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้

สุดท้ายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้จากกำลังใจ คุณพ่อตีตอง แซ่ตัน และคุณแม่สุนันท์ วัชรสินธุ์ และขอผลานิสงส์ความเอื้อเฟื้อจากทุกท่านที่ได้กล่าวนาม และมีได้กล่าวนาม ขอท่านทั้งหลายที่สนับสนุนงานวิจัยนี้ ด้วยจิตอันเป็นกุศล ขออำนาจคุณพระรัตนตรัยและธรรมแห่งความดีงามในศีล ๕ จงเป็นพลวปัจจัยเกื้อกูลกุศลเพิ่มพูนบุญราศีแด่ทุกท่าน เป็นเสปียงบุญถึงฝั่งแห่งพระนิพพานด้วยเทอญ นิพพานสส ปจฺจโย โหตุ ฯ

ศศิธร วัชรสินธุ์

สารบัญคําย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ของมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย และคัมภีร์อรรถกถาฉบับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๒ ในการอ้างอิงโดยมีคําย่อ และคำเต็มของคัมภีร์เรียงตามลำดับ ดังนี้

คําย่อ		คำเต็ม	
พระสุตตันตปิฎก			
ที.สี.	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค
ที.ปา.	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค
ม.มู.	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณณาสก
ม.ม.	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณณาสก
ม.อุ.	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปณณาสก
สํ.ส.	สุตตันตปิฎก	สํยุตตนิกาย	สคาถวรรค
สํ.สฬา.	สุตตันตปิฎก	สํยุตตนิกาย	สหายนววรรค
อง.ติก.	สุตตันตปิฎก	องคุตตรนิกาย	ติกนิปาต
อง.จตุกก.	สุตตันตปิฎก	องคุตตรนิกาย	จตุกกนิปาต
อง.ฉกก.	สุตตันตปิฎก	องคุตตรนิกาย	ฉกกนิปาต
ขุ.ขุ.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ
ขุ.ธ.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธมมปท
ขุ.สุ.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต
ขุ.ชา.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดก
ขุ.อป.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทาน
พระอภิธรรมปิฎก			
อภ.สง.	อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	
พระอรรถกถา			
ที.สี.อ.	ทีฆนิกาย	สุมงคลวิลาสินี	สีลขันธวรรคกถา
อง.ติก.อ.	องคุตตรนิกาย	สุมงคลวิลาสินี	ติกนิปาต
ม.มู.อ.	มัชฌิมนิกาย	ปญจสุทนี	มูลปณณาสกกถา
สํ.ส.อ.	สํยุตตนิกาย	สารตถปภาสินี	สคาถวรรคกถา
ขุ.ขุ.อ.	ขุททกนิกาย	ปรมตถทีปนี	ขุททกปาฐะ
ขุ.เถร.อ.	ขุททกนิกาย	ปรมตถทีปนี	เถรคาถกถา
ขุ.อป.อ.	ขุททกนิกาย	วิสุทธชนวิลาสินี	อปทานกถา

สำหรับตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อของคัมภีร์ใช้ ๒ แบบ ดังนี้

๑) แบบ ๓ ตอน คือ เล่ม/ข้อ/หน้า ใช้อ้างอิงพระไตรปิฎก เช่น ม.อ. ๑๔/๒๕๒/๒๙๗-๒๙๘ หมายถึง สุตตนตปิฎก มชฌิมนิกาย อุปริปณณาสก เล่มที่ ๑๔ ข้อที่ ๒๕๒ หน้าที่ ๒๒๐. เป็นต้น

๒) แบบ ๒ ตอน คือ เล่ม/หน้าใช้อ้างอิงอรรถกถาและคัมภีร์อื่น ๆ เช่น ที.สี.อ. ๑๑/๑๕๙. หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงควลวิลาสินี สีสกขนธวคคภูจกถ เล่มที่ ๑๑ หน้าที่ ๑๕๙ เป็นต้น

สารบัญ

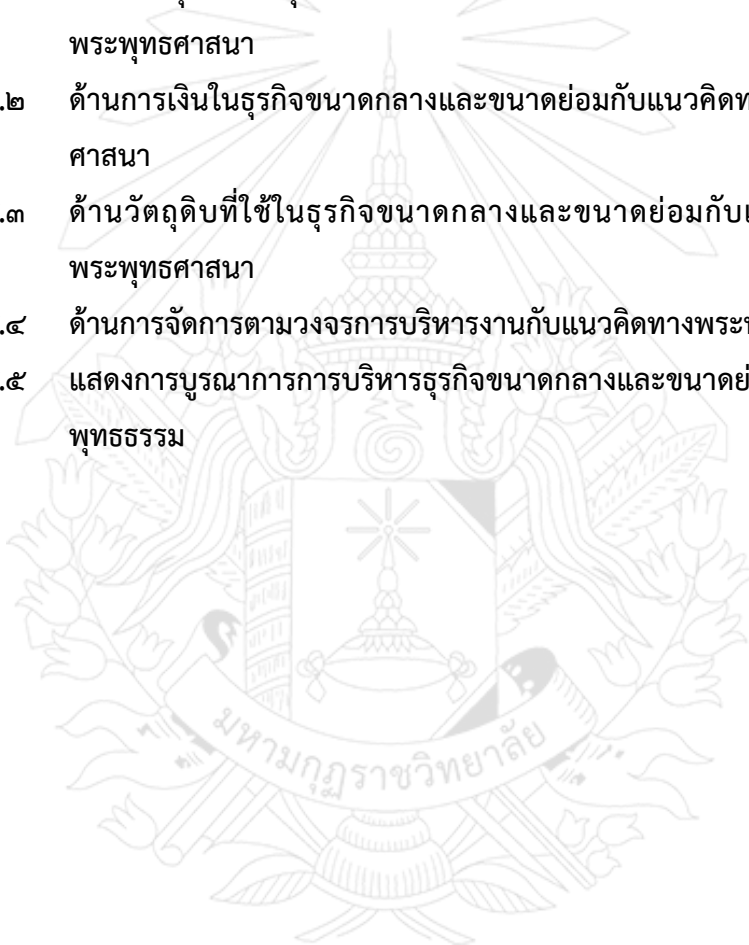
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญคำย่อ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญแผนภูมิ	ฏ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ โจทย์ในการวิจัย	๗
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๗
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๘
๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย	๘
๑.๖ เอกสารบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๑.๗ สรุปรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๖
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๗
๑.๙ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๑๘
บทที่ ๒ การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	๒๐
๒.๑ หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ	๒๐
๒.๑.๑ ความหมายของธุรกิจ	๒๐
๒.๑.๒ วัตถุประสงค์ของธุรกิจ	๒๓
๒.๑.๓ ประเภทของธุรกิจ	๒๔
๒.๑.๔ หน้าที่ของธุรกิจ	๒๖
๒.๑.๕ ธุรกิจกับจริยธรรม	๒๖๒

๒.๒	ลักษณะและจุดมุ่งหมายของการจัดการองค์การ	๒๗
๒.๒.๑	องค์การและการจัดตั้งองค์การ	๒๘
๒.๒.๒	การจัดการกับการบริหาร	๓๐
๒.๒.๓	ทฤษฎีการบริหารจัดการ	๓๑
๒.๒.๔	กระบวนการจัดการองค์การ	๓๔
๒.๒.๕	องค์ประกอบสำคัญสำหรับการบริหาร	๔๑
๒.๓	บทบาทและความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	๔๕
๒.๓.๑	ความหมายของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	๔๖
๒.๓.๒	ลักษณะของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	๔๘
๒.๓.๓	ความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อเศรษฐกิจ	๕๙
๒.๓.๔	นโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	๖๐
๒.๔	บทสรุป	๖๒
บทที่ ๓	หลักพุทธธรรมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	๖๗
๓.๑	ที่มาของหลักธรรมที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	๖๘
๓.๒	แนวคิดการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามนัยทางพระพุทธศาสนา	๖๙
๓.๓	หลักพุทธธรรมในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	๗๑
๓.๓.๑	หลักธรรม จักร ๔	๗๒
๓.๓.๒	หลักปาปณิกธรรม ๓ ปราภฏในทุติยาปาปณิกสูตร	๑๑๓
๓.๔	สรุปหลักพุทธธรรม	๑๑๔
บทที่ ๔	บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม	๑๒๔
๔.๑	สรุปสาเหตุของปัญหาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	๑๒๕
๔.๒	การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม	๑๒๗
๔.๓	บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม	๑๓๘
๔.๔	การวิเคราะห์บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม	๑๕๙
๔.๕	การสังเคราะห์บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม	๑๖๗

บทที่ ๕	สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	๑๗๓
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๗๓
	๕.๒ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย	๑๘๒
	๕.๓ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเพื่อการวิจัย	๑๘๔
	๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๘๔
	๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเพื่อการวิจัย	๑๘๖
บรรณานุกรม		๑๘๗
ภาคผนวก		๑๙๕
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	๑๙๖
	ภาคผนวก ข บุคลากร	๑๙๘
	ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	๒๐๑
	ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก	๒๐๕
	ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์	๒๐๘
	ภาคผนวก ฉ ภาพประกอบการสัมภาษณ์	๒๒๘
ประวัติผู้วิจัย		๒๓๖

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ ๓.๑	แสดงหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อมจำแนกตามด้านในจักร ๔	๑๑๖
ตารางที่ ๓.๒	แสดงหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม จำแนกตามด้านในจักร ๔	๑๒๒
ตารางที่ ๔.๑	คนหรือบุคคลในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับแนวคิดทาง พระพุทธศาสนา	๑๒๗
ตารางที่ ๔.๒	ด้านการเงินในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับแนวคิดทางพระพุทธ ศาสนา	๑๒๙
ตารางที่ ๔.๓	ด้านวัตถุดิบที่ใช้ในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับแนวคิดทาง พระพุทธศาสนา	๑๓๐
ตารางที่ ๔.๔	ด้านการจัดการตามวงจรการบริหารงานกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา	๑๓๑
ตารางที่ ๔.๕	แสดงการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลัก พุทธธรรม	๑๓๗

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า	
แผนภูมิ ๑.๑	แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้การวิจัย	๑๗
แผนภูมิ ๒.๑	แสดงกระบวนการจัดการองค์การ	๔๑
แผนภูมิ ๓.๑	แสดงการสรุปจักร ๔ : ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองดุจล้อนำรถ ไปสู่ที่หมาย	๗๖
แผนภูมิ ๓.๒	แสดงด้านปฏิรูปเทศ การเลือกสถานที่ตั้งอันเหมาะสม	๙๐
แผนภูมิ ๓.๓	แสดงด้านสัปปริสุปปสังเสวะ การคบสัตบุรุษ	๙๘
แผนภูมิ ๓.๔	แสดงด้านอัตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ชอบ	๑๐๗
แผนภูมิ ๓.๕	ด้านบุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้ทำความดีไว้ในก่อน	๑๑๒
แผนภูมิ ๓.๖	แสดงหัวข้อธรรมจำแนกตามด้านต่างๆในจักร๔	๑๑๗
แผนภูมิ ๓.๗	แสดงหัวข้อธรรมต่างๆที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม ซึ่งจำแนกตามด้านต่างๆในจักร๔	๑๒๓
แผนภูมิ ๔.๑	แสดงการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	๑๓๓
แผนภูมิ ๔.๒	แสดงหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม	๑๓๖
แผนภูมิ ๕.๑	“POWER MODEL” รูปแบบบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม	๑๘๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เข้าสู่ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ โดยเริ่มต้น จากสถาบันการเงิน ก่อนจะลุกลามไปสู่ธุรกิจทุกประเภทในภาคเอกชน องค์กรและบุคลากรหลายฝ่าย พยายามเรียนรู้ ปรับตัว และหาแนวทางที่จะร่วมกันฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจ เพื่อบรรเทาวิกฤตการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาองค์กรทางธุรกิจต่าง ๆ ในช่วงที่เศรษฐกิจไทยประสบกับภาวะ เศรษฐกิจถดถอย กระทรวงอุตสาหกรรมโดย กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้เล็งเห็นว่าธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม(Small and Medium Enterprises : SMEs) เป็นเป้าหมายหนึ่งที่ทางการควรให้ ความสำคัญ เนื่องจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะมีส่วน ในการช่วยสนับสนุนการฟื้นตัวของ เศรษฐกิจ ในปัจจุบันธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นกลไกที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของ ประเทศไม่น้อยไปกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ (Large Enterprises : Les) เห็นได้จากข้อมูลของสำนักงาน ส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งได้ระบุไว้ว่า “จำนวนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมี จำนวน ร้อยละ ๙๙.๘ ของธุรกิจทั้งหมด และมีการจ้างงาน ร้อยละ ๗๘ ของการจ้างงานทั้งประเทศ” ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ใหญ่มาก^๑ จากความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่มีอยู่ทั่วประเทศ จำนวน ๒.๖๔๗ ล้านราย ก่อให้เกิดการจ้างงาน ๑๐.๙๙๖ ล้านคน สามารถสร้างรายได้จากการส่งออก ๒.๐๖๙ ล้านบาท สะท้อนได้ว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นรากฐานและกลไกสำคัญของระบบเศรษฐกิจประเทศ ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในตัวสินค้ารวมทั้งยังทำรายได้นำเงินตรา ต่างประเทศจากการส่งออกและยังสามารถผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้า อันทำให้ประเทศ สามารถประหยัดเงินตราต่างประเทศได้จำนวนมากในแต่ละปี อีกทั้งยังเป็นแหล่งสร้างเสริมประสพ การณ์แก่ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้เริ่มต้นธุรกิจใหม่หรือนักลงทุนหน้าใหม่ จากธุรกิจเล็ก ๆ และ พัฒนาจนเติบโตในที่สุด นอกจากนี้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังเป็นหน่วยผลิตที่สนับสนุนและ เชื่อมโยงไปสู่กิจการต่าง ๆ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่ ธุรกิจขนาดกลาง หรือธุรกิจขนาดย่อมด้วย กันเองในรูปแบบของการผลิตเป็นสินค้าวัตถุดิบขั้นต้น ชั้นกลาง ด้วยวิธีการว่าจ้างผลิต หรือการรับ ช่วงการผลิต (Subcontracting) ทั้งนี้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังช่วยเชื่อมโยงระหว่างภาคการ

^๑สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, (๒๕๕๔), รายงานสถานการณ์ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี ๒๕๕๓ และแนวโน้ม ปี ๒๕๕๔, (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก: <http://www.sme.go.th/SiteCollectionDocuments/White๒๕๕๒-new/ chapter-๖. pdf>

ผลิตที่เกี่ยวข้องกัน เช่นภาคเกษตร ภาคการบริการขนส่ง ภาคการก่อสร้าง ภาคการค้าส่ง-ค้าปลีก และการเกิดขึ้นของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศเท่ากับเป็นการ

กระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการกระจายรายได้ที่ดีทางหนึ่ง^๒

หลังจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงย้ำถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นปรัชญาที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้เศรษฐกิจไทยสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้น ทางสายกลาง สำหรับการดำเนินชีวิตของคนไทยในทุก ระดับชั้นตามหลักการแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับกลยุทธ์ทางธุรกิจที่มุ่งเน้นเรื่องของการพัฒนาที่สมดุลเพื่อตอบรับกับโลกาภิวัตน์และป้องกันถึงผลกระทบที่มาจากภายในประเทศและภายนอกประเทศ หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นประกอบไปด้วยสามองค์ประกอบ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความต้อการมีระบบภูมิคุ้มกันในตนเองที่ดี เพื่อเป็นความสามารถในการเผชิญกับปัญหาและผลกระทบจากภายในและภายนอกประเทศ และยังมีอีกสองเงื่อนไขที่จะทำให้ความพอเพียงนั้นประสบผลสำเร็จได้คือ เงื่อนไขทางความรู้ และเงื่อนไขทางคุณธรรม ซึ่งเงื่อนไขทางความรู้ได้แก่ การวางแผนอย่างละเอียดรอบคอบ การใช้ความรู้อย่างระมัดระวัง และการนำแผนนั้นไปปฏิบัติใช้อย่างเคร่งครัด ส่วนเงื่อนไขทางคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์และความมีจริยธรรมในตนเองพร้อมทั้งมีการดำเนินชีวิตที่มีความเพียรพยายาม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ดังนั้นจึงเป็นที่มาว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถที่จะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักพุทธธรรม มาผสมผสานกัน เพื่อก่อให้เกิดการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนและยังประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมได้อย่างพอเพียง ซึ่งชุมชนถือเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมาย ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่กำลังประสบอยู่ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนั้น มีสาเหตุสำคัญคือ คนไทยไม่สามารถพึ่งตนเองได้ในภาวะเศรษฐกิจที่ทรุดตัว ดังนั้นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทางเศรษฐกิจส่งผลให้สังคมถูกแบ่งเป็นสองระบบ คือระบบทุนและระบบชุมชน ทำให้เกิดการบริโภครายอย่างฟุ่มเฟือย มีการใช้จ่ายเกินตัว ชุมชนพึ่งตนเองได้น้อยลง ส่งผลให้ชุมชนมีความอ่อนแอ ประสบปัญหาด้านหนี้สิน สูญเสียวัฒนธรรมในการพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีการแก่งแย่งแข่งขัน ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำขึ้นในสังคม นอกจากนี้การพัฒนาในอดีตที่

^๒อภิสิทธิ์ ประวัตินเมือง, รูปแบบความสัมพันธ์และการสร้างสมการทำนายของกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจและภูมิความรู้ความชำนาญที่มีต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในธุรกิจร้านหนังสือ, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๔.

ผ่านมาจะพิจารณาที่ประสิทธิภาพและความเป็นธรรมที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาภายใต้กำหนดระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น แต่จากกระแสเรียกร้องในสังคมที่ต้องการให้การพัฒนานั้นคำนึงถึงการอยู่รอดและการกินดีอยู่ดีของคนในอนาคตร่วมกัน จึงเป็นเหตุให้รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาธุรกิจให้ยั่งยืนเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน และให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงจึงหันมาสนับสนุนให้มีการดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเนื่องจากธุรกิจลักษณะนี้ใช้เงินลงทุนไม่มาก อย่างน้อยขั้นต่ำไม่เกิน ๕ ล้านบาท และยังมีส่วนช่วยสนับสนุนการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมให้มีความยั่งยืนเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการพัฒนากระบวนการตัดสินใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหา ยกระดับและปรับปรุงความสามารถในการดำเนินธุรกิจ ด้วยเหตุนี้จึงนำมาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนสามารถกำหนดชีวิตและดำเนินชีวิตตามความต้องการของตนเองได้มากขึ้น จึงจะนำมาสู่ชุมชนที่มีความเข้มแข็งและสามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดการจ้างงานและเพิ่มผลผลิตให้กับประเทศโดยรวมในเกณฑ์ดี รวมทั้งก่อให้เกิดการปรับตัวและนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจในอนาคต เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นภายหลังจากความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศที่ไม่สามารถทำให้คนในประเทศอยู่ดีมีสุขได้ จึงต้องแสวงหาทางออกที่นำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศร่วมกันของคนในชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพและคุณธรรมส่งผลให้มีความสุข ซึ่งในปัจจุบันนี้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นกลุ่มธุรกิจที่กำลังได้รับความนิยม และทำให้เกิดสินค้าใหม่ ๆ ที่ภาครัฐได้เล็งเห็นว่าต้องสนับสนุนเพื่อให้ประชาชนสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ นอกจากการเป็นมนุษย์เงินเดือน ทำให้ประชาชนรากหญ้าสามารถพึ่งตนเอง ก่อให้เกิดให้ชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีการพัฒนาที่ยั่งยืน อันจะนำมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งผลให้คนมีความสุขอย่างแท้จริง ด้วยการสร้างงาน สร้างเงิน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจนสามารถพัฒนาไปสู่ธุรกิจขนาดใหญ่ได้ การพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยระบบการบริหารธุรกิจที่มีประสิทธิภาพนำมาซึ่งการส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลให้มีรายได้เข้าประเทศไม่น้อยเลย^๓

ปัญหาของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยมีลักษณะเฉพาะและครอบคลุมหลายด้าน ทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะธุรกิจในระดับนี้ยังเป็นสิ่งใหม่ในระบบเศรษฐกิจของไทยที่ยังต้องการการส่งเสริมและการพัฒนาอีกระยะหนึ่ง ปัญหาหลักของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยที่รวบรวมโดยสำนักงานส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประกอบด้วย

^๓สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. สถานภาพ SMEs ประเทศไทย : บทบาทเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม), ๒๕๕๓.

๑) ปัญหาด้านการตลาด ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่มักตอบสนองความต้องการของตลาดในท้องถิ่น หรือตลาดภายในประเทศ ซึ่งยังขาดความรู้ความสามารถในการตลาดในวงกว้าง โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ ขณะเดียวกันความสะดวกรวดเร็วในการคมนาคมขนส่ง ตลอดจนการเปิดเสรีทางการค้า ทำให้ธุรกิจขนาดใหญ่ รวมทั้งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาแข่งขันกับสินค้าในท้องถิ่นหรือในประเทศที่ผลิตโดยกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมากขึ้น

๒) ปัญหาขาดแคลนเงินทุน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักประสบปัญหาการขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน เพื่อมาลงทุนหรือขยายการลงทุนหรือเป็นเงินทุนหมุนเวียน ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีการทำบัญชีอย่างเป็นระบบและขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ทำให้ต้องพึ่งพาเงินกู้นอกระบบ และต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูง

๓) ปัญหาด้านแรงงาน แรงงานที่ทำงานใน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จะมีปัญหาการเข้าออกสูง กล่าวคือ เมื่อมีฝีมือและมีความชำนาญมากขึ้นก็จะย้ายออกไปทำงานในโรงงานขนาดใหญ่ที่มีระบบและผลตอบแทนที่ดีกว่า จึงทำให้คุณภาพของแรงงานไม่สม่ำเสมอการพัฒนาไม่ต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพสินค้า

๔) ปัญหาข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีการผลิต โดยทั่วไปธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มักใช้เทคนิคการผลิตไม่ซับซ้อนเนื่องจากการลงทุนต่ำและผู้ประกอบการ/พนักงานขาดความรู้พื้นฐานที่รองรับเทคนิควิชาที่ทันสมัยจึงทำให้ขาดการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานที่ดี

๕) ปัญหาข้อจำกัดด้านการจัดการ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักขาดความรู้ในการจัดการหรือการบริหารที่มีระบบใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ โดยเรียนถูกเรียนผิดเป็นหลักอาศัยบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้องมาช่วยงานการบริหารภายในลักษณะนี้แม้จะมีข้อดีในเรื่องการดูแลที่ทั่วถึง (หากธุรกิจไม่ใหญ่นัก) แต่เมื่อกิจการเริ่มขยายตัวหากไม่ปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีระบบก็จะเกิดปัญหาเกิดขึ้นได้

๖) ปัญหาการเข้าถึงบริการการส่งเสริมของรัฐ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมากเป็นการจัดตั้งกิจการที่มีรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น ผลิตตามบ้านผลิตในลักษณะโรงงานห้องแถวไม่มีการจดทะเบียนโรงงาน ทะเบียนพาณิชย์ หรือทะเบียนการค้าตั้งนั้นกิจการโรงงานเหล่านี้ จึงค่อนข้างปิดตัวเองในการเข้ามาใช้บริการของรัฐ เนื่องจากปฏิบัติไม่ค่อยถูกต้องเกี่ยวกับการเสียภาษี การรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม หรือรักษาความปลอดภัยที่กำหนดตามกฎหมายนอกจากนี้ในเรื่องการส่งเสริมการลงทุนก็เช่นเดียวกัน แม้รัฐจะได้ลดเงื่อนไขขนาดเงินทุนและการจ้างงานแล้วก็ตามเพื่อจูงใจ แต่มีธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพียง จำนวนน้อยที่มีโอกาสได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐ

๗) ปัญหาข้อจำกัดด้านบริการส่งเสริมพัฒนาขององค์การภาครัฐและเอกชน การส่งเสริมพัฒนา ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ผ่านมาได้ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่

เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมส่งเสริมการส่งออกสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตลอดจนสมาคมการค้าและอุตสาหกรรมต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมมีจำนวนมากและกระจายอยู่ทั่วประเทศ ประกอบกับข้อจำกัดของหน่วยงานดังกล่าว เช่น ในเรื่องบุคลากร งบประมาณ จำนวนสำนักงานสาขาภูมิภาคการให้บริการส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ จึงไม่อาจสนองตอบได้ทั่วถึงและเพียงพอ

๘) ปัญหาข้อจำกัดในการรับรู้ข่าวสารข้อมูล เนื่องจากปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ข้างต้น ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยทั่วไปจึงค่อนข้างมีจุดอ่อนในการรับรู้ข่าวสารด้านต่าง ๆ เช่น นโยบายและมาตรการของรัฐ ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีความสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในโลกและในประเทศไทย พัฒนาการของธุรกิจขนาดนี้เกิดขึ้นมาจากการทำหน้าที่ของผู้ประกอบการที่เป็นหลักก่อนที่จะพัฒนาเป็นหน่วยงานที่มีเงินทุนและผู้ร่วมงานเพิ่มมากขึ้นปัจจุบันจำนวนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีสัดส่วนร้อยละ ๙๙ ของจำนวนธุรกิจรวมในเกือบทุกประเทศทั่วโลกและเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีการจ้างงานมากกว่าร้อยละ ๗๐ ของแรงงานรวมในเกือบทุกประเทศเช่นกัน อย่างไรก็ตามธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลับมีสัดส่วนในการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมระหว่างร้อยละ ๓๐ ถึงร้อยละ ๕๐ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ซึ่งหมายความว่าธุรกิจขนาดใหญ่ยังคงมีความสำคัญในเชิงมูลค่ามากกว่า จึงนับได้ว่าจุดนี้เป็นจุดที่ควรปรับปรุงผลจากการดำเนินการของธุรกิจในระดับนี้

แต่ข้อจำกัดเรื่องขนาดและโอกาสในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งสถานการณ์ต่างๆที่เปลี่ยนแปลงและอาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่นภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asian Economic Community หรือ AEC) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมดำเนินธุรกิจได้อย่างยากลำบาก จำเป็นที่ภาครัฐต้องเข้าไปช่วยส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมดำเนินไปได้^๔ แต่ที่ผ่านมา ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ยังคงมีอุปสรรคทั้งในเรื่องความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การรับบริการจากหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงช่องทางการตลาด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงการปรับตัว

^๔ ภัทธรณ พงษ์พิชญชัย. (๒๕๕๔). ทิศทางการส่งเสริม SMEs ไทย ๒๕๕๕-๒๕๕๙ (ตอนที่ ๑) (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : <http://www.sme.go.th/Lists/editorInput/DispF.aspx?List>

ให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป^๕ การพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเป็นแนวความคิดการพัฒนาที่เกิดขึ้น ภายหลังจากความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศที่ไม่สามารถทำให้คนในประเทศอยู่ดีมีสุขได้ จึงต้อง แสวงหาทางออกที่นำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศร่วมกันของคนในชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรมและความสุข ก่อให้เกิดให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีการพัฒนา อย่างยั่งยืน อันจะนำมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งผลให้คนมีความสุขอย่างแท้จริง

จากการที่กล่าวแล้วว่าต้องแสวงหาทางออกที่นำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศร่วมกัน ของคนในชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และคุณธรรมส่งผลให้มีความสุข ซึ่งในปัจจุบันนี้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นกลุ่มธุรกิจที่กำลังได้รับความนิยม และทำให้เกิด สินค้าใหม่ ๆ ที่ภาครัฐได้เล็งเห็นว่าต้องสนับสนุน เพื่อให้ประชาชนสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ผู้วิจัยจึง สนใจที่จะศึกษาการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม อันมี รูปแบบวิธีการของผู้ประกอบการอันจะทำให้สามารถเข้าใจถึงการประกอบกิจการที่จะนำมาซึ่งความ สำเร็จภาวะภายในของผู้ประกอบการด้วยจักร ๔ ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหาร ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กล่าวคือ จักร ๔ แปลว่า ล้อรถ ล้อรถย่อมหมุนนำผู้ขับขี่รถไปสู่ จุดหมายธรรมที่ได้ชื่อว่าจักร เพราะเปรียบเสมือนล้อรถ นำบุคคลผู้ปฏิบัติไปสู่ความเจริญ ซึ่งเป็น หลักธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจล้อนำรถไปสู่ที่หมาย ๔ ด้าน จักร ๔ ธรรมนำชีวิตไปสู่ ความเจริญรุ่งเรือง จักร ๔ ในทางพุทธศาสนามีความหมาย ตามพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับ พระ ธรรมปิฎก ดังนี้ ล้อ, ล้อรถ, ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจล้อนำรถไปสู่ที่หมายมี ๔ อย่าง เพื่อการสร้างสมคุณความดีเตรียมพร้อมไว้แต่ต้น^๖

หลักการ จักร ๔ นี้ ในทางพุทธศาสนา จะเป็นการให้คำแนะนำ หรือสอนให้สำหรับบุคคลที่ พึ่งต้องการที่จะแสวงหาความพ้นทุกข์ หรือหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง แต่ในทางที่เป็นความจริง แล้ว หลักการ จักร ๔ นี้ ย่อมสามารถนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ได้กับ บุคคลทุกแขนงอาชีพ ทุกแขนง ความรู้ จะว่า เป็นหลักในการ ค้าขาย ก็ได้ จะว่าเป็นหลัก การแสวงหาที่ทำงาน ก็ได้ หรือจะว่า เป็น หลักการแสวงหาอาชีพ ก็ว่าได้ อีกทั้ง หลักการจักร ๔ นี้ จะเปรียบไปคล้ายการหาแหล่งทำเล ที่อยู่ อาศัย หรือทำมาหากิน ในระดับบุคคลทั่วไปก็ยังสามารถได้เพราะเป็นหลักการที่กว้างขวาง สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ หรือนำไปใช้ได้โดยตรง กับทุกคน เพราะ ไม่ว่าจะบุคคลนั้นๆ จะอยู่ในอาชีพ หรือบทบาท

^๕สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (๒๕๕๕).สสว.จัดทำกรอบแผน ส่งเสริม SMEs ปี ๒๕๕๗. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : <http://www.sme.go.th/List/EditorInput/DispF.aspx?List>

^๖พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (บริษัท เอส .อาร์.พีริ่งติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๐.

หน้าที่ใด ล้วนต้องใช้หลัก จักร ๔ นี้ยึดถือไว้เป็นบรรทัดฐาน นำไปเป็นแม่แบบในการปฏิบัติ ก็ย่อมสามารถนำตน ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ หลักจักร ๔ จึงสามารถนำมาใช้ได้กับธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม คือการเลือกหาทำเลที่ตั้ง การติดต่อประสานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง การตั้งต้นไว้ชอบ และการมีวิธีการในการประกอบธุรกิจจากผู้ที่เคยทำมาก่อน จักร ๔ นี้ถือว่าเหมาะกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอันนำมาซึ่งการประสพผลสำเร็จของการทำธุรกิจ ความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อเศรษฐกิจ เป็นธุรกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นธุรกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ และยังรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรม เมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูกรวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพแรงงานเข้ามาหางานในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งช่วยการกระจุกตัวของโรงงาน กิจการธุรกิจเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม พระพุทธศาสนามองการศึกษาเป็นพื้นฐานของการพัฒนาชีวิตมนุษย์ ดังนั้นจึงมีหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ไว้มากมาย ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาและสั่งสอนมนุษย์ให้ประพฤติปฏิบัติตน ตั้งมั่นอยู่ในความดี ซึ่งหลักพุทธธรรมเป็นการดำเนินไปตามความเป็นจริงที่ต้องการให้พุทธบริษัทสำเร็จประโยชน์ตั้งแต่เบื้องต้นจนถึงจุดหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเล็งเห็นและเข้าใจในคุณค่าที่จะนำหลักการทางพุทธศาสนาที่มีความสำคัญมาช้านานและมีประโยชน์อย่างแท้จริงมาเชื่อมต่อในการบริหารธุรกิจให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามความเป็นจริง โดยการปรับเปลี่ยนมุมมองและทัศนคติที่เชื่อมต่อการบริหารธุรกิจ เฉกเช่นการที่พุทธศาสนามีมากกว่า ๒,๖๐๐ ปี เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ในการนับถือพุทธศาสนาต่อไป

๑.๒ โฉมทัศน์ในการวิจัย

- ๑.๒.๑ การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นอย่างไร
- ๑.๒.๒ หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นอย่างไร
- ๑.๒.๓ การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรมเป็นอย่างไร
- ๑.๒.๔ รูปแบบการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรมเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

- ๑.๓.๒ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
- ๑.๓.๓ เพื่อบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม
- ๑.๓.๔ เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม”

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื่องจากการศึกษาบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม ขอบเขตเนื้อหาจึงจำแนกเป็นดังนี้

๑. การศึกษาวิเคราะห์ด้านการบริการธุรกิจเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเท่านั้น ซึ่งการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการบริหารและหลักการบริหารธุรกิจ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประกอบด้วยทรัพยากร ๔M ได้แก่ ด้านคน (Man) ด้านเครื่องจักรและวัตถุดิบ (Material) ด้านการบริหารจัดการ (Management) และด้านเงินทุน (Money)

๒. ขอบเขตด้านเนื้อหาด้านพุทธธรรมเกี่ยวกับจักร ๔ อันเป็นพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทั้งนี้จักร ๔ มีหลักธรรมมากมายภายใต้หัวข้อจักร ๔ หลักการในเรื่องของจักร ๔ นี้ นับได้ว่า เป็นการให้คำแนะนำ หรือสอนหลักการหรือวิธีการในการดำรงชีวิตในกับบุคคลทั้งหลายในทุกระดับชั้นได้เป็นอย่างดี ซึ่ง ก็ขึ้นอยู่กับว่า ใครจะมีบทบาท ความรู้ ใดๆ ควรที่จะแสวงหาถิ่นที่จะทำให้บุคคลนั้นๆ มีความสุข ความเจริญ ในชีวิตตั้งแต่ระดับบุคคล ไปจนถึงระดับอริยะบุคคล

๑.๔.๒ การศึกษาขอบเขตด้านการบริหารจัดการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ศึกษาจากหนังสือ บทความและเอกสารต่างในอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดของกระทรวงพาณิชย์ หอสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นต้น

๑.๔.๓ การศึกษาด้านพุทธธรรมมีการนำหลักพระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกและอรรถกถาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเรื่องของจักร ๔ ที่เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม” เป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์ (Qualitative Documentary and Interview Research) โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑.๕.๑ ค้นคว้าเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๑.๕.๒ ค้นคว้าเอกสารและข้อมูลทางด้านพุทธศาสนาที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้เพื่อการบริหาร

๑.๕.๓ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (In-depth Interview) รวม ๑๓ รูป/คน โดยแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ พระภิกษุสงฆ์ จำนวน ๓ รูป ส่วนที่ ๒ ฆราวาส จำนวน ๑๐ คน ซึ่งการสัมภาษณ์บุคคล ตัวอย่าง จำนวน ๑๐ ท่าน ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้มีความรู้ทางวิชาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา เพื่อค้นหารูปแบบองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่สมบูรณ์ที่สุด

๑.๕.๔ อภิปรายการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

๑.๕.๖ นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ “การบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม”

๑.๕.๗ นำเสนอรูปแบบ (Model) การบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม”

๑.๖ เอกสารบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสารบทความที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหนังสือและเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งเอกสารเหล่านี้ให้ข้อมูลที่เป็นความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการในแนวต่าง ๆ ที่สามารถเสริมความรู้แก่ผู้วิจัยได้ดังต่อไปนี้

สุวรรณี แสงมหาชัย เขียนไว้ในหนังสือ องค์การและการจัดการ (Organization and Management) ภาวะผู้นำคือความสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อกลุ่มทำงาน เพื่อทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ คุณลักษณะทางบุคลิกภาพเป็นคุณลักษณะที่มีอิทธิพลต่อผู้นำที่ดี เช่นคุณลักษณะความกระตือรือร้นของผู้จัดการฝ่ายขายย่อมมีมากกว่าผู้จัดการฝ่ายด้านควบคุมสินค้าคงคลัง คุณลักษณะพื้นฐานของผู้นำ คือ การรู้จักตนเอง หรือการได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับตนเองเพื่อการปรับปรุงตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความฉลาดเชิงอารมณ์ เข้าใจงาน มีทักษะในการติดต่อสื่อสารที่ดี มีความคิดริเริ่ม ชอบแก้ปัญหา มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ ผู้นำที่มุ่งความสัมพันธ์จะมีการแสดงออกในพฤติกรรมที่ไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับนับถือในความคิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีความห่วงใยและเอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ ช่วยเหลือเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว มีที่ทำเป็นมิตร และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้าพบได้ทุกเวลา มีการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน จากเรื่องลักษณะก็มาถึงการมุ่งไปที่กิจกรรมที่ผู้นำทำเพื่อเพิ่มผลผลิตและขวัญกำลังใจ ผู้นำที่มุ่งงานเป็นลักษณะของผู้นำซึ่งกำหนดบทบาทของตนเองและของพนักงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ขององค์การ เห็นได้จากการมอบหมายงาน และกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน และการคาดหวังในผล การปฏิบัติงาน^๗

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในหนังสือ ชื่อเศรษฐศาสตร์ในชีวิต ประจำวัน (Economic in Daily Life) ในด้านการค้าและการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ เป็นบทบาทที่ ภาครัฐจะต้องทำหน้าที่กำกับดูแลให้หน่วยธุรกิจทำการผลิต การค้า และการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ อย่างเป็นธรรมและเกิดประโยชน์ต่อผู้บริโภค ประชาชน เศรษฐกิจและสังคมโดยรวม ไม่ให้กลุ่มใด กลุ่มหนึ่งเอาเปรียบกลุ่มอื่น และปฏิบัติตามข้อตกลงและกฎหมายที่กำหนดไว้ พร้อมส่งเสริมการผลิต การค้า และการลงทุน เพื่อให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมและดำเนิน นโยบายให้เศรษฐกิจ มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นการลงทุนเพิ่มขึ้น ขยายการผลิต เพิ่มขึ้น มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ทำให้รายได้ประชาชนและรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจขยายตัว อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการพัฒนารายการ การผลิต และผลผลิต ให้มีคุณภาพสูงขึ้น ทำให้ชีวิตและ ความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในเมืองและชนบทเจริญก้าวหน้า การผลิตภาคอุตสาหกรรม ภาค เกษตรกรรมและบริการได้รับการพัฒนาและเกิดผลประโยชน์ร่วมกัน ชีวิตความเป็นอยู่ของคนใน สังคมดีขึ้น อันเป็นบทบาทที่ทั้งภาครัฐและเอกชนพึงทำให้การค้าและการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ นำพาเศรษฐกิจและสังคมไปสู่จุดหมายที่สังคมต้องการและเรียกร้องให้ทุกคนดำเนินการตามบทบาท ของตน^๘

พระธรรมประติปัตติ วยาปฐิธารา (พระอริยวังโส) เขียนไว้ในหนังสือ ชื่อ พุทธเศรษฐใน ธรรมศาสตร์ ความว่า การบริหารนโยบายเศรษฐกิจมหภาคแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังสร้างผลลัพธ์ อันไม่พึงประสงค์หลายประการ หนึ่งในนั้นคือ ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่สามารถส่งผ่านผลกระทบไปยัง ระบบเศรษฐกิจต่างๆ ทั่วโลกในปรากฏการณ์และส่งผลให้บุคคลปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามการ คาดการณ์ของตน จะสังเกตว่า ยังมีการปรับตัวเท่าใดก็ยิ่งหนีออกจากวิกฤติ เศรษฐกิจโลกก็ยิ่งหนีไม่ พ้นปัญหาในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ ทุกชุมชน ทุกประเทศ ไม่ว่าจะปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาค่าความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งในที่สุดก็ได้นำไปสู่ การสร้างกรอบและระเบียบสำหรับการเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ การบริหารสังคมเศรษฐกิจด้วย เศรษฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ของบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนพื้นฐานวัฒนธรรม พระพุทธ ศาสนาสรางโลกให้สังคมมีความประเสริฐอยู่เสมอ บุคคลที่มีคุณภาพ มีการให้เพื่อการอยู่ร่วมกันได้

^๗รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณี แสงมหาชัย, **องค์การและการจัดการ**, (ภาควิชาการบริหาร รัฐกิจคณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๕๖, ๓๙๖ หน้า.

^๘คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน**, (พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕, ๒๓๐ หน้า.

อย่างเกื้อกูล มีน้ำใจต่อกัน สอนให้ใช้ประโยชน์ตามเหตุตามปัจจัยนั้น เพื่อการอยู่ร่วมกันได้ โดยการเข้าใจหลักพระพุทธศาสนาจึงจำเป็นต้องนำหลักพุทธธรรมเข้ามาในการบริหารจัดการธุรกิจ^๕

บทความสถาบันพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เครือข่ายมหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๔๘ ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเบื้องต้นโดยสาระดีดี.คอมความว่ากรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้เก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการศึกษาวิจัยในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมาพบว่าปัญหาโดยรวมของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ประสบอยู่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพอจะสรุปได้ดังนี้

๑. ปัญหาด้านการตลาดยังขาดความรู้ความสามารถด้านการตลาดในวงกว้างโดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ

๒. ขาดแคลนเงินทุน การขอกู้เงินจากสถาบันการเงินเพื่อมาลงทุนหรือขยายการลงทุน หรือเป็นเงินทุนหมุนเวียน เนื่องจากไม่มีการทำบัญชีอย่างเป็นระบบและขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ ทำให้ต้องพึ่งพาเงินกู้ธนาคารที่ต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูง

๓. ปัญหาด้านแรงงาน บุคลากรเมื่อมีฝีมือและมีความชำนาญงานมากขึ้น ก็จะย้ายออกไปทำงานในโรงงานขนาดใหญ่ที่มีระบบและ ผลตอบแทนที่ดีกว่าจึงทำให้คุณภาพของแรงงานไม่สม่ำเสมอ และการพัฒนาไม่ต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพของสินค้า

๔. ปัญหาด้านการบริหารจัดการ จุดเริ่มต้นส่วนมากมักจะมีที่มาจากธุรกิจครอบครัวการบริหารจัดการต่าง ๆ ของกิจการได้ไม่รวดเร็วขาดความรู้ในด้านการจัดการ หรือการบริหารงานที่มีระบบ ใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้โดยเรียนลูกเรียนผิดเป็นหลัก

๕. เทคโนโลยีการผลิต การเริ่มต้นธุรกิจมาจากการใช้เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อน การผลิตรวมถึงการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจ จะอาศัยความชำนาญเฉพาะด้านและปัจจัยทางภูมิศาสตร์หรือทำเลที่ตั้งกิจการที่ใกล้เคียงกับกลุ่มลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจ จึงทำให้ขาดการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานที่ดี

๖. ปัญหาการเข้าถึงการส่งเสริมของรัฐ เป็นการจัดตั้งกิจการที่มีรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น ผลิตตามบ้าน ผลิตในลักษณะโรงงานห้องแถว ไม่มีการจดทะเบียนโรงงาน ทะเบียนพาณิชย์หรือทะเบียนการค้า ดังนั้นกิจการหรือโรงงานเหล่านี้จึงค่อนข้างปิดตัวเองในการเข้ามาใช้บริการของรัฐ

๗. ปัญหาข้อจำกัดการส่งเสริมจากรัฐ ที่ผ่านมามีได้ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมส่งเสริมการส่งออก สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตลอดจนสมาคมการค้าและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ประกอบกับข้อจำกัดของหน่วยงานดังกล่าว เช่น ในเรื่องของบุคลากรงบประมาณ

^๕พระธรรมประติปัตติ วยาปฏิธารา, **พุทธเศรษฐในธรรมศาสตร์**, (มูลนิธิอารยวงโสเพื่อการสืบอายุพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๕), ๔๑๒ หน้า.

จำนวนสำนักงานสาขาในภูมิภาค การให้บริการส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ จึงไม่อาจตอบสนองได้ทั่วถึงและเพียงพอ

๘. ปัญหาข้อจำกัดในการรับรู้ข่าวสารข้อมูล มีจุดอ่อนในการรับรู้ข่าวสารด้านต่าง ๆ เช่น นโยบายและมาตรการของรัฐบาล ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด

๙. ความสามารถในการแข่งขันกับการรุกของธุรกิจขนาดใหญ่ เมื่อผ่านการพิสูจน์แล้วว่าธุรกิจที่ดำเนินอยู่เป็นธุรกิจที่มีอนาคตสดใส ไม่นานนักคู่แข่งขนาดใหญ่ก็จะรุกคืบเข้ามาสู่การแข่งขันเพื่อยึดครองส่วนแบ่งที่มีอยู่ในตลาด

๑๐. ความมั่นใจในสินค้าและบริการ ด้วยเกรงว่าสินค้าไม่มีมาตรฐานที่ดีพอ ความหลากหลายของสินค้าในตลาด ความหลากหลายของสินค้าในตลาดที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก^{๑๐}

พงษ์สรรค์ ลีลาหงส์จุฑา ได้เขียนบทความเรื่อง “กลยุทธ์การเข้าสู่ตลาดต่างประเทศของผู้ประกอบการ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” มีปัจจัยและส่วนผลักดันต่าง ๆ ในการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศซึ่งมีรูปแบบกลยุทธ์การเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ ที่สำคัญ ๓ กลยุทธ์ ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ ๑ วิธีการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศมีดังนี้ การส่งออก การให้สิทธิ การให้สัมปทาน สัญญาในการผลิต การร่วมลงทุนระหว่างประเทศ การลงทุน อินเทอร์เน็ต การควบรวม กิจการ และการเข้าซื้อกิจการ กลยุทธ์พันธมิตรนานาชาติ

กลยุทธ์ที่ ๒ การพัฒนาโปรแกรมการตลาด ซึ่งประกอบด้วย การออกแบบกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ หรือบริการ การจัดจำหน่าย การกำหนดราคาและการส่งเสริมการตลาด

กลยุทธ์ที่ ๓ กลยุทธ์ความเป็นผู้นำด้าน ต้นทุน กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง และกลยุทธ์มุ่งเฉพาะส่วน

สรุปได้ว่า ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ต้องปรับตัวให้สามารถดำเนินการในการแข่งขันในตลาดโลก เพื่อให้มีกลยุทธ์ที่สามารถเข้าสู่ตลาดต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นกลยุทธ์ที่ทันต่อการแข่งขันในตลาดโลกได้ คือ ทฤษฎีกลยุทธ์การแข่งขันของ Porter ซึ่งจะมีผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ในภาวะการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์และการช่วงชิงอำนาจทางการค้าการลงทุนจากทั่วโลก รุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ที่สำคัญคือสิ่งที่ปัจจุบันผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่ยังคงส่งออกได้ในราคารับจ้างผลิตที่ได้ ราคาไม่สูงมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับราคาปลีกที่ผู้ขายได้มากกว่าหลายเท่า จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอกของผู้ประกอบการ การพัฒนา

^{๑๐}สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เครือข่ายมหาวิทยาลัยขอนแก่น.๒๕๔๘. ความรู้เกี่ยวกับ SMEs เบื้องต้น. เข้าถึงเมื่อ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๘ จาก <http://home.kku.ac.th/uac/sme/smebasic.htm>

โปรแกรมการตลาด และกลยุทธ์การแข่งขันของ Porter ที่เหมาะ สกกับผู้ประกอบการเองซึ่งจะมีผลให้ผู้ประกอบการของไทยสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างยั่งยืน^{๑๑}

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นางสาวรุ่งนภา ต่อดุตม ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในอุตสาหกรรมเกษตรภาคการค้าในจังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรค ส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านการจัดการ เงินทุนหมุนเวียน รองลงมาคือ ปัญหาด้านคู่แข่งในธุรกิจเดียวกัน ปัญหาด้านแรงงานและปัญหาด้านคลังสินค้าความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อผู้ประกอบการ ให้ความสำคัญกับ คุณภาพของสินค้า และบริการที่ผู้ประกอบการมีให้แก่ลูกค้า สินค้าที่มีราคาถูก สถานที่จัดจำหน่าย สะดวกต่อการเดินทาง การส่งเสริมการตลาดของผู้ประกอบการจะส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ^{๑๒}

มนัสนันท์ พงษ์ประเสริฐชัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยตามแนวคิดฐานทรัพยากร : กรณีศึกษากลุ่มผลิตสินค้าประเภทอาหารเพื่อการส่งออก” ผลการวิจัยพบว่า การมีทรัพยากรของธุรกิจ ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ คือ ความรู้และประสบการณ์ของบุคลากรทั้งระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ ทรัพยากรด้านเงิน คือ การมีเงินทุนที่เพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจและมีสภาพคล่องที่ดี ทรัพยากรด้านทรัพยากรด้านทรัพยากร คือ การมีข้อมูลที่เป็นข้อมูลทางการค้า หรือเป็นความลับทางการค้า มีผลกระทบในเชิงบวกต่อความสามารถในการแข่งขัน ส่วนความสามารถขององค์กรที่เป็นระบบการวางแผน และระบบควบคุมคุณภาพด้านการผลิต มีผลกระทบในเชิงบวกต่อความสามารถในการแข่งขันเช่นกัน อีกทั้งผลการดำเนินงาน และความสามารถในการแข่งขันมีผลในเชิงบวกต่อกัน^{๑๓}

^{๑๑}พงษ์สรรค์ ลีลาหงส์จุฑา (ดร.), “กลยุทธ์การเข้าสู่ตลาดต่างประเทศของผู้ประกอบการ เอสเอ็มอี”, เข้าถึงเมื่อ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๘ เข้าถึงได้จาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/๓๐_๒/pdf/aw๒๔.pdf

^{๑๒}นางสาวรุ่งนภา ต่อดุตม, “ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม SMEs ในอุตสาหกรรมเกษตรภาคการค้าในจังหวัดฉะเชิงเทรา”, *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี), ๒๕๕๔, ๑๕๒ หน้า.

^{๑๓}มนัสนันท์ พงษ์ประเสริฐชัย, “การศึกษาความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยตามแนวคิดฐานทรัพยากร : กรณีศึกษากลุ่มผลิตสินค้าประเภทอาหารเพื่อการส่งออก”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๕๔, ๑๘๖ หน้า.

ลลิตา กาศยปนนันท์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ขีดความสามารถในการแข่งขันปัจจัยสำคัญที่ทำให้การประกอบธุรกิจเบเกอร์รี่ประสบความสำเร็จ” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้การบริหารธุรกิจเบเกอร์รี่ประสบความสำเร็จ คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ และการให้บริการเพิ่มเติมพิเศษ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และทำได้โดยการประยุกต์ทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทฤษฎีการวิเคราะห์กลุ่มอุตสาหกรรม และการพัฒนาห่วงโซ่การสร้างมูลค่าเพิ่ม กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน คือ การมุ่งเน้นสร้างความแตกต่างในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ^{๑๔}

Karl-Heinz Leitner and Stefam Guldenberg ได้ทำการศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์ประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ เอสเอ็มอี : การศึกษาระยะยาวของธุรกิจ เอสเอ็มอี ในประเทศออสเตรีย” ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การรวมกันเป็นทางเลือกเชิงกลยุทธ์ที่มีศักยภาพสำหรับเอสเอ็มอี ในระยะยาว นั่นคือ การใช้กลยุทธ์แบบผสมผสานระหว่างกลยุทธ์การบริหารต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพและการสร้างความแตกต่าง สามารถให้ผลดีกว่าการใช้กลยุทธ์ใดกลยุทธ์หนึ่งเพียงอย่างเดียว^{๑๕}

วิภา วังศิริกุล ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อส่วนประสมการตลาดบริการของสำนักงานบัญชีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส” ผลการศึกษาพบว่า ระดับทัศนคติของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อส่วนประสมการตลาดบริการของสำนักงานบัญชีโดยรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ๖ ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้าน ราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านพนักงาน/บุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ และมีทัศนคติระดับเห็นด้วยปานกลาง ๑ ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด เมื่อพิจารณาระดับทัศนคติเป็นรายข้อ แต่ละด้านพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ให้มีบริการยื่นแบบแสดงรายการภาษีที่ถูกต้อง ด้านราคาต้องกำหนดอัตราค่า บริการที่เหมาะสม ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย สถานที่ตั้งหาง่าย ด้านลักษณะทางกายภาพเป็นสำนักงานที่มีชื่อเสียงเชื่อถือได้ ด้านบุคลากรพนักงาน

^{๑๔}ลลิตา กาศยปนนันท์, “ขีดความสามารถในการแข่งขันปัจจัยสำคัญที่ทำให้การประกอบธุรกิจเบเกอร์รี่ประสบความสำเร็จ”, *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๕๗, ๑๘๕ หน้า.

^{๑๕}Karl-Heinz Leitner and Stefam Guldenberg, ๒๐๑๑, “Generic strategies and firm performance in SMEs : a Longitudinal study of Austrian SMEs : กลยุทธ์ประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ เอสเอ็มอี : การศึกษาระยะยาวของธุรกิจ เอสเอ็มอี ในประเทศออสเตรีย” *Small Business Economics*, Springer, vol. ๓๕(๒), pages ๑๖๙-๑๘๙, September.

มีคุณภาพและเป็นกันเอง และด้านกระบวนการให้บริการมีการเก็บรักษาข้อมูล และความลับของลูกค้าเป็นอย่างดี ปัญหาที่พบในการใช้บริการสำนักงานบัญชีคือสำนักงานบัญชีไม่มีกิจกรรมส่งเสริมการขาย สถานที่ตั้ง สำนักงานบัญชีไกลไม่สะดวกต่อการติดต่อ การให้คำปรึกษาทางด้านบัญชีและภาษีไม่มีประสิทธิภาพ ขาดประสบการณ์และความชำนาญทางด้านบัญชีที่เชื่อถือได้ ผลการศึกษาที่ได้ สำนักงานบัญชีสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดให้ตอบสนองความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ^{๑๖}

Robert J. Bennett and Colin Smith ได้ทำการศึกษาเรื่อง “เงื่อนไขของการแข่งขันความได้เปรียบทางการแข่งขันและสถานที่ตั้งของ เอสเอ็มอี” ผลการศึกษาพบว่า การเติบโตของธุรกิจ เอสเอ็มอี จำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์เพื่อแสวงหาความพิเศษ และความแตกต่างของผลิตภัณฑ์และบริการสำหรับฐานลูกค้าของธุรกิจ^{๑๗}

ดวงกมล ศิริวงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ศึกษาเฉพาะ ๔ ธุรกิจ เอสเอ็มอี ที่ผ่านเข้ารอบสุดท้ายในรายการ เอสเอ็มอี ดีแตก เพื่อชิงรางวัลสุดยอดเอสเอ็มอี แห่งปี ประจำปี ๒๕๕๔” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบในการดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของ ๔ ธุรกิจที่ผ่านเข้ารอบสุดท้ายในรายการ เอสเอ็มอี ดีแตก ประจำปี ๒๕๕๔ มีทั้งรูปแบบการค้าทั้งส่งและปลีก การบริการ การค้าปลีก และการผลิตเพื่อการค้าส่ง โดยใช้กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจซึ่งประกอบไปด้วย กลยุทธ์ผู้นำด้านต้นทุน กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง กลยุทธ์การพัฒนาตลาด กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์การกำหนดราคา กลยุทธ์การมุ่งเน้นเฉพาะ กลยุทธ์การรักษาฐานลูกค้า กลยุทธ์ด้านบริการอย่างเฉพาะเจาะจง กลยุทธ์การตอบสนองที่รวดเร็ว กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย หรือพันธมิตรทางธุรกิจ กลยุทธ์การรับจํานาของเก่า กลยุทธ์การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย กลยุทธ์การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และกลยุทธ์การเจาะตลาดเฟอ์นเจอร์ ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่พบในการดำเนินธุรกิจ ประกอบด้วย ปัญหาอุทกภัย ปัญหาด้านการขาดแคลน

^{๑๖}วิภา วังศิริกุล, “ทัศนคติของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อส่วนประสมการตลาดบริการของสำนักงานบัญชีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส”, *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ), ๒๕๕๓, ๑๖๕ หน้า.

^{๑๗}Robert J. Bennett and Colin Smith (๒๐๐๒), “Competitive Conditions, Competitive advantage and the Location of SMEs : เงื่อนไขของการแข่งขันความได้เปรียบทางการแข่งขันและสถานที่ตั้งของ เอสเอ็มอี”, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, Vol. ๙ Issue : ๑, ๗๓-๘๖.

แรงงาน ผลกระทบจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ปัญหาการหาสินค้าไม่ได้ในบางเวลา ปัญหาการขาดการส่งเสริมของภาครัฐ^{๑๘}

สรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาเอกสารบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการทบทวนบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความเป็นมาของปัญหาของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีมากมาย เช่น ปัญหาการตลาด ปัญหาแรงงาน ปัญหาขาดแคลนเงินทุน ปัญหาเทคโนโลยี ปัญหาการเข้าถึงข่าวสาร ปัญหาขาดการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ อีกทั้งทำให้ทราบถึงเรื่องกลยุทธ์การเข้าถึงตลาดต่างประเทศของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ การพัฒนาโปรแกรมการตลาด และกรอบแนวคิดในการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ แต่พัฒนาการของระบบเศรษฐกิจไทย การพลวัตของเศรษฐกิจโลก และการตื่นตัวต่อการเติบโตของผู้ประกอบการ ทำให้ผู้ประกอบการ ต้องปรับตัวให้สามารถดำเนินการในการแข่งขันในตลาดโลก เพื่อให้มีกลยุทธ์ที่สามารถเข้าสู่ตลาดต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นกลยุทธ์ที่ทันต่อการแข่งขันในตลาดโลกได้ ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงเนื้อหาโดยสรุปเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งผู้ประกอบการแต่ละรายได้น่ากลยุทธ์เหล่านี้ไปใช้และประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้ยังได้ทราบถึงระบบเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภาครัฐและเอกชนอันจะทำให้คนในภาคธุรกิจต่าง ๆ ได้เจริญก้าวหน้า สิ่งสำคัญก็ยังมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับพุทธธรรมอันเป็นหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินธุรกิจ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญได้แก่ คน(Man) เงิน(Money) วัตถุดิบ(Material) และ การจัดการ (Management) ซึ่ง ความรู้ที่ได้นี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการสรุปผล และอภิปรายผลการวิจัยเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดต่อไป

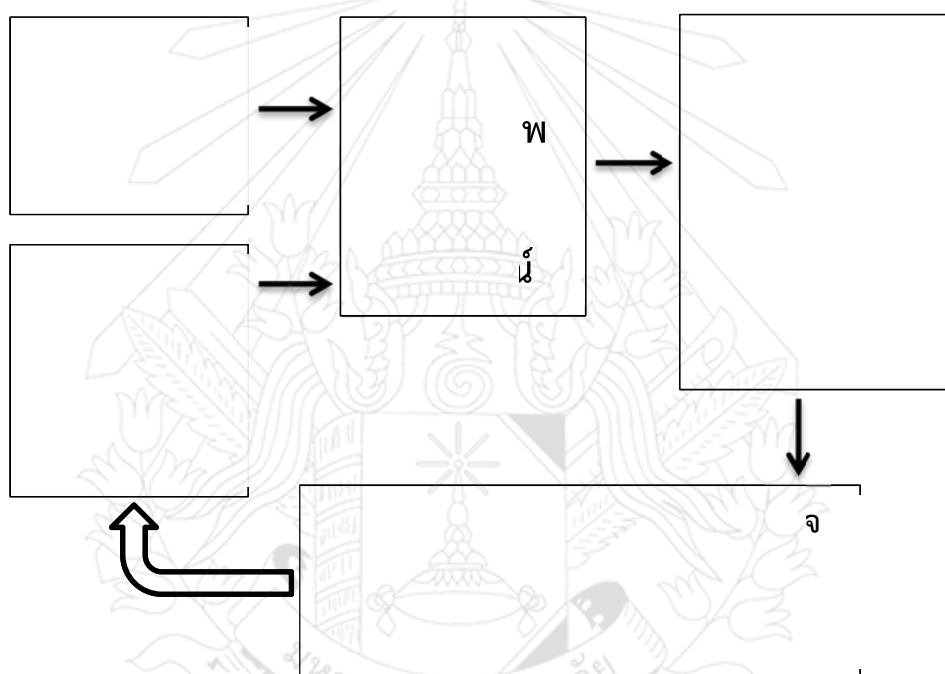
๑.๗ สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม” ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว และผู้วิจัยได้นำเรื่องนี้เข้าพบปรึกษากับคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์แล้ว ทุกท่านร่วมกันพิจารณาแล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือ หลักการของทฤษฎี 4M ได้แก่ คน (Man) เงินทุน (Money)

^{๑๘} ดวงกมล ศิริยงค์, “รูปแบบและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ศึกษาเฉพาะ ๔ ธุรกิจ เอสเอ็มอี ที่ผ่านเข้ารอบสุดท้ายในรายการ เอสเอ็มอี ดีแตก เพื่อชิงรางวัลสุดยอด เอสเอ็มอี แห่งปี ประจำปี ๒๕๕๔”, **ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๕๕, ๑๒๙ หน้า.

เครื่องจักรและวัตถุดิบ (Material) และการบริหารจัดการ (Management) และหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือหลักธรรมจักร ๔ ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองดุจล้อนำรถไปสู่ที่หมาย ที่นำบุคคลไปสู่ความเจริญแห่งธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ จากนั้นนำหลักพุทธธรรม จักร ๔ มาบูรณาการเข้ากับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แล้วรับรองความจริงที่ถูกต้องเป็นไปได้ด้วยบทสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพระพุทธศาสนาและทางด้านธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จึงได้องค์ความรู้ใหม่ที่จะนำไปเป็นกรอบในการวิจัยตามแผนภูมิที่ ๑.๑ ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ ๑.๑ แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้การวิจัย

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- ๑.๘.๑ ทำให้ทราบการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
- ๑.๘.๒ ทำให้ทราบหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
- ๑.๘.๓ ทำให้ทราบบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม
- ๑.๘.๔ ทำให้ทราบแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม”

๑.๙ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริหาร หมายถึง การนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ การจัดการ การดำเนินงานตามแผน และมีระบบควบคุมดูแลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงยึดบริบทขององค์การทั้งด้านทรัพยากร และบุคลากรในองค์การที่มีอยู่

การบริหารธุรกิจ หมายถึง การจัดระเบียบองค์การ และวิธีปฏิบัติเพื่อใช้คน เงิน วัสดุ ให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายขององค์การจนสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปในเวทีการค้าได้อย่างเข้มแข็ง ทั้งเป็นปัจจัยเสริมสร้างสนับสนุนให้ธุรกิจมีความเจริญก้าวหน้าและยั่งยืนต่อไป

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หมายถึง ธุรกิจที่ครอบคลุมกิจการ ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กิจการการผลิต กิจการการค้า และกิจการบริการ ธุรกิจที่มีจำนวนการจ้างงานมูลค่า สินทรัพย์ถาวร หรือทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วตามจำนวนที่กำหนดในกฎกระทรวง ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๔ ขนาดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกำหนดโดยจากมูลค่า ชั้นสูงของสินทรัพย์ถาวร และกำหนดจากจำนวนการจ้างงาน ดังนี้

๑. กิจการการผลิต : ขนาดกลาง ไม่เกิน ๒๐๐ ล้านบาท ขนาดย่อม ไม่เกิน ๕๐ ล้านบาท จำนวนการจ้างงานขนาดกลาง ไม่เกิน ๒๐๐ คน ขนาดย่อม ไม่เกิน ๕๐ คน

๒. กิจการบริการ : ขนาดกลาง ไม่เกิน ๒๐๐ ล้านบาท ขนาดย่อม ไม่เกิน ๕๐ ล้านบาท จำนวนการจ้างงานขนาดกลาง ไม่เกิน ๒๐๐ คน ขนาดย่อม ไม่เกิน ๕๐ คน

๓. กิจการการค้า : ขนาดกลาง ค้าส่ง ไม่เกิน ๑๐๐ ล้านบาท ขนาดย่อมค้าส่ง ไม่เกิน ๕๐ ล้านบาท ขนาดกลาง ค้าปลีก ไม่เกิน ๕๐ ล้านบาท ขนาดย่อมค้าปลีก ไม่เกิน ๓๐ ล้านบาท จำนวนการจ้างงานขนาดกลาง ค้าส่ง ไม่เกิน ๕๐ คน ขนาดย่อม ไม่เกิน ๒๕ คน ขนาดกลาง ค้าปลีก ไม่เกิน ๓๐ คน ขนาดย่อมค้าปลีก ไม่เกิน ๑๕ คน

การบูรณาการ หมายถึง การนำหลักพุทธธรรม จักร ๔ ไปบูรณาการเข้ากับหลักการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เรียกว่า ๔M

หลักการบริหาร ๔M มีความหมายที่เกี่ยวข้องในการวิจัย ดังนี้

Man (M๑) หมายถึง บุคลากรทั้งในและนอกองค์การ

Money (M๒) หมายถึง แหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงิน จากทุนของผู้ประกอบการเอง

Material (M๓) หมายถึง อุปกรณ์เครื่องจักร และวัตถุดิบ

Management (M๔) หมายถึง การบริหารจัดการ นโยบาย เป้าหมาย

หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมที่มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนิน ชีวิตประจำวันของคนเราทุกคนที่สั่งสอนให้คนเราประพฤติดี ปฏิบัติชอบและสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ได้ ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับบุคคลและสถานการณ์ เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสร้างความสงบสุขในสังคม

หลักพุทธธรรมในงานวิจัยที่นำมาเป็นยุทธวิธีในการบริหารธุรกิจ คือ หลักธรรม จักร ๔
ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจลือนำรถไปสู่ที่หมาย ๔ ล้อ ดังต่อไปนี้

ปฏิรูปเทสวาสะ หมายถึง อยู่ในประเทศอันสมควร

สัปปริสุตัสสยะ หมายถึง คบอารยชน คือสัตบุรุษเป็นมิตร

อตฺตสัมมาปณิธิ หมายถึง ตั้งตนไว้ชอบ

ปุพเพกตปุญญตา หมายถึง ความเป็นผู้มีบุญอันกระทำไว้แล้วในกาลก่อน

บทที่ ๒

การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

จากการศึกษาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมผลงาน การศึกษาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ขององค์การและการจัดตั้งองค์การ บทบาท ความสำคัญ ลักษณะของธุรกิจ และนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อศึกษาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ด้วยการค้นคว้ารวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

๒.๑ หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ

๒.๒ ลักษณะและจุดมุ่งหมายของการจัดการองค์การ

๒.๓ บทบาทและความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๒.๔ บทสรุป

๒.๑ หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ

กิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำกันโดยทั่วไปถือว่าเป็นเศรษฐกิจ ตามหลักเศรษฐศาสตร์มีรากฐานแนวคิดของการดำเนินธุรกิจว่า มนุษย์ต้องการที่จะมีสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการของตัวเองก่อให้เกิดอุปสงค์ ผู้ประกอบการคือผู้ที่กระทำการต่าง ๆ เพื่อชักจูงอีกฝ่ายหนึ่งโดยจัดหาสินค้าและบริการที่อีกฝ่ายหนึ่งต้องการหรือเรียกว่าอุปทาน เป็นการกระทำเพื่อสนองต่ออุปสงค์ การดำเนินธุรกิจจึงเป็นลักษณะหนึ่งของเศรษฐศาสตร์ โดยมีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาผลิตเป็นสินค้า แล้วนำสินค้านั้นออกจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค และมีการให้บริการในด้านต่าง ๆ

๒.๑.๑ ความหมายของธุรกิจ จากกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจที่กล่าวมาข้างต้นนี้ สามารถพิจารณาความหมายของธุรกิจตามที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๒๕ ให้ความหมายธุรกิจว่าเป็นงานที่เกี่ยวกับอาชีพค้าขาย หรือกิจกรรมอย่างอื่นที่มีใ้ราชการ^๑

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา (อังกฤษ-ไทย) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๔๘๑.

กรองแก้ว อยู่สุข และพิมพ์า ศรายุทธ ให้ความหมายธุรกิจว่า กิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดมีสินค้าและบริการขึ้น แล้วมีการแลกเปลี่ยนซื้อขายกัน และมีวัตถุประสงค์จะได้ประโยชน์จากการกระทำกิจกรรมนั้น^๒

จินตนา สุนทรธรรม ให้ความหมายธุรกิจว่า กระบวนการที่มุ่งของการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาเปลี่ยนสภาพตามกรรมวิธีการผลิตด้วยแรงงานคนและเครื่องจักรให้เป็นสินค้าและบริการ แล้วเก็บรักษาไว้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ต้องการ^๓

ธงชัย สันติวงศ์ ให้ความหมายธุรกิจว่า การรวมความพยายามของคนที่ยกตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อออกจำหน่ายในตลาด และหวังผลที่จะได้รับผลตอบแทนกลับมาในรูปใดรูปหนึ่ง^๔

นิพนธ์ จิตรประสงค์ และสมยศ นาวิการ ให้ความหมายธุรกิจว่า การผลิต การจำหน่าย และการให้บริการทางธุรกิจ^๕

รัตนา อัทธภูมิสุวรรณ ให้ความหมายธุรกิจว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ประกอบ ด้วยการผลิต การบริโภค การกระจายรายได้ การแลกเปลี่ยน เพื่อให้เกิดกระบวนการผลิต การจำหน่าย และการบริการ ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะแสวงหากำไรจากการประกอบธุรกิจนั้น^๖

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ให้ความหมายธุรกิจว่า ความพยายามที่เป็นแบบแผนของนักธุรกิจในการผลิตและขายสินค้าหรือบริการเพื่อสนองความต้องการของสังคมโดยมุ่งหวังกำไร^๗

^๒กรองแก้ว อยู่สุข และพิมพ์า ศรายุทธ, **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจ**, (กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์, ๒๕๓๒), หน้า ๑.

^๓จินตนา สุนทรธรรม, **ธุรกิจเบื้องต้น**, (เชียงใหม่ : ศูนย์หนังสือเชียงใหม่, ๒๕๒๓), หน้า ๑.

^๔ธงชัย สันติวงศ์และคณะ, **เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ**, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๙), หน้า ๗.

^๕นิพนธ์ จิตรประสงค์ และสมยศ นาวิการ, **ธุรกิจเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๑๙), หน้า ๒.

^๖รัตนา อัทธภูมิสุวรรณ, **การศึกษาธุรกิจ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^๗ศิริวรรณ เสรีรัตน์, รศ.และคณะ, **ธุรกิจทั่วไป : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทดวงกลมสมัย จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

ศุภกรลักข์ฉิมณฑล ภาวภูตานนท์ ๙ ให้ความหมายของธุรกิจว่า กิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดมีการผลิตสินค้า หรือบริการขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะได้รับประโยชน์เป็นผลกำไร จากการทำกิจกรรมนั้น^๕

สมคิด บางโม ให้ความหมายธุรกิจว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแลกเปลี่ยนซื้อขายซึ่งสินค้าและบริการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะแสวงหาผลกำไรจากการประกอบธุรกิจนั้น ๆ^๘

สมยศ นาวิการ ให้ความหมายธุรกิจว่า กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและการพาณิชย์ที่มีเป้าหมายทางด้านกำไรในการจัดหาสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค^{๑๐}

Keith and Gubellinei ให้ความหมายธุรกิจว่า บุคคลหรือคณะบุคคลที่ร่วมกันในอันที่จะผลิตหรือจำหน่ายสินค้าและบริการ เพื่อมุ่งหวังผลกำไรและเสี่ยงต่อการขาดทุน^{๑๑}

Ricky W. Griffin and Ronald J. Ebert ให้ความหมายธุรกิจว่า กิจกรรมที่ทำการผลิตสินค้าขึ้นมา มีการจำหน่ายสินค้าหรือให้บริการ โดยมุ่งหวังกำไร^{๑๒}

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ธุรกิจหมายถึง กิจกรรมทั้งหมดของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า การจำหน่าย และให้บริการแก่ผู้ต้องการสินค้า โดยมีการลงทุนเพื่อต้องการผลตอบแทน คือกำไร ดังนั้นธุรกิจจึงมีความเสี่ยงต่อการขาดทุนด้วย

การดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถและความชำนาญของมนุษย์ เพราะพลังคนเป็นสิ่งสำคัญในการประกอบการ คนเป็นผู้วางรากฐานนโยบายต่าง ๆ ในการจัดการธุรกิจ เป็นผู้บังคับสายงานให้ดำเนินไปตามโครงการที่ได้วางไว้ ตลอดจนเป็นผู้บังคับเครื่องจักรกลให้ปฏิบัติงานตามคำสั่ง ดังนั้นนักธุรกิจ คือผู้ที่รวบรวมปัจจัยต่าง ๆ ในการผลิตเข้าด้วยกัน

^๕ศุภกรลักข์ฉิมณฑล ภาวภูตานนท์ ๙, **จริยธรรมในวิชาชีพธุรกิจ.ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๒.

^๘สมคิด บางโม,รศ., **ธุรกิจทั่วไป**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๓.

^{๑๐}สมยศ นาวิการ,รศ., **ธุรกิจเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^{๑๑}Keith LA and Gubellini CE, **Introduction to Business Enterprise 4thed.** New York : McGraw-Hill, 1971, page 2.

^{๑๒}Ricky W. Griffin and Ronald J. Ebert, **Business 2nded.** New Jersey : Prentice-Hall, 1991, page 5.

เพื่อให้เกิดสินค้าและบริการ นักธุรกิจจึงไม่จำเป็นจะต้องเป็นเจ้าของเงินทุนหรือเจ้าของกิจการเสมอไป **ศุภกรลักษณ์ฉิมณฑล ภาวภูตานนท์** ^{๓๓} ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของนักธุรกิจไว้ดังนี้

๑. เป็นผู้มีความรู้และมีใจรักในธุรกิจ ทั้งในธุรกิจของตนเองและธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมีความกล้าที่จะลงทุนและกล้าที่จะเสี่ยง
๒. เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ ในหน้าที่การงานของตน มีทักษะในการประกอบอาชีพ
๓. เป็นนักวิเคราะห์และนักตัดสินใจที่ดี ตัดสินใจได้เร็วถูกต้องและรอบคอบ
๔. ต้องเป็นนักบริหาร
๕. ต้องมีภาวะผู้นำ สามารถทำให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถ ปกครองตนได้ ครองใจคนได้ มีความยืดหยุ่น มีความทันสมัยและมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ^{๓๓}

สรุปได้ว่า ความหมายธุรกิจ หมายถึง บุคคลหรือคณะบุคคลร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การบริการ การจำหน่ายสินค้า ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีจุดมุ่งหมายก่อให้เกิดผลประโยชน์ ผลตอบแทน ตามเป้าหมายของธุรกิจคือผลกำไรจากการประกอบธุรกิจ

๒.๑.๒ วัตถุประสงค์ของธุรกิจ

ธุรกิจแทบทุกประเภทมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ ต้องการกำไรมากที่สุด แต่การประกอบธุรกิจมักจะประสบกับอุปสรรคต่าง ๆ มากมายทั้งภายในและภายนอกธุรกิจ เช่น ขาดเงินทุนหรือแหล่งเครดิตสินเชื่อ ขาดบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารธุรกิจ และยังมีคู่แข่งจำนวนมาก เป็นต้น ทำให้การประกอบธุรกิจไม่ได้กำไรสูงสุดตามที่คาดหวังไว้ เป้าหมายในเรื่องกำไรทำให้ธุรกิจมีการแข่งขันเกิดการเปลี่ยนแปลงสินค้าทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ และราคา ซึ่งเกิดผลทำให้ธุรกิจต่าง ๆ ต้องปรับปรุงกิจการของตนให้ดีขึ้น ผู้บริโภคได้ใช้ของดีมีคุณภาพ ผลของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนี้ถือว่าการดีขึ้นของผู้ประกอบการที่จะให้กิจการของตนอยู่รอดและมีกำไร ขณะเดียวกันก็ทำให้สังคมได้รับความสะดวกสบายตามไปด้วย ดังนั้นธุรกิจจึงไม่อาจคำนึงถึงผลกำไรสูงสุดเพียงประการเดียว แต่ต้องคำนึงถึงความอยู่รอดและความก้าวหน้าของธุรกิจ โดยจะต้องประกอบธุรกิจให้สอดคล้องกับกฎหมายและผลประโยชน์ทางสังคมโดยรวม ทั้งศีลธรรมอันดีงาม โดยวัตถุประสงค์ของธุรกิจพอที่จะสรุปได้ดังนี้

^{๓๓} ศุภกรลักษณ์ฉิมณฑล ภาวภูตานนท์, **จริยธรรมในวิชาชีพธุรกิจ, ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๑), หน้า ๓๐๗.

๑. ธุรกิจต้องการความอยู่รอด ในการดำเนินธุรกิจทั่วไป ธุรกิจจะต้องมีการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค และเมื่อมีผู้มาซื้อสินค้าและบริการมากก็จะทำให้ธุรกิจมีรายได้และเพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้น

๒. ธุรกิจจะต้องมีกำไร เมื่อธุรกิจดำเนินกิจการและมีรายได้มากกว่าค่าใช้จ่ายก็จะก่อให้เกิดกำไร ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ผลตอบแทนจากการลงทุน และเป็นเครื่องจูงใจให้มีการดำเนินธุรกิจต่อไป

๓. ธุรกิจต้องการความก้าวหน้า นอกจากธุรกิจต้องการมีกำไรแล้ว ความต้องการต่อไปก็คือ การขยายธุรกิจ อาจจะมีการผลิตสินค้าหรือบริการเพิ่มมากขึ้น ขยายสาขากิจการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อเป็นการแสดงถึงฐานะทางการเงินที่มั่นคง

๔. ธุรกิจต้องรับผิดชอบต่อสังคม เมื่อธุรกิจดำเนินงานแล้วมีกำไร มีการขยายสาขาออกไปอย่างกว้างขวางธุรกิจต้องมีความรับผิดชอบต่อลูกค้าและชุมชนในสังคมด้วย รวมทั้งช่วยพัฒนาสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดีงามของสังคม และรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ไม่สร้างมลภาวะเป็นพิษให้กับแหล่งชุมชน ไม่เอารัศมีเอาเปรียบผู้บริโภค ให้ความเป็นธรรมกับพนักงาน เป็นต้น^{๑๔}

สรุปได้ว่า ในการประกอบธุรกิจทุกประเภทนั้น มีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุดเป็นกำไร ที่จะนำมาต่อยอดให้ธุรกิจเจริญก้าวหน้า เกิดความมั่นคง และประสบผลสำเร็จในการเลี้ยงชีพตนเอง อีกทั้งยังต้องสนองความต้องการของสังคมโดยรวม

๒.๑.๓ ประเภทของธุรกิจ

ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งให้เสรีภาพแก่บุคคลในการนำทรัพยากรธรรมชาติ มาใช้ประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจที่ไม่ขัดต่อกฎหมายของประเทศ ดังนั้นการจำแนกประเภทของธุรกิจจึงสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน ขึ้นอยู่กับว่าจะมองธุรกิจในแง่ใด ในปัจจุบันสามารถจำแนกธุรกิจออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

๑. ธุรกิจอุตสาหกรรม ได้แก่ การประกอบธุรกิจที่มุ่งผลิต แปรรูป และหล่อหลอมวัตถุดิบให้เป็นสินค้าต่าง ๆ อาจเป็นสินค้าสำเร็จรูป สินค้าวัตถุดิบเพื่อการผลิต หรือสินค้ากึ่งสำเร็จรูป ซึ่งอาจแยกประเภทย่อยออกไปได้อีกมากมายหลายประเภท ดังนี้

- ๑) อุตสาหกรรมเกษตร เช่น ยางพารา สวนมะม่วง ฟาร์มโคนม ฟาร์มกุ้ง
- ๒) อุตสาหกรรมสินค้าสำเร็จรูป เช่น เครื่องใช้ต่าง ๆ วิทยุ โทรทัศน์ อาหาร ยารักษาโรค
- ๓) อุตสาหกรรมผลิตวัตถุดิบ เช่น การป่าไม้ เหมืองแร่

^{๑๔}รัตนา อัทธภูมิสุวรรณ, การศึกษาธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

- ๔) อุตสาหกรรมผลิตสินค้าอุตสาหกรรม เช่น เส้นใย เหล็กเส้น พลาสติกเม็ด
- ๕) อุตสาหกรรมเครื่องจักร ผลิตเครื่องจักรโรงงาน
- ๖) อุตสาหกรรมรถยนต์ ผลิตรถยนต์และส่วนประกอบต่าง ๆ ของรถยนต์
- ๗) อุตสาหกรรมน้ำมัน ขุดหรือกลั่นน้ำมันประเภทต่าง ๆ

ขนาดของธุรกิจอุตสาหกรรมอาจแบ่งได้เป็น ๔ ขนาด ดังนี้

ก) ธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ต้องใช้ทุนจำนวนมากในระดับร้อยล้านบาทขึ้นไป มีระบบการดำเนินงาน มีหลักเกณฑ์ ใช้คนที่มีความรู้ความสามารถทุกระดับและทุกสาขาจำนวนตั้งแต่ ๑,๐๐๐ คนขึ้นไป เช่น อุตสาหกรรมถลุงเหล็ก การกลั่นน้ำมัน การต่อเรือ เป็นต้น

ข) ธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลาง เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เงินลงทุนตั้งแต่ ๕ ล้านบาทขึ้นไป มีระบบการจัดการที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเท่าธุรกิจขนาดใหญ่ ใช้คนมีความรู้เฉพาะอย่าง ปกติมีคนงานตั้งแต่ ๑๐๐ คนขึ้นไป เช่น อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ ผลิตเสื้อผ้า ผลิตเครื่องวิทยุและโทรทัศน์ ผลิตอาหารแช่แข็ง เป็นต้น

ค) ธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน เงินลงทุนไม่มาก ใช้ระบบการจัดการง่าย ๆ ใช้คนงานไม่เกิน ๕๐ คน เช่น โรงหล่อ โรงกลึง โรงสี โรงเลื่อย ผลิตอะไหล่รถยนต์ เป็นต้น

ง) ธุรกิจอุตสาหกรรมในครอบครัว เป็นอุตสาหกรรมที่ทำกันในครอบครัว ในที่อยู่อาศัย ใช้แรงงานคนในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่

๒. ธุรกิจการค้า ได้แก่ การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการนำสินค้าจากแหล่งผลิตมาจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค หรือซื้อมาขายไป การเปิดร้านขายสินค้าต่าง ๆ ตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่เป็นห้างสรรพสินค้า อาจกระทำได้ในรูปการค้าส่ง การค้าปลีก หรือการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งทำให้เกิดกิจการอื่น ๆ ตามมา เช่น การขนส่ง การประกันภัย การบรรจุหีบห่อ การธนาคาร การโฆษณา เป็นต้น

๓. ธุรกิจการบริการ ได้แก่ การเสนอขายบริการ ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ความสะดวกสบาย ความปลอดภัยหรือความสนุกสนานบันเทิงแก่ลูกค้า โดยเรียกค่าบริการเป็นค่าตอบแทน เช่น การขนส่ง การธนาคาร การประกันภัย การแพทย์ การโรงแรม การท่องเที่ยว เป็นต้น ปัจจุบันธุรกิจการบริการมีบทบาทมากขึ้นทุกที เพราะบุคคลไม่มีโอกาสที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองได้มากนัก ธุรกิจบริการแบ่งออกเป็นหลายประเภท ได้แก่ บริการให้ความบันเทิง บริการแก่บุคคล และบริการแก่นักท่องเที่ยว ฯลฯ^{๑๕}

^{๑๕} สมคิด บางโม, รศ., ธุรกิจทั่วไป, อ่างแล้ว, หน้า ๑๕-๑๖.

สรุปได้ว่า ประเภทของธุรกิจ แบ่งเป็น ๓ ประเภทใหญ่ คือ ๑.ธุรกิจอุตสาหกรรม มุ่งผลิตแปรรูปใช้ทุนสูง ๒.ธุรกิจการค้า มุ่งนำสินค้ามาจำหน่าย ๓.ธุรกิจบริการ มีการบริการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกสบาย ความสนุกสนาน ความบันเทิงแก่ลูกค้า

๒.๑.๔ หน้าที่ของธุรกิจ

กิจกรรมต่าง ๆ ทางธุรกิจ เริ่มตั้งแต่การเลือกปัจจัยของการจัดการทางธุรกิจ แล้วนำเข้าสู่กระบวนการผลิต กลายเป็นสินค้าหรือบริการ แล้วนำไปจัดจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคนั้น ล้วนแล้วแต่มีความซับซ้อนในการดำเนินงานทั้งสิ้น แต่โดยทั่วไปสามารถแบ่งหน้าที่ในการประกอบธุรกิจได้ดังนี้^{๑๖}

๑. กิจกรรมด้านการเงิน เนื่องจากการใช้จ่ายในกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจจำเป็นต้องใช้เงินทุนทั้งสิ้น ถ้าธุรกิจขาดเงินทุนจะทำให้กิจการขาดสภาพคล่องในการบริหารงาน ทั้งในเรื่องการซื้อวัตถุดิบ ค่าจ้างแรงงาน เงินเดือนพนักงาน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ดังนั้นหากธุรกิจมีเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพออาจทำให้การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพได้

๒. กิจกรรมด้านการผลิต เพื่อให้ได้ต้นทุนที่ต่ำและมีความเหมาะสมที่จะผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพ ดังนั้นธุรกิจจึงต้องเลือกทำเลที่ตั้งโรงงานให้เหมาะสม ติดตั้งเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ มีการจัดซื้อวัตถุดิบ การดำเนินการผลิต รวมทั้งการเก็บรักษาสินค้าด้วย

๓. กิจกรรมด้านการตลาด เกิดขึ้นหลังจากกระบวนการผลิตได้เสร็จสิ้นเป็นสินค้าหรือบริการ กิจกรรมนี้เกี่ยวข้องกับการจำหน่าย การกระจายสินค้าหรือการบริการ ซึ่งอาจมีพ่อค้าคนกลางเข้ามาเป็นสื่อกลางในการผ่านช่องทางตลาด

๔. กิจกรรมด้านอื่น ๆ นอกจากกิจกรรมที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมในการอำนวยความสะดวกสบาย เช่น การคัดเลือกบุคคลากร การบริการ การวิจัยและพัฒนาสินค้า การให้สวัสดิการต่าง ๆ กับพนักงาน^{๑๗}

สรุปได้ว่า ผู้ประกอบการเป็นผู้กระทำหน้าที่ทางธุรกิจต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้ธุรกิจดำเนินไปด้วยดี ซึ่งมีหน้าที่หลัก ๆ คือทางด้านการเงิน ทางด้านการผลิต ทางด้านการตลาด ทางด้านการจัดจำหน่าย และทางด้านการบริหาร

๒.๑.๕ ธุรกิจกับจริยธรรม

นักธุรกิจเป็นอาชีพที่มีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น นักธุรกิจจึงต้องจรรยาบรรณ ศรัทธาต่ออาชีพ ทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมอาชีพและสร้างให้เกิดการยอมรับบทบาทของตนให้เกิดขึ้นในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ในปัจจุบันนักธุรกิจและองค์กรต่าง ๆ ให้ความสนใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมตลอดจนความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าการปฏิบัติตามหลัก

^{๑๖} รัตนา อัทธภูมิสุวรรณ, การศึกษาธุรกิจ, อ่างแล้ว, หน้า ๔.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

จริยธรรมและการแสดงความรับผิดชอบจะทำให้ธุรกิจหรือองค์การมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น แต่ทั้งสองสิ่งนี้ก็มีผลต่อธุรกิจเช่นกัน คือเป็นการสร้างภาพพจน์อันจะส่งผลให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกที่ดีต่อองค์การและผลิตภัณฑ์ขององค์การ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อยอดขายขององค์การด้วย

รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์ กล่าวถึงจริยธรรมธุรกิจไว้ว่า จริยธรรมไม่ใช่กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับที่กำหนดขึ้นอย่างเป็นทางการ หากแต่เป็นคุณค่าและหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมหรือคุณธรรมที่เกิดจากจิตสำนึกภายใน จริยธรรมธุรกิจจึงเป็นคนละสิ่งกับกฎหมายธุรกิจ ดังนั้นจริยธรรมธุรกิจจึงมีลักษณะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการตระหนักรู้ภายในตนเอง คือปัจเจกบุคคลรับรู้และพัฒนาตนเองโดยหน้าที่ไม่ต้องมีผู้อื่นมาบังคับให้กระทำ คือรู้หน้าที่ของตนว่าควรกระทำอะไรอย่างไรให้ถูกต้องเหมาะสมโดยไม่มีสิ่งใดหรือใครมาบังคับ เป็นการตัดสินใจกระทำอย่างมีอิสระภายในตนเอง หลักแห่งการเรียนรู้ในตนเองภายในจิตสำนึกของผู้คนที่จะรู้คุณ รู้โทษในการกระทำ รู้ว่าถ้าทำสิ่งใดแล้วเกิดโทษภัยแก่ตนเองแล้วก็จะยอมเกิดโทษภัยแก่ผู้อื่น เขายอมไม่ทำสิ่งนั้นลงไป^{๑๘}

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จย่อมมีความแตกต่างไปจากบุคคลทั่วไปทั้งด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมานะอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบต่อสังคม ความกล้าเสี่ยง และความสามารถในการบริหารงาน ซึ่งล้วนเป็นจิตวิญญาณของความเป็นผู้ประกอบการ พฤติกรรมเหล่านี้มีได้เป็นมาแต่กำเนิด ส่วนใหญ่เกิดจากการเรียนรู้หรือฝึกฝนตนเองให้มีความคิด จนประสบความสำเร็จ ตลอดจนการนำประสบการณ์ที่สั่งสมมาบูรณาการใช้ในการดำเนินงานให้เหมาะสม ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรพิจารณาค้นหา จุดแข็งของตนเอง บนพื้นฐานของความเป็นจริง เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างตนเองให้ประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจต่อไป

๒.๒ ลักษณะและจุดมุ่งหมายของการจัดการองค์การ

การดำเนินกิจการทุกอย่างของสังคมมนุษย์ ไม่มีสิ่งใดสำคัญกว่าการบริหารหรือการจัดการ เพราะมีความสำคัญต่อการอำนวยให้มนุษย์ทำงานได้ โดยมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้การบริหารหรือการจัดการต้องเชื่อมโยงกับทฤษฎีและองค์การ กล่าวคือทั้งทฤษฎี องค์การและการจัดการต่างมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และเป็นเหตุผลของกันและกัน ในลักษณะของกระบวนการด้วย ทั้งนี้ทั้งนี้ที่ต้องมีทฤษฎีองค์การและการบริหารจัดการ ก็เพราะการบริหารจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นศาสตร์เพราะมีลักษณะเป็นระบบอันมีระเบียบวิธีการที่เป็นศาสตร์ที่มีเกณฑ์ สามารถพิสูจน์ได้โดยวิธีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ คือ พัฒนาหลักการการทำงาน วางมาตรฐานในการทำงานและควบคุมการทำงาน ส่วนการบริหารเป็นการนำความรู้ที่ได้จากศาสตร์ไป

^{๑๘} รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์, อ่างใน สุภาสินี ต้นติศรีสุข, ๒๕๓๕ : ๕๗๔, นัยนุช โรจนวัฒน์, อ่างใน ศุภกรลักษณ์กมลพิไล ภาวภูตานนท์ ฯ, ๒๕๔๑ : ๓๓๕-๓๓๖.

ประยุกต์ใช้จึงมีลักษณะเป็นศิลป์ ดังนั้นองค์การกับการจัดการเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ออก เพราะการจัดการเป็นกระบวนการเกี่ยวกับจัดองค์การ ดังความเห็นของ Edwin B. Flippo ที่ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า หมายถึง การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการและการควบคุมกิจการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ^{๑๙}

๒.๒.๑ องค์การและการจัดตั้งองค์การ

การจัดองค์การเป็นพื้นฐานของการบริหาร ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงตำแหน่งหน้าที่สถานะ และการควบคุมบัญชา ความสำคัญของการจัดองค์การนั้น กล่าวกันว่า หากสามารถจัดโครงสร้างที่เหมาะสมสอดคล้องกับนโยบาย วัตถุประสงค์ขององค์การ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ การแบ่งงานทำ ทั้งหน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานสนับสนุน (Auxiliary) โดยมีสายการบังคับบัญชา เพราะฉะนั้นความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีองค์การ การจัดตั้งและการบริหารองค์การ จึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้บริหารจัดการ เพราะเป็นกรอบแนวคิดและการวางแผนดำเนินงานขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป^{๒๐}

การจัดองค์การจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่สำคัญ คือหน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานสนับสนุน (Auxiliary) สรุปได้ ดังนี้

Line คือสายงานหลัก มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ซึ่งมีหน้าที่ส่วนใหญ่ที่จะก่อให้เกิดผลงานหรือบริการแก่บุคคลภายนอก ในการบริหารงานตามรูปลักษณะที่เป็นจริงนั้น Line มีความสามารถจะดำเนินการไปได้โดยไม่ต้องมี Staff และ Auxiliary มาช่วยด้วยก็ได้

Staff หน่วยงานช่วยหรือสายงานช่วย ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหาร การวางแผน การสังเกตและการศึกษาวิจัย รวมทั้งการเสนอแนะต่อหัวหน้างานของสายงานหลัก แต่ไม่มีหน้าที่ที่จะอำนวยการในสายงานหลัก การปฏิบัติงานของสายงานช่วยเหลือ Staff นี้ถึงแม้จะมีหัวหน้าของตนเองแต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับหัวหน้าของ Line สุดแต่กรณีว่าหน่วยงานหลักนั้นจะอยู่สูงสุดในระดับใด

Auxiliary ทำหน้าที่เป็นหน่วยบริการแม่บ้านให้แก่ Line และ Staff ในทางปฏิบัติ หน่วยงานนี้อาจจะรวมอยู่ใน Line หรือตั้งไว้เป็นเอกเทศก็ได้ หน่วยงานนี้มีหน้าที่สำคัญคือ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับบุคลากร พัสดุ การเบิกจ่าย เป็นต้น^{๒๑}

^{๑๙} Edwin B. Flippo, *Management : A Behavioral Approach*, (Boston : Allyn and Bacon Inc., 1996), p 68.

^{๒๐} สุรพล สุขพรหมและคณะ, *ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ*, (พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๓๕.

^{๒๑} ชูบ กาญจนประกร, *หลักรัฐประศาสนศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๙), หน้า ๖๙-๗๐.

ฉะนั้น การจัดองค์การควรจะมีนโยบายที่แจ่มแจ้ง มีศูนย์อำนาจการ มีการระบุหน้าที่การงานอย่างชัดเจน จัดให้มีระบบการทำงานอย่างเหมาะสม มีอำนาจการที่ดี และจัดให้องค์การสนองต่อภาวการณ์ที่ผันแปรได้ เป็นองค์การประกอบด้วยคนกลุ่มใหญ่ มีความหลากหลายทางความคิด การจัดองค์การที่ดีจึงควรสามารถตอบสนองต่อสภาวะแวดล้อมหรือความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ เพื่อความอยู่รอดและความเจริญก้าวหน้าขององค์การ^{๒๒} ฉะนั้น หลักสำคัญขององค์การควรประกอบด้วย ดังนี้

- ๑) วัตถุประสงค์ (Objective)
- ๒) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility)
- ๓) ความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชา (responsibility of Supervisor)
- ๔) สายการบังคับบัญชา (Hierarchy)
- ๕) ช่วงการบังคับบัญชา (Span of Control)
- ๖) การร่วมมือประสานงาน (C00rdiation)
- ๗) หลักของการทำงานเฉพาะ (Specialization of Function)
- ๘) เอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command)^{๒๓}

จะเห็นได้ว่าองค์การ (Organization) จะมีลักษณะสำคัญที่หมายถึงรูปแบบของการทำงานของมนุษย์ที่มีลักษณะการทำงานเป็นกลุ่ม ที่มีการประสานงานกันตลอดเวลา ตลอดจนต้องมีการกำหนดทิศทาง มีการจัดระเบียบวิธีการทำงานแบบการติดตามวัดผลสำเร็จของงานที่ทำอยู่เสมอด้วย^{๒๔} กล่าวคือ องค์การคือ กลุ่มคน ซึ่งอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ว่าด้วยการแบ่งงานกันทำ การกำหนดเนื้อหาของภาระหน้าที่ การจัดระเบียบในกลุ่ม การกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งกำหนดวิธีการประสานงานและความร่วมมือ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่วางไว้ สำหรับการจัดตั้งองค์การ มีประเด็นว่าการจัดองค์การหมายถึงกระบวนการแบ่งงานสำหรับบุคคล กลุ่มคนที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยความถนัดหรือความชำนาญเฉพาะด้าน มีการจัดวางโครงสร้างและ

^{๒๒} สุรพล สุขพรหมและคณะ, **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ**, (พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๓๔.

^{๒๓} มาลัย หุวะนันท์, **การจัดการองค์การ**, ในหลักการบริหาร, โดยกรมการปกครอง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น ๒๕๑๐), หน้า ๕๘.

^{๒๔} ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหารการศึกษาการจัดการแผนใหม่ (Organization and Management)**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖), หน้า ๕.

ความสำคัญระหว่างบุคคล กลุ่มคน ตลอดจนกำหนดอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ ลดหลั่นกันไปตามสายการบังคับบัญชา เพื่อให้ทุกคนสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามที่องค์การกำหนดไว้^{๒๕}

สรุปได้ว่า การจัดการเป็นพื้นฐานของการบริหารที่เหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์การ อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การแบ่งงานกันทำ โดยมีสายการบังคับบัญชา รวมทั้งกำหนดวิธีการประสานงานและความร่วมมือเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามที่องค์การกำหนดไว้

๒.๒.๒ การจัดการกับการบริหาร

เดิมการบริหาร (Administration) มุ่งไปที่การบริหารราชการแผ่นดิน เช่น การบริหารรัฐกิจหรือรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) ส่วนการจัดการมุ่งไปที่การบริหารธุรกิจของเอกชน เรียกว่า การจัดการธุรกิจ (Business Management) **รศ.ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ** ได้กล่าวว่าการบริหารและการจัดการ หมายถึง กิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แต่มีความหมายแตกต่างกันดังนี้

๑. การบริหาร (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูง โดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารเป็นคำนิยามใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration)

๒. การจัดการ (Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายของแผนที่วางไว้ซึ่งนิยามใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business management)^{๒๖}

การจัดการ (Management) เป็นกระบวนการออกแบบ และรักษาซึ่งสภาวะแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่ม ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่า

การจัดการหมายถึงกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การโดยการวางแผน (Planning) การจัดการ (Organizing) การชักนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) มนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ทรัพยากร ข้อมูลขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากความหมายนี้ การจัดการเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้จัดการต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ สิ่งสำคัญของการจัดการ (Management) มีลักษณะดังนี้

๑) การจัดการสามารถประยุกต์ใช้กับองค์การใดองค์การหนึ่งได้

^{๒๕} กรรณก ทิพรส, **องค์การและการจัดการ**, (มหาสารคาม : คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๓), หน้า ๘๘.

^{๒๖} ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, **องค์การและการจัดการฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทดวงกมลสมัย จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๑๑.

๒) เป้าหมายของผู้บริหารทุกคน คือ การสร้างกำไร

๓) การจัดการเกี่ยวข้องกับผลผลิต (Productivity) หมายถึงประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness)

๔) การจัดการนำมาใช้สำหรับผู้บริหารในทุกระดับชั้นขององค์การ^{๒๗}

ในปัจจุบันคำว่า การบริหารและการจัดการใช้ทดแทนกันได้ทั้งนี้งานของภาครัฐบาลก็คาบเกี่ยวกับงานของภาคธุรกิจเอกชน จนแยกกันไม่ออก จึงทำให้การบริหารของทั้งสองภาคเหมือนกันและแลกเปลี่ยนกันได้ตลอดเวลา ดังนั้นคำว่าบริหารและการจัดการ จึงใช้แทนกันได้ และน่าจะมีความหมายในลักษณะเดียวกัน^{๒๘} ฉะนั้นการบริหารจึงหมายถึงกระบวนการทำงาน โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ ซึ่งมีบุคลากรเป็นทรัพยากรหลักขององค์การ และบุคคลเหล่านี้จะใช้ทรัพยากรอื่น เช่น เงินทุน เครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์ ข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้องค์การสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การจัดการกับการบริหาร หมายถึง กิจกรรมเพื่อการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้ระบบการบริหารที่เน้นการกำหนดนโยบาย ส่วนการจัดการจะเน้นการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้

๒.๒.๓ ทฤษฎีการบริหารจัดการ

เมื่อการทำงานต่าง ๆ คงเป็นไปแต่เพียงการใช้อำนาจ (Power) อย่างเต็มที่ โดยตัวของผู้นำของคนกลุ่มคนในสมัยนั้น แต่หลังจากได้มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมของประเทศในแถบยุโรป สภาพแวดล้อมต่าง ๆ มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป การรวมกลุ่มกันทำงานเริ่มมีปัญหายุ่งยากขึ้น จึงได้มีการคิดค้นและพยายามหาวิธีศึกษาวิชาการด้านการบริหารขึ้น ดังนี้

๑. **ทฤษฎีการบริหารของHenry Fayol** เฮนรี ฟาโย เป็นนักวิศวกรและนักธุรกิจชาวฝรั่งเศสทำงานที่บริษัทเหมืองแร่ พบว่า การบริหารงานให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยทักษะความชำนาญ ตลอดจนการมีกระบวนการในการบริหารที่ดี เขาได้อาศัยประสบการณ์ที่ได้จากการเป็นนักบริหารมาเป็นเวลานาน และรวบรวมขึ้นเป็นหลักการ (Principles) ซึ่งถือว่าถูกต้องถึงขนาดถือได้ว่าเป็นทฤษฎี (Theory) ของกระบวนการบริหาร (Processes Management) ว่าประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร (Management Function) ๕ ประการ คือ

๑) การวางแผน (Planning)

๒) การจัดการองค์การ (Organizing)

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑.

^{๒๘} ริงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหารการศึกษาการจัดการแผนใหม่** (Organization and Management), พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖), หน้า ๑.

- ๓) การบังคับบัญชาสั่งการ (commanding)
- ๔) การประสานงาน (Coordination)
- ๕) การควบคุม (Controlling)

ฟาโยล (Fayol) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดศูนย์กลางปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้น และมากขึ้นเรื่อย ๆ กล่าวคือ ในฐานะผู้บริหารจึงมีความหมายของผู้นำอย่างแท้จริง ซึ่งในปัจจุบันการจำแนกหน้าที่ในการบริหาร (Management Function) ที่เหมาะสมที่สุดและเป็นที่ยอมรับกันมากที่สุดคือ การใช้วิธีรวมกิจกรรมหรืองานบริการต่าง ๆ ไว้ภายใต้หัวข้อ ดังนี้ คือ

- ๑) การวางแผน (Planning)
- ๒) การจัดการองค์การ (Organizing)
- ๓) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing)
- ๔) การอำนวยการ (Controlling)

หลักการบริหารของฟาโยล (Fayol) ยังคงเป็นเกณฑ์ที่ใช้ปฏิบัติกันอยู่ทุกวันนี้ เพราะไม่ว่างานบริหารองค์การด้านใดมาพิจารณาจะเห็นว่ามีจัดการแบ่งหน้าที่ของผู้บริหารไว้ใกล้เคียงกับหลักเกณฑ์ของฟาโยล (Fayol) กล่าวได้ว่าหลักการบริหารของฟาโยล (Fayol) มีความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าหมายขององค์การส่วนหนึ่งเกิดจากความร่วมมือในการทำงาน โดยเฉพาะการทำงานเป็นทีม (Team Work) การสร้างทีมงานที่ดีเป็นบทบาทหนึ่งของผู้บริหาร ในอันที่จะสามารถพัฒนางานและปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การได้^{๒๙}

๒. ทฤษฎีการบริหาร POSDCORB ของ Gullick และ Urwick จากแนวคิดที่จะหาวิธีการที่ดีที่สุดในการบริหารงาน ศาสตราจารย์ ลูเธอร์ กุลลิก (Luther Guic) ชาวอเมริกัน และศาสตราจารย์ลินดัล เออร์วิก (Lyndall Uewick) ชาวอังกฤษ ได้สรุปการบริหารไว้ใน “Paper on the Science of Administration” ใน ค.ศ.๑๙๓๗ ว่า กระบวนการบริหารย่อมาประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ๗ ประการ ที่เรียกว่า POSDCORB Model รายละเอียดดังนี้^{๓๐}

๑) P = Planning การวางแผน ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) เพื่อให้แผนงานที่วางไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน แผนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้ความรู้ในทางวิชาการ

^{๒๙} กรกนก ทิพรส, **องค์การและการจัดการ**, (มหาสารคาม : คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๓), หน้า ๕๐.

^{๓๐} สุรพล สุขพรหมและคณะ, **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ**, (พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๔๘.

และวิจารณ์งานวินิจฉัยเหตุการณ์ในอนาคต แล้วกำหนดวิธีการโดยถูกต้องอย่างมีเหตุผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยถูกต้องและสมบูรณ์

๒) **O = Organizing** การจัดส่วนแบ่งงานต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เช่น การจัดแบ่งงาน (Division of work) เป็นกรม กอง แผนก โดยอาศัย ปริมาณงาน เฉพาะอย่าง (Specialization) ก็ได้ นอกจากนี้อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุม (Control) หรือพิจารณาในแง่หน่วยงาน เช่น หน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานสนับสนุน (Auxiliary) และอาจรวมถึงการปรับปรุงองค์การบริหารให้ดีขึ้นด้วย

๓) **S = Staffing** การจัดการบุคลากรและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงานที่แบ่งไว้ กล่าวคือ การจัดการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานให้เหมาะสม (Competent men for competent job) และรวมถึงการที่จะเสริมสร้างและดำรง สัมพันธภาพในการทำงานของคนงานและพนักงานด้วย

๔) **D = Directing** การศึกษาวิธีการอำนวยความสะดวกรวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศงาน ตลอดจนศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษย์สัมพันธ์ (Human relation) และแรงจูงใจ (Motivation) เป็นต้น การอำนวยความสะดวกนี้ยังรวมถึงการวินิจฉัยสั่งการ (Decision making) ซึ่งต้องอาศัยวิทยาการสมัยใหม่และวิธีการใหม่ ๆ มาช่วยด้วย

๕) **C = Coordinating** ความร่วมมือประสานงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะช่วยให้การประสานงานดีขึ้น เพื่อช่วยแก้ปัญหาซึ่งขัดข้องในการทำงาน เป็นเรื่องของผู้บังคับบัญชา ต้องจัดระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงาน และระหว่างผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ยังรวมถึงการสื่อสาร (Communication) อีกด้วย

๖) **R = Reporting** การรายงานผลการปฏิบัติงาน ตลอดถึงการประชาสัมพันธ์ (Public relation) รวมถึงการสื่อสาร ระหว่างหน่วยงานกับประชาชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย ความสำคัญของรายงานนั้นจะต้องอยู่บนรากฐานของความจริง

๗) **B = Budgeting** งบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณและรายงานการเงิน ตลอดจนใช้วิธีการงบประมาณเป็นแผนงานเครื่องมือในการควบคุมงาน

สรุปได้ว่า ความหมายขององค์การคือหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยมีบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมมือกันทำงานตามแผนที่กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ ซึ่งแนวคิดทฤษฎีก็มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะและขนาดขององค์การนั้น ๆ เมื่อองค์การจัดตั้งขึ้นแล้วภารกิจที่สำคัญต้องบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประเด็นสำคัญอยู่ที่การบริหารคนและบริหารงานส่วนจะใช้วิธีการอย่างไรขึ้นอยู่กับเทคนิคจะเป็นแบบ PO&3C's ของ

ฟาโยล (Fayol) หรือ POSDCORB ของกูลิค (Gulick) และเออร์วิค (Urwick) ก็ยังเป็นทฤษฎีที่ยังใช้การได้ดีไม่ล้าสมัย ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและทักษะของผู้บริหารที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ ความสามารถ และวิสัยทัศน์ที่จะสามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายและที่สำคัญจะต้องเอาชนะปัญหาอุปสรรคอันเกิดจากสภาพแวดล้อมขององค์กรไปได้อย่างราบรื่น

๒.๒.๔ กระบวนการจัดการองค์การ

องค์การทุกองค์การย่อมมีความมุ่งหวังที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับองค์การของตนเอง การจัดการจึงเป็นกระบวนการในการบรรลุเป้าหมาย เพราะการจัดการเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ การจัดการจึงต้องมีสิ่งเหล่านี้คือ การวางแผน กลยุทธ์องค์การ สภาพแวดล้อมของการจัดการ การจัดโครงสร้างองค์การและการจัดสรรทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไปดังนี้

๑. การวางแผนการจัดองค์การ (Organization Management Planning) การวางแผนสามารถทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับเหตุผลนานาประการที่ใช้ในการวางแผน นักบริหารจึงให้ความสำคัญกับแผนงาน ถือเป็นมองไปในอนาคตแล้วกำหนดว่าจะทำอะไรที่ไหน กับใคร อย่างไร กำหนดลู่ทางดำเนินการเป็นขั้นตอนไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เป้าหมายที่ต้องการนั้นประสบความสำเร็จ จะเห็นว่าการวางแผนมีลักษณะเป็นการร่วมมือของกลุ่มบุคคลเพื่อกำหนดขั้นตอนวิธีการและขยายแนวทางตามวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงการ การกำหนดขอบเขตของปัญหา การค้นหาปัญหา การหาวิธีแก้ปัญหาตลอดจนถึงการค้นคิดค้นหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุด ประหยัดที่สุด มีประสิทธิภาพที่สุด ง่ายและรวดเร็วที่สุด ซึ่งภายในแผนจะมีขั้นตอนการทำการกิจกรรมเป็นลำดับสำคัญก่อนหลังมีการจัดสรรทรัพยากร มีการประสานงาน มีการจัดทำงบประมาณ มีการกำหนดการควบคุมงาน ที่จะทำให้การดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ กระบวนการวางแผนมีลักษณะครอบคลุมไปทุกเรื่องและมักมีการตั้งคำถามว่า ทำไม (why) ใคร (who) เมื่อไร (when) ที่ไหน (where) อะไร (what) อย่างไร (how) ที่แผน นโยบายและโครงการต่าง ๆ มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์อยู่ ดังนั้นแผนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะกำหนดโอกาสให้กับองค์การและการวางแผนย่อมทำให้องค์การสามารถประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ดังนั้นการตั้งวัตถุประสงค์ของการวางแผนก็เพราะเหตุผลดังนี้

๑) การวางแผนเป็นเครื่องกำหนดทิศทางให้ปฏิบัติ ทำให้รู้ทิศทางในการดำเนินงานว่าควรทำอะไรก่อนหลังอย่างไร จึงจะได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒) การวางแผนเป็นการเตรียมการไว้ล่วงหน้า โดยอาศัยปัจจัยประกอบการวางแผนทั้งหมดที่มีอยู่

๓) การวางแผนเป็นการอาศัยทุกอย่างในอดีตและใช้ปัจจุบันเพื่อคาดการณ์อนาคต ทำให้ลดความเสียหาย ลดอุปสรรคนานาประการของการทำงานได้ และสามารถปรับสถานการณ์ที่จำเป็นให้คลี่คลายเป็นปกติได้

๔) การวางแผนที่อาศัยข้อมูลทุกอย่างตลอดถึงความรู้ประสบการณ์ของผู้จัดทำแผน ทำให้ผู้ปฏิบัติตามแผนได้รู้มาตรฐาน ในการควบคุมการทำงาน เพราะหน้าที่สุดท้ายของการบริหารคือ การควบคุมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด^{๓๑}

การวางแผนจัดองค์การจึงเป็นกระบวนการเพื่อให้เกิดระบบความสัมพันธ์ระหว่างส่วนงานต่าง ๆ กับบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์การโดยการกำหนดภาระอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบตามโครงสร้างที่ได้จัดทำไว้เพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) เนื่องจากสภาพที่เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งลักษณะขององค์การที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต และเงื่อนไขการแข่งขันใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ปัจจัยหรือสาเหตุของความสำเร็จขององค์การธุรกิจที่เคยมีมาในอดีตจะเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เช่น การมีกำลังการผลิตขนาดใหญ่ แต่ไม่สามารถปรับปรุงการผลิตให้เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการที่เปลี่ยนไปของลูกค้าเป้าหมายได้ หรือความสามารถขององค์การในการขยายตัวเข้าไปในอุตสาหกรรมต่าง ๆ จะไม่ใช่สาเหตุสำคัญของความสำเร็จขององค์การธุรกิจอีกต่อไป ดังนั้นผู้บริหารขององค์การธุรกิจเองก็จำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา การจัดการเชิงกลยุทธ์มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

๑) การจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง ภารกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์การธุรกิจอย่างเป็นระบบ เพื่อให้องค์การมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน

๒) การจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นการกำหนดวิธีการหรือแนวทางในการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การเพื่อให้บรรลุทิศทางและวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น

๓) การจัดการเชิงกลยุทธ์ ครอบคลุมถึงการนำเอาวิธีการหรือแนวทางในการดำเนินงานที่ได้คิดค้นขึ้นมาประยุกต์ใช้และปฏิบัติเพื่อให้องค์การสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้

๔) การวางแผนและการประยุกต์ใช้กลยุทธ์สำหรับธุรกิจเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารองค์การ เมื่อเทียบกับหน้าที่อื่น ๆ ที่ผู้บริหารต้องรับผิดชอบ ความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดแนวทางในการดำเนินธุรกิจ การจัดทำและปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ จัดเป็นหน้าที่ซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับต้นรวมทั้งเป็นหน้าที่ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานในระยะยาวขององค์การ ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่า กลยุทธ์และการปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่ดีนั้น สามารถใช้เป็นเครื่องวัดถึงความสามารถในการบริหารของผู้บริหารได้เป็นอย่างดี

๕) การจัดการเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจทางด้านกลยุทธ์ มักจะมีความเกี่ยวข้องกันหรือมีผลต่อทิศทางในการดำเนินงานในระยะยาวขององค์การ

^{๓๑} เสนาะ ตีเยาว์, **หลักการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๘๓-๘๔.

๖) การจัดการและการตัดสินใจทางด้านกลยุทธ์มักจะเป็นความพยายามในการได้มา ซึ่งความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์การธุรกิจ ความได้เปรียบทางการแข่งขันนี้สามารถเกิดขึ้นจากการนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ การนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณค่าเหมาะสมกับราคาที่สุด

๗) การตัดสินใจทางกลยุทธ์อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ในด้านต่าง ๆ ขององค์การ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การเสาะแสวงหาทรัพยากรหรือความสามารถหลักที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

๘) การตัดสินใจทางกลยุทธ์ยังเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ในระดับต่าง ๆ ขององค์การโดยการดำเนินงานในระดับต่าง ๆ ขององค์การจะต้องสอดคล้องและเกื้อหนุนต่อกิจกรรมขององค์การและความสามารถในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานจะเป็นสาเหตุสำคัญสำหรับความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์การ

๙) กลยุทธ์ขององค์การไม่เพียงจะเกี่ยวข้องกับสถานะแวดล้อมภายนอกและปัจจัยภายในขององค์การเท่านั้น แต่คำนึงถึง ทักษะคิด ความคาดหวัง ของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์การ (Stakeholder) มีผลต่อกลยุทธ์ ซึ่งบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ ครอบคลุมตั้งแต่ ผู้ถือหุ้น ผู้บริหารระดับสูง สังคม รัฐบาล พนักงาน เป็นต้น^{๓๒}

การจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นการกำหนดวิธีการหรือแนวทางในการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ การจัดการเชิงกลยุทธ์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ส่วน ได้แก่

๑) การกำหนดทิศทางขององค์การ (Direction Setting) ทำให้มีความชัดเจนในการดำเนินธุรกิจและมีเป้าหมายที่ชัดเจน บรรลุได้และวัดผลได้ การจัดการเชิงกลยุทธ์สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) วิสัยทัศน์ (Vision) การกำหนดวิสัยทัศน์เป็นการกำหนดความต้องการที่เป็นไปได้ในอนาคตรวมถึงการกำหนดขอบเขตของการปฏิบัติ ความต้องการและลูกค้า (Need) และวัฒนธรรมเบื้องต้นขององค์การ ดังนั้นวิสัยทัศน์จะเป็นความต้องการของผู้บริหารให้ธุรกิจเป็นไปในทิศทางใดในอนาคต

๓) ภารกิจ (Mission) การกำหนดภารกิจที่ดีจะต้องสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ในทุกระดับขององค์การได้ หลักการในการพิจารณาเพื่อการกำหนดภารกิจคือ บริษัททำอะไร บริษัทจะทำอะไรในอนาคต บริษัทควรจะทำอะไรในอนาคต ใครคือลูกค้าของบริษัท และบริษัทต้องการตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้วยอะไร ดังนั้นการกำหนด

^{๓๒} พิบูล ทีปะบาล, การจัดการเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร : อมราการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๕๔.

ภารกิจจึงเป็นการพิจารณาถึงการดำเนินการของธุรกิจในปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางให้ทราบถึงวิธีการในการดำเนินธุรกิจ การกำหนดภารกิจที่ดีจะมุ่งเน้นในสิ่งที่ธุรกิจจะต้องทำ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ธุรกิจกำหนด

๔) เป้าหมาย (Goals) เป้าหมายเป็นการกำหนดความต้องการที่จะได้ในองค์การในระดับต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้องค์การนั้นสามารถดำเนินกิจการให้เป็นไปตามความต้องการในอนาคต นั่นคือ การกำหนดเป้าหมายจะต้องกำหนดสิ่งที่ธุรกิจอยากได้โดยมีแนวทางและกรอบในการปฏิบัติจากวิสัยทัศน์ และภารกิจ^{๓๓}

องค์การธุรกิจจะต้องทำการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์การ เพื่อคิดค้นแนวทางในการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งการจัดทำยุทธศาสตร์องค์การเพื่อให้รองรับการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน

๓. สภาพแวดล้อมของการจัดการ (Environments of Management) หมายถึง ปัจจัยหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้อง เชื่อมโยง หรือมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการองค์การทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์โลก ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์เทคโนโลยี มีผลอย่างมากต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของประเทศ ผู้นำในทุกระดับของหน่วยงานและองค์การต้องมีวิสัยทัศน์ที่จะชี้้นำให้การปรับเปลี่ยนของประเทศทุกรูปแบบตามทันสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงนั้น ด้วยเหตุนี้การศึกษาสภาพแวดล้อมขององค์การโดยเฉพาะองค์การธุรกิจที่เปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องศึกษาสภาพแวดล้อมขององค์การธุรกิจของโลกประกอบกันด้วย

หลักการจัดการการบริหาร (Principle of Management) ไว้ ๒ อย่าง คือ

๑) สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) คือทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบองค์การ เป็นบริบท (context) และมีผลกระทบต่อองค์การแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑.๑ สภาพแวดล้อมทั่วไป คือสภาพแวดล้อมในวงกว้างมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กร ได้แก่ มิติทางเศรษฐศาสตร์ มิติทางเทคโนโลยี มิติทางสังคมวัฒนธรรม มิติทางการเมือง-กฎหมาย และมีต่อองค์การระหว่างประเทศ

๑.๒ สภาพแวดล้อมในงาน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการบริหารขององค์การมากกว่าสภาพแวดล้อมทั่วไป สภาพแวดล้อมในงานเหล่านี้ได้แก่ คู่แข่ง (competitions) ลูกค้า (customers) ผู้ส่งวัตถุดิบ (suppliers) ผู้ดูแลกฎระเบียบ (regulators) และพันธมิตรธุรกิจ (strategic allies)

^{๓๓}ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, การบริหารเชิงกลยุทธ์และกรณีศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์, ๒๕๔๒), หน้า ๙๓.

๒) สภาพแวดล้อมภายใน (Internal environment) สภาพแวดล้อมภายในประกอบด้วย เจือไนซ์ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร ได้แก่ เจ้าของผู้ประกอบการ (Owners) คณะกรรมการอำนวยการ (Board of directors) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (physical environment) ลูกจ้าง (employees) วัฒนธรรมองค์กร (corporate culture)

เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อองค์การส่วนใหญ่จะเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลและผลกระทบต่อองค์การมากกว่าสภาพแวดล้อมภายใน เนื่องจากควบคุมได้ยากกว่า มีสถานะที่ไม่แน่นอนมากกว่า และบางครั้งเปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมาได้รวดเร็ว กลยุทธ์ในการปรับตัวขององค์การต้องยืดหยุ่นตลอดเวลา ในเชิงปฏิบัติการ SWOT มีความจำเป็นมากในการดำเนินกลยุทธ์การแข่งขัน (Strategic competition) ในการเอาชนะคู่แข่งหรือเป็นต่อคู่แข่ง หากธุรกิจตนมีจุดแข็งและธุรกิจคู่แข่งเปิดโอกาสให้ก็ต้องต่อสู้แข่งขันแย่งชิงความได้เปรียบทางธุรกิจ หากธุรกิจตนยังมีจุดด้อยอยู่มาก และธุรกิจคู่แข่งมีความแข็งแกร่งรอบด้านและเป็นภัยร้ายแรง ก็จำเป็นที่จะต้องยับยั้งหรือจ้งหวะรอโอกาสไปก่อน การวิเคราะห์ SWOTทำให้เรา และจะช่วยป้องกันความผิดพลาดในการดำเนินงาน สามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้ด้วยดี การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสหรือจ้งหวะ และภัยอันตรายหรืออุปสรรคก็เป็นเรื่องต้องพิจารณาไตร่ตรองให้ละเอียด รอบคอบ ไม่ว่าจะสภาพแวดล้อมทางศาสนา การเมือง การปกครองและสังคม

๔. การจัดโครงสร้างองค์การ (Organization Structure) โครงสร้างองค์การเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการบริหารองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการขององค์การ เพราะเป็นการเชื่อมโยงของหน่วยงานในแต่ละสายงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ในการดำเนินนโยบายของแต่ละองค์การ ที่สำคัญเพื่อแสดงให้เห็นถึงการจัดกลุ่มของกิจกรรมที่เน้นภารกิจและหน้าที่หลักขององค์การนั้น ๆ ที่จะนำไปสู่ระบบที่เชื่อมโยงโครงการวางแผนและการควบคุมในแต่ละระดับชั้นของผู้บริหาร ในการตัดสินใจขององค์การเพื่อความก้าวหน้าและพัฒนาเพื่ออนาคต การจัดการโครงสร้างขององค์การถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถทำให้องค์การก้าวหน้าอย่างเป็นระบบและถูกต้องตามระเบียบขององค์การ^{๓๔} ประโยชน์และความสำคัญของการจัดโครงสร้างองค์การ ดังนี้

- ๑) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ โดยรวมในการดำเนินกิจกรรม
- ๒) เพื่อความชัดเจนในการจัดกำหนดขอบเขตของอำนาจ หน้าที่ กฎ ระเบียบ
- ๓) เพื่อความเป็นเอกภาพในการบังคับบัญชาและสั่งการในการทำงาน
- ๔) เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนขนาดหรือรูปแบบขององค์การให้เหมาะสม

^{๓๔} สุรพล สุขพรหมและคณะ, **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ**, (พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๓๐.

- ๕) ทำให้ทราบถึงชนิด ประเภท ขอบเขต และลักษณะของงาน
- ๖) ทำให้ทราบถึงช่องทางการติดต่อสื่อสารและการไหลของข้อมูลรวมทั้งตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบและตัดสินใจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน
- ๗) ช่วยในการประสานกิจกรรมต่าง ๆ ในการทำงานทั้งในระดับบุคคล ระหว่างทีมงาน แผนก และฝ่ายงานต่าง ๆ
- ๘) ช่วยสนับสนุนการสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันขององค์การ
- ๙) เป็นกลไกรองรับการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ให้บังเกิดผลได้

การจัดโครงสร้างองค์การทำให้เกิดความชัดเจนและเป็นเอกภาพในการบังคับบัญชา ทำให้เกิดประสิทธิภาพที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนวิธีการหรือรูปแบบขององค์การ ทำให้เป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขันต่อองค์การอื่นในอนาคต^{๓๕}

๕. การจัดการทรัพยากรในองค์การ (Human resource Management in Organization) ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) หมายถึง คนหรือมนุษย์ เป็นทรัพยากรประเภทหนึ่งที่ต้องใช้ในการจัดการและเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าเมื่อเทียบกับทรัพยากรทั้งหมดที่เป็นปัจจัยในการดำเนินธุรกิจขององค์การ ดังนั้นองค์การจึงมีหน้าที่ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ปฏิบัติงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งต้องใช้ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านการจัดการเข้ามาช่วยในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human resource Management : HRM)

วัตถุประสงค์ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการในการจัดการเกี่ยวกับบุคคลทางด้านการจัดหาบุคลากร ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาทำงานในองค์การและใช้บุคคลนั้นให้เกิดประโยชน์แก่องค์การ โดยมีการพัฒนาขีดความสามารถทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติด้วยการฝึกอบรม รวมถึงการธำรงรักษาบุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างมีความสุขด้วยการจัดให้มีสวัสดิการที่ดี เป็นต้น ซึ่งวัตถุประสงค์หลักด้านการจัดการทรัพยากรในองค์การ แบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่

- ๑) การสรรหา (Recruitment) หมายถึงการเสาะแสวงหาเพื่อเลือกสรรให้ได้คนที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงาน และที่สำคัญที่สุดคือ สามารถปรับตัวเองเข้ากับวัฒนธรรมขององค์การ
- ๒) การพัฒนา (development) หมายถึง การดำเนินการที่จะส่งเสริมให้พนักงานมีความรู้ ความสามารถ ทัศนคติและประสบการณ์เพิ่มพูนในรูปแบบของการฝึกอบรม (Training) เพื่อให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเติบโตในตำแหน่งที่สูงขึ้น รวมถึงการปรับหรือพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การที่ชนะในการแข่งขันได้ในที่สุด

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๖.

๓) การรักษาพนักงาน (Retention) หมายถึง ความพยายามที่จะทำให้พนักงานพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ด้วยการสร้างบรรยากาศให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพื่อสนองความต้องการของพนักงานให้ได้มากที่สุด ภายใต้กฎระเบียบและหลักเกณฑ์ที่จะอำนวยความสะดวก สิ่งตอบแทนและบริการต่าง ๆ ที่หน่วยงานจัดให้พนักงาน ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างหนึ่ง

๔) การใช้ประโยชน์ (Utilization) หมายถึงการใช้คนให้ได้ประโยชน์สูงสุดตามแนวทางการจัดแผนกำลังคน การขยายขอบเขตงานหรือการปรับปรุงงาน การตรวจสอบหรือวินิจฉัยด้านทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้เพื่อจัดคนหรือใช้คนให้ตรงกับงานให้ปฏิบัติให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและทำลายคน รวมถึงการไม่ให้คนต้องอยู่ว่างเปล่าโดยไม่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ^{๓๖}

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการในการจัดการเกี่ยวกับบุคลากรทางด้าน การจัดหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาทำงานในองค์การ และใช้บุคคลนั้นให้เกิดประโยชน์แก่องค์การ โดยต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถให้บุคลากรเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการองค์การ ควรจะมีนโยบาย มีศูนย์อำนาจการ มีการระบุหน้าที่ การงานอย่างชัดเจน จัดให้มีระบบการทำงานอย่างเหมาะสม การจัดองค์การที่ดีจึงควรสามารถตอบสนองต่อสภาวะแวดล้อมหรือความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ เพื่อความอยู่รอดและความเจริญก้าวหน้าขององค์การ การจัดองค์การจำต้องมีหน่วยงานที่สำคัญ คือหน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานสนับสนุน (Auxiliary)

ฟายอล (Fayol) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดศูนย์กลางปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้น และมากขึ้นเรื่อย ๆ กล่าวคือ ในฐานะผู้บริหารจึงมีความหมายของผู้ นำอย่างแท้จริง ซึ่งในปัจจุบันการจำแนกหน้าที่ในการบริหาร (Management Function) ที่เหมาะสมที่สุดและเป็นที่ยอมรับกันมากที่สุดคือ การใช้วิธีรวมกิจกรรมหรืองานบริการต่าง ๆ ไว้ภายใต้หัวข้อ คือ POSC ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดการองค์การ (Organizing) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) และ การอำนวยความสะดวก (Controlling) ซึ่งหลักการบริหารของฟายอล (Fayol) ยังคงเป็นเกณฑ์ที่ใช้ปฏิบัติกันอยู่ทุกวันนี้ สำหรับการบริหาร POSDCORB ของ Gullick และ Urwick จากแนวคิดที่จะหาวิธีการที่ดีที่สุดในการบริหารงาน ศาสตราจารย์ ลูเธอร์ กูลิค (Luther Guic) ชาวอเมริกัน และ ศาสตราจารย์ลินดัล เออร์วิก (Lyndall Uewick) ว่า กระบวนการบริหารย่อมประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ๗ ประการ ที่เรียกว่า POSDCORB Model

^{๓๖} ดนัย เทียนพุฒิ, การจัดการทรัพยากรบุคคลภารกิจที่ทำทนาย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บุกแบงค์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๕-๑๓๖.

กระบวนการจัดการองค์การ องค์การทุกองค์การย่อมมีความมุ่งหวังที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับองค์การของตนเอง การจัดการจึงเป็นกระบวนการในการบรรลุเป้าหมาย เพราะการจัดการเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ การจัดการจึงต้องมีสิ่งเหล่านี้คือ การวางแผน กลยุทธ์องค์การ สภาพแวดล้อมของการจัดการ การจัดโครงสร้างองค์การและการจัดสรรทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ รายละเอียดตามที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งสามารถสรุปได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๒.๒ แสดงกระบวนการจัดการองค์การ

จากแผนภูมิแสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการองค์การประกอบด้วยหลักการสำคัญ ๕ ประการคือ การวางแผน กลยุทธ์องค์การ สภาพแวดล้อมของการจัดการ โครงสร้างองค์การและทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งแต่ละหัวข้อย่อมมีปัจจัยสำคัญในการที่จะทำให้องค์การมีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพทำให้องค์การอยู่รอดและมีความเจริญก้าวหน้า สามารถแข่งขันได้

๒.๒.๕ องค์ประกอบสำคัญสำหรับการบริหาร

ในการดำเนินธุรกิจใด ๆ ก็ตาม นั้นแต่ละหน่วยงานจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญสำหรับการบริหารแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร ตามความเหมาะสมจึงจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ทั้งที่เป็นศาสตร์และศิลปะเพื่อเอาคนทรัพยากรมารวมกันแล้วอำนวยความสะดวกให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

ปัจจัยในการบริหารที่จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ ต้องอาศัยหลาย ๆ ปัจจัยประกอบกัน เพื่อก่อให้เกิดกิจกรรมในการประกอบธุรกิจ ซึ่งปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินธุรกิจมี 4 ประเภทหรือที่เรียกว่า 4M ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไปดังนี้

๑. คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงาน หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อองค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ เพราะธุรกิจจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความคิดของคน มีคนเป็นผู้ดำเนินการหรือจัดการทำให้เกิดกิจกรรมทางธุรกิจหลายรูปแบบ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจนั้น ๆ

๒. เงิน (Money) เป็นปัจจัยในการดำเนินธุรกิจอีกชนิดหนึ่งที่ต้องนำมาประกอบเพื่อให้เกิดธุรกิจ ซึ่งแต่ละธุรกิจจะใช้ปริมาณเงินที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับธุรกิจนั้นมีขนาดเล็กหรือใหญ่ ดังนั้นหน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์เพื่อการบริหารงานทางการเงิน หากขาดงบประมาณ การบริหารงานของหน่วยงานก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย

๓. ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหาร หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารแล้วก็จะย่อมจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน ซึ่งในการผลิตสินค้า ต้องอาศัยวัตถุดิบในการผลิต ดังนั้น ผู้บริหารต้องรู้จักบริหารวัตถุดิบให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ต้นทุนที่ต่ำ และทำให้ธุรกิจได้ผลกำไรสูงสุด

๔. การบริหารจัดการ (Management) เป็นภารกิจของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรง คือเป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวลผลักต้นและกำกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง ๓ ประการให้สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานตามที่ต้องการซึ่งการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจ ควรมีการวางแผน และควบคุมให้การปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพ^{๓๑๗}

จะเห็นได้ว่า จากปัจจัยพื้นฐานดังกล่าว เรื่องของคน ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะมีผลกับองค์กรต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการจัดการขององค์กรเหล่านั้นว่ามีการบริหารจัดการที่ดีหรือไม่ เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่ การจัดการที่เหมาะสมและคำนึงถึงบุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์จะทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาแบบการบริหารจัดการเทคโนโลยีและการสื่อสารตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น ในการบริหารจัดการ 4M จึงเป็นทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานเช่นเดียวกัน ไม่ว่าการบริหารจัดการจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนดำเนินงานมากพอ ต้องมีวัสดุสิ่งของตามความต้องการของการผลิตและแผนการดำเนิน

^{๓๑๗} สมคิด บางโม,รศ., ธุรกิจทั่วไป, อ่างแล้ว, หน้า ๖๑-๖๒.

กิจการและจะต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

โดยทั่วไปในการบริหารธุรกิจถือว่ามีทรัพยากร (Administrative Resources) ที่เป็นปัจจัยสำคัญอยู่ ๔ ประการ คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุดิบ (Material) และการจัดการ (Management) หรือเรียกว่า 4M's ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากร เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลครบถ้วน อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติเมื่อสภาพแวดล้อมซึ่งอาจจะมีสาเหตุเนื่องมาจากการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร หรือแม้แต่ศาสนา มีผลกระทบต่อองค์การ การจะใช้ศาสตร์อย่างเดียวยังคงไม่พอ ผู้บริหารต้องใช้ศิลปะในการบริหารจัดการด้วยซึ่งอาจจะเป็นทักษะเฉพาะตัวของผู้นำ บุคลิกลักษณะ ภาวะผู้นำ วิถีเจรจา และสร้างความจงใจ การผูกมิตร การแสวงหาแนวร่วม อันมีส่วนสำคัญกลไกง่าย ๆ ก็คือ ผู้บริหารจัดการต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ไปพร้อม ๆ กัน^{๓๘}

การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรบริหาร (administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (process of administration) เช่น POSDCORB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๙}

การบริหารนิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือ การจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งมีศัพท์บัญญัติว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (public administration) และคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ การบริหารมีลักษณะเด่นเป็นสากล อยู่หลายประการดังนี้

๑. การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
๒. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบ
๓. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
๔. การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
๕. การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล

๖. การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล กล่าวคือ ความร่วมมือ (collective mind) จะก่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (group cooperation) อันจะนำไปสู่ พลังของกลุ่ม (group effort) ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

^{๓๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐.

^{๓๙} สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ, ๒๕๑๔).

๗. การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล
๘. การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์
๙. การบริหารไม่มีตัวตน (intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์^{๔๐}

ความหมายการบริหาร เป็นการประสานความพยายามของ มนุษย์ (อย่างน้อย 2 คน) และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดผลตามต้องการ^{๔๑}

ความหมายการบริหาร ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคน มาดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๔๒}

การบริหารในลักษณะที่เป็นกระบวนการโดยหมายถึง กระบวนการนำเอาการตัดสินใจและนโยบายไปปฏิบัติส่วนการบริหารรัฐกิจหมายถึงเกี่ยวข้องกับการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ^{๔๓}

ความหมายการบริหาร คือ การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มี ประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กร หรือประเทศ หรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์กร^{๔๔}

การบริหารจัดการ (management administration) การบริหารการพัฒนา (development administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (service administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย ๓ ส่วน คือ หนึ่ง ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐ และหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการสอง มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ การคิด (thinking) หรือการวางแผน (planning) การดำเนินงาน (acting) และการประเมินผล (evaluating) และ สาม มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมี ความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับ

^{๔๐} สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหารงานบุคคลแผนใหม่ Modern personnel anagement. พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓).

^{๔๑} อนันต์ เกตุวงศ์, การบริหารการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓).

^{๔๒} ไพบุลย์ช่างเรียน, วัฒนธรรมการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒).

^{๔๓} ดิน ปรัชญพฤทธิ, ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕).

^{๔๔} บุญทัน ดอกไธสง, การจัดองค์การ พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

ส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกันกล่าวคือการบริหารจัดการเน้นเรื่อง การวางแผน การจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบายแผน แผนงาน โครงการ (policy, plan, program, project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน^{๔๕}

กล่าวโดยสรุป การบริหารและการบริหารจัดการ มีแนวคิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคมซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันเองภายในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อยซึ่งปัจจัยที่สำคัญสำหรับการบริหารงานนั้นประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยี สถานที่ปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านวิธีปฏิบัติงาน มาประกอบกันตามกระบวนการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพการบริหารและการบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน การปฏิบัติงาน แนวทาง วิธีการใด ๆ ที่หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการบริหารราชการหรือปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยกระบวนการที่ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพนั้น ประกอบด้วย การคิด (thinking) หรือการวางแผน (planning) การดำเนินงาน (acting) และการประเมินผล (evaluating) เพื่อนำไปสู่จุดหมาย หรือการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารองค์กร ช่วยเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติราชการให้เป็นไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายสูงสุด คือการพัฒนาประเทศที่ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน

๒.๓ บทบาทและความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่กลางปี ๒๕๔๐ ซึ่งเริ่มจากสถาบันการเงินก่อนจะลุกลามไปสู่ธุรกิจเกือบทุกสาขาทั้งกิจการขนาดใหญ่และขนาดเล็กล้วนได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นด้วยกันทั้งสิ้น ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมซึ่งเป็นภาคการผลิตที่แท้จริงก็ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจเช่นเดียวกัน กลุ่ม SMEs ล้วนประสบปัญหาขาดสภาพคล่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้อำนาจซื้อการบริโภคของประชาชนลดน้อยลงเป็นผลให้กิจการ SMEs ต้องชะลอหรือลดการผลิต การจำหน่ายหรือถึงขั้นปิดกิจการไปในที่สุด โดยกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ กลุ่ม SMEs ที่เป็นการรับช่วงการผลิตจากกลุ่มอุตสาหกรรมสนับสนุน ซึ่งเป็น

^{๔๕} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘).

อุตสาหกรรมขนาดกลางที่ใช้เทคโนโลยีที่มาจากต่างประเทศ เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ เป็นต้น ส่วนกลุ่ม SMEs ที่พึ่งพาตนเองได้และมักจะใช้ภูมิปัญญาไทยเป็นพื้นฐานมาจากครอบครัวจะสามารถดำรงธุรกิจอยู่ได้เนื่องจากกลุ่มนี้จะมีความคล่องตัวในเรื่อง การจัดการ เทคนิคการผลิต การจำหน่าย มักจะมีความยืดหยุ่นในการปรับตัว เพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจได้ดีกว่า SMEs ที่รับช่วงการผลิตจากบริษัทอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดกลางแต่อย่างไรก็ตามกลุ่ม SMEs โดยทั่วไปก็ยังได้รับผลกระทบจากอำนาจซื้อและการบริโภคที่น้อยลงของประชาชน และมีปัญหาคือสภาพคล่องทางการเงินที่กระจายไปทั่วระบบเศรษฐกิจ หากภาครัฐไม่ยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือผู้ประกอบการ SMEs เหล่านี้ก็จะทยอยปิดกิจการไปเรื่อย ๆ กระทั่งกลายเป็นปัญหาเรื้อรังทางเศรษฐกิจและส่งผลต่อปัญหาสังคม การพลิกฟื้นเศรษฐกิจของประเทศไทย รวมทั้งแนวทางการพัฒนาต่อไปในอนาคต ควรจะให้ความสำคัญกับ SMEs มากยิ่งขึ้น ซึ่งไม่ได้หมายความว่า กิจกรรมขนาดใหญ่จะไม่ให้การสนับสนุนอีกต่อไป แต่ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการส่งเสริมกิจการให้มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น โดยสร้างความแข็งแกร่งให้ SMEs ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีจุดอ่อนโดยการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และให้เกิดความต่อเนื่องจากกลุ่มผู้ประกอบการ SMEs มีความแข็งแกร่งสามารถยืนหยัดและแข่งขันกับสินค้าต่างประเทศได้ก็จะกลายเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป โดยแนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนา SMEs อย่างชัดเจนในภาพรวม^{๔๖}

๒.๓.๑ ความหมายของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือ ธุรกิจซึ่งมีเจ้าของโดยบุคคลคนเดียว ความเป็นอิสระ และดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหวังกำไร^{๔๗}

บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม ได้ให้ความหมายของธุรกิจขนาดย่อม หมายถึง ธุรกิจที่มีเงินทุนจดทะเบียนหรือทรัพย์สินถาวรไม่เกิน ๕๐ ล้านบาท^{๔๘}

คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้ให้ความหมายของ ธุรกิจขนาดย่อม หมายถึง ธุรกิจต้องมีเงินลงทุนขั้นต่ำในการขอสำนักงานส่งเสริมการลงทุน (BOI) ๒-๒๐ ล้านบาท ไม่รวมเงินทุนหมุนเวียนค่าที่ดิน มีคนงาน ๕๐-๑๕๐ คน^{๔๙}

^{๔๖} สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, เครือข่ายมหาวิทยาลัยขอนแก่น, พ.ศ. ๒๕๔๘, เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับ SMEs เบื้องต้น, เข้าถึงได้วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๘ จาก <http://home.kku.ac.th/uac/sme/smebasic.htm>.

^{๔๗} ศิริวรรณ เสรีรัตน์, รศ. และคณะ, ธุรกิจทั่วไป : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทดวงกมลสมัย จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

^{๔๘} บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม, ๒๕๔๕ อ้างใน สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

^{๔๙} คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, ๒๕๔๕, อ้างใน สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นสถาบันทางการเงินได้กำหนดนิยามของ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจากการพิจารณาสินทรัพย์ถาวรสุทธิ และวงเงินสินเชื่อโดยระบุว่า ธุรกิจขนาดย่อมต้องมีสินทรัพย์ถาวรไม่เกิน ๑๐๐ ล้านบาท และวงเงินสินเชื่อต้องไม่เกิน ๕๐ ล้านบาท ส่วนธุรกิจขนาดกลางมีสินทรัพย์ถาวรไม่เกิน ๔,๐๐๐ ล้านบาท และวงเงินสินเชื่อไม่เกิน ๖๐๐ ล้านบาท^{๕๐}

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs (Small and Medium-size Enterprises) หมายถึง กิจการอุตสาหกรรมการผลิต (Manufacturing) กิจการค้าส่งและค้าปลีก (Wholesale and Retail) และกิจการบริการ (Service) ปัจจุบันประเทศไทยมีการดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) คิดเป็นร้อยละ ๙๕ ของธุรกิจทั้งหมด เนื่องจาก SMEs มีอยู่ในธุรกิจทุกประเภททั้งธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิต ธุรกิจการจำหน่าย และธุรกิจบริการ ทำให้ SMEs มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้น รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของ SMEs จึงมอบหมายให้ กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นผู้รับผิดชอบนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) อย่างจริงจัง โดยการกระตุ้นและส่งเสริมผู้ประกอบการรายใหม่ หรือผู้ประกอบการอิสระ (Entrepreneurs) ให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างมั่นคง

SMEs คือ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นธุรกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นธุรกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งช่วยกระจายการกระจุกตัวของโรงงานกิจการธุรกิจในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป กล่าวโดยสรุป SMEs มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ คือ

- ๑) ช่วยการสร้างงาน
- ๒) สร้างมูลค่าเพิ่ม
- ๓) สร้างเงินตราต่างประเทศ
- ๔) ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าต่างประเทศ
- ๕) เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุน และสร้างเสริมประสบการณ์
- ๖) ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่น ๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม

^{๕๐}บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๕, อังไฉ่ สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

๗) เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ^{๕๑}

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้ให้ความหมายธุรกิจขนาดย่อม หมายถึง ธุรกิจที่มีทุนจดทะเบียนไม่เกิน ๑ ล้านบาท มียอดขายไม่เกิน ๕๐ ล้านบาท เจ้าของธุรกิจบริหารงานด้วยตนเองแบบวันต่อวัน และมีสินค้าหลักรายการเดียว^{๕๒}

สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ม.ป.ป) ได้ให้ความหมายไว้ว่า SMEs (Small and Medium Enterprises) คือ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งมีความหมายรวมถึงอุตสาหกรรมการผลิต กิจกรรมค้าส่งและค้าปลีก และกิจกรรมบริการ ซึ่งเกณฑ์ในการจัดอุตสาหกรรมเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ กลาง หรือเล็ก นั้นมีหลายวิธี แต่โดยทั่วไปจะใช้จำนวนคนงาน (ขนาดการจ้างงาน) จำนวนเงินลงทุน มูลค่าสินทรัพย์ จำนวนยอดขาย หรือรายได้เป็นเกณฑ์ กิจกรรมใดจะเข้าข่ายเป็น SMEs หรือไม่นั้น กระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดเกณฑ์ ดังนี้^{๕๓}

สถานประกอบการ	จำนวนคน	จำนวนเงินทุน (บาท)
ขนาดเล็ก	ไม่เกิน ๕๐ คน	ไม่เกิน ๒๐ ล้าน
ขนาดกลาง	ระหว่าง ๕๐ - ๒๐๐ คน	ระหว่าง ๒๐ ถึง ๒๐๐ ล้าน

สรุปได้ว่า หน่วยงานต่าง ๆ มีหลักเกณฑ์เปรียบเทียบที่แตกต่างกันในการให้ความหมายของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs ดังนั้นในการศึกษา ครั้งนี้ จึงยึดตามความหมายธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ของสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งครอบคลุมกิจการ ๓ กลุ่มได้แก่ กิจการการผลิต กิจการการค้า และกิจการบริการ กำหนดจากมูลค่าขั้นสูงของสินทรัพย์ และจำนวนการจ้างงานสำหรับกิจการแต่ละประเภท

๒.๓.๒ ลักษณะของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

สำนักมาตรฐานการศึกษา ได้อธิบายลักษณะของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังนี้

๑. การดำเนินงานที่สามารถปรับเข้ากับท้องถิ่น ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยส่วนใหญ่อยู่ในท้องถิ่นเจ้าของโครงการ และพนักงานอยู่ในบริเวณหรือชุมชนเดียวกัน การจำหน่ายโดยส่วนใหญ่ท้องถิ่นเป็นตลาดสำคัญในการดำเนินงาน สามารถรู้ถึงความต้องการ และความพอใจในท้องถิ่นสามารถตัดสินใจและเข้าสู่ตลาดท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

๒. การบริหารมีความคล่องตัว ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ลักษณะการบริหารอิสระส่วนใหญ่เจ้าของกิจการ หรือผู้ประกอบการจะเป็นผู้บริหารกิจการเองถึงแม้การก่อตั้งกิจการอาจอยู่ในรูปของห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือบริษัทก็ตามแต่สมาชิกหรือผู้ถือหุ้นมักประกอบด้วยเพื่อนฝูง

^{๕๑} เรืองเดียวกัน.

^{๕๒} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕, อ้างถึงใน สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

^{๕๓} สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ม.ป.ป).

สมาชิกในครอบครัว เครือญาติ ดังนั้น ไม่ว่ากิจการจะมีสถานะการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะมีสถานะการปรับตัวได้ดีกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ระเบียบระดับการบริหารทำให้การตัดสินใจเกิดความล่าช้า แต่หากเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้บริหารจะมีความคล่องตัวอิสระสูงสามารถตัดสินใจได้ทันกับสถานะที่เปลี่ยนแปลง

๓. การลงทุน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจขนาดใหญ่ในประเภทเดียวกันใช้เงินลงทุนไม่มากนัก และส่วนใหญ่ได้จากเจ้าของกิจการ ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง โดยทั่วไปมักจะเริ่มต้นจากการประกอบการโดยเจ้าของคนเดียว ความต้องการเงินทุนที่ไม่มากนักใช้แรงงานของสมาชิกในครอบครัว โครงสร้างไม่ซับซ้อน ปัญหาในการติดต่อสื่อสารจึงได้รับการแก้ไขโดยง่ายและสามารถดำเนินการแก้ไขได้ทันที

๔. ยอดขายมีน้อย หากเปรียบเทียบกับธุรกิจประเภทเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามธุรกิจประเภทนี้มีรายได้เปรียบในเรื่องของฝีมือในการบริหารและแรงจูงใจในการทำงาน ประกอบกับเป็นผู้ดำเนินการตัดสินใจเอง ใช้ความสามารถ บุคลิกภาพของตนเอง ประกอบธุรกิจเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวผลักดันให้ยอดขายของกิจการดำเนินไปได้เป็นอย่างดี^{๔๔}

สรุปได้ว่า ลักษณะของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นธุรกิจที่มีความเป็นอิสระสูง ธุรกิจประเภทนี้สามารถประกอบการได้ทั่วไป เป็นธุรกิจการค้าเสรี การบริหารมีความคล่องตัว ส่วนใหญ่เจ้าของกิจการหรือผู้ประกอบการจะเป็นผู้บริหารกิจการเอง การลงทุนต่ำ อยู่ในท้องถิ่น สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้แก่สังคม และให้แนวคิดใหม่แก่สังคม

องค์ประกอบหลักของธุรกิจขนาดย่อม

การจัดการธุรกิจขนาดย่อมโดยทั่วไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ย่อมประกอบไปด้วยทรัพยากรในการจัดการธุรกิจขนาดย่อม ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากร ๔M ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. คน เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจขนาดย่อมเป็นอย่างมาก เพราะการดำเนินงานการบริหารหรือจัดการธุรกิจ หรือควบคุมเครื่องจักรกลในการผลิตต่าง ๆ ต้องอาศัยคนเป็นหลัก งานและการสร้างสรรค์คุณภาพงาน

๒. เครื่องจักร เป็นทรัพย์สินถาวรที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการต่าง ๆ แก่ลูกค้า

๓. เงินทุน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ได้ซึ่งทรัพยากรการจัดการอื่น ๆ ช่วยให้ธุรกิจดำเนินไปอย่างราบรื่น เพราะเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการจัดธุรกิจขนาดย่อมให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เงินทุนที่นำมาใช้ในรูปของการซื้อเครื่องจักร สร้างอาคารและซื้อวัตถุดิบ เป็นต้น

^{๔๔}บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม, ๒๕๔๕, อังโน สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

๔. วัตถุดิบ คือ วัตถุดิบและวัสดุสิ่งของต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในกระบวนการผลิต วัตถุดิบควร จะอยู่ใกล้กับสถานประกอบการ เพื่อความประหยัดในการขนส่ง และความมั่นใจในการมีวัตถุดิบป้อน ให้โรงงานตลอดปี^{๕๕}

จะเห็นว่าการประกอบธุรกิจขนาดย่อมนั้น ผู้จัดการมักจะเป็นเจ้าของธุรกิจเอง เงินทุนที่ใช้ หมุนเวียนก็มีน้อย ประกอบกับเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ฉะนั้นเครื่องจักรกลจึงใช้ไม่มากนัก และสิ่งสำคัญที่ ขาดไม่ได้คือ วัตถุดิบที่ป้อนให้แก่โรงงานนั้นจะต้องเป็นวัตถุดิบที่มีคุณภาพ และจัดหาได้ง่ายในบริเวณ ที่ประกอบธุรกิจนั้น ๆ ของธุรกิจขนาดย่อม

การประกอบธุรกิจขนาดย่อมจะประกอบไปด้วยทรัพยากรการจัดการทั้ง ๔ ประการดังกล่าว แล้ว การดำเนินการธุรกิจจะประสบความสำเร็จได้มากขึ้น ถ้ามีปัจจัยมาเสริมอีก ๔ ประการดังราย ละเอียดต่อไปนี้

๑. การตลาด หมายถึง การผลิตสินค้าออกมาได้คุณภาพใกล้เคียงกับบริษัทคู่แข่ง สิ่งที่ต้อง คำนึงต่อไปก็คือ การตลาด ฉะนั้นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมต้องศึกษาความต้องการของผู้บริโภค ว่ามีความต้องการอย่างไร เช่น ปริมาณต่อราคาสินค้าที่ขาย การพัฒนาสินค้าของบริษัทคู่แข่งตลอดจน ส่วนลดของการซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

๒. ระบบการปฏิบัติงาน หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติงานที่เหมาะสมและมี ประสิทธิภาพ ผู้บริหารและผู้จัดการควรจัดรูปแบบของงานแต่ละตำแหน่งหน้าที่ ขั้นตอนการปฏิบัติ งาน รวมทั้งระบบการทำงานของพนักงานเพื่อให้พนักงานปฏิบัติตามกฎระเบียบอันจะก่อให้เกิดความ ปลอดภัยในการปฏิบัติงาน และลดอุบัติเหตุตลอดจนก่อให้เกิดการเพิ่มผลผลิตภายในโรงงานอุตสาหกรรม อีกด้วย

๓. การบริหาร เป็นวิธีการจัดการทรัพยากรประเภทต่าง ๆ ได้แก่ คน เครื่องจักร วัตถุดิบ ให้ มีการประสานงานและความสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๔. การจูงใจ เป็นเทคนิคของผู้บริหาร หรือฝ่ายการจัดการในระดับต่าง ๆ ที่จะเพิ่มประสิทธิ ภาพของงานให้มากขึ้น การจูงใจมีอยู่หลายอย่าง เช่น เอาตำแหน่งหน้าที่เป็นการจูงใจ หรือใช้เงินเป็น สิ่งจูงใจ การจูงใจจะได้ผลมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับเทคนิคและประสบการณ์ของผู้บริหาร ถ้าการ จูงใจได้ผลแล้วจะทำให้พนักงานเกิดความมุ่งมั่น และความจงรักภักดีต่อองค์กร^{๕๖}

กระบวนการจัดการธุรกิจขนาดย่อม หมายถึง การดำเนินการธุรกิจขนาดย่อมตามขั้นตอน ต่าง ๆ ตั้งแต่การวางแผนการทำธุรกิจ การจัดองค์การ การบริหารพนักงาน การอำนวยความสะดวกและ

^{๕๕} บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๕, อ้างใน สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

^{๕๖} คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, ๒๕๔๕, อ้างใน สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

ควบคุม โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ธุรกิจบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

กระบวนการจัดการทางธุรกิจขนาดย่อมมี ๕ ขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. การวางแผน หมายถึง การประเมินสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีหลักเกณฑ์ และดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนที่ดีหลังจากดำเนินการเสร็จแล้วจะต้องมีการวัดผลและประเมินผล เพื่อหาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มาแก้ไขต่อไป

๒. การจัดองค์การ หมายถึง การประกอบธุรกิจขนาดย่อมนั้น หน่วยงานภายในองค์กรหรือบริษัทมีน้อย เพราะเงินทุนในการดำเนินการส่วนใหญ่แล้วจะมีขึ้นส่วนของพนักงานในการผลิตสินค้า ฝ่ายบัญชี และฝ่ายบุคลากร โดยมีเจ้าของผู้ประกอบการเป็นผู้จัดการโดยตรง ซึ่งต่างจากบริษัทหรือโรงงานขนาดใหญ่ ในบางครั้งพนักงานในโรงงานหรือบริษัทขนาดย่อมจะทำงานหลาย ๆ หน้าที่พร้อม ๆ กัน

๓. การบริหารพนักงาน หมายถึง เนื่องจากธุรกิจขนาดย่อมมีพนักงานภายในน้อย สายงานภายในก็มีไม่มาก หรือบางครั้งเป็นธุรกิจภายในครอบครัว เพราะฉะนั้นการบริหารบางครั้งก็ไม่ตรงตามหลักวิชาการมากนัก การเข้าออกของพนักงานภายในบริษัทหรือสถานประกอบการก็มีสูง ทำให้ต้องมีการรับพนักงานบ่อยครั้ง

๔. การอำนวยการ หมายถึง ส่วนมากแล้วเจ้าของผู้ประกอบการหรือผู้จัดการจะประสานกับพนักงานเอง สั่งการเอง ไม่ได้แยกออกเป็นแผนกหรือสายงาน ถ้าผู้บริหารขาดความเป็นผู้นำ และไม่มีความรู้ทางการบริหารและการจัดการจะทำให้เกิดปัญหาในการบริหาร

๕. การควบคุมงาน หมายถึง จากการทำธุรกิจขนาดย่อม เป็นธุรกิจขนาดเล็กหรือธุรกิจภายในครอบครัว การควบคุมงาน การดำเนินการไปอย่างหยาบ ๆ การควบคุมส่วนมากจะเป็นการควบคุมโดยใช้สายตาและเปรียบเทียบกับปริมาณงานที่ทำได้ในแต่ละวัน โดยเปรียบเทียบกับพนักงานคนอื่นที่ได้รับมอบงานเหมือน ๆ กัน ไม่ต้องใช้เทคนิคและวิธีการในการตรวจสอบมากนัก^{๕๗}

ประเภทของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ธุรกิจในประเทศไทยมีอยู่มากมาย หลากหลาย การแยกประเภทของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในแต่ละประเทศจะมีกฎเกณฑ์ในการแบ่งที่แตกต่างกันไป แต่สำหรับประเทศไทยจะนำจำนวนการจ้างงาน มูลค่าทรัพย์สินถาวร หรือทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วตามจำนวนที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

ธุรกิจขนาดย่อม เป็นธุรกิจหรือกิจการที่มีลักษณะ ดังนี้

^{๕๗} ข้อมูลจาก ศูนย์ส่งเสริมอาชีพฯ ศสอ <http://www.smesmart.is.in.th>

๑. ธุรกิจการผลิตหรือกิจการผลิตสินค้า เป็นธุรกิจที่นำเอาวัตถุดิบและปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มาผ่านกระบวนการแปรรูปจนกลายเป็นสินค้า เช่น การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การทำอาหารสำเร็จรูป การทำกรอบรูป การทำแชมพู การทำน้ำสมุนไพร การตัดเย็บเสื้อผ้า ซึ่งธุรกิจนั้น ๆ จะต้องมีจำนวนการจ้างงานไม่เกิน ๕๐ คน หรือมีมูลค่าสินทรัพย์ถาวรไม่เกิน ๕๐ ล้านบาท

๒. ธุรกิจการจำหน่ายหรือกิจการซื้อมาขายไป เป็นธุรกิจที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการจัดจำหน่ายสินค้าที่มีทั้งการค้าส่งและการค้าปลีก เช่น ร้านขายของชำ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายเครื่องเขียน ซึ่งธุรกิจการจัดจำหน่ายที่จัดว่าเป็นธุรกิจขนาดย่อม^{๕๘}

เมื่อกล่าวถึงSMEแล้วบางครั้งยังมีความสับสนในความหมายอยู่ดังนั้นกระทรวงอุตสาหกรรม โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กับหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ เช่น กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หอการค้า บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารออมสิน และบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม รวมทั้งกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อม ได้มาระดมสมองและพิจารณาให้ความหมายของ SME ซึ่งเป็นคำย่อจากภาษาอังกฤษว่า Small and Medium Enterprises หมายถึง ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งประกอบไปด้วยกิจการการผลิต กิจการการค้าและกิจการบริการ โดยได้กำหนดคุณลักษณะของธุรกิจที่จะเป็น SME ให้พิจารณาจากเกณฑ์มูลค่าขั้นสูงของทรัพย์สินถาวร ที่กิจการนั้นมีอยู่

SMEs ย่อมาจาก Small and Medium Enterprises หรือแปลไทยว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ธุรกิจที่เป็นอิสระมีเอกชนเป็นเจ้าของ ดำเนินการโดยเจ้าของเอง ไม่เป็นเครื่องมือของธุรกิจใด ไม่ตกอยู่ภายใต้ของอิทธิพลของบุคคล หรือธุรกิจอื่น มีต้นทุนในการดำเนินธุรกิจต่ำ และเป็นธุรกิจที่มีพนักงานไม่มาก มียอดขายน้อย และมีทรัพย์สินจำกัด เจ้าของเป็นผู้บริหารธุรกิจด้วยตนเอง สำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ครอบคลุมกิจการ ๓ กลุ่ม ได้แก่

๑. กิจการการผลิต (Product Sector) ครอบคลุมการผลิตในภาคเกษตรกรรม (Agricultural Processing) ภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing) และเหมืองแร่ (Mining)

๒. กิจการการค้า (Trading Sector) ครอบคลุมการค้าส่ง (Wholesale) และการค้าปลีก (Retail)

^{๕๘} สมชาย หิรัญกิตติ, การบริหารธุรกิจขนาดย่อม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทธีระฟิล์มและโซเท็กซ์ จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๓๑.

๓. กิจการบริการ (Service Sector) เป็นธุรกิจที่จำหน่ายสินค้าในรูปบริการให้แก่ผู้บริโภค หรือผู้ผลิต ธุรกิจบริการส่วนใหญ่จะไม่มีตัวตน และมักจะถูกบริโภคในขณะเดียวกับที่ผลิตขึ้นมา เช่น โรงพยาบาล โรงแรม ธนาคาร สถานีบริการน้ำมัน เป็นต้น

ลักษณะขนาดของธุรกิจขนาดย่อม กำหนดจากมูลค่าขั้นสูงของสินทรัพย์ถาวร สำหรับกิจการ แต่ละประเภท ดังนี้

๑. กิจการการผลิต ไม่เกิน ๕๐ ล้านบาท
๒. กิจการบริการ ไม่เกิน ๕๐ ล้านบาท
๓. กิจการการค้า
 - (๑) ค้าส่ง ไม่เกิน ๕๐ ล้านบาท
 - (๒) ค้าปลีก ไม่เกิน ๓๐ ล้านบาท

ส่วนลักษณะขนาดของธุรกิจขนาดย่อม กำหนดจากจำนวนการจ้างงาน สำหรับกิจการ แต่ละประเภท ดังนี้

๑. กิจการการผลิต ไม่เกิน ๕๐ คน
๒. กิจการบริการ ไม่เกิน ๕๐ คน
๓. กิจการการค้า
 - (๑) ค้าส่ง ไม่เกิน ๒๕ คน
 - (๒) ค้าปลีก ไม่เกิน ๑๕ คน

หมายเหตุ : ทั้งนี้ หากจำนวนการจ้างงานของกิจการใดเข้าลักษณะของธุรกิจขนาดย่อม แต่มูลค่าสินทรัพย์ถาวรเข้าลักษณะของธุรกิจขนาดกลาง หรือจำนวนการจ้างงานเข้าลักษณะของธุรกิจขนาดกลาง แต่มูลค่าสินทรัพย์ถาวรเข้าลักษณะของธุรกิจขนาดย่อม ให้ถือจำนวนการจ้างงานหรือมูลค่าสินทรัพย์ถาวรที่น้อยกว่าเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

๑. หลักเกณฑ์การพิจารณาจำนวนการจ้างงาน ให้พิจารณาจากหลักฐานแสดงจำนวนการจ้างงานที่ได้จัดทำขึ้นตามที่กฎหมายกำหนด

๒. หลักเกณฑ์การพิจารณามูลค่าสินทรัพย์ถาวร พิจารณาจากมูลค่าสินทรัพย์ถาวรสุทธิซึ่งไม่รวมที่ดินตามที่ปรากฏในงบการเงินล่าสุดของกิจการที่ได้จัดทำขึ้นโดยผู้ทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี หรือได้รับการตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแล้วตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชี มูลค่าสินทรัพย์ถาวรสุทธิซึ่งไม่รวมที่ดิน ตามที่ได้รับการประเมินจากสถาบันการเงินหรือบริษัทที่ปรึกษาทางการเงินที่น่าเชื่อถือ ในกรณีที่มูลค่าสินทรัพย์ถาวรสุทธิต่างกัน ให้ถือจำนวนที่น้อยกว่าเป็นมูลค่าสินทรัพย์ถาวร^{๕๙}

^{๕๙}ที่มา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม จาก สารระสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, หน้า ๑-๘ (มกราคม ๒๕๕๒)

สรุปได้ว่า ลักษณะของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นธุรกิจขนาดเล็กที่ก่อตั้งและดำเนินการโดยเจ้าของคนเดียว หรือเพียงไม่กี่คน มีความเป็นอิสระในการบริหารกิจการ โดยไม่ขึ้นกับใคร ตอบสนองเป้าหมายส่วนตัวของเจ้าของกิจการและรวมเป้าหมายด้านกำไรเอาไว้ด้วยกัน ธุรกิจประเภทนี้สามารถประกอบการได้ทั่วไป เป็นธุรกิจการค้าเสรี การบริหารมีความคล่องตัว ส่วนใหญ่เจ้าของกิจการหรือผู้ประกอบการจะเป็นผู้บริหารกิจการเอง การลงทุนต่ำ อยู่ในท้องถิ่น สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้แก่สังคม และได้แนวคิดใหม่ ทั้งนี้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังช่วยทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมซึ่งเริ่มต้นมาจากการสร้างประโยชน์และความพึงพอใจให้กับตัวผู้ประกอบการเอง

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจขนาดย่อม

หลังจากที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และวัตถุประสงค์ ซึ่งจะเป็นเป้าหมายขององค์กรที่ได้วางไว้แล้ว ขั้นตอนในลำดับต่อไปนี้ คือการกำหนดกลยุทธ์และนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สำหรับในเอกสารชิ้นนี้จะมุ่งเน้นอธิบายถึงแนวคิดในการกำหนดกลยุทธ์สำหรับธุรกิจขนาดย่อมเป็นสำคัญ ส่วนการดำเนินกลยุทธ์ซึ่งเป็นการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ควบคุม ติดตามและประเมินผลนั้นสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ในหนังสือเกี่ยวกับการบริหารกลยุทธ์ทั่วไปได้

การกำหนดกลยุทธ์นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ระดับ คือ

- ๑) กลยุทธ์ระดับองค์กร (Corporate strategy)
- ๒) กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business strategy)
- ๓) กลยุทธ์ตามหน้าที่ธุรกิจ (Functional strategy)^{๖๐}

กลยุทธ์ระดับองค์กร จะบอกถึงทิศทางการขยายตัวของธุรกิจในอนาคตว่าควรเป็นไปในรูปแบบใด องค์กรควรทำธุรกิจอะไรบ้าง ควรเพิ่มธุรกิจในแนวตั้ง (Vertical integration) เช่น ทำโรงงานผลิตเส้นไหมแล้วอาจจะขยายตัวมาทำโรงทอผ้าไหม ตัดเย็บเสื้อผ้าแฟชั่นจากผ้าไหม เป็นต้น หรือควรขยายธุรกิจในแนวนอน (Horizontal integration) เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้าจากผ้าไหมซึ่งมีลูกค้าวัยผู้ใหญ่แล้วอาจขยายธุรกิจเป็นทำเสื้อผ้าสำหรับคนทำงาน และสำหรับเด็ก เป็นต้น โดยสรุปแล้วกลยุทธ์ระดับองค์กรจึงเป็นการระบุวิธีการหรือแนวทางเกี่ยวกับการเจริญเติบโตขององค์กรในอนาคต

กลยุทธ์ระดับธุรกิจเป็นกลยุทธ์ที่บ่งบอกว่าในธุรกิจแต่ละชนิดขององค์กร (กรณีที่มีหลายธุรกิจ) องค์กรจะมีการกำหนดวิธีการแข่งขันในอุตสาหกรรมของธุรกิจนั้นอย่างไร เช่น การผลิตเสื้อผ้าของเรา เป็นแบบงานฝีมือ (Hand - made) เน้นลูกค้าเฉพาะกลุ่มที่ต้องการความแตกต่าง หรือเน้นคนกลุ่มมากซึ่งเป็นตลาดใหญ่แต่ต้องการเสื้อผ้าราคาถูกเป็นต้น

^{๖๐} คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, ๒๕๔๕, อ้างใน สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

สำหรับกลยุทธ์ตามหน้าที่ธุรกิจ เป็นกลยุทธ์การดำเนินงานระดับปฏิบัติการในแต่ละกิจกรรมหลัก เช่น การผลิต การตลาด การบริหารบุคคล และการเงิน ที่ถูกกำหนดขึ้นมาให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์กรและกลยุทธ์ระดับธุรกิจ กลยุทธ์ทั้ง ๓ ระดับจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม สำหรับธุรกิจขนาดย่อมแล้ว กลยุทธ์ระดับองค์กรกับกลยุทธ์ระดับธุรกิจจะใกล้เคียงกันมาก จุดที่มองอาจดูที่กลยุทธ์ระดับธุรกิจเป็นสำคัญ เพราะธุรกิจขนาดย่อมส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก จำนวนผลิตภัณฑ์ยังมีไม่มากนักในองค์กรต้องแบ่งเป็นหน่วยธุรกิจย่อย ๆ (Business units) และเป้าหมายของธุรกิจขนาดย่อมเหล่านี้ก็พยายามเดินร่นต่อสู้อให้อยู่รอดได้ท่ามกลางภาวะการแข่งขันที่รุนแรง และรอวันเติบโตอย่างมั่นคง กลยุทธ์ระดับองค์กรที่จะหาวิธีเติบโตโดยการใช้กลยุทธ์ขยายตัวไปยังธุรกิจที่เกี่ยวข้องในรูปแบบต่าง ๆ จึงยังไม่ค่อยมีความจำเป็น ดังนั้นในกรณีของธุรกิจขนาดย่อม จุดสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์คือ ควรศึกษาว่ากิจการควรมีกิจกรรมระดับธุรกิจอย่างไรที่จะทำให้บริษัทเข้าแข่งขันได้ และอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนในอนาคตนั้น^{๖๑}

บทบาทและความสำคัญของธุรกิจขนาดย่อม

๑) ช่วยประหยัดเงินตราจากการนำสินค้าเข้าจากต่างประเทศ

๒) ทำให้เกิดการจ้างงาน

๓) ทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะทำธุรกิจของตนเองมากขึ้น

๔) เป็นแหล่งเสริมสร้างประสบการณ์และพัฒนาความสามารถของบุคคล

๕) เกิดการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจ

๖) ผลิตสินค้าและบริการนำเงินตราเข้าประเทศ

๗) เชื่อมโยงและช่วยส่งเสริมธุรกิจขนาดใหญ่

๘) ช่วยในการกระจายความเจริญและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ออกสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นลดปัญหา

การกระจุกตัวของธุรกิจตามเมืองใหญ่^{๖๒}

ลักษณะของธุรกิจขนาดย่อม

ธุรกิจอุตสาหกรรม SME จะแข่งขันได้ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม จำเป็นต้องสามารถเข้าถึงและได้ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำธุรกิจ การเปิดเสรีทางการค้าและข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ FTA ก่อให้เกิดความจำเป็นเร่งด่วนที่ สสว ต้องเร่งพัฒนาขีดความสามารถทางเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมไทยสู่ธุรกิจที่ใช้ high technology ในการดำเนินธุรกิจมากยิ่งขึ้น กลยุทธ์การใช้นักเรียนนักศึกษาสืบค้น คัดสรร สร้างและแปลเทคโนโลยีนอกจากจะเพิ่มศักยภาพของนักเรียนนักศึกษาซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ประกอบการที่มีศักยภาพสูงในอนาคตแล้ว ผลงานการสืบค้นยังง่ายต่อการ

^{๖๑} สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดร.กฤษฎา เสกตระกูล.

^{๖๒} คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, ๒๕๔๕, อังใน สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

ทำความเข้าใจ และนำมาพัฒนาต่อยอดใช้ประโยชน์ในการสร้างธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงจากต่างประเทศ เป็นการสร้างความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน

ผู้ประกอบการใหม่ที่เข้ากระบวนการบ่มเพาะวิสาหกิจควรได้ทราบ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ตนจะทำการผลิต ได้ทราบจุดอ่อนจุดแข็งของเทคโนโลยีที่ตนจะนำมาใช้ในการผลิตสินค้า ว่าสินค้า และกระบวนการผลิตที่จะนำมาใช้มีความทันสมัยเพียงพอ สามารถแข่งขัน และดำเนินธุรกิจให้เติบโตอย่างยั่งยืนได้ การสืบค้นเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง กับการผลิตสินค้าที่จะทำการผลิต จึงช่วยให้สามารถตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น ลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจให้น้อยลง และเป็นการสร้างจุดแข็งของธุรกิจที่มีสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัย การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการสืบค้นเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการที่จะเข้าสู่ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจหรือกำลังอยู่ระหว่างการบ่มเพาะเป็นอันมาก

ผู้ประกอบการผลิตสินค้า OTOP โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่งานฝีมือ มักประสบปัญหาสินค้าเหมือนกับจำหน่ายแข่งกันกับจำนวนมากจากผู้ผลิตหลาย ๆ ราย จากหลาย ๆ ท้องถิ่น และมักเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยีไม่สูงนัก ทำให้การแข่งขันสูง ผลกำไรต่อหน่วยสินค้าต่ำ มีความจำเป็นต้องปรับตัวสร้างความแตกต่างของสินค้า และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตมากขึ้น ทั้งด้านรูปลักษณะสินค้า ตัวสินค้า คุณภาพสินค้า ที่ผ่านมามักใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากนักวิชาการซึ่งทำวิจัย และค้นคว้าความรู้จากวารสารทางวิชาการ (journal) ส่วนใหญ่ยังไม่มีกันไปสืบค้นเอกสารสิทธิบัตรนานาชาติ ซึ่งเป็นภูมิปัญญานานาชาติของโลกมาผสมผสานกับภูมิปัญญาไทย ก่อนทำการเผยแพร่ถ่ายทอดแก่ผู้ประกอบการ โอกาสที่จะมีการนำภูมิปัญญาจากทั่วโลกมาใช้ก็น้อย หากได้มีการสืบค้นเอกสารสิทธิบัตรนานาชาติมาเผยแพร่ถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ก็จะทำให้สามารถยกระดับคุณภาพสินค้า สร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้า และสร้างความแตกต่างจากสินค้าอื่น ๆ ในท้องตลาดทำให้เกิดความเข้มแข็งและแข่งขันได้

บริษัทขนาดเล็กที่ประกอบการธุรกิจในระดับที่ทรงตัวตั้งตัวได้แล้วแต่ยังไม่สามารถบริหารจัดการกิจการให้เติบโตอย่างต่อเนื่องได้ เนื่องจากขาดความพร้อมทางเทคโนโลยีและหรือขาดความสามารถในการจัดการ ก็ต้องการการสนับสนุนทางเทคโนโลยีเฉพาะที่เกี่ยวข้อง อาจต้องการเพื่อนำมาใช้พัฒนาธุรกิจให้เติบโต เช่น การปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้มีคุณค่ามากขึ้น ขายได้ราคาสูงขึ้น มีความแตกต่างจากสินค้าอื่น ๆ ในท้องตลาด ตลอดจนพัฒนาเพิ่มสายการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีโอกาสทางการตลาดสูงขึ้น การสืบค้นเอกสารสิทธิบัตรจะทำให้เห็นโอกาสและช่องทางสร้างความแตกต่างของสินค้าและผลิตภัณฑ์ สร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ ช่วยให้ธุรกิจเข้มแข็งและแข่งขันได้ เป็นการส่งเสริมให้ธุรกิจขนาดเล็กได้มีโอกาสเติบโตของสู่ธุรกิจขนาดกลาง

ด้านความสามารถด้านการบริหารจัดการธุรกิจ สสว สามารถเสริมสนับสนุนที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยเหลือได้ การสืบค้นเอกสารสิทธิบัตร ประเภท Business Methods เช่น

Marketing, Branding, Management, Franchise, Sales , Industry Promotion ยังสามารถช่วยพัฒนาศักยภาพของที่ปรึกษา และนักวิชาการด้าน การจัดการและการบริหารธุรกิจ เป็นฐานความรู้สำคัญที่จะช่วยยกระดับขีดความสามารถทางการบริหารจัดการธุรกิจของประเทศในระยะยาวได้

บริษัทขนาดย่อม ที่มีความมั่นคงพอสมควร สามารถแข่งขันได้ระดับหนึ่ง หลาย ๆ บริษัทมีฝ่ายวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (R&D) มีบุคลากรที่มีการศึกษาดีพอสมควร สามารถจัดกระบวนการสัมมนาเชิงปฏิบัติการสืบค้นเอกสารสิทธิบัตร คัดสรรเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์มาใช้กับธุรกิจ ต่อยอดเทคโนโลยี พัฒนานวัตกรรม สร้างทรัพย์สินทางปัญญาของบริษัทขึ้นเองได้ และมีศักยภาพ download และทำแผนที่สิทธิบัตรเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับสินค้าและผลิตภัณฑ์ของบริษัทเองได้ และควรส่งเสริมให้ถึงระดับที่สามารถสร้างทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นในบริษัทเองได้ และสามารถบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้

การส่งเสริมบริษัทขนาดกลางในการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถทางเทคโนโลยี สามารถส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจได้รวดเร็ว เนื่องจากบริษัทมีความพร้อมระดับหนึ่งแล้ว และผู้บริหารมักมีความสามารถด้านการจัดการธุรกิจที่ดีอยู่แล้ว หากมีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถทางเทคโนโลยีด้วยเอกสารสิทธิบัตรนานาชาติ มีโอกาสพัฒนาคุณภาพสินค้าได้รวดเร็ว สร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ หรือเพิ่มรายการผลิตสินค้าใหม่ ๆ ได้รวดเร็ว เป็นสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของเศรษฐกิจได้รวดเร็ว มีผลการพัฒนาประเทศสูง และมีความเสี่ยงน้อยกว่าการบ่มเพาะวิสาหกิจใหม่ซึ่งต้องดำเนินการเพื่อสร้างธุรกิจและสร้างความเข้มแข็งของประเทศในระยะยาว

นอกจากการเข้าไปสืบค้นเอกสารสิทธิบัตรนานาชาติโดยตรงแล้วยังมีแหล่งที่จะได้องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์ใหม่ ๆ ทันสมัยจากกระดานประกาศซื้อขายเทคโนโลยี (Technology for licensing) ซึ่งสามารถนำมาแนะนำถ่ายทอดแก่ผู้ประกอบการ ได้เข้าไปสืบค้นและนำมาใช้ประโยชน์โดยตรงหรือนำมาต่อยอด เนื่องจากเทคโนโลยีเหล่านั้นเกือบทั้งหมดไม่ได้มาจดสิทธิบัตรในประเทศไทย เราสามารถทำขำนำมาผลิตและจำหน่ายในประเทศได้โดยไม่ผิดกฎหมาย หรือไปผลิตและจำหน่ายในประเทศที่สิทธิบัตรเรื่องนั้นไม่ได้จดทะเบียนได้ตามข้อตกลงสากล (Paris Convention)

นอกจากนี้ การแนะนำแหล่งความรู้ระดับโลก ตลอดจนเทคนิควิธีการเข้าถึงแหล่งความรู้มีความจำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของผู้ประกอบการ เพิ่มมากยิ่งขึ้น และมีความจำเป็นมากขึ้น

ประโยชน์ของการจัดการทางธุรกิจขนาดย่อม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถศึกษาวิเคราะห์ ตรวจสอบ และคาดคะเนเหตุการณ์ต่าง ๆ ในธุรกิจที่กำลังดำเนินการได้

๒. ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนาสินค้าหรือบริการในด้านคุณภาพและรูปแบบ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

๓. ช่วยประสานงานการทำงานของฝ่ายต่าง ๆ ในองค์การธุรกิจให้สามารถดำเนินไปอย่างราบรื่นประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้^{๖๓}

ธุรกิจอุตสาหกรรม SME ไทยจะมั่นคงแข็งแรง ต้องวางรากฐาน และเสริมสร้าง ฐานความรู้ และความสามารถด้านเทคโนโลยีของผู้ประกอบการ การเสริมสร้างศักยภาพและทักษะในการประกอบธุรกิจที่สำคัญที่ควรดำเนินการอีกประการหนึ่งคือ การส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถความสามารถทางเทคโนโลยีของผู้ประกอบการ SME ให้เข้มแข็ง และแข่งขันได้

โดยจัดการให้มีการสืบค้นเอกสารสิทธิบัตรนานาชาติ และคัดสรรเทคโนโลยีที่ไม่ได้จดสิทธิบัตรในประเทศไทยมาใช้ประโยชน์ ทำการพัฒนาขีดความสามารถด้านการต่อยอดเทคโนโลยีจากสิทธิบัตรนานาชาติ และส่งเสริมศักยภาพสร้างทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการ ให้มีทรัพย์สินทางปัญญาของ SME เองในการประกอบธุรกิจ ได้แก่ สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ ความลับทางการค้า และเครื่องหมายการค้า

การแนะนำส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ ได้รู้จักสืบค้นเอกสารสิทธิบัตร และสามารถนำความรู้เหล่านี้มาต่อยอดใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้ ได้แก่ เทคนิคกลเม็ดในการสืบค้นเอกสารสิทธิบัตรอย่างมีประสิทธิภาพ การจับประเด็นเทคโนโลยี วิเคราะห์เทคโนโลยี (Patent Analysis) ได้รู้จักใช้เครื่องมือ/software ประเมินศักยภาพเชิงพาณิชย์ของเอกสารสิทธิบัตรนานาชาติ เช่น TechAssess Score Cards ช่วยคัดสรรเทคโนโลยีที่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์ และการใช้ commercial patent mapping software ที่ทันสมัยในการทำแผนที่สิทธิบัตร ติดตามวิเคราะห์ทิศทาง และติดตามเทคโนโลยีของบริษัทชั้นนำของโลก

การแนะนำส่งเสริมให้ SME ได้รู้จักสืบค้นเข้าถึงเทคโนโลยีทันสมัยระดับโลก ดึงความรู้ ดึงภูมิปัญญานานาชาติมาต่อยอดใช้ประโยชน์ นำมาพัฒนาสร้างความแตกต่างแก่สินค้า SME และผลิตภัณฑ์ OTOP เป็นการวางรากฐานการพัฒนา SME เป็นการนำร่องพัฒนาสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ของประเทศ อย่างมั่นคงและยั่งยืน

การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ผู้ประกอบการได้เข้าไปสืบค้นเอกสารสิทธิบัตรนานาชาติ และแนะนำให้รู้จักเทคนิควิธีการคิดต่อยอด จะเป็นการยกระดับฐานความรู้ของ SME และก่อให้เกิดความคิดที่จะพัฒนาธุรกิจ เกิดการเรียนรู้ และปรับฐานความรู้ที่นำมาใช้ในการพัฒนาและผลิตสินค้า

^{๖๓} คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, ๒๕๔๕, อังใน สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

ของประเทศอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด ที่สำคัญการสืบค้นเอกสารสิทธิบัตรนานาชาติจะเป็นการนำทางให้ผู้เกี่ยวข้องและร่วมกิจกรรมกับโครงการได้รู้จักแหล่ง ความรู้ สิ่งประดิษฐ์ ที่ท้าทายของโลก ช่วยให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รู้จักใช้คอมพิวเตอร์อย่างสร้างสรรค์ ลดปัญหาการติดเกมออนไลน์หรือเข้าไปดูเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม ทำให้ไม่เสียโอกาส และไม่เสียทรัพยากรบุคคล นำไปสู่การแก้ปัญหาคุณภาพของคนในชาติ ลดปัญหาสังคม สร้างคนดี มีความรู้ มีความสามารถ คิดเป็น ทำเป็น สร้างผู้ประกอบการที่ทำประโยชน์สำคัญให้แก่สังคม^{๒๔}

๒.๓.๓ ความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อเศรษฐกิจ

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจ ถือเป็นธุรกิจที่สร้างงานและสร้างรายได้ให้กับบุคคล และนำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับรัฐบาล ประโยชน์ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีดังนี้

๑. ทำให้เกิดนวัตกรรม ด้านเทคนิคต่าง ๆ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทำให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้น และนวัตกรรมต่าง ๆ เป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจซึ่งนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตการเพิ่มรายได้ประชาชาติ

๒. ทำให้เกิดการจ้างงาน จากการขยายตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทำให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นตลอดจนมีงานใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๓. ทำให้เกิดการแข่งขัน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่สามารถแข่งขันกับธุรกิจขนาดใหญ่ได้ จากจำนวนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีมากมายถือว่าการแข่งขันกันเอง การแข่งขันระหว่างกันนี้ทำให้ผู้บริโภคได้รับผลประโยชน์จากการที่ได้บริโภคผลิตภัณฑ์ในราคาที่ลดต่ำลงและทำให้เกิดการพัฒนาตนเองของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วย

๔. การตอบสนองความต้องการของสังคมและธุรกิจอื่น ๆ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของกลุ่ม ในบางครั้งธุรกิจขนาดใหญ่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดกลุ่มเล็กได้ ดังนั้น ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงสามารถสร้างตลาดให้สมบูรณ์ ซึ่งจะสามารถปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเล็กให้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันบางครั้งธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอาจจะเป็นผู้ผลิตให้กับธุรกิจขนาดใหญ่ได้^{๒๕}

สำนักมาตรฐานการศึกษา ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีบทบาท และความสำคัญต่อสภาพเศรษฐกิจ โดยส่วนรวมทั้งในด้านการจ้างงาน ด้านสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ ด้านการส่งออก สร้างเงินตราเข้าประเทศหรือจะเป็นด้านการผลิตสินค้าและบริการเป็นอย่างมาก ถึงแม้การ

^{๒๔} คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, ๒๕๔๕, อ้างใน สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

^{๒๕} ศิริวรรณ เสรีรัตน์,รศ. และคณะ, ธุรกิจทั่วไป : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทดวงกมลสมัย จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๙-๑๒๓.

ดำเนินงานมีความแตกต่างกันไป ตามประเภทของธุรกิจไม่ว่าจะเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ ประกอบการผลิตอุตสาหกรรม และธุรกิจการให้บริการก็ดี ทั้งนี้พอจะสรุปเป็นประเด็นหลัก ๆ ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญ ได้ดังนี้

๑. ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ถือได้ว่าเป็นธุรกิจที่ช่วยส่งเสริมธุรกิจขนาดใหญ่ มีกิจการมากมายซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนต่าง ๆ หรือรับเหมางานให้กับกิจการขนาดใหญ่ ผู้รับเหมารายย่อยนี้จะมีความชำนาญเฉพาะเรื่องและทำในสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผลให้การทำงานและการใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่า สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. เป็นแหล่งสร้างเสริมและพัฒนาความสามารถ ในการประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่มีความคิดริเริ่ม กล้าเสี่ยง และแสวงหาความก้าวหน้าได้มีโอกาสพิสูจน์ความสามารถของตนเองตลอดจนการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่เริ่มมีธุรกิจของตนเอง โดยเริ่มจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ใช้เงินลงทุนไม่มากนัก

๓. ก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ถือได้ว่าเป็นแหล่งสำคัญในการรองรับแรงงานไทย

๔. ช่วยในการกระจายความเจริญและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ออกสู่ภูมิภาคช่วยลดปัญหาการกระจุกตัวของธุรกิจตามเมืองใหญ่ ๆ ซึ่งจะช่วยให้มีการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจออกไปสู่กลุ่มต่าง ๆ ทำให้เกิดความเป็นธรรมและป้องกันการเอาเปรียบทางเศรษฐกิจได้^{๖๖}

สรุปได้ว่า ความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อเศรษฐกิจ เป็นธุรกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นธุรกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ และยังรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรม เมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูกรวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพแรงงานเข้ามาหางานในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งช่วยลดการกระจุกตัวของโรงงานกิจการธุรกิจใจในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

๒.๓.๔ นโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

การพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อยู่ในส่วนแผนปฏิบัติการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กล่าวคือ การสนับสนุนและพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ควรจะพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในด้านการ

^{๖๖} บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม, ๒๕๔๕, อังโน สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

บริหาร การจัดการ การตลาด การผลิต การพัฒนา การบริหารงานบุคคล การเงิน ตลอดจนการจัดการ
เชิงประยุกต์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง^{๖๗}

พระราชบัญญัติส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.๒๕๔๓ ได้ตราขึ้นเพื่อกำหนด
และประสานการทำงานของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และองค์การเอกชน ในการ
สนับสนุน และพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและสอดคล้อง
ภายใต้พระราชบัญญัติ

แผนแม่บทส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๙)
กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาด
ย่อม ปี ๒๕๔๓ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาล และการประมวลข้อคิดเห็นจากสาธารณะ และผู้มีส่วนร่วม
สามารถนำมาผนวกรวมกันเป็นนโยบายการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ของประเทศที่
สำคัญได้ ๖ ประการ ดังนี้

๑. ให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจ โดยรวม เป็นกลไกหลัก
ในการสนับสนุนการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน

๒. การเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และยกระดับสมรรถภาพ และ
ขีดความสามารถในการแข่งขันโดยมุ่งเน้นการดำเนินการปรับโครงสร้าง ภาคการผลิต ภาคการค้า
และภาคบริการ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการบริหารจัดการ

๓. การพัฒนาให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นแกนหลักของเศรษฐกิจที่สามารถสร้าง
ความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจชุมชน มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างงาน และสร้าง
รายได้ให้กับสังคมและท้องถิ่น

๔. การพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่สามารถเกื้อกูลกับการพัฒนาชนบท พัฒนา
เมือง และสอดคล้องกับทรัพยากรของท้องถิ่น

๕. การสนับสนุนและส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างและขยายโอกาสที่เอื้อประโยชน์ต่อ
ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การพัฒนาเทคโนโลยี การส่งเสริม การวิจัยและการพัฒนา การสร้าง
สรรคงานนวัตกรรมเพื่อนำมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์

๖. การสร้างวัฒนธรรมหรือสังคมผู้ประกอบการ ให้แพร่หลาย เพื่อสนับสนุนให้เกิดผู้
ประกอบการรุ่นใหม่ที่มีพื้นฐานความรู้ และขีดความสามารถในการวิเคราะห์ใช้ประโยชน์จากสังคม

^{๖๗}ที่มา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม จาก สารสำคัญของวิสาหกิจขนาด
กลางและขนาดย่อม, ๒๕๔๓, หน้า ๑-๘.

ข่าวสาร ข้อมูล เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศที่กลมกลืนกับกระแสเศรษฐกิจใหม่^{๖๘}

สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. ๒๕๔๓ กล่าวถึงนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทั้ง ๖ ประการ ที่จะพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ให้เป็นกลไกหลักในการสนับสนุนการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศ โดยเริ่มที่การสนับสนุนให้ผู้ประกอบการรุ่นใหม่มีพื้นฐานความรู้ และนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาเทคโนโลยีทำให้เกิดความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก และเศรษฐกิจชุมชน ต่อไป

บทบาทและความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก คือถือว่าเป็นธุรกิจที่สร้างงาน และสร้างรายได้ให้กับบุคคล และนำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับรัฐบาล ประโยชน์ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทำให้เกิดนวัตกรรม ด้านเทคนิคต่าง ๆ เป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจซึ่งนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตการเพิ่มรายได้ประชาชาติ จากการขยายตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทำให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นตลอดจนมีงานใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทำให้เกิดการพัฒนาตนเองของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วย ถือเป็นการตอบสนองความต้องการของสังคมและธุรกิจอื่น ๆ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของกลุ่มเล็กได้ ดังนั้นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงสามารถสร้างตลาดให้สมบูรณ์ มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจ โดยรวม เป็นกลไกหลักในการสนับสนุนการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

๒.๔ บทสรุป

ผลกระทบต่อ SMEs จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่กลางปี ๒๕๔๐ ซึ่งเริ่มจากสถาบันการเงินก่อนจะลุกลามไปสู่ธุรกิจเกือบทุกสาขาทั้งกิจการขนาดใหญ่และขนาดเล็กล้วนได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นด้วยกันทั้งสิ้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมซึ่งเป็นภาคการผลิตที่แท้จริงก็ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจเช่นเดียวกันกลุ่ม SMEs ล้วนประสบปัญหาขาดสภาพคล่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้อำนาจซื้อการบริโภคของประชาชนลดน้อยลงเป็นผลให้กิจการ SMEs ต้องชะลอหรือลดการผลิต การจำหน่ายหรือถึงขั้นปิดกิจการไปในที่สุด โดยกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ กลุ่ม SMEs ที่เป็นการรับช่วงการผลิตจากกลุ่มอุตสาหกรรม สนับสนุน ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางที่ใช้เทคโนโลยีพึ่งพาจากต่างประเทศ เช่นอุตสาหกรรมรถยนต์ เป็นต้น ส่วนกลุ่ม SMEs ที่พึ่งพาตนเองได้และมักจะใช้ภูมิปัญญาไทยเป็นพื้นฐานมาจากครอบครัวจะสามารถดำรงธุรกิจอยู่ได้เนื่องจากกลุ่มนี้มีความคล่องตัวในเรื่องการจัดการ เทคนิค

^{๖๘} แผนแม่บทส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย, (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๙).

การผลิต การจำหน่าย ซึ่งมักจะมีความยืดหยุ่นในการปรับตัว เพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจได้ดีกว่า SMEs ที่รับช่วงการผลิตจากบริษัทอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดกลาง แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่ม SMEs โดยทั่วไปก็ยังได้รับผลกระทบจากอำนาจซื้อและการบริโภคที่น้อยลงของประชาชน และ มีปัญหาคือสภาพคล่องทางการเงินที่กระจายไปทั่วระบบเศรษฐกิจ หากภาครัฐไม่ยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ ผู้ประกอบการ SMEs เหล่านี้ก็จะทยอยปิดกิจการไปเรื่อย ๆ กระทั่งกลายเป็นปัญหาเรื่องรุ่งทางเศรษฐกิจและส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคมในที่สุด

ปัญหาและข้อจำกัดของ SMEs ในภาพรวม

๑. ปัญหาด้านการตลาด SMEs ส่วนใหญ่มักตอบสนองความต้องการของตลาดในท้องถิ่นหรือตลาดภายในประเทศ ซึ่งยังขาดความรู้ความสามารถในด้านการตลาดในวงกว้าง โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ ขณะเดียวกันความสะดวกรวดเร็วในการคมนาคมขนส่งตลอดจนการเปิดเสรีทางการค้า ทำให้วิสาหกิจขนาดใหญ่รวมทั้งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาแข่งขันกับสินค้าในท้องถิ่นหรือในประเทศที่ผลิต โดยกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมากขึ้น

๒. ขาดแคลนเงินทุน SMEs มักประสบปัญหาการขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน เพื่อมาลงทุนหรือขยายการลงทุนหรือเป็นเงินทุนหมุนเวียน ทั้งนี้เนื่องจากการไม่มีการทำบัญชีอย่างเป็นระบบและขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ ทำให้ต้องพึ่งพาเงินกู้นอกระบบ และต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูง

๓. ปัญหาด้านแรงงาน แรงงานที่ทำงานใน SMEs จะมีปัญหาการเข้าออกสูง กล่าวคือ เมื่อมีฝีมือ และมีความชำนาญมากขึ้นก็จะย้ายออกไปทำงานในโรงงานขนาดใหญ่ที่มีระบบและผลตอบแทนที่ดีกว่า จึงทำให้คุณภาพของแรงงานไม่สม่ำเสมอ การพัฒนาไม่ต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพสินค้า

๔. ปัญหาข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีการผลิต โดยทั่วไป SMEs มักใช้เทคนิคการผลิตไม่ซับซ้อน เนื่องจากการลงทุนต่ำและผู้ประกอบการ พนักงานขาดความรู้พื้นฐานที่รองรับเทคนิควิชาที่ทันสมัยจึงทำให้ขาดการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานที่ดี

๕. ข้อจำกัดด้านการจัดการ SMEs มักขาดความรู้ในการจัดการหรือการบริหารที่มีระบบใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ โดยเรียนถูกเรียนผิดเป็นหลักอาศัยบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้องมาช่วยงานการบริหารภายใน ลักษณะนี้แม้จะมีข้อดีในเรื่องการดูแลที่ทั่วถึง หากธุรกิจไม่ใหญ่นัก แต่เมื่อกิจการเริ่มขยายตัวหากไม่ปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีระบบก็จะเกิดปัญหาเกิดขึ้นได้

๖. ปัญหาการเข้าถึงบริการการส่งเสริมของรัฐ SMEs จำนวนมากเป็นการจัดตั้งกิจการที่มีรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น ผลิตตามบ้านผลิตในลักษณะโรงงานห้องแถวไม่มีการจดทะเบียนโรงงานทะเบียนพาณิชย์ หรือทะเบียนการค้า ดังนั้นกิจการโรงงานเหล่านี้ จึงค่อนข้างปิดตัวเองในการเข้ามาใช้บริการของรัฐ เนื่องจากปฏิบัติไม่ค่อยถูกต้องเกี่ยวกับการเสียภาษี การรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม หรือรักษาความปลอดภัยที่กำหนดตามกฎหมาย นอกจากนี้ในเรื่องการส่งเสริมการลงทุนก็เช่นเดียวกัน

แม้ว่ารัฐจะได้ลดเงื่อนไขขนาดเงินทุนและการจ้างงาน เพื่อจูงใจให้ SMEs เพียงร้อยละ ๘.๑ เท่านั้นที่มีโอกาสได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐ

๗. ปัญหาข้อจำกัดด้านบริการส่งเสริมพัฒนาขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชน การส่งเสริมพัฒนา SMEs ที่ผ่านมาได้ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตลอดจนสมาคมการค้าและอุตสาหกรรมต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมมีจำนวนมากและกระจายอยู่ทั่วประเทศ ประกอบกับข้อจำกัดของหน่วยงานดังกล่าว เช่น ในเรื่องบุคลากร งบประมาณ จำนวนสำนักงานสาขาภูมิภาค การให้บริการส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ จึงไม่อาจตอบได้ทั่วถึงและเพียงพอ

๘. ปัญหาข้อจำกัดในการรับรู้ข่าวสารข้อมูล เนื่องจากปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ข้างต้น SMEs โดยทั่วไป จึงค่อนข้างมีจุดอ่อนในการรับข่าวสารด้านต่าง ๆ เช่น นโยบายและมาตรการของรัฐ ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด

ลักษณะเด่นของ SMEs การประกอบอาชีพใด ๆ ก็แล้วแต่จะมีความแตกต่างกันในสาระของกระบวนการ SMEs ก็มีคุณลักษณะเด่นที่ควรทราบดังนี้

๑. การเข้าสู่ธุรกิจทำได้ง่าย เพราะใช้เงินทุนและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไม่มากนัก และเมื่อประกอบการแล้วเกิดมีปัญหาความสูญเสียโอกาสที่จะฟื้นตัวเกิด ได้ง่ายกว่ากิจการขนาดใหญ่

๒. มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ผู้ประกอบการสามารถควบคุมดูแลกิจการได้ทั่วถึงและใกล้ชิด

๓. ดำเนินธุรกิจไม่ว่าด้านการผลิตสินค้า การจัดจำหน่ายหรือการบริการจะมีความยืดหยุ่นสูง สอดคล้องกับยุคการผลิตและการค้าที่ต้องการตอบสนองที่รวดเร็ว ตลอดจนการผลิตและการค้าที่มุ่งความหลากหลายของรูปแบบหรือบริการมากกว่ามุ่งปริมาณ

๔. สามารถสร้างความชำนาญเฉพาะอย่างเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ^{๖๙}

ประโยชน์ของธุรกิจขนาดย่อม

๑. การสร้างงานใหม่ ธุรกิจขนาดย่อมจะเป็นธุรกิจที่สร้างงานใหม่เพราะ เป็นการริเริ่มจากความคิดสร้างสรรค์ทำธุรกิจของผู้ประกอบการ จึงถือได้ว่าเป็นโอกาสสำหรับ ตลาดแรงงาน เช่น ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๒ ประเทศไทยได้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้ธุรกิจขนาดใหญ่ต้องลดปริมาณแรงงานลง (Down Sizing) โดยการให้คนงานออกจากงาน คนที่ว่างงานมักจะหันมาเริ่มต้น

^{๖๙} บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๕, อ่างโน สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

ธุรกิจขนาดย่อมได้ง่ายและธุรกิจขนาดย่อมนั้นสามารถเติบโตเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ต่อไป สำหรับธุรกิจขนาดย่อมสามารถสร้างงานใหม่ได้ คือ การลงทุนในธุรกิจใหม่ ๆ หรือ การขยายธุรกิจเดิมส่งเสริมการมีงานทำ และช่วยทำให้มาตรฐานการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมสูงขึ้นเพราะในการดำเนินการธุรกิจนั้น จำเป็นต้องมีการจ้างบุคคลเข้าทำงาน อันก่อให้เกิดรายได้ เกิดอำนาจซื้อ ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมได้รับผลตอบแทนจากการลงทุน ทำให้มีรายได้นำไปซื้อปัจจัย ๔ ที่มีคุณภาพมาตรฐาน ซึ่งมีผลดีต่อความเป็นชีวิตของตัวผู้ประกอบการเอง ส่งผลให้ผลดีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง พัฒนาคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น และมีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้นด้วยและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงาน (Quality of Working life)

๒. การสร้างนวัตกรรม หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีประสิทธิภาพกว่าเดิม ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่กล่าวนี้ มักจะมีจุดเริ่มต้นจากการวิจัยตลาดหาความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภคเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ตลอดจน การค้นคว้าเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพแก่ลูกค้าซึ่งมีส่วนช่วยเหลืออย่างมีคุณค่าให้เกิดขึ้นกับมาตรฐานและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยที่แผนกวิจัยของธุรกิจขนาดใหญ่มุ่งเน้นปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมให้มีคุณภาพตามความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค การศึกษาถึงนวัตกรรมแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว จะต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยม ทักษะ พฤติกรรมของลูกค้าจากของธุรกิจขนาดย่อมในการทำงานวิจัย ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยี สินค้า และบริการใหม่ ๆ ที่ให้ความสะดวกความสบาย ความพอใจแก่ผู้บริโภคได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น เพราะธุรกิจมีการแข่งขัน และพยายามศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นผู้นำทางด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในด้านการผลิต ธุรกิจขนาดย่อมจะช่วยกระตุ้นการแข่งขันในตลาดและช่วยเหลือธุรกิจขนาดใหญ่

๓. สร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารธุรกิจ เป็นพื้นฐานการศึกษาวิชาที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ ผู้ที่เริ่มประกอบธุรกิจสามารถเรียนรู้จากการประกอบการของธุรกิจขนาดย่อม เป็นแหล่งในการฝึกทักษะ สร้างความเชี่ยวชาญ การลองผิดลองถูกเพื่อสร้างธุรกิจขนาดใหญ่ได้ต่อไปในอนาคต

๔. ช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า การเพิ่มการแข่งขันทางเศรษฐกิจ เป็นสถานการณ์ซึ่งธุรกิจมีการแข่งขันด้านการขาย ถ้ามีผู้ผลิตที่เป็นบริษัทขนาดใหญ่เพียงไม่กี่บริษัท บริษัทขนาดใหญ่เหล่านั้นมีอำนาจการต่อรองสูง ผูกขาดด้านราคา ไม่มีการสร้างนวัตกรรมใหม่ แต่ถ้าหากมีธุรกิจขนาดย่อมเข้ามาแข่งขันด้วยจะทำให้การแข่งขันด้านราคาลดลง ตลอดจนมีการเพิ่มผลผลิตและเพิ่มมาตรฐานของสินค้าการบริการ ซึ่งเป็นการเพิ่มมาตรฐานการครองชีพให้แก่ประชาชนได้ เพราะเมื่อมีการลงทุนเพื่อธุรกิจอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดรายได้แก่สังคมในรูปต่าง ๆ ทำให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้น ซึ่งมีผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ และเมื่อธุรกิจได้ชำระภาษีให้กับรัฐ รัฐก็นำไปใช้ในการสร้างสาธารณูปโภคเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ประชาชน

๕. ช่วยเหลือธุรกิจขนาดใหญ่ให้ผลิตสินค้าและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่าหน้าที่บางอย่าง ธุรกิจขนาดย่อมมักจะทำได้ดีกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ อีกทั้งธุรกิจขนาดใหญ่ นั้นอาจไม่สามารถทำหน้าที่ได้ครบทุกประการเพราะไม่เกิดความคล่องตัว เช่นการผลิตตามความต้องการของผู้บริโภค จัดจำหน่ายและกิจกรรมต่าง ๆ จึงต้องมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบบางประการ ให้กับธุรกิจขนาดย่อม เช่นหน้าที่ในการจัดจำหน่าย การค้าส่งหรือค้าปลีก เป็นต้น ทั้งนี้เพราะธุรกิจขนาดย่อมมีความคล่องตัวสูง สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ ธุรกิจขนาดย่อมเป็นหน่วยย่อยของระบบเศรษฐกิจจะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ เพราะมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับเงินตรา การทำธุรกรรม ส่วนประโยชน์เชิงเศรษฐกิจของธุรกิจขนาดย่อมจะเหมือนกับธุรกิจขนาดใหญ่คือ สร้างรายได้ให้กับชุมชนและประเทศ การคิดค้นนวัตกรรม กระตุ้นการแข่งขัน ส่งเสริมสนับสนุนระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนผลิตสินค้าและบริการที่มีประสิทธิภาพ^{๗๐}

^{๗๐} คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, ๒๕๔๕ อ่างใน สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

บทที่ ๓

หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ประชากรในประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่จะนำพาบุคคลไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการบริหารธุรกิจ ถ้าผู้บริหารขาดคุณธรรมหรือบริหารโดยไม่ใช้หลักธรรมหรือไม่มีความเป็นธรรมแล้ว จะนำความเดือดร้อนมาสู่องค์กรและก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์กรมากมาย เพราะจะทำให้ผู้บริหารใช้อำนาจไปในทางที่ไม่ถูกต้องผิดธรรมชาติ เช่นแสวงหาผลประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง เกิดมีการทุจริตคดโกงกันอย่างมากมาย เพราะผู้บริหารนั้นมีอำนาจและอำนาจนั้นเป็นสิ่งยั่วยวนจิตใจและสามารถเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยใจคอของมนุษย์ได้อย่างรวดเร็ว หากบุคคลใดหลงใหลยึดติดในอำนาจโดยไม่มีกรอบของคุณธรรม ศีลธรรมเป็นหลักกำกับแล้ว สุดท้ายอำนาจนั้นก็ย้อนกลับมาทำลายตนเองในทางพระพุทธศาสนาจึงมีหลักธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติของผู้บริหาร ที่ทำหน้าที่บริหารหมู่คณะ หรือองค์กรไว้อย่างมากมาย เพื่อให้ผู้บริหารที่มีอำนาจหน้าที่ได้บริหารเพื่อประโยชน์สุขแก่องค์กรอย่างแท้จริง พุทธองค์ทรงเน้นถึงความสำคัญของผู้บริหารเป็นอย่างมากว่าต้องมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชา “เมื่อพระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนหลักการบริหารแก่พระเจ้าปเสนทิโกศล พระองค์ทรงเน้นให้ดำรงพระองค์อยู่ในธรรมที่สุจริต”^๑ พระพุทธศาสนามีมุมมองและหลักธรรมอย่างมากที่จะนำมาประยุกต์ใช้สร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการบริหารธุรกิจในปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางรวมใจรวมงานและสามารถจัดการให้การบริหารลุล่วงไปด้วยดี สร้างความผาสุกแก่ตนเอง ผู้อื่นและสังคม การสร้างคุณธรรมในการบริหารเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้สามารถดำเนินงานไปด้วยความราบรื่นและบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้ สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ในแง่มุมต่าง ๆ ด้วยการพินิจพิจารณาให้มีความสมบูรณ์

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมผลงานที่เกี่ยวกับแนวคิด หลักการของหลักพุทธธรรมที่มาจากคัมภีร์พระไตรปิฎกและคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑ ที่มาของหลักธรรมที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๓.๒ แนวคิดการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามนัยทางพระพุทธศาสนา

^๑พระธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตถาโน), **ธรรมมาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร : พระศิวกการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๐.

๓.๓ หลักพุทธธรรมในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๓.๓.๑ หลักธรรม จักร ๔

๓.๓.๒ หลักธรรม ปาปณิกธรรม

๓.๔ สรุปลัทธิพุทธธรรม

๓.๑ ที่มาของหลักธรรมที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์หาหลักธรรมที่เหมาะสมที่จะนำไปบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยการศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารธุรกิจที่จะนำมาซึ่งคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมด้วย ในทางพระพุทธศาสนามีหลักฐานปรากฏในพระไตรปิฎก ว่าในอดีตครั้งพุทธกาลก็มีการทำการค้าขาย ซึ่งในสมัยโบราณประเทศอินเดียมีการแบ่งชนชั้นอันเนื่องจากอาชีพและฐานะทางสังคม เป็น ๔ วรรณะ คือ วรรณะกษัตริย์ วรรณะพราหมณ์ วรรณะแพศย์หรือไวศยะ และวรรณะศูทร ซึ่งวรรณะที่เกี่ยวกับการค้าขายคือ วรรณะแพศย์^๒ ตัวอย่างเช่น อนาคตบัณฑิตเป็นนักธุรกิจที่มีกิจการค้ามากมายหลายแห่งตามแคว้นต่าง ๆ และยังมีหมู่บ้านผลิตสินค้าเพื่อการค้าขาย^๓ และ อุกคเสรษฐีแห่งอุคคนครผู้เป็นสหายของอนาคตบัณฑิตเป็นนักธุรกิจโดยนำสินค้าบรรทุกเกวียนไปค้าขายยังกรุงสาวัตถี เป็นการค้าขายต่างถิ่นและได้มีการเข้าห้กับผู้ค้าขายด้วยกันเมื่อเกิดผลกำไรก็นำมาแบ่งส่วนกัน^๔ เป็นต้น ได้นำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารธุรกิจ และการได้ทบทวนงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง ของสุภาวดี นัมคณิสสรณ์ ได้สรุปผลของการวิจัยไว้ใน “ธุรกิจกับพุทธจริยศาสตร์” ว่าเพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิภาพทางการผลิตและผลกำไรสูงสุดนั้น นักธุรกิจจำเป็นต้องละเมียดจริยธรรม บางประการแต่การละเมียดจริยธรรมนั้น จะนำมาซึ่งคุณค่าที่ดีกว่านั้น คือ คุณค่าประโยชน์ของสังคมโดยรวมและคุณค่าแห่งสิทธิเสรีภาพ ซึ่งในที่สุดก็ได้เห็นแล้วว่าไม่เป็นความจริงที่กล่าวอ้าง การเสนอทางออกในการแก้ปัญหาจริยธรรมในการประกอบธุรกิจก็คือการใช้พุทธจริยศาสตร์เป็นแนวทาง ซึ่งปรากฏว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ จากการประกอบธุรกิจตามแนวพุทธจริยศาสตร์ทำให้นักธุรกิจ

^๒ที. ดับบลิว. ริส เดวิดส์, พระพุทธศาสนาในชมพูทวีป, แปลและเรียบเรียงโดย สมัย สิงหศิริ, (กรุงเทพมหานคร : สภาการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๙๘-๙๙.

^๓รังษี สุทนต์, “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของอนาคตบัณฑิตอุบาสกที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๔, หน้า ๘๒,

^๔ปุ๋ย แสงฉาย, พระไตรปิฎกมหาวิถารนัย ๕,๐๐๐ กัณฑ์, พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกายชาดก, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ส.ธรรมภักดี, ๒๕๐๓), หน้า ๒๔๖.

สามารถรักษาประสิทธิภาพ ในการผลิตได้โดยไม่ละเมิดจริยธรรม^๕ แต่เนื่องจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีจำนวนมาก จึงต้องเลือกหลักธรรมที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดในการตอบวัตถุประสงค์ในงานวิจัยนี้

ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ระบบการบริหารธุรกิจสมัยใหม่และกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจของ ตะวันตกตะวันออก และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ คัดเลือกจัดกลุ่มประเภทที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงมากที่สุดกับหลักพุทธธรรม โดยคัดเลือกหลักธรรมที่มีความครอบคลุมในการบริหารธุรกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม ตามประเด็นของหลักการบริหารธุรกิจที่ได้จากบทที่ ๒ และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพบความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน และความแตกต่างกันในประเด็นต่าง ๆ ทำให้ได้หลักธรรมที่เหมาะสมที่สุดในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในงานวิจัยนี้ สรุปหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบ่งเป็น ๒ หมวดธรรม คือ หลักธรรม จักร ๔ และ หลักธรรมปาปณิกธรรม

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาค้นคว้าหลักธรรมทั้ง ๒ หมวด และรวบรวมผลงานที่เกี่ยวข้อง ในหลักการจากคัมภีร์พระไตรปิฎกและคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องในทางพระพุทธศาสนา และนำหลักธรรมดังกล่าวมาบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม ในบทที่ ๔ ต่อไป

๓.๒ แนวคิดการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามนัยทางพระพุทธศาสนา

ในสมัยพุทธกาลผู้ที่อยู่ในวรรณะแพศย์หรือไวศยะเป็นผู้ทำการค้าได้ดีที่สุด ดังนั้นการค้าจึงเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีมาช้านาน ในอดีตมีหลักฐานในพระไตรปิฎกกล่าวถึงการดำเนินธุรกิจที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล ดังตัวอย่าง “...มหาสุวรรณเป็นเศรษฐีแห่งเมืองสาวัตถี มีบุตรชาย ๒ คน ชื่อ มหาปาละและจุลปาละ เมื่อบุตรทั้งสองโตขึ้นบิดามารดาก็จัดการแต่งงานให้ ครั้นต่อมาบิดามารดาถึงแก่กรรม พวกญาติวงศ์ได้มอบสมบัติทั้งหมดแก่บุตรเศรษฐีทั้งสอง เพื่อดำเนินธุรกิจแทนบิดาเรื่อยมา...”^๖ กลุ่มอาชีพของพวกไวศยะได้แก่ พวกพ่อค้าซึ่งรวมถึงชาวนา ชาวสวนและพวกมีอาชีพเป็นช่างต่าง ๆ เช่น ช่างทอ ช่างทอง ช่างจักสาน ช่างปั้นหม้อ เป็นต้น ซึ่งเมื่อผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคของตนขึ้นมาแล้ว ก็จะนำไปค้าขายด้วยตนเองจึงรวมอยู่ในพวกพ่อค้า อาชีพของพวกเขาเป็นอาชีพอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใครมากนัก นอกจากจะจ้างพวกศูทรมาเป็นลูกจ้างช่วยทำงาน จนพ่อค้าบางท่านมีฐานะร่ำรวยเป็นเศรษฐีทรัพย์มาก ฐานะทางสังคมก็เลื่อนสูงขึ้นไปจนเกือบจะทัดเทียมกับพวกพราหมณ์ เมื่อพ่อค้ามีฐานะเป็นเศรษฐีจึงมีการรวมกลุ่มและมีหลายกลุ่มด้วยกัน หัวหน้าของกลุ่มอาชีพเรียกว่า

^๕สุภาวดี นัมคณิสสรณ์, “ธุรกิจกับพุทธจริยศาสตร์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๓๙, หน้า ๒๗.

^๖ช.ธ.อ. (ไทย) ๑/๔.

ประมุขเขมรหรือเศรษฐิ^๗ เป็นต้น ซึ่งเป็นตัวอย่างหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่า การดำเนินธุรกิจมีมาแต่เมื่อครั้งพุทธกาล การใช้หลักการทางพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจย่อมส่งผลให้ครอบครัวของตนมีเศรษฐิที่ตีความมั่นคง เมื่อภายในครอบครัวมีเศรษฐิการเงินที่ดีเป็นจุดเริ่มต้นของครอบครัวที่จะต้องรู้จักสร้างฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนในเรื่องของทรัพย์ที่นักธุรกิจหามาได้ ดังที่ปรากฏใน อาทियสูตร ว่า ทรัพย์ที่หามาได้จากการประกอบอาชีพสุจริตด้วยความขยันหมั่นเพียร ต้องนำมาเลี้ยงตน บิดามารดา บุตรภรรยาและเลี้ยงคนในปกครอง^๘

อีกตัวอย่าง ของนักธุรกิจผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารีนามว่า จิตตะ เป็นผู้มีมิตรสหายมากมาย เพราะการประพฤติตนตามหลักธรรมคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงวางรากฐานการดำเนินชีวิตของคฤหัสถ์ และตามวินัยของผู้ครองเรือนตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

ครั้งหนึ่ง ด้วยเหตุที่ต้องทำการค้าขายได้มีการติดต่อกับนักธุรกิจทั้งในที่ใกล้และที่ไกลถ้าบางแห่งที่ไกลออกไปการเดินทางไม่สะดวก ก็จะใช้วิธีการเขียนจดหมายโต้ตอบกันและขณะเดียวกันถือโอกาสสอดแทรกหลักธรรมคำสอนให้กับผู้รับได้อ่าน บางครั้งการโต้ตอบกันถึงกับได้ดวงตาเห็นธรรม เช่น อสิทตตะเป็นบุตรของหัวหน้ากองเกวียนในวัฑฒคาม แคว้นอวันตี เป็นมิตรสหายทำการค้าด้วยกันโดยไม่เคยเห็นหน้ากันมาก่อน แต่ได้ติดต่อสื่อสารกันโดยการเขียนจดหมายโต้ตอบกัน โดยได้สอดแทรกหลักธรรมและเขียนพรรณนาถึงคุณของพระพุทธเจ้า คุณของพระธรรมและคุณพระสงฆ์ จนทำให้อสิทตตะเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและได้มาบวชที่สำนักของพระมหากัจจายนเถระได้ปฏิบัติธรรมจนบรรลุพระอรหันตผล^๙

จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า นักธุรกิจสมัยพุทธกาลเป็นผู้ได้กระทำในเรื่องความเป็นมิตรทั้ง ต่อครอบครัวและต่อผู้อื่น ดังที่ปรากฏจากข้อความที่กล่าวมาแล้วจัดเป็นผู้ที่อยู่ในลักษณะมิตรแท้^{๑๐} คือ เป็นมิตรสหายที่คบหากันร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยสัมมาทิฐิที่มีความเกื้อกูลกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เอารอดเอาเปรียบกันตลอดถึงความเข้าใจในสถานภาพและบทบาทที่แสดงออก ยังเป็นที่พึงพาอาศัยกันและกันได้^{๑๑}

นิตรสารฉบับหนึ่ง ได้สัมภาษณ์นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จทั้งทางโลกและทางธรรมคือ “ดร.บุญยง ว่องวานิช” ไว้ว่าเป็นนักธุรกิจที่ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการ

^๗Balram Srivastava, Trade and Commerce in Ancient India, (Varanasi, India : The Chowkhamba Sanskrit Series Office, ๑๙๖๘), pp. ๒๑๓.

^๘อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๑/๖๔.

^๙ช.เถร.อ. (ไทย) ๒/๓/๑/๕๓๙-๕๔๑.

^{๑๐}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๙๒/๒๐๑.

^{๑๑}ดูรายละเอียดใน, พุทธทาสภิกขุ, เตือนใจวัยรุ่น. หน้า ๑๑๐.

ประกอบธุรกิจและการดำเนินชีวิต เป็นที่ยอมรับในแวดวงสังคมนักธุรกิจและประชาชนทั่วไปไม่ว่าด้านธุรกิจและสังคม^{๑๒} อาชีพพ่อค้านั้น เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่กล่าวได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการ ส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง คำว่า พ่อค้า ที่ปรากฏในสมัยพุทธกาลเมื่อเวลาผ่านไป คำว่า พ่อค้า ได้เปลี่ยนมาเป็น นักธุรกิจ ตามศัพท์สมัยใหม่ อย่างไรก็ตามทั้งเศรษฐีคหบดีในสมัยพุทธกาลและปัจจุบัน ยังคงเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมพระพุทธศาสนา เสฐียร พันธงชัย ได้กล่าวในหนังสือ “พุทธสถานในชมพูทวีป” ว่าพ่อค้าที่ประกอบอาชีพพ่อค้าทำการค้าขาย เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือพระรัตนตรัยในสมัยพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ มีฝ่ายอุบาสกเป็นผู้ที่บำเพ็ญบุญด้วยการให้ทานจนได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าคงจะไม่มีใครเกินเท่ากับ อนาถบิณฑิกเศรษฐี^{๑๓}

ระบบการบริหาร สมัยใหม่นอกเหนือจากความรวดเร็วในการตัดสินใจ และกลยุทธ์ในการดำเนินงานที่ดีแล้วศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวบุคคลให้ตั้งมั่นอยู่ในความดี เป็นเครื่องขัดเกลากจิตใจให้รู้ผิดรู้ชอบ ดังนั้นศาสนาจึงเป็นส่วนสำคัญที่มีบทบาทในการบริหารธุรกิจ การนำหลักธรรมใน พระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจมีความสอดคล้องกันอย่างมากเป็นสิ่งที่ระกูลว่องวานิช ได้เน้นและให้ความสำคัญต่อการทำธุรกิจและสิ่งที่ทำให้เจริญก้าวหน้าคือ การส่งเสริมบุคลากรในองค์กรโดยทางบริษัทฯ ได้เปิดให้มีโอกาสสมัครอบรมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบสัมมาชีพ เป็นการสร้างศรัทธาให้กับผู้ร่วมงานและมิตรสหายให้มีความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้รู้ถึงหลักการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง^{๑๔}

๓.๓ หลักพุทธธรรมในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

พุทธธรรมกล่าวถึงหลักธรรมที่สำคัญในการประยุกต์สำหรับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไว้หลายหลักธรรม เช่น อธิปไตย ๓ พรหมวิหาร ๔ ราชสังคหวัตถุ ๔ สัมปทา ๕ อนุตตรियะ ๖ อริยทรัพย์ ๗ สปัปฐุสธรรม ๗ เป็นต้น ซึ่งหลักพุทธธรรม ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งยังช่วยลดปัญหาอันเกิดจากปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าของธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยซึ่งเกิดจากภายนอก หรือที่เกิดจากภายในก็ตาม เนื่องจาก

^{๑๒} สิงขร ร่อนรา, “บุญยง ว่องวานิช” นิตยสารผู้นำธุรกิจ, (๒๑ กันยายน, ๒๕๓๑), หน้า ๒๕.

^{๑๓} เสฐียร พันธงชัย, **พุทธสถานในชมพูทวีป (เล่มจบ)**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๑๐๙.

^{๑๔} บริษัท ห้างขายยาอังกฤษ (ตรางู) จำกัด, ๑๐๐ ปีทอง ห้างขายยาอังกฤษ (ตรางู), (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๑๔๑.

ว่าหลักพุทธธรรมเป็นเสมือนพื้นฐานที่ช่วยรองรับและเป็นพลังขับเคลื่อนอย่างสำคัญ ในการผลักดัน สนับสนุนให้ผู้ประกอบธุรกิจสามารถประคับประคองธุรกิจให้ดำเนินต่อไปในเวทีการค้าได้อย่างเข้ม แข็ง ทั้งยังเป็นปัจจัยฝ่ายเสริมสนับสนุนให้ธุรกิจมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป หลักพุทธธรรมสามารถ ใช้ในการประกอบธุรกิจเพื่อเป็นการสร้างเสริมการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้ผู้ ประกอบธุรกิจมีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารธุรกิจด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มา ดำเนินการจัดการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ผู้วิจัย จึงเสนอหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่สอดคล้อง และเหมาะสม ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา พบในพระไตรปิฎกที่แสดง หลักธรรม จักร ๔ และ หลักปาปณิกกรรม 3 โดยมีประเด็นการศึกษาดังนี้

๓.๓.๑ หลักธรรม จักร ๔

จักร ๔ เป็นธรรมที่นำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ช่วยขับเคลื่อนชีวิตให้ทำความดีสวณกระแส กิเลสได้อย่างเต็มที่ และเป็นอุปการะให้ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างยั่งยืน

ในจกกุสูตรว่าด้วยจักร ๔ ความว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักร ๔ ประการนี้ ที่เป็นเหตุให้ เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้วย่อมมีผล เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบ พร้อมแล้ว ถึงความยิ่งใหญ่ความไพบูลย์ในภคทรัพย์ทั้งหลายไม่นานเลย จักร ๔ ประการ เป็นฉนวน คือ ปฏิจจสวสตา ความอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม สปัจริสุปัสสยะ ความพึงพิงสัตบุรุษ อตตสัมมาปณิธิ ความตั้งตนไว้ชอบ พุเพกตปุญญตา ความเป็นผู้มีความดีอันได้ทำไว้ก่อน จักร ๔ นี้แล ที่เป็นเหตุให้ เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้วย่อมมีผล เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบ พร้อมแล้วถึงความยิ่งใหญ่ความไพบูลย์ในภคทรัพย์ทั้งหลายไม่นานเลย. จากพระสูตรแสดงให้เห็นได้ ว่าจักร ๔ มีเนื้อหาสาระที่เป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ถึงแม้ว่าในหลักธรรมไม่ได้กล่าวถึงการนำไปใช้ในธุรกิจโดยตรง แต่ด้วยเหตุที่สาระสำคัญทั้ง ๔ ประการ ในจักร ๔ สามารถนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจได้อย่างครอบคลุม อาทิประการที่ ๑ คือความอยู่ในถิ่น ที่เหมาะสม หากมองในมุมการค้าดำเนินธุรกิจก็คือการหาทำเลในการดำเนินธุรกิจที่เหมาะสม ประการที่ ๒ คือความพึงพิงสัตบุรุษ คำว่าสัตบุรุษคือคนดี ซึ่งการทำธุรกิจต้องพึงพิงอาศัยคนดีที่เสมือน กัลยาณมิตรที่เรียกเป็นภาษาธุรกิจว่าผู้ที่จะมาเป็นพันธมิตรในการทำธุรกิจต้องเป็นคนดี ดังนั้นการพึง พิงคนดีย่อมมีความสำคัญกับการทำธุรกิจ ประการที่ ๓ คือความตั้งตนไว้ชอบ ในทางธุรกิจนั้นการ ดำเนินการต้องสุจริต โปร่งใส มีคุณธรรมในการประกอบการธุรกิจและประการที่ ๔ คือ ความเป็นผู้มี ความดีอันได้ทำไว้ก่อน ในการประกอบการทางธุรกิจต้องมีประสบการณ์เสมือนความดีอันได้ทำไว้ ก่อน ซึ่งหัวข้อธรรมทั้ง ๔ ย่อมสามารถนำไปใช้กับการประกอบการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ ได้ ทั้งนี้หลักธรรมจักร ๔ นี้ได้กล่าวถึงผลของการนำไปใช้แล้วย่อมทำให้ผู้ประกอบการพร้อมแล้วถึง ความใหญ่ความไพบูลย์ในภคทรัพย์ทั้งหลายไม่นานเลย คำกล่าวนี้ถือเป็นเป้าหมายของการดำเนิน

ธุรกิจโดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จะต้องอยู่รอดและสามารถก้าวไปสู่การเป็นธุรกิจที่ใหญ่ขึ้น อันเป็นเหตุจำเป็นให้เกิดกำไรตามเป้าหมายของธุรกิจ ดังนั้นหลักธรรมจักร ๔ จึงถือว่าเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามเนื้อหาสาระในพระสูตรดังนี้

“นรชนพึงอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม พึงทำอารยชนให้เป็นมิตรถึงพร้อมด้วยความตั้งตนไว้ชอบมีความดีอันดีทำได้ไววก่อน ข้าวเปลือก ทรัพย์ ยศ เกียรติ และความสุข ย่อมพรั่งพรมาสู่รชนผู้นั้น”^{๑๕}

พึงทราบอธิบายในจกกสูตรที่ ๑ แห่งวรรคที่ ๔ ดังต่อไปนี้ บทว่า จกกาณี คือ สมบัติ. คำว่า ย่อมมีผล จตุจก กั วตตติ ความว่า จักรคือสมบัติ ๔ ย่อมเกิดขึ้น คือดำเนินสืบต่อไปทีเดียว บริษัท ๔ ย่อมปรากฏพร้อมในถิ่นใด ความอยู่ในถิ่นอันสมควรเห็นปานนั้น ชื่อว่าปฏิรูปเทสวาสะ ความพึงพิง คือการคบหาสัตบุรุษมีพระพุทธานุเจ้าเป็นต้น ชื่อว่าสัปปุริสุปปัสสยะ การตั้งตนไว้ชอบ คือ ถ้าเป็นคนประกอบด้วยความไม่มีสัทธาเป็นต้นมาก่อน การละความไม่มีสัทธาเหล่านั้นเสียแล้ว ตั้งอยู่ในสัทธาเป็นต้น ชื่อว่าอตตสัมมาปณิธิ. ความเป็นผู้มีกุศลอันสั่งสมไว้ในกาลก่อน ชื่อว่า ปุพเพ กตปุญญตา. ข้อปุพเพกตปุญญตานี้แหละถือเอาเป็นสำคัญในจักร ๔ นี้. เพราะว่า กุศลกรรมอันคนใดทำด้วยจิตที่สัมปยุตด้วยญาณอันใด จิตที่สัมปยุตด้วยญาณอันเป็นกุศลนั้นนั้นแหละ ย่อมนำคนนั้นเข้าไปอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม ให้เขาคบหาสัตบุรุษ ก็บุคคลนั้นชื่อว่าตั้งตนไว้ชอบด้วยอาการอย่างนี้. คำว่า มีความดีอันดีทำได้ไววก่อน ปุญญกโถ แปลว่า ได้ทำบุญไว้แล้ว. คำว่า ความสุข ย่อมพรั่งพรมาสู่รชนผู้นั้น สุขุณเจต อธิวตตติ ความว่า และความสุข ย่อมพรั่งพรม คือแผ่ลงมาสู่บุคคลนั้น.^{๑๖}

จักร ๔ ที่มาในพระสูตรและอรรถกถา ในพระสูตรต้นตปิฎก ที่ขนิกาย ปาฎิกวรรค ทสุตตรสูตร ความว่า หลักธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองคุณลือนำรถไปสู่ที่หมาย ธรรม ๔ อย่างที่มีอุปการะมาก คือ จักร ๔ ได้แก่ ๑) ปฏิรูปเทสวาสะ การอยู่ในประเทศอันสมควร ๒) สัปปุริสุปปัสสยะ การคบหาสัตบุรุษ ๓) อตตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ชอบ ๔) ปุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้ทำไว้ในก่อน ธรรม ๔ อย่างนี้มีอุปการะมาก^{๑๗}

ในอรรถกถาสุตตรสูตร ว่าด้วยธรรมหมวด ๔ อันว่าจักรมี ๕ อย่าง คือ จักรคือไม้ ๑ จักรคือแก้ว ๑ จักรคือธรรม ๑ จักรคืออิริยาบถ ๑ จักรคือสมบัติ ๑ ในจักรเหล่านั้น จักรนี้ คือ เพื่อนายช่างรถ ก็ล้อนี้สำเร็จแล้วโดย ๖ เดือน หย่อน ๖ ราตรี^{๑๘} จักรนี้เป็นจักรทำด้วยไม้. จักรในคำว่า “กำหนดเอาโดยยังจักรให้หมุนไป”^{๑๙} จักรนี้เป็นจักรแก้ว. จักรในคำว่า “จักรอันเราให้เป็นไปแล้ว”^{๒๐} จักรนี้เป็น

^{๑๕} อิง.จตุก.ก.๓๕/๓๑/๑๑๙.

^{๑๖} อิง.จตุก.ก.อ.๓๕/๑๒๐.

^{๑๗} ที.ปา.๑๖/๔๐๐/๓๘๗.

^{๑๘} อิง.ติก.๒๐/๔๕๔/๑๔๐.

^{๑๙} พุ.ชา. ๒๗/๑๗๙๑/๓๕๒

^{๒๐} พุ.สุ.๒๕/๓๗๗/๔๔๔ .

จักรคือธรรม. จักรในคำว่า “สรีรยนต์มีจักร ๔ มีทวาร ๙”^{๒๑} จักรนี้เป็นจักรคืออิริยาบถ. จักรในพระพุทธรูปเจ้านี้ “ภิกษุทั้งหลาย จักร ๔ อย่างเหล่านี้ เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้ประกอบพร้อมแล้วได้จักร ที่จะหมุนนำไปสู่ความเจริญ ๔ ประการ จักร ๔ อย่างเป็นไฉน คือ ๑) ปฏิรูปเทสวาสะ ๒) สัปปุริสสุปัสนสยะ ๓) อุตตสัมมาปณิธิ ๔) ปุพเพตปญญาตา”^{๒๒} จักรนี้เป็นจักรคือสมบัติ. ในที่นี้ประสงค์เอาจักรคือสมบัตินั่นเอง.

คำว่า การอยู่ในประเทศอันสมควร(ปฏิรูปเทสวาโส) ความว่า บริษัท ๔ ย่อมปรากฏในที่ใด การอยู่ในประเทศอันสมควรเห็นปานนั้น ในที่นั้น

คำว่า การคบหาสัตบุรุษ(สัปปุริสสุปัสนสโย) ความว่า การฟัง คือการเสพ การคบ ได้แก่การเข้าไปนั่งใกล้ สัตบุรุษทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น

คำว่า การตั้งตนไว้ชอบ(อุตตสัมมาปณิธิ) ความว่า ถ้าเมื่อก่อนเป็นผู้ประกอบด้วยความไม่มีศรัทธา เป็นต้น ในกาลก่อนแล้วละซึ่งโทษมีความเป็นไม่มีศรัทธาเป็นต้นเหล่านั้น ดำรงอยู่ในคุณมีศรัทธาเป็นต้น

คำว่า ความเป็นผู้มีกุศล (ปุพเพ จ กตปญญาตา) ความว่า ความเป็นผู้มีกุศลอันตนสั่งสมไว้แล้ว ในกาลก่อน ในที่นี้มีหลักสำคัญ ดังนี้ กุศลกรรมที่ทำด้วยญาณสัมปยุตจิตใด ญาณสัมปยุตจิตนั้นนั้นแหละอันเป็นกุศล ย่อนำคนนั้นไปในประเทศอันสมควร คือ ให้ได้คบสัตบุรุษ อนึ่ง บุคคลนั้นนั้นแล ชื่อว่าตั้งตนโดยชอบแล้ว

อีกอย่างหนึ่ง จักร การถึงพร้อม ๔ คือ ๑) ปฏิรูปเทสวาสะ การอยู่ในประเทศอันสมควร ๒) สัปปุริสสุปัสนสยะ การคบสัตบุรุษ ๓) อุตตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ชอบ ๔) ปุพเพตปญญาตา ความเป็นผู้ทำไว้ในก่อน ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในพระดำรัสที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย จักร ๔ ประการนี้เป็นเครื่องดำเนินไปของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้ประกอบดีแล้ว” ฟังทราบว่าเป็นขณะ ด้วยอรรถว่าเป็นโอกาส เพราะรวมจักร ๔ เหล่านั้นเป็นอันเดียวกัน. ด้วยว่าจักร ๔ เหล่านั้นเป็นโอกาสในการทำกุศลให้เกิดขึ้น.^{๒๓}

สมบัติทั้งหลาย ย่อมอยู่ในเงื้อมมือของผู้ที่สมบุรณ์ด้วยศรัทธา เพราะให้เกิดจักร ๔ โดยง่าย คือ การคบหาสัตบุรุษ ๑ การฟังธรรมของสัตบุรุษ ๑ การกระทำไว้ในใจโดยแยบคาย ๑ การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ๑ สมดังที่ตรัสไว้ว่า “ผู้เกิดศรัทธาแล้วย่อมเข้าไปหา เมื่อเข้าไปหา ย่อมเข้าไปนั่งใกล้”^{๒๔} เป็นต้น.

^{๒๑} ส.ส.๑๕/๗๔/๒๓.

^{๒๒} อัง.จตุกก.๒๑/๓๑/๔๑.

^{๒๓} อภ.สง.อ.๗๕/๒๐๔.

^{๒๔} ม.ม.๑๓/๒๓๘/๒๓๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายจักร ๔ ซึ่งสามารถนำไปใช้กับการดำเนินธุรกิจได้ ด้วยเหตุที่กล่าวว่า จักร ๔ แปลว่า ล้อรถ ล้อรถย่อมหมุนนำผู้ขับซึ่งรถไปสู่จุดหมาย ธรรมที่ได้ชื่อว่าจักร เพราะเปรียบเสมือนล้อรถ นำบุคคลผู้ปฏิบัติไปสู่ความเจริญ ซึ่งหมายความว่าหลักธรรมนี้เป็นหลักธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจล้อนำรถไปสู่ที่หมาย ๔ ด้าน จักร ๔ ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง จักร ๔ ในทางพุทธศาสนามีความหมาย ตามพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับ พระธรรมปิฎก ดังนี้ ล้อ, ล้อรถ, ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจล้อนำรถไปสู่ที่หมายมี ๔ อย่าง คือ

๑. ปฏิรูปเทสวาสะ อยู่ในถิ่นที่ดี มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม
๒. สปัจริฐูปัสสยะ สมาคมกับสัตบุรุษ
๓. อุตตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ชอบ, ตั้งจิตคิดมุ่งหมายนำตนไปถูกทาง
๔. ปุพเพตตปุญญตา ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว มีพื้นเดิมดี ได้สร้างสมคุณความดีเตรียมพร้อมไว้แต่ต้น^{๒๕}

หลักการในเรื่องของจักร ๔ นี้ นับได้ว่า เป็นการให้คำแนะนำ หรือสอนหลักการหรือวิธีการในการดำรงชีวิต ให้กับบุคคลทั้งหลายในทุกระดับชั้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่า ใครจะมีบทบาทความรู้ อย่างไรก็ตาม ควรที่จะแสวงหาถิ่นที่จะทำให้บุคคลนั้น ๆ มีความสุข ความเจริญ ในชีวิตตั้งแต่ระดับปุถุชน ไปจนถึง ระดับอริยะบุคคลเลยก็ว่าได้ ถึงแม้ว่า หลักการ จักร ๔ นี้ ในทางพุทธศาสนา จะเป็นการให้คำแนะนำ หรือสอนให้สำหรับบุคคลที่พึงต้องการที่จะแสวงหาความพ้นทุกข์ หรือหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงแต่ในทางที่เป็นความจริงแล้ว หลักการ จักร ๔ นี้ ย่อมสามารถนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ได้กับบุคคลทุกแขนงอาชีพ ทุกแขนงความรู้ จะว่าเป็นหลักในการค้าขาย หรือจะว่าเป็นหลักการแสวงหาที่ทำงาน หรือจะว่าเป็นหลักการแสวงหาอาชีพ อีกทั้งหลักจักร ๔ นี้ จะเปรียบไปคล้ายการทำเลที่อยู่ออาศัย หรือแหล่งทำมาหากิน ในระดับบุคคลทั่วไปก็ยังได้เพราะเป็นหลักการที่กว้างขวางสามารถนำไปประยุกต์ใช้ หรือนำไปใช้ได้โดยตรง กับทุกบุคคล เพราะ ไม่ว่าบุคคลนั้น ๆ จะอยู่ในอาชีพ หรือบทบาท หน้าที่ใด ล้วนต้องใช้หลัก “จักร ๔” นี้หรือยึดถือไว้เป็นบรรทัดฐาน นำไปเป็นแม่แบบในการปฏิบัติ ก็ย่อมสามารถนำตน ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ ตั้งแต่ ระดับปุถุชน ไปจนถึง ระดับอริยะบุคคล ซึ่งในที่นี้ขอนำมารายละเอียดของหลักธรรมจักร ๔ ที่ปรากฏในพระสูตรและอรรถกถา ดังนี้

ธรรม ๔ ข้อนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พุทฺถการธรรม คือธรรมมีอุปการะมาก (Virtues of great assistance) เป็นเครื่องช่วยให้สามารถสร้างความดีอื่น ๆ ทุกอย่าง และช่วยให้ประสบความเจริญก้าวหน้าในชีวิต บรรลุความงอกงามไพบูลย์

^{๒๕}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๐.

สรุปได้ว่า จักร ๔ คือ ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองดุจล้อนำรถไปสู่ที่หมาย ได้แก่ ปฏิรูป เทสวาสะ คือ อยู่ในถิ่นที่ดี มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม สัมปยุตตบารมี คือ คบกับสัตบุรุษ อุตตสัมมาปณิธิ คือ ตั้งตนไว้ชอบตั้งจิตคิดมุ่งหมายนำตนไปถูกทาง ปุพเพกตปุญญตา คือ ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว มีพื้นเดิมดี ได้สร้างสมคุณความดีเตรียมพร้อมไว้แต่ต้น ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๓.๑ แสดงการสรุปจักร ๔ : ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองดุจล้อนำรถไปสู่ที่หมาย

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่า จักร ๔ เป็นธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง จำแนกเป็น อยู่ในถิ่นที่ดี คบสัตบุรุษ ตั้งตนไว้ชอบ และ ทำความดีไว้ก่อนแล้ว ซึ่งถือเป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ความสำคัญของหลักธรรมจักร ๔

เมื่อมีชีวิตอยู่ มีโอกาสได้อยู่ในถิ่นที่สมควร ได้พบพระพุทธรูปศาสนา ได้คบหาสัตบุรุษและได้ฟังธรรมจากสัตบุรุษ ทำให้ตนเองตั้งตนไว้ชอบ สนใจในการทำบุญกุศล ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติ เพื่อ บรรลุ มรรค ผล นิพพาน อันเป็นกุศลสูงสุด ซึ่งก็ต้องอาศัยบุญที่ได้เคยทำไว้เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้ได้รับผลสำเร็จทั้งสิ้น ดังนั้น การบริหารธุรกิจตามแนวหลักธรรม จักร ๔ นั้นเป็นการบริหารให้มีความเจริญรุ่งเรืองเปรียบเหมือนล้อของรถที่นำรถไปสู่จุดหมายปลายทาง และบุคคลใดได้ปฏิบัติตามหลักธรรมจักร ๔ ครบทั้ง ๔ ประการแล้วนั้น ย่อมเป็นผู้ที่มีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าในยศ ชื่อเสียง ความบริบูรณ์แห่งทรัพย์ และที่สำคัญคือเป็นบุคคลที่เจริญองกามในธรรม

๑. ด้านปฏิรูปเทวสวสะ การอยู่ในถิ่นที่ดี การเลือกสถานที่ตั้งอันเหมาะสม อาศัยอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมกับสภาพจิตใจ สภาพอาชีพ อันจักทำให้ตนเองสามารถใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ไม่ถึงกับอึดอัด ขัดสน แม้เป็นการค้าขาย ก็ย่อมต้องเลือกค้าขายในถิ่นที่เหมาะสม กับการค้าขายสินค้านั้น ๆ หรือจะเลือกอาชีพ ก็ย่อมต้องเลือกอาชีพที่ตัวเองชอบถนัด หรือเป็นอาชีพที่สุจริตสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเอง พอสมควร อย่างนี้เป็นต้น และในการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมแล้ว ก็ย่อมต้อง สมาคมปฏิสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง

ความหมายของคำว่า ปฏิรูปเทวสวสะ แปลว่า การอยู่ในประเทศอันสมควร หมายถึง การอยู่ในท้องถิ่นที่เหมาะสมกับกิจกรรมที่ต้องกระทำ เช่น การศึกษา การประกอบอาชีพ การปฏิบัติธรรม การบำเพ็ญสมณธรรม เป็นต้น ผู้ต้องการศึกษาวิชาการสาขาใด ควรอยู่ในท้องถิ่นที่มีความพร้อมทุก ๆ ด้าน เช่น ครู อาจารย์ ตำราเรียน การคมนาคมสะดวก และสิ่งอื่น ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกให้การเรียนมีประสิทธิภาพ ผู้ต้องการประกอบอาชีพเพาะปลูก ควรอยู่ในท้องถิ่นที่มีพื้นดินดี มีน้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชนั้น ๆ

ผู้ต้องการประกอบอาชีพค้าขาย ควรอยู่ในท้องถิ่นที่มีประชากรหนาแน่น มีสาธารณูปโภคและเส้นทางคมนาคมสะดวก ผู้ต้องการปฏิบัติธรรม ควรอยู่ในท้องถิ่นที่มีพระสงฆ์ผู้รู้ธรรมและเคร่งครัดในพระวินัย มีผู้สนใจปฏิบัติธรรมกันมาก ส่วนภิกษุผู้ต้องการบำเพ็ญสมณธรรม คือเจริญภาวนา พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ไปในที่อันเหมาะสม คือ ป่า โคนไม้ กระท่อมร้าง เป็นต้น ที่กล่าวข้างต้น หมายถึง ท้องถิ่นที่เหมาะสมกับกิจกรรมต่าง ๆ แต่ความหมายโดยตรงของจักรข้อที่ ๑ ได้แก่ การอยู่ในท้องถิ่นที่สามารถศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรมได้ดี คือ ท้องถิ่นที่มีคนดีผู้รู้^{๒๖} กล่าวคือ การอยู่ในท้องถิ่นที่สามารถศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรมได้ดี คือ ท้องถิ่นที่มีคนดีผู้รู้ธรรม ดังนั้นด้านปฏิรูปเทวสวสะ หมายถึง การอยู่ในประเทศอันเหมาะสม

ลักษณะของปฏิรูปเทส ในปรมัตถ์โชติกา^{๒๗} และในมังคลัตถทีปนี อรรถกถาจารย์ ได้แสดงลักษณะของประเทศที่สมควรไว้เป็น ๓ นัย ดังนี้

นัยที่ ๑ ถิ่นที่มีบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา สัจจรไปมา มีการบำเพ็ญดำเนินไปอยู่ และมีนวังคสัตถุศาสนาคือพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองอยู่ การที่ได้อยู่ในถิ่นเหมาะสมนี้ถือเป็นมงคล เพราะถิ่นที่อยู่อำนวยความสะดวกให้ผู้อยู่ได้บำเพ็ญบุญกุญญาวัตร ๑๐ ประการ^{๒๘} คือ

๑. บำเพ็ญทานการให้ปันสิ่งของแก่ผู้ควรให้ปัน สำเร็จเป็นบุญ เรียกทานมัย

^{๒๖}ที่มา <http://www.dhammadjak.net/> ธรรมะธรรมโม, วันที่ ๑๐ ส.ค. ๒๕๕๘.

^{๒๗}ช.ช.อ. ๓๙/๑๗๖-๑๗๘

^{๒๘}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๘๙.

๒. บำเพ็ญศีลรักษากายวาจา ให้ไม่ละเมิดข้อห้าม และทำตามข้ออนุญาต สำเร็จเป็นบุญ เรียกลีลามัย

๓. รวมใจเข้าสู่ห้องสงบและหยั่งรู้เหตุผลของสิ่งทั้งปวง ชัดแจ้ง สำเร็จเป็นบุญ เรียกภาวนามัย

๔. ประพฤติถ่อมตนต่อผู้ใหญ่หรือผู้เจริญโดยชาติ วย และคุณ สำเร็จเป็นบุญ เรียกอปายน มัย

๕. ตั้งใจช่วยชวนชวายเป็นกิจที่ชอบของกันและกัน สำเร็จเป็นบุญ เรียกเวยยาวัจจมัย

๖. ตั้งใจส่งส่วนบุญที่ตนบำเพ็ญแล้วให้ผู้อื่น สำเร็จเป็นบุญ เรียกปัตติทานมัย

๗. พลอยยินดีในส่วนบุญที่ผู้อื่นบำเพ็ญแล้ว สำเร็จเป็นบุญ เรียกปัตตานุโมทนามัย

๘. ตั้งใจฟังและจดจำคำสั่งสอนของบัณฑิตแล้วถือปฏิบัติ สำเร็จเป็นบุญ เรียกธรรมสวนมัย

๙. ตั้งใจชี้แจงคำสั่งสอนของบัณฑิตแก่คนอื่น สำเร็จเป็นบุญ เรียกธรรมเทศนามัย

๑๐. ควบคุมความเห็นให้เข้าตรงเป้าหมาย สำเร็จเป็นบุญ เรียกทิวฐุกรรม

ถิ่นที่เหมาะสมเช่นนี้ ย่อมเป็นถิ่นอำนวยให้ผู้ปฏิบัติบำเพ็ญกุศลเหล่านี้ให้ดียิ่งขึ้นตามสติกำลังของตน ดังนั้น ท่านจึงเรียกการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมว่าเป็นมงคล

ทิวฐุกรรมหรือสัมมาทัศนะ เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการทำบุญทุกชนิดและทุกโอกาส จะต้องประกบและประกอบเข้ากับบุญกิริยาวัตถุข้ออื่นทุกข้อ เพื่อให้งานบุญข้อนั้น ๆ เป็นไปอย่างถูกต้องตามความหมายและความมุ่งหมาย พร้อมทั้งได้ผลถูกต้อง

การทำบุญ ๑๐ ประการนี้ สามารถสรุปเป็นข้อความคล้องจองกันว่า

๑. แบ่งปันกันกิน

๒. รักษาศีล คือ กาย วาจา

๓. เจริญสมาธิภาวนา

๔. กาย-วาจา-ใจอ่อนน้อม

๕. ยอมตนรับใช้

๖. แบ่งให้ความดี

๗. มีใจอนุโมทนา

๘. ใฝ่หาฟังธรรม

๙. แสดงธรรม

๑๐. ทำความเห็นให้ถูกต้อง

ถิ่นที่เหมาะสมตามนัยนี้ ย่อมเป็นถิ่นอำนวยให้ผู้ปฏิบัติบำเพ็ญกุศลกิจเหล่านี้ให้ดียิ่งขึ้นตามกำลังสติกำลังของตน^{๒๙} กล่าวคือ นัยนี้หมายความว่า หากเราไม่อยู่ ใกล้พุทธบริษัท^๔ เราก็ไม่มีโอกาสได้ทำความดี หรือไม่ได้รับความดีจากบริษัท^๔ อันเป็นพุทธศาสนิกชนต้องบำเพ็ญการกุศล จึงต้องอยู่ใกล้ผู้ที่เป็นคนดี

^{๒๙} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร), มงคลยอดชีวิต (ฉบับสมบูรณ์), (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๗๔-๗๕

บัญชี ๒ สถานที่ตรัสรู้ สถานที่แสดงปฐมเทศนา สถานที่แสดงยมกปาฏิหาริย์ สถานที่เสด็จลงมาจากเทวโลก และสถานที่พระองค์ประทับอยู่ มีเมืองสาวัตถีและเมืองราชคฤห์เป็นตัวอย่าง จัดเป็นถิ่นที่เหมาะสม ท่านเรียกการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมนี้ว่าเป็นมงคล เพราะเป็นถิ่นที่อำนวยให้ผู้อยู่ได้บำเพ็ญอนุตตรियกิจ ๖ ประการคือ

๑. ให้ผู้อยู่ได้เห็นพระพุทธรเจ้า เห็นสาวกของพระองค์หรือเห็นผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ และหยิ่งเห็นคุณของผู้ทรงคุณ เรียก ทัสสนานุตตรियะ คือ การเห็นชั้นเยี่ยม

๒. ให้ผู้อยู่ได้ฟังโอวาทของพระพุทธรเจ้า และของสาวกของพระองค์ หรือได้ฟังคำสอนของนักปราชญ์ราชบัณฑิตอื่นอีก เรียก สวานานุตตรियะ คือ การฟังชั้นเยี่ยม

๓. ให้ผู้อยู่ได้ศรัทธาเชื่อในคุณของพระรัตนตรัย และเชื่อกรรมเชื่อผลของกรรม เชื่อว่าสัตว์บุคคลมีกรรมทั้งดีและชั่วที่ตนทำ แล้วต้องเป็นของตน เรียก ลากานุตตรियะ คือการได้ชั้นเยี่ยม

๔. ให้ผู้อยู่ได้ศึกษาในศีลสมาธิปัญญา แล้วน้อมเข้ามาถือปฏิบัติ อบรมกายวาจาใจให้เป็นศีลฝึกฝนใจให้เป็นสมาธิควบคุมความเห็นให้สอดส่องด้วยปัญญา เรียก ลิกขานุตตรियะ คือการ ศึกษาชั้นเยี่ยม

๕. ให้ผู้อยู่ได้ปรนนิบัติพระรัตนตรัย หรือผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบ และผู้ทรงศีลทรงธรรมอื่นอีก เรียก ปาริจริยานุตตรियะ คือการปรนนิบัติชั้นเยี่ยม

๖. ให้ผู้อยู่ได้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย และคุณของผู้ทรงคุณอื่นอีกเป็นอารมณ์ เรียก กอนุสสทานุตตรियะ คือการระลึกชั้นเยี่ยม

ถิ่นที่เหมาะสมเช่นนี้ ย่อมเป็นถิ่นอำนวยให้ผู้อยู่ได้เห็นพระผู้บริสุทธิ์ ได้ฟังโอวาทของท่าน หรือของนักปราชญ์ราชบัณฑิตอื่นอีก ได้ศรัทธาปสาทะ ได้ศึกษาไตรสิกขา ได้ปรนนิบัติท่าน และได้ระลึกถึงคุณของท่าน ซึ่งแต่ละอย่าง เป็นสื่อ นำให้ละโทษ และบำเพ็ญคุณความดีอย่างนี้ ดังนั้น ท่านจึงเรียกการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมนี้ว่าเป็นมงคล^{๓๐}

บัญชี ๓ มัชฌิมประเทศ ซึ่งเป็นที่อุปบัติแห่งพระพุทธรเจ้า พระปัจเจกพุทธรเจ้า พระมหาสาวก พุทธอุปัฏฐาก พระพุทธรมารดา พระพุทธรบิดาและพระเจ้าจักรพรรดิ จัดเป็นถิ่นที่เหมาะสม มวลชนอยู่ในถิ่นเช่นนี้มีโอกาสได้รับโอวาทของพระปัจเจกพุทธรเจ้า และพระเจ้าจักรพรรดิ เมื่อตั้งอยู่ในศีล ๕ ก็มีสวรรค์เป็นเบื้องหน้า ถ้าผู้ได้รับโอวาทของพระพุทธรเจ้าและพระสาวก ก็มีสวรรค์และนิพพานเป็นเบื้องหน้า เพราะเป็นเหตุให้ผู้อยู่ได้สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ^{๓๑}

ฉะนั้น การทำที่อยู่ให้เป็นปฏิรูปเทศนั้น ก็ยึดหลักความเจริญ ๓ ประการ คือ ทรัพย์เจริญ ชีวิตเจริญ และคุณความดีเจริญ กล่าวคือ ปรับปรุงสถานที่ให้เป็นที่ปลอดภัย มีอุปกรณ์เครื่องใช้ในการ

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๕-๗๖.

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖.

แสวงหาทรัพย์ สิ่งใดจะทำความพินาศล่มจมแก่ทรัพย์สินให้กำจัดเสีย สถานที่ควรสะอาด ปลอดภัย
อาหารพอเพียงทำให้ผู้อาศัยมีสุขภาพกายใจแข็งแรงและมีความสุขด้านจิตใจ^{๓๒} ซึ่งภูมิลำเนาในที่
เหมาะสมยังไม่เพียงพอ ตามที่ได้กล่าวไปแล้วถึงลักษณะของปฏิรูปเทศ ก็เพื่อปรับปรุงตนให้คู่ควรแก่
ถิ่นที่เหมาะสม ซึ่งมีอยู่ ๒ ประเภทคือ

๑) ถิ่นที่เหมาะสมภายนอก หมายถึงถิ่นที่มวลชนตั้งภูมิลำเนาเป็นที่อาศัย เมื่อผู้อยู่ในถิ่นนั้น
ไม่นั่งนอนใจ เร่งรัดพัฒนาชีวิตให้มีหลักฐานมั่นคง สมบูรณ์ด้วยทรัพย์สินและคุณความดี ก็จะเป็นสิ่ง
คู่ควรแก่ถิ่นที่อยู่อาศัย ถ้าผู้อยู่ชะล่าใจมัวแต่กระหยิ่มว่า ตนได้อยู่ในถิ่นที่เหมาะสมแล้ว ไม่เร่งพัฒนา
ชีวิตให้เกิดคุณประโยชน์อะไรเลย ดีแต่กิน ๆ นอน ๆ เทียว ๆ เตรี ๆ มีหน้าซ้ำประพติเลวทราม
แทนที่จะเป็นมงคล ก็เกิดอัปมงคลแก่ตัวเอง ถิ่นที่เหมาะสมจะช่วยผู้ชะล่าใจหาได้ไม่ เพราะถิ่นจะชื่อ
ว่าดี อยู่ที่คนในถิ่นเป็นคนดี ถ้าคนในถิ่นเป็นคนเลวแล้ว ถิ่นนั้นก็ดีไม่ได้ กฎธรรมดามีว่า พื้นดินจะดี
ขึ้นอยู่กับที่ตอพื้น ต้องไถ ต้องหว่าน ต้องปลูกพืชพันธุ์ต่าง ๆ แม้ตัวบุคคลก็เช่นกัน ต้องฝึกฝนอบรมให้
เกิดความมั่งคั่งด้วยทรัพย์สินและคุณความดี มิใช่ว่าได้อยู่ในถิ่นที่เหมาะสมแล้วก็จะเป็นคนมั่งคั่ง
สมบูรณ์ขึ้นทีเดียว เพราะคนจะดีอยู่ที่ประพฤติคุณความดี และดีจริงดียิ่งกว่าถ้อยคำสรรเสริญกันว่าดี
แม้คนจะชั่วก็อยู่ที่ประพฤติชั่ว และชั่วจริงชัวยิ่งกว่าถ้อยคำตักท้วงว่าชั่วเสียอีก แม้คนที่ดีมีภูมิธรรมสูง
ถึงจะอาศัยบ้านเล็ก ๆ อยู่ก็เป็นมงคล เพราะบ้านหลังเล็กได้สมญาว่าบ้านผู้ดี ขวนให้ผู้คนที่ผ่านมาไปอุ่น
ใจ ดีกว่าคนชั่วใจต่ำประพติตแต่สิ่งอัปมงคล ซึ่งอยู่ในบ้านใหญ่โตรโหฐาน ผู้คนผ่านไปมาต่างก็ซุบซอก
กันว่าบ้านคนชั่ว อันคนดีนั้นแม้ถูกธรณีกลบแล้ว แต่ก็ไม่อาจคลุมชื่อของคนดีไว้ได้ต้องแยกช่องให้ชื่อ
เขากลับตลบขึ้นมา ส่งกลิ่นหอมหวานชวนชมอยู่ทุกเมื่อ

๒) ถิ่นที่เหมาะสมภายใน หมายถึงอรรถภาพมนุษย์ที่สมประกอบ มีอวัยวะสมบูรณ์ทุกส่วน
อรรถภาพมนุษย์ที่สมประกอบนี้เองชื่อว่าถิ่นที่เหมาะสมภายในและจัดเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้วในตัว คนผู้ได้อรรถภาพ
มนุษย์สมประกอบแล้ว เร่งสร้างตนให้เป็นคนดีมีหลักฐาน ดังปรากฏเห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ คือ
เป็นคฤหบดีก็มี เป็นเศรษฐีก็มี เป็นนักปราชญ์ราชบัณฑิตก็มี แม้จะเป็นเทวดาอินทร์พรหมเสวยทิพย์
สมบัติหรือจะเป็นพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามีและพระอรหันต์ เสวยโลกุตตรสมบัติ ก็
ล้วนแต่อาศัยอรรถภาพมนุษย์นี้ทั้งสิ้น คุณคนเลวเมื่อได้อรรถภาพมนุษย์สมประกอบแล้วแม้คุณความดีชั้น
โลกียะและโลกุตระ ก็คู่ควรแก่อรรถภาพมนุษย์ทุกประการ แต่เขาไม่สำนึกในคุณความดีใด ๆ ดังคำ
โบราณว่า “จำพวกเนื้อปองหญ้ากับน้ำ มีปองทอง จำพวกลิงปองผลไม้ มีปองแก้ว จำพวกหมูปองของ
สกปรก มีปองของหอม แม้คนเลวก็ปองแต่บาปหยาบซ้ำ มีปองคุณความดีเลย” คนดีเขาสร้างโบสถ์บ้าง
สร้างโรงงานบ้าง สร้างคลังสินค้าบ้าง แต่คนเลวมุ่งอาศัยอรรถภาพที่เป็นมงคล ประพตติความชั่วตัว
อัปมงคลแก่ตน ชื่อว่าสร้างคุกสร้างตารางเพื่อตัวเอง ไม่สำนึกเลยว่า การทำดีรู้กันไม่พ้นประตู่ ส่วนการ

^{๓๒} พ.อ.ปิ่น มุกข์กันต์, **มงคลชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : บมจ.สร้างสรรค์บุ๊คส์), หน้า ๑๒๒.

ทำเรื่องอื้อฉาวไปได้ไกลเหมือนสีขาวยื่นสีขาวยังไม่มีใครใส่ใจ ถ้าสีดำยื่นสีขาวยื่นนิ้วเดียวก็เห็นกัน
ทั่วไป ชื่อว่าประทุษร้ายตัวเอง หรือทำบาปหนาแก่ตนด้วยเจตนา ยิ่งการทำประทุษร้ายนั้น มีผลสืบเนื่อง
ไปถึงลูกหลานด้วย แล้วบาปนั้นก็ยิ่งอุกฤษฏ์เสมอด้วยอนันตริยกรรม

ดีชั่วสองสิ่งนี้ ฤทธา มากแล

เป็นประดุจดวงตรา ประทับไว้

แม้เราจะล่วงลา ละชีพ แล้วนา

ดีชื่อนี้แหละไซ้ มอบไว้เป็นตรา

สรุปได้ว่า เราทุกคนชอบมงคล และทุกคนเกลียดอัปมงคล เมื่อได้อยู่ในถิ่นเหมาะสมทั้ง
ภายในและภายนอกแล้ว จึงควรประพฤติคุณธรรม คือ ทำดีพูดดีคิดดี ให้คู่ควรแก่ถิ่นที่เหมาะสม อย่า
ประพฤติบาปกรรม คือ ทำชั่วพูดชั่วคิดชั่ว อันจะก่อให้เกิดอัปมงคลขึ้นแก่ตน จะเห็นได้ว่าลักษณะของ
ปฏิรูปเทศ มีความหมายว่าผู้ใดได้อยู่ในปฏิรูปเทศ ผู้นั้นย่อมมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตทั้งในด้านทาง
โลกและทางธรรม จึงกล่าวได้ว่าลักษณะของปฏิรูปเทศมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการ
ประกอบกิจการทางธุรกิจ อันได้แก่ทำเลหรือสถานที่ตั้งในการประกอบการ ที่จะทำให้ชีวิตและธุรกิจ
ก้าวหน้า^{๓๓}

การเลือกถิ่นที่อยู่เพื่อความเหมาะสม

การเลือกถิ่นที่อยู่เพื่อความเหมาะสมต้องคำนึงถึงลักษณะ ๕ ประการคือ

๑) ถิ่นที่เป็นศูนย์กลาง หมายถึงเป็นที่รวมระเบียบแบบแผน ลัทธิประเพณี ศีลธรรม

วัฒนธรรม และเป็นที่ยอมรับของประชาชนในถิ่นและต่างถิ่นจากทิศทั้ง ๔ เมื่อคนหมู่มากมา
รวมกันย่อมจะเกิดพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น แย่งอาหารการกิน แย่งถิ่นที่อยู่ แย่งคู่สวาท และแย่งอำนาจ
วาสนากัน มีประสบการณ์สิ่งแวดล้อมทั้งดีและไม่ดี คนฉลาดสามารถปรับตัวให้เป็นคนดีทำแต่ดี มี
ชีวิตอยู่ดีกินดีได้ แต่คนโง่มักล้มตัวกลายเป็นคนชั่วมักทำแต่ชั่ว ต้องมีชีวิต อยู่ชั่วกินชั่ว ดังนั้นเจ้าถิ่นจึง
ควรเร่งรัดพัฒนา ให้มีหลักฐานจรรยาระเบียบวินัย เมื่อคนในครอบครัวแต่ละครอบครัว มีจรรยาและ
ระเบียบวินัยแล้ว จะช่วยให้ส่วนใหญ่คือประเทศชาติเจริญก้าวหน้า เพราะว่าประเทศจะเจริญก้าวหน้า
เป็นอารยประเทศ อยู่ที่พลเมืองในประเทศแต่ละคนเป็นอารยชน แม้ความเป็นอารยชนก็อยู่ที่ความมี
จรรยาและระเบียบวินัย ส่วนประเทศที่ด้อยพัฒนาหรือล้าหลังก็เพราะพลเมืองเป็นคนล้าหลัง หรืออย่า
ทำยังไม่ก้าวหน้า คงยังอยู่ในสภาพอนารยะ แม้ความเป็นอารยชนก็อยู่ที่ความไม่มีจรรยาและระเบียบ
วินัยนั่นเอง

^{๓๓} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร), มงคลยอดชีวิต (ฉบับสมบูรณ์), อ่างแล้ว, หน้า
๗๗-๗๘.

๒) ถิ่นที่มีการอาชีพสะดวก หมายถึง ถิ่นที่ทำเล ทำมาหากิน เลี้ยงชีพได้ง่าย ช่วยให้ผู้อยู่ คิด ตั้งเนื้อตั้งตัวได้เอง ไม่มุ่งต่อการค้าจุนของคนอื่นถ่านเดียว มุ่งแต่จะกินอาหารภายในเหงื่อโคลแห่งหน้าตนเอง เร่งรัดก่อสร้างตัวให้เป็นหลักแหล่ง มีบ้านเรือนเป็นของตนเอง มีที่ดินเป็นของตนเอง สร้าง การอาชีพที่เป็นหลักทรัพย์ เช่น มีเรือกสวนไร่นามั่นคง ประกอบการงานของตนตามลำพังตน ให้เป็น ขึ้นเป็นอัน เป็นลำเป็นสัน เพื่อยังโภคทรัพย์ให้เกิดแก่ตนและประเทศชาติ ทำให้ตนและครอบครัวได้ อยู่ดีกินดี มีหน้ามีตาเป็นเกียรติยศ เมื่อผู้อยู่แต่ละคนพึ่งตนเองสร้างหลักฐานได้แล้ว แม้จะพึ่งผู้อื่นบ้าง ก็มีคุณความดีพอพึ่งพาอาศัยผู้อื่นได้ และอำนวยให้เขาเป็นที่พึ่งของตนได้ด้วย ทั้งนี้ก็เท่ากับตน พึ่งตนเอง คือพึ่งคุณความดีของตนซึ่งช่วยให้เขาพลอยยินดีให้ตนพึ่งเขา และเมื่อช่วยตนเองได้แล้ว ก็ช่วยครอบครัว ช่วยคณะญาติ ช่วยเพื่อนร่วมบ้าน และช่วยชาติได้ในคราวที่ชาติต้องการ

๓) ถิ่นที่มีการศึกษาสะดวก หมายถึง ถิ่นที่มีระบบการศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ศึกษาได้ง่าย เช่น จำนวน ๕๐ ครูเรือนในทุกหมู่บ้าน มีโรงเรียนชั้นประถม ๑ แห่ง จำนวน ๕๐๐ ครูเรือนในทุก ตำบลมีโรงเรียนชั้นมัธยม ๒ แห่ง จำนวน ๒,๕๐๐ ครูเรือนในทุกจังหวัดมีวิทยาลัย ๑ แห่ง และในทุก ภาคของรัฐมีมหาวิทยาลัย ๑ แห่ง ผู้ใคร่ศึกษาเมื่อเรียนจบชั้นประถมมัธยมแล้ว จะเลือกเรียนวิชา แขนงใด ๆ ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ได้ตามใจสมัคร หรือจะเรียนวิชาชีพพิเศษอื่นใดก็ได้ง่าย ที่จริงการศึกษาเป็นเครื่องส่งเสริมความเจริญของบุคคลและสังคม ทำให้คนฉลาดรู้จักคิดหา เหตุผล ทำให้เข้าใจซาบซึ้งในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอยู่รอบ ๆ ตัว และช่วยให้สามารถประกอบสรรพกิจได้ดี ซึ่ง จะบันดาลให้เกิดผลแก่ตนและชาติ เร่งเร้าให้ผู้ศึกษาคิดชอบทำชอบ เห็นใจหรือรู้จักคนอื่นในทางชอบ ช่วยตัวเอง ช่วยผู้อื่น และเข้าร่วมมือกันกับผู้อื่นในทางชอบ ทำให้สถานะของตนและชาติมีสภาพดีขึ้น

๔) ถิ่นที่มีศาสนาประกาศธรรม หมายถึง ถิ่นที่มีศาสนาสอนให้ละโทษ สอนให้อบรมคุณ ความดี และสอนให้ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาด อันเป็นหลักประพจน์ดีปฏิบัติชอบของมวลชน พึง ทราบว่า ศาสนาเป็นมูลฐานแห่งการศึกษาที่ชอบ ดูเถิดดูวิธีการสอนซึ่งสอนคนให้เฉลียวฉลาด รู้จักคิด ชอบทำชอบพูดชอบ สอนวิธีคำนวณหัดให้คิดแม่นยำ สอนภาษาหัดให้พูดถูกต้องตามความจริง สอน วิชาประวัติศาสตร์หัดให้รู้มนุษยธรรม สอนวิชาภูมิศาสตร์หัดให้คิดกว้างขวาง สอนวิชาฝีมือหัดให้พินิจ พิเคราะห์ละเอียดถี่ถ้วน สอนวิชาดาราศาสตร์หัดให้รู้ความใหญ่หลวงของธรรมชาติ และสอนวิชากีฬา หัดให้เล่นด้วยความเป็นธรรมไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น ล้วนแต่เกี่ยวกับศาสนาทั้งสิ้น เมื่อศาสนาคือ การศึกษาที่ชอบ แม้การศึกษาที่ชอบก็คือศาสนา จนแยกกันไม่ออกแล้ว เราจะจำกัดใช้ศาสนาแต่ เฉพาะในวันพระ ในโอกาสที่ต้องลำบากยากเข็ญ หรือในวัยชราที่ใกล้จะถึงความตายเท่านั้น ดูจะเป็น การไม่ชอบเลย และเราจะดูหมิ่นดูแคลนศาสนา หรือเยาะเย้ยผู้ปฏิบัติตามศาสนา ก็จะเป็นความผิด อันจะโทษใครมิได้ ความจริงศาสนาเป็นสิ่งที่ต้องใช้อยู่ทุกวันเริ่มแต่วันรู้เพียงสาเข้าโรงเรียนไปจน ตลอดชีวิต ถ้าขึ้นแยกศาสนาออกจากการศึกษาแล้ว ก็จะเป็นผลร้ายแก่เยาวชน เพราะศาสนาเป็น การศึกษาที่ชอบ นำให้คนตั้งอยู่ในความคิดที่ชอบ ความคิดที่ผิดเกิดแก่การศึกษาที่ผิด ถ้าเราจะหลัก

ให้พ้นความคิดที่ผิดแล้ว ก็จะต้องฝึกฝนอบรมเยาวชนด้วยศาสนาเสียแต่ต้นมือ เพื่อปิดช่องมิให้ความคิดที่ผิดเกิดขึ้นได้

๕) ถิ่นที่มีคนทรงศีล ทรงธรรม ทรงวิทยาคุณมาก หมายถึงถิ่นที่มีนักปฏิบัติทรงศีล ทรงธรรม มาก มีใจสูงเป็นระเบียบเรียบร้อย มุ่งให้เป็นคุณประโยชน์แก่ตนและเพื่อนมนุษย์ มีการปฏิบัติตามเหตุผล มีสติปัญญาในการทำ พูด คิด มีศีลธรรมประจำตน เป็นผู้ที่คนอื่นคาดได้ว่า เขาจะบำเพ็ญอะไร จะเว้นอะไรอย่างไร ไม่ใช้กลอุบายหรือเล่ห์กะเท่ปราศจากลูกไม้ ใช้สัตยธรรมเป็นมรรคา มีสัมมาอาชีวะเป็นอุดมคติซึ่งรักยิ่งกว่าชีวิต มีน้ำใจสุจริตแน่นเหนียวมั่นคง เคารพในผลประโยชน์ของคนอื่นเหมือนของตน ทำดีเป็นกายสุจริต พูดดีเป็นวจีสุจริต คิดดีเป็นมโนสุจริต ซึ่งตนและคนอื่นติเตียนตนไม่ได้ แม้ผู้รู้ใคร่ครวญแล้วก็สรรเสริญ อนึ่ง ในถิ่นนั้นมีนักปราชญ์ราชบัณฑิตผู้ทรงวิทยาคุณมากและเป็นคนคงแก่เรียน รู้มากกว่าคนธรรมดา เชี่ยวชาญในภาษาช่วยให้พูดได้ถูกต้อง รู้คำนวณช่วยให้คิดได้เร็ว รู้บทเรียนด้วยของช่วยให้รักธรรมชาติ สามารถทำงานยากงานหนักใหญ่ปกครองตนเองได้ ดำรงชีพอยู่ด้วยการช่วยตัวเอง และช่วยผู้อื่นให้ดำรงชีพอยู่ด้วยการร่วมมือกัน เป็นผู้คิดกว้างและชอบด้วยเหตุผล ถือการช่วยตัวเองเป็นกุญแจของชีวิต ถือการร่วมมือกันเป็นแม่จักรของชีวิต เข้าร่วมกำลังในการงานของคนอื่น เหมือนแม่จักรของนาฬิกา ช่วยจักรตัวอื่นให้เดินและเข็มเคลื่อนที่ ให้รู้ชั่วโมงนาที วินาทีและแต่ละคนร่วมใจกันแนะนำพำสอนมวลชน ให้รู้จักดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย^{๓๔}

สรุปได้ว่า ถิ่นที่มีลักษณะสมบูรณ์ ๕ ประการ คือ ถิ่นที่เป็นศูนย์กลาง ถิ่นที่มีการอาชีพสะดวก ถิ่นที่มีการศึกษาสะดวก ถิ่นที่มีศาสนาประกาศศีลธรรม และถิ่นที่มีคนทรงศีลทรงธรรม ทรงวิทยาคุณมาก ชื่อว่าถิ่นที่เหมาะสม ซึ่งทุกวันนี้ไม่ได้หมายถึงกรุงเทพมหานครเท่านั้น ที่ถือว่าเป็นเมืองฟ้าเมืองสวรรค์มีทุกสิ่งเพียบพร้อม ถิ่นอื่นก็มีสภาพตามที่กล่าวได้ และต้องเหมาะสมกับพื้นฐานและครอบครัวด้วย กล่าวได้ว่า ถิ่นที่อยู่ที่ดีและเหมาะสม ถ้าจะพูดตามภาษาสมัยใหม่ก็คือ ถิ่นที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม การศึกษา การศาสนา คือ จะเจริญแต่ทางด้านวัตถุเพียงอย่างเดียวไม่ได้ สังคมการศึกษาและศาสนาต้องเจริญด้วย กล่าวคือ คนในสังคมต้องเป็นคนดี มีความรับผิดชอบหน้าที่และสังคม มีการศึกษาดีและสิ่งสำคัญต้องยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของศาสนา จึงจัดว่าเป็นถิ่นที่เหมาะสมแก่การตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย ดังนั้น จะเห็นว่า การได้อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม นับว่าเป็นมงคลอันสูงสุดประการหนึ่ง เป็นบุญลาภของบุคคลนั้น แม้การจะเปลี่ยนสถานที่ซึ่งไม่เหมาะสมต่อการสร้างบารมี ให้กลายมาเป็นปฏิรูปเทศนั้นจะไม่ใช่เรื่องง่ายนัก แต่ก็ไม่เหลือวิสัยที่จะทำได้ เราคือบุคคลสำคัญที่จะมารังสรรค์โลกนี้ให้เจริญขึ้น สรุปได้ว่า ปฏิรูปเทศ แปลว่า การอยู่ในถิ่นที่สมควรที่เรียกว่า สัปปายะ ๗ คือ สิ่งที่เอื้อต่อการอยู่ดีและการ

^{๓๔}สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร), **มงคลยอดชีวิต (ฉบับสมบูรณ์)**, กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๖, หน้า ๗๙-๘๔.

ที่จะพัฒนาชีวิต สิ่งที่เหมาะสม อันเกื้อหนุนในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่นไม่เสื่อมถอย^{๓๕}

สัปปายะ ๗ ประการ ได้แก่

๑) อาวาสสัปปายะ ที่อยู่อันเหมาะสม เช่น ปลอดภัย ไม่พลุกพล่านจอแจ เรียกว่า เสนาสนสัปปายะ

๒) โคจรสัปปายะ แหล่งอาหารอันน่าย ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสมดี เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่อาหารบริบูรณ์อยู่ ไม่ใกล้ไม่ไกลเกินไป

๓) ภัตตสัปปายะ การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ๑๐ และพูดแต่พอประมาณ ข่าวดสารและสื่อสารที่เอื้อปัญญา

๔) บุคคลสัปปายะ บุคคลที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น ไม่มีคนร้าย แต่มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสมใจ

๕) โภชนสัปปายะ อาหารที่เหมาะสม เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก เรียกว่าอาหารสัปปายะ

๖) อุตสัปปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น

๗) อิริยาปถสัปปายะ อิริยาบถที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับจงกรม บางคนถูกกับนั่งตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี มีอิริยาบถสมดุล

ถ้าจะพูดกันในลักษณะของการทำธุรกิจก็คือ เป็นวิธีพัฒนาถิ่นที่อยู่ให้เหมาะสมกับการทำธุรกิจค้าขาย และสร้างคนดีอย่างไม่ขาดหายกันเลยทีเดียว ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่า มีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. อาวาสเป็นที่สบาย หมายถึง ที่อยู่ของเรา ทำเลที่ตั้งของธุรกิจ รวมทั้งรอบบริเวณโรงงาน บ้านเรือนของเรา เป็นอันว่าเราจะพัฒนาที่อยู่ ที่ทำธุรกิจ ข้อแรกคือทำอาคารสถานที่ต่าง ๆ ในโรงงาน ในบ้านเรือนให้น่าอยู่ให้น่าสบาย

สำหรับอาคารและสถานที่ตั้งเป็นที่สบายนั้น ประกอบด้วย ๑) สะอาด ๒) สงบ ๓) ร่มรื่น ๔) ปลอดภัย ๕) เป็นระเบียบ

แต่จะทำให้ได้มาตรฐานทั้ง ๕ ข้อนั้น เราต้องแบ่งงานออกเป็น ๓ หัวข้อใหญ่ ดังนี้ คือ

๑) การวางผังให้อาคารสถานที่เป็นที่สบาย

๒) การก่อสร้างให้อาคารสถานที่เป็นที่สบาย

^{๓๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๘๖.

๓) การบำรุงรักษาให้อาคารสถานที่เป็นที่สบาย

๒. อาหารเป็นที่สบาย ในข้อนี้เป็นข้อที่สอง ในการพัฒนาถิ่นที่อยู่ เมื่อมีคนอยู่อาศัยกันมาก เป็นแหล่งชุมชน อาหารก็เป็นสิ่งสำคัญ ดังคำว่า กองทัพต้องเดินด้วยท้อง บุคลากรต้องมีอาหารในการขับเคลื่อน ในการทำธุรกิจ และไม่เฉพาะแค่อาหารในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่รวมถึงงบประมาณการเงินที่จะใช้จ่ายด้วย ต้องให้ลงตัว ถ้าไม่ลงตัวคงยากจะเจริญก้าวหน้าไปได้

เรื่องอาหารการกินเป็นที่สบายนั้น ในระบบธุรกิจก็สำคัญ คนน้อยก็ปัญหาน้อย คนมากปัญหาก็มาก เพราะฉะนั้น ต้องมีโรงครัว หรืออยู่ใกล้แหล่ง ร้านค้า หัวใจหลักของอาหาร สบายๆ ก็คือ ๑) ทันเวลา ๒) ปริมาณพอเพียง ๓) มีคุณค่าทางโภชนาการ ๔) สะอาดถูกหลักอนามัย ๕) อร่อยโอชะทานได้

ในเรื่องอาหารเป็นที่สบายนี้ ก็มี ๒ ประเด็นใหญ่ที่เราต้องทำให้ดี

ประเด็นที่ ๑ คือ โรงครัว (ร้านอาหาร) ที่ดีต้องมีหัวใจของโรงครัว ๕ ข้อ ได้แก่ ทันเวลา ปริมาณเพียงพอ สะอาดถูกหลักอนามัย มีคุณค่าทางโภชนาการ อร่อยโอชะน่าทาน

ประเด็นที่ ๒ คือ การระดมทุนพัฒนาอาคารสถานที่อยู่ที่เหตุ ๒ ประการ คือ การปฏิบัติตนให้ตั้งมั่นอยู่ในกฎระเบียบวินัยขององค์กรขยันขันแข็งต่อการทำงาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และคำพูดที่เป็นวาจาสุภาพจิตของเรา ที่ทำให้เจ้านายเห็นใจรักใคร่เอ็นดูเมตตาสงสาร อยากรวยเหลือ

๓. บุคคลเป็นที่สบาย หัวหน้าเป็นลำดับลงมาจนถึงลูกน้อง รวมทั้งลูกค้าที่มาติดต่อประสานงาน แลกเปลี่ยนซื้อขายด้วย รวมทั้งใครก็ตามที่มาอาศัยใบอนุญาตอยู่ในองค์กร นั่นก็ถือว่าเป็นบุคคลทั้งหมด และบุคคลเหล่านั้นต้องได้รับการอบรม จนกระทั่งอยู่ในเกณฑ์ดี และอยู่ในระเบียบวินัยที่ดีเลย ถ้าไม่อย่างนั้นแล้ว ถึงมีโรงงานธุรกิจอย่างดี ลูกค้ายากแค้นก็ตาม ถ้าบุคคลไม่เป็นที่สบายแล้ว วันหนึ่งธุรกิจก็จะล่มสลายจนได้ ถ้าเจ้านายไม่ดี หัวหน้าไม่ดี ก็ล้มเร็วหน่อย ถ้าลูกน้องไม่ดี ก็ล้มช้าหน่อย ไล่ลำดับลงไปอย่างนี้

ในองค์กรธุรกิจของเรา ถ้าจะแบ่งบุคคลภายในองค์กรก็แบ่งเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ นายจ้างกับลูกจ้าง เพราะเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ๒ กลุ่มนี้มีผลต่อการเจริญขึ้นหรือเสื่อมลงของธุรกิจได้ทั้งนั้น ไม่ใช่ลำพังคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ที่มีผลต่อความสำเร็จและความเสื่อมขององค์กร ถ้าทุกคนช่วยกันพัฒนาองค์กร ก็จะเจริญไปเร็ว แล้วยิ่งถ้าทุกคนมีความรู้ความสามารถด้วยแล้ว ก็จะเจริญได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นจึงต้องพิจารณากันให้เข้าใจว่า มีบทบาทสำคัญต่อบุคคลเป็นที่สบายในองค์กรธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างไร โดยสรุปในเรื่องบุคคลเป็นที่สบายมีดังนี้

๑) ต้องคัดกรองคนที่เข้ามาร่วมงานในธุรกิจ ตั้งแต่ผู้จัดการ หัวหน้างาน ลูกน้อง และบุคลากรสนับสนุนงาน หลักการคัดคน คือ เอาอุเบกขานำหน้า (ไตรตรองพิจารณา)

๒) รับเข้ามาแล้ว ต้องเอามาฝึกต่อ หลักการฝึกคน คือ เอาเมตตาหน้า เรื่องที่ฝึกมี ๒ เรื่องใหญ่ คือ ให้ความรู้ในเรื่องงานที่รับผิดชอบ ให้มีความรู้ ความสามารถ ฝึกใช้ความสามารถ และอบรมกิริยามารยาทในการบริการลูกค้า

๓) เคล็ดลับการเลี้ยงดูลูกน้อง คือ ต้องเลี้ยงเขาให้อิ่มและต้องให้เขานอนให้อิ่มด้วย

๔. ธรรมะเป็นที่สบาย หมายถึง การอบรม การแนะนำ การฝึกงาน ของสมาชิกในองค์กรธุรกิจ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ตำแหน่งในงานธุรกิจนั้น ๆ

ธรรมเป็นที่สบายอย่างไร ? การจะได้ที่อยู่อาคารสถานที่สบาย อาหารการกินสบาย บุคคลเป็นที่สบาย ต้องมีพื้นฐานสำคัญคือ ธรรมะเป็นที่สบายก่อน แต่ที่ยกธรรมเป็นที่สบายไว้เป็นข้อสุดท้าย เพราะว่าการให้ทำความเข้าใจจากง่ายไปหายาก

ความหมายของธรรมะ ธรรมะ แปลความได้มากมายหลายอย่าง โดยความหมายที่เหมาะสมกับชีวิตประจำวันแล้ว เรามักแปลเป็น ๒ นัยยะ คือ ๑) ธรรมะ แปลว่า ความดี เช่น การให้ทานเป็นความดี การรักษาศีลเป็นความดี การช่วยเหลือเจือจุนซึ่งกันและกันเป็นความดี การมีความอดทนเป็นความดี การมีความอายบาปกลัวบาปเป็นความดี ๒) ธรรม แปลว่าความจริง เช่น การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นความจริง

ถ้าทำได้ครบทั้ง ๔ อย่างนี้ รับรองได้ว่าสิ่งแวดล้อมรอบตัวเราจะดีขึ้นอย่างแน่นอน แต่ถ้าทำไม่ได้ทั้ง ๔ อย่างนี้ อย่างหนักก็คือล้มละลาย อย่างน้อยก็ทรุดลงไปเรื่อย ๆ ^{๓๖}

ลักษณะของถิ่นหรือประเทศที่เหมาะสม ตามทัศนะของพระพุทธเจ้า หมายถึงสถานที่ ที่อยู่อาศัย อันเป็นสัปปายะ (ความสบาย) ๔ อย่าง ^{๓๗} คือ

๑.อवासสัปปายะ อवासเป็นที่สบาย ได้แก่ สถานที่สบาย มีสภาพภูมิศาสตร์ดีมีต้นไม้ร่มรื่น น้ำ ไฟสะดวก ดินฟ้าอากาศใช้ได้ ไม่แห้งแล้งกันดาร

๒.บุคคลสัปปายะ บุคคลเป็นที่สบาย ได้แก่ คนส่วนใหญ่ในถิ่นนั้นเป็นคนดี มีศีลธรรม มีระเบียบวินัยดี

๓.อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบาย ได้แก่ ถิ่นนั้นมีข้าว ปลา อาหารอุดมสมบูรณ์อยู่ใกล้ตลาด สามารถผลิตอาหารได้เองอย่างเพียงพอ

๔.ธรรมสัปปายะ ธรรมะเป็นที่สบาย ได้แก่ ถิ่นนั้นมีสถานที่ที่ศึกษาเล่าเรียนดี มีหลักการปกครองดี มีขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีดีงาม มีนักปราชญ์ผู้รู้ผู้เข้าใจธรรมะสามารถให้การอบรมสั่งสอนศีลธรรม และเป็นตัวอย่างที่ดี หรือเรียกสั้น ๆ ว่า สถานที่หรือดินแดนประเทศที่มีพระพุทธศาสนาเจริญ ^{๓๘}

^{๓๖} พระภิกษุภิกษุ (เผด็จ ทตตชีโว), ปฎิรูปเทศ ๔ สูตรสำเร็จในการบริหารวัด, (ปฐมฐาน : บริษัท เพาเวอร์พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๔๔), ๘๖ หน้า.

^{๓๗} อก.ติก.อ. ๒/๑๐๒/๒๕๔ .

^{๓๘} ประเสริฐ คำพาลา, เรือตรี, จักร ๔, การจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดเนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คลังนานา, ๒๕๓๐), หน้า ๑๐.

ลักษณะของถิ่นหรือประเทศที่เหมาะสม เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารธุรกิจให้เจริญรุ่งเรือง และเป็นปัจจัยให้ผู้อยู่อาศัยได้ทำมาหากิน นับเป็นจักรที่จะแล่นนำให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. พระพุทธเจ้าทรงเลือกสถานที่ที่ตรัสรู้และเสวยวิมุตติสุข เพื่อทรงพิจารณาถึงธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้ ในการตรัสรู้ พระองค์ทรงประทับนั่ง ณ ริมแม่น้ำเนรัญชรา ได้ตั้งพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเป็นสถานที่ตรัสรู้ของพระองค์และหลังจากตรัสรู้แล้วพระองค์เสด็จประทับเสวยวิมุตติสุข คือ สุข เกิดแต่ความหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะ สิ้นกาลนาน ๗ สัปดาห์ ณ สถานที่ ๗ แห่ง คือ

สัปดาห์ที่ ๑ หลังจากทีพระพุทธองค์ตรัสรู้แล้ว เสด็จประทับเสวยวิมุตติสุขอยู่ ณ ภายใต้อร่มไม้พระศรีมหาโพธิ์ ตลอด ๗ วัน ทรงพิจารณาปฏิจสุมุบาท ตามลำดับและทวนลำดับกลับไปกลับมา ทั้งฝ่ายเกิดและฝ่ายดับ ตลอด ๓ ยามแห่งราตรี แล้วเปล่งอุทาน คือ ตรัสออกมาด้วยความเบิกบานพระหฤทัย ยามละครั้ง

สัปดาห์ที่ ๒ เสด็จไปทางทิศอีสาน ประทับยืนทอดพระเนตรต้นพระศรีมหาโพธิ์ โดยมีได้กรพริบพระเนตร ตลอด ๗ วัน สถานที่นั้นเรียกว่า อนิมิสเจดีย์

สัปดาห์ที่ ๓ เสด็จกลับจากที่นั้น มาหยุดอยู่ระหว่างกลางต้นพระศรีมหาโพธิ์ และอนิมิสเจดีย์ ทรงเนรมิตที่จงกรมขึ้นแล้ว เสด็จจงกรมกลับไปกลับมา ณ ที่นั้น ตลอด ๗ วัน สถานที่นั้นเรียกว่า รัตนจงกรมเจดีย์

สัปดาห์ที่ ๔ เสด็จไปทางทิศพายัพหรือทิศปัจฉิมแห่งต้นพระศรีมหาโพธิ์ ประทับนั่งขัดสมาธิ ณ เรือนแก้วที่เทวดาเนรมิตขึ้น ทรงพิจารณาอภิธรรมปิฎก ตลอด ๗ วัน สถานที่นั้นเรียกว่า รัตนฆรเจดีย์ (เรือนแก้ว)

สัปดาห์ที่ ๕ เสด็จไปทางทิศบูรพาแห่งต้นพระศรีมหาโพธิ์ ไปยังต้นไทรต้นหนึ่งอันเป็นที่พักอาศัยร่มเงาของคนเลี้ยงแพะ ซึ่งได้ชื่อว่าอชปาลนิโครธ

สัปดาห์ที่ ๖ เสด็จไปต้นจิก ซึ่งอยู่ทางทิศอาคเนย์แห่งต้นพระศรีมหาโพธิ์ ใกล้สระน้ำ อันเป็นที่อยู่ของพญานาคชื่อมุจลินท์ สถานที่นั้นจึงได้ชื่อว่า มุจลินท์ ประทับนั่งเสวยวิมุตติสุขตลอด ๗ วัน ทรงเปล่งอุทานว่า ความสงบเป็นความสุขของบุคคลผู้มีธรรมได้สดับแล้ว

สัปดาห์ที่ ๗ เสด็จไปยังต้นเกต ซึ่งได้นามว่า ราชายตนะ อยู่ทางทิศทักษิณแห่งต้นพระศรีมหาโพธิ์ มีพ่อค้า ๒ คนพี่น้อง ชื่อตปุสสะและภัลลิกะเดินทางมาจากอุทกกลชนบท ได้นำข้าวสัตตูก้อน สัตตผงมาถวายแล้วแสดงตนเป็นอุบาสก โดยขอถึง พระพุทธ พระธรรมเป็นสรณะที่พึ่งทางใจ นับว่าเป็นอุบาสกกลุ่มแรกในพระพุทธศาสนาที่ถึงรัตนะ ๒ ประการ (เทววาจิกอุบาสก)^{๓๙}

^{๓๙}วิ.ม. (ไทย) ๔/๑-๖/๑-๑๐, กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, **ธรรมศึกษาขั้นตรี ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ปัจจุบัน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๖๕-๖๖.

๒. ถิ่นหรือประเทศที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศเผยแผ่พระธรรมจักร ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

๓. ถิ่นหรือประเทศ คือ โคนต้นคันทามพฤกษ์ ที่พระพุทธองค์ทรงทำลายความมัวเมาของพวกเดียรถีย์ แล้วแสดงยมกปาฏิหาริย์ในท่ามกลางบริษัทรอบด้าน

๔. ถิ่นหรือประเทศที่พระพุทธองค์เสด็จจากเทวโลก (เมืองสังกัสคร)

๕. ถิ่นหรือประเทศที่พระพุทธองค์ทรงประทับอาศัย เป็นต้นว่า กรุงสาวัตถี กรุงราชคฤห์

๖. เป็นสถานที่ที่อยู่ในอาณาจักรของพระราชกษัตริย์ปกครองแผ่นดินโดยธรรม

๗. เป็นสถานที่ที่มีแม่น้ำไหลผ่าน ที่ถือเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์

๘. เป็นสถานที่ที่มีพุทธบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ผู้หมตภิเลส ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ หรือผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง สัจจรไปมาอยู่เสมอ เป็นสถานที่ที่มีการแสดงธรรม มีการฟังธรรม มีการรักษาศีลให้ทาน การได้อยู่ในสถานที่เช่นนี้ ย่อมได้รับอนุตตรียะ (ยอดเยี่ยม) ๖^{๕๐}

การอยู่ในถิ่น หรือประเทศที่เหมาะสม จัดเป็นอุดมมงคล เพราะเป็นเหตุปัจจัยให้บุคคลได้มีโอกาสบำเพ็ญบุญกุศล สร้างคุณงามความดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ผู้วิจัยขอแนะนำ ตัวอย่างการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมเพื่อเป็นการขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไป

ตัวอย่างเรื่องการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม

เรื่องพระอานนท์

พระอานนท์เถระ ได้เห็นพระพุทธเจ้าทั้งเวลาเช้าและเวลาเย็น ได้สดับพระดำรัสของพระพุทธเจ้าเนื่อง ๆ มีศรัทธาในพระพุทธเจ้า ได้ศึกษาสิกขา ๓ ในศาสนาของพระพุทธเจ้าได้ปรนนิบัติอุปัฏฐากพระพุทธเจ้าเนื่อง ๆ ได้ระลึกถึงคุณที่เป็นโลกียะและโลกุตระของพระพุทธเจ้าเนื่อง ๆ ได้เจริญวิปัสสนาจนเป็นพระโสดาบัน สกทาคามี อนาคามี และได้เป็นพระอรหันต์ในวาระสุดท้าย ก็เพราะท่านอยู่ในประเทศอันสมควร เพราะฉะนั้น การอยู่ในประเทศอันสมควรจึงจัดว่าเป็นมงคลอันสูงสุดประการหนึ่ง^{๕๑}

พระอานนท์อยู่ในถิ่นหรือประเทศอันสมควรจึงได้รับอนุตตรียะ สิ่งที่ยอดเยี่ยม คือ การได้เห็น ได้ฟัง ได้ศึกษา ได้ระลึก ได้ปรนนิบัติพระพุทธเจ้าซึ่งพระพุทธองค์เป็นบุคคลได้ชื่อว่า เป็น พระอริยะ ดังคำภาษิตของพระเถระที่ว่า “การที่ข้าพเจ้าได้มาในสำนักของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐที่สุด เป็นการ

^{๕๐}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๗/๓๒๘, อง.ฉก.ก. (ไทย)๒๒/๘/๔๑๙-๔๒๐,๓๐/๔๗๑-๔๗๖,๑๔๐/๖๔๒.

^{๕๑}พระธรรมธีรราชมหาวิทยาลัย (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ. ๙), มงคล ๓๘, (กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์พระนคร, ๒๕๓๖), หน้า ๔๑-๔๒.

มาดีแล้วโดยแท้ วิชา ๓ ข้าพเจ้าได้บรรลุแล้วโดยลำดับ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าก็ได้ทำสำเร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิชา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพเจ้าได้ทำให้แจ้งแล้ว คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าก็ได้ทำสำเร็จแล้ว”^{๔๒}

ตัวอย่างเรื่องการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม

เรื่องพระวักลี : ผู้หลุดพ้นด้วยความศรัทธา

วักลีเกิดในตระกูลพราหมณ์ เป็นคนใฝ่รู้อยากเรียน ในวัยหนุ่มได้เข้าเรียนในสถานศึกษาที่ดี มีครูอาจารย์เก่ง ๆ สามารถเรียนจนจบไตรเพท วันหนึ่งได้เห็นพระพุทธเจ้ากำลังบิณฑบาตด้วยบุคลิกลักษณะสง่างาม สාරวมสงบเสถียร เต็มไปด้วยเมตตาแลดูไม่รู้จักอิม ไม่รู้จักเบื่อ ไตติดตามไปวัดเชตวันและฟังธรรม เกิดศรัทธาขอบรรพชาอุปสมบท แต่ไม่ยอมเจริญกรรมฐานและท่องบ่นบทเรียน ลืมหน้าที่สมณะ เพราะมัวแต่เดินแอบมองพระสรีระของพระพุทธองค์

พระพุทธเจ้าทรงเล็งเห็นด้วยพระญาณ ได้ปล่อยให้พระวักลีมีญาณแก่กล้าแล้วจึงได้แสดงธรรมให้ฟัง ความว่า “อย่าเลย วักลี ทำไม เธอจึงยินดีในรูปที่ชนพาลชอบเล่า ผู้ใดเห็นพระสัทธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเป็นบัณฑิตเห็นเรา ส่วนผู้ที่ไม่เห็นพระสัทธรรม ถึงจะเห็นเราก็ชื่อว่าเป็นไม่เห็น” ต่อมาพระพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษาที่เมืองราชคฤห์ พระวักลีก็ติดตามไปด้วยและไม่เปลี่ยนนิสัย พระพุทธเจ้าเกิดความรำคาญ จึงตำหนิและตรัสว่า “เธอจงไปให้พ้น จงหลีกเลี่ยงเสีย” วักลีได้ยินดังนั้นเกิดความน้อยใจ ได้ขึ้นไปบนยอดเขาคิชฌกูฏจะกระโดดเหวตายน

พระพุทธองค์ทราบเรื่อง มีจิตเมตตาคิดช่วยเหลือให้บรรลุธรรม โดยเปล่งพระโอภาสแสดงพระองค์ไปที่ยอดเขาคิชฌกูฏ พร้อมยื่นมือไปจับมือของพระวักลีแล้วตรัสว่า “ภิกษุผู้มากด้วยความปราโมทย์ เลื่อมใสในพุทธศาสนา ฟังบรรลุสันตบท อันเป็นธรรมเข้าไปสงบระงับสังขาร เป็นสุข” พระวักลีได้ฟังดังนั้น เกิดปีติปราโมทย์ถึงที่สุด ตัวลอยขึ้นในอากาศ พยายามข่มปีติปราโมทย์ไว้ แล้วก็บรรลุธรรมในอากาศ และได้ลงมาที่พื้นดินเดินตรงเข้าไปกราบพระพุทธเจ้า

พระวักลีอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ภูมิประเทศบรรยากาศเหมาะแก่การประพฤติธรรม อยู่ใกล้ชิดพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นบัณฑิต ผู้ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมย่อมบรรลุได้ง่าย^{๔๓}

นั่นทำให้เราเห็นได้ว่า การอยู่ในถิ่นหรือประเทศที่เหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลนั้น ๆ หลายประการด้วยกัน คือ

^{๔๒} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๘๑/๑๕๑, ขุ.อป. (ไทย) ๓๓/๒๘-๖๕/๒๔๑-๒๔๖, สมภพ ชีวรัฐพัฒน์, มงคลธรรมกับคุณภาพชีวิต, หน้า ๓๒.

^{๔๓} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๘๑/๑๕๑, ขุ.อป. (ไทย) ๓๓/๒๘-๖๕/๒๔๑-๒๔๖, สมภพ ชีวรัฐพัฒน์, มงคลธรรมกับคุณภาพชีวิต, หน้า ๓๒.

๑. ทำให้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ได้อย่างเต็มที่
๒. ทำให้มีความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต
๓. ทำให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี
๔. ทำให้ได้มีโอกาสทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนาได้เต็มที่
๕. ทำให้เป็นพื้นฐานของการฝึกตนให้เป็นคนดี
๖. ทำให้ได้อยู่ใกล้บัณฑิตและสังคมบัณฑิต

นอกจากนี้ ปฎิรูปเทศ หรือทำเลที่เหมาะสมในการสร้างที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำเลที่จะทำธุรกิจ นั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้องค์ประกอบไว้ ๔ ข้อด้วยกัน คือ อาวาสหรือที่อยู่เป็นที่สบาย คือ มีลักษณะเป็นธรรมชาติที่ร่มรื่น ไม่หนาวไม่ร้อนจนเกินไป ไม่ลุ่มไม่ดอนจนเกินไป ไม่มีเรือด เหลือบ ยุ้ง รื่น ไร ไม่มีสัตว์ร้าย พุด่างๆ เป็นทำเลที่เหมาะสมในการทำภาวนา ใครได้ไปเกิดในทำเลอย่างนี้ ถือว่า อาวาสเป็นที่สบาย อาหารเป็นที่สบาย ความจริงต้องบอกว่า ปัจจัยสี่เป็นที่สบาย คือ ทั้งข้าวปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคพร้อม แต่ว่าในบรรดาสิ่งทั้ง ๔ นี้ สิ่งที่สำคัญในชีวิตประจำวันจริง ๆ ขาดไม่ได้เลยก็คืออาหาร ท่านจึงเอาอาหารเป็นหลัก บุคคลเป็นที่สบาย คือ ที่นั้นมีแต่คนรักการสร้างบารมีเขาอยู่กัน ไม่ใช่ไปเกิดในดงโจร ธรรมะเป็นที่สบาย คือ ในประเทศชาติ บ้านเมืองนั้น มีกฎหมาย มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ดังในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๓.๒ ด้านปฏิรูปเทศ การเลือกสถานที่ตั้งอันเหมาะสม

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่าการอยู่ในถิ่นที่ดี สิ่งที่เป็นได้แก่ อาวาสสบาย อาหารเป็นที่สบาย บุคคลเป็นที่สบาย และ ธรรมเป็นที่สบาย

๒ ด้านสัปปุริสุปลังเสวะ การคบสัตบุรุษ

สัปปุริสุปลังเสวะ คือ บุคคลใดใด ก็ย่อมต้องการสมาคม ปฏิสัมพันธ์ กับคนดีมีศีลธรรม ไม่เกกมะเหรก เกเร พาไปในทางเสียทรัพย์ เสียสุขภาพ ซึ่ง บุคคลทั่วไป ย่อมล้วนต้องการคบหาสมาคม กับคนดีมีศีลธรรม อยู่เป็นธรรมชาติอยู่แล้ว เพราะการสมาคม กับคนดีมีศีลธรรม ย่อมสามารถนำตนให้พ้นจากความทุกข์ เพราะคนดีมีศีลธรรมเหล่านั้น ย่อมสามารถแนะนำ แนะนำแนวทางในการดำรงชีวิต หรือสอนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการดำรงชีวิต หรือการหลุดพ้นจากความทุกข์ ตามแต่ประสบการณ์ของเขาเหล่านั้น เมื่อบุคคลใดใด ได้รับการสมาคม ปฏิสัมพันธ์กับคนดีมีศีลธรรม แล้ว ก็ย่อมเกิดความเจริญ

ด้านสัปปุริสุปลังเสวะ หมายถึง การคบสัตบุรุษ การเข้าไปคบกับคนดี ผู้มีสัปปุริสธรรม ๗ ในจักร ๔ คือ ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจล้อนำรถไปสู่ที่หมาย (Virtues wheeling one to prosperity) ด้านที่ ๒ สัปปุริสุปลังเสวะ คือ การสมาคมกับสัตบุรุษ (association with good people) เรียกว่าเป็นพหุการธรรม คือ ธรรมมีอุปการะมาก (virtues of great assistance) เป็นเครื่องช่วยให้สามารถสร้างความคิดอื่น ๆ ทุกอย่าง และช่วยให้ประสบความเจริญก้าวหน้าในชีวิต บรรลุความองงามไพบูลย์ สัปปุริสธรรม ๗ เป็นธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี^{๔๔}

สัปปุริสธรรม ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ มี ๗ อย่าง คือ

๑. อัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎแห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น ภิกษุรู้ว่าหลักธรรมข้อนั้น ๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่าหลักการปกครองตามพระราชประเพณีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุอันนี้ ๆ หรือกระทำตามหลักข้อนี้ ๆ จึงจะเกิดผลที่ต้องการหรือบรรลุจุดหมายอันนั้น ๆ เป็นต้น

๒. อตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ หรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาชิตข้อนั้น ๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้น ๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง เป็นต้น

^{๔๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๒๘๗.

๓. อัตตัญญา ความรู้จักตน คือรู้ว่า เรานั้น ว่าโดยานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

๔. มัตตัญญา ความรู้จักประมาณ คือความพอดี เช่น ภูษัรู้จักประมาณในการรับและบริโภค ปัจจัยสี่ ฤๅษีรู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณในการลวทันฑ์ อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น

๕. กาลัญญา ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการประกอบกิจ ทำหน้าที่การงาน หรือปฏิบัติกรต่าง ๆ เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะเวลา เป็นต้น

๖. ปริสัญญญา ความรู้จักบริษัท คือรู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ว่าจะประพฤติติดต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกริยาอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

๗. ปุคคลัญญา ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอชยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้ จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

อีกหมวดหนึ่งคือ สปัริสธรรม ๘ อย่าง คือ ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ดังนี้

๑. ประกอบด้วยสัทธิธรรม ๗ ประการ ได้แก่ มีศรัทธา มีหิริ มีโอตตปปะ เป็นพหูสูต มีความเพียรอันปรารภแล้ว มีสติมั่นคง มีปัญญา

๒. ภัคดีสัตบุรุษ คือ คบหาสมณพราหมณ์ ท่านผู้ประกอบด้วยสัทธิธรรม ๗

๓. คิดอย่างสัตบุรุษ คือ จะคิดสิ่งใด ก็ไม่คิดเพื่อเบียดเบียนตนและผู้อื่น

๔. ปรักษาอย่างสัตบุรุษ คือ จะปรักษาการใด ก็ไม่ปรักษาเพื่อเบียดเบียนตนและผู้อื่น

๕. พูดอย่างสัตบุรุษ คือ พูดแต่คำที่ถูกต้องตามวจีสจริต๔

๖. ทำอย่างสัตบุรุษ คือ ทำการที่ถูกต้องตามกายสจจริต๓

๗. มีความเห็นอย่างสัตบุรุษ คือ มีสัมมาทิฏฐิ เช่นว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

๘. ให้ทานอย่างสัตบุรุษ คือให้ตามหลักสปัริสทาน เช่น โดยเอื้อเพื่อทั้งแก่ของที่ตัวให้ ทั้งแก่ผู้รับทาน ให้ของบริสุทธิ ให้โดยเข้าใจถึงผลที่จะมีตามมา เป็นต้น^{๔๕}

สรุปได้ว่าสัตบุรุษคือคนดีหรือคนที่มีศีลธรรม มีความรู้ มีความสามารถ ที่จะแนะนำให้ก้าวหน้าหรือเป็นตัวอย่างของความเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะการแนะนำหลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐๑.

ด้วยการมีศีลธรรมอันเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต ซึ่งสามารถนำไปใช้กับการบริหารการประกอบกิจการทางธุรกิจได้เป็นอย่างดี

การเข้าไปคบหาคนดี

สัปบุรุษสังเสวะ แปลว่า การคบสัตบุรุษ สัตบุรุษ เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า คนดี คนสงบ ตรงกับภาษาบาลีว่า สัปบุรุษ ผู้ที่เป็นสัตบุรุษหรือสัปบุรุษ ย่อมมีสัปบุรุษธรรม ๗ ประการประจำตน ได้แก่ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน รู้บุคคล การเข้าไปคบหา ได้แก่ การเข้าไปสนทนาไต่ถาม มอบตัวเป็นศิษย์ รับโอวาทของสัตบุรุษ เมื่ออยู่ในท้องถิ่นที่มีสัตบุรุษ คือ คนดีตามจักรข้อ ๑ แล้วก็เข้าไปคบหาสมาคมกับสัตบุรุษนั้น เป็นจักรข้อที่ ๒ สัตบุรุษย่อมแนะนำสิ่งที่ควรแนะนำ ให้รู้จักบาป บุญคุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ ให้รู้จักเว้นชั่วประพฤติดี ละสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์กระทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างเดียว

การคบคนดี หรือ การคบบัณฑิต ขยายความมงคลข้อที่ ๒ การคบบัณฑิตเป็นอุดมมงคล พระพุทธเจ้าตรัสลักษณะของบัณฑิต คือ นักปราชญ์ ผู้รู้ ผู้ฉลาด ไว้ ๓ ประการ คือ ทำดี พุทธิ คิตติ อันเป็นลักษณะที่ตรงกันข้ามกับคนพาลโดยแท้

ทำดี คือ การกระทำดีทางกาย ๓ มีการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ๑ งดเว้นจากการลักทรัพย์ ๑ งดเว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม ๑

พุทธิ คือ การกระทำดีทางวาจา ๔ มีการงดเว้นจากการพูดเท็จ ๑ งดเว้นจากการพูดส่อเสียด ๑ งดเว้นจากการพูดคำหยาบ ๑ งดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ เหลวไหลไร้สาระ ๑

คิตติ คือ การกระทำดีทางใจ ๓ มีการไม่เพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน ๑ การไม่คิดพยาบาทปองร้ายให้ผู้อื่นพินาศ ๑ มีความคิดไม่วิปริตเป็นสัมมาทิฐิ เช่น เห็นว่าการกระทำบุญการกระทำบาปมีผล เป็นต้น ๑

รวมความว่าบัณฑิต คือ คนที่ทำดีทางกาย ๓ ทางวาจา ๔ ทางใจ ๓ อันเป็นสุจริตกรรม ๑๐ หรือ กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการนั่นเอง บัณฑิตที่มีความประพฤติดังกล่าวนี้แหละที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้คบหาเข้าใกล้สนิทสนมด้วย เพราะจะทำให้เรามีใจโน้มโน้ม คล้อยตาม ยินดีชื่นชมในความประพฤติของเขา เอาเยี่ยงอย่างเขา อันจะทำให้เราเป็นบัณฑิตไปด้วย เนื่องด้วยบัณฑิตย่อมชักนำให้เราทำแต่สิ่งดีมีประโยชน์เหมือนท่าน บัณฑิตจึงเปรียบเหมือนของหอม มีไม้จันทน์หอม เป็นต้น เมื่อเอาผ้าไปห่อไม้จันทน์หอม ผ้าที่ห่อก็พลอยหอมไปด้วย

พระพุทธเจ้าและพระสาวกของพระองค์ทรงเป็นบัณฑิต ผู้ที่ได้คบหาเข้าใกล้พระองค์ และสาวกของพระองค์จึงได้รับประโยชน์สุขอันยิ่งใหญ่ เพราะพระองค์ทรงสอน ให้ทำ ให้พูด ให้คิด แต่สิ่งดีมีสารประโยชน์ พระองค์และสาวกของพระองค์จึงเป็นที่ชื่นชมยกย่องสรรเสริญของคนทั่วไป ใคร ๆ ก็อยากเข้าใกล้ คบหาสมาคมด้วย

สรุปได้ว่าการเข้าไปหาคนดีด้วยการผูกมิตรทำความรู้จักคนดี คอยให้การสนับสนุนคนดี ด้วยการคิดดี ทำดี พูดดี รวมความได้ว่า ผู้เป็นบัณฑิต ต้องเป็นคนที่ดีด้วยกาย ๓ วาจา ๔ ใจ ๓ รวมความเป็นกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการนั่นเอง

ลักษณะคนดีหรือบัณฑิต

ลักษณะคนดี คือคนที่กระทำเพื่อกุศลหรือเป็นกุศล พูดเป็นกุศลและคิดเป็นกุศล ดำเนินชีวิตเพื่อประโยชน์ รู้จักใช้ปัญญา รอบรู้อย่างมีเหตุผล ไปด้วยกัน พระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของคำว่าบัณฑิตเป็นผู้ที่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา หมายถึงการดำเนินชีวิตเพื่อประโยชน์ชาติและประโยชน์ชาติหน้าอีกประการหนึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกของบัณฑิตจะตรงกันข้ามกับคนพาล คอ ชอบชักนำในทางที่ถูกต้อง ไม่ทำในสิ่งที่มีโทษ เห็นถูกหรือชอบความถูกต้อง ไม่โกรธง่าย มีระเบียบวินัยหรือรู้จักอุปถัมภ์แนะนำ คือ แนะนำสั่งสอนเป็น ให้คำปรึกษาได้ กล่าวคือ บัณฑิตก็คือ คนดีมีปัญญานั้นเอง

๑. บัณฑิตลักษณะ คืออาการที่แสดงออกแห่งอริยาศัยของบัณฑิต ประกอบด้วยมโนกรรมที่ตีงาม ๓ ประการ คือ

๑) มีโอฬัชฌาย คือ อริยาศัยไม่โลภ ด้วยไม่อยากได้ ไม่อยากมี ไม่อยากจนเกินขอบเขต มุ่งแต่จะได้ จะมี จะเป็นในทางที่เหมาะสมสมควร พอใจแสวงหาในขอบเขตแห่งศีลธรรม ยินดีในสิ่งที่ตนพึงหาได้ในทางที่ชอบ พยายามสงบใจ ให้ยินดีในสิ่งที่ตนมีและยินดีในสิ่งที่ตนได้มา เห็นคุณค่าของความพอควร เมื่อไม่มีสิ่งที่ตนชอบก็ชอบสิ่งที่ตนมี และเห็นโทษของความมักมากกว่าคว่ำทั้งหมด เป็นสุญญ์ทั้งหมด ถือสัมมาอาชีพเป็นเครื่องดำเนินชีวิต โดยชอบธรรมสม่ำเสมอ

๒) อโหสิชฌาย คือ อริยาศัยไม่โหดร้าย ประกอบด้วยเมตตากรุณาโอบอ้อมอารี ไม่ใจจัด ไม่ใจดำ ไม่ใจแข็งกระด้าง ไม่ใจลำเอียงหวังดีมีนิสัยสุขุมชุ่มเย็น เป็นดังเทวดาอารักษ์ของบ้านเมือง อยากรู้ให้เพื่อนเกิดแก่เจ็บตายด้วยกันได้ดีมีสุข แม้รักมีศรัทธาไปคุ้มครอง ให้เขาอยู่สุขเกษมศานต์ สราญรมย์ เหมือนเมฆหลังฝนลงอาบแผ่นดินให้ชุ่มเย็น เป็นประโยชน์แก่หมู่สัตว์ที่อาศัยแผ่นดินและหวังช่วยเหลือเพื่อนที่ตกทุกข์ได้ยาก แม้กรุณาไปถึงเขาผู้มีทุกข์และช่วยให้เขาพ้นทุกข์ตามกำลัง มีสติสัมปชัญญะ เป็นตัวนำ พิจารณาหาเหตุผล ให้รู้ผิดชอบชั่วดี หรือรู้บาปบุญคุณโทษ ไม่ลุ่มอำนาจแก่ความลุ่มหลงเพลิดเพลิด และมีสัมมาทิฐิ เข้าสนับสนุนให้เห็นผิดเป็นผิด เห็นชอบเป็นชอบ มีความกตัญญูนำให้คิดถึงบุญคุณของผู้มีพระคุณ

๓) อโมหัชฌาย คือ อริยาศัยไม่ลุ่มหลง มีสติสัมปชัญญะเป็นตัวนำ พิจารณาหาเหตุผลให้รู้ผิดชอบชั่วดี หรือรู้บาปบุญคุณโทษได้ ไม่ลุ่มอำนาจแก่ความลุ่มหลงเพลิดเพลิด และมีสัมมาทิฐิเข้าสนับสนุนให้เห็นผิดเป็นผิด เห็นชอบเป็นชอบ มีความกตัญญูนำให้คิดเห็นบุญคุณของผู้มีบุญคุณเป็นตัวอย่าง

๒. บัณฑิตนิมิต คือ อาการที่แสดงออกแห่งวจีกรรมของบัณฑิต ให้หมายรู้ได้ว่าวจีกรรมของบัณฑิตนั้น เป็นวจีกรรมที่สุภาพดีงาม ๔ ประการ คือ

๑) พุดคำจริง คือ พุดคำแน่นอน คำคงที่เป็นหนึ่งแน่ไม่มีสอง และพุดคำแท้ คำที่เป็นเนื้อ ล้วน ๆ ไม่มีปลอมแปลง และไม่มีการเปลี่ยนไปเป็นอื่น ความสำคัญของการพุดจริง อยู่ที่พุดตามที่จริงและ ทำให้จริงตามที่พุด

๒) พุดคำสมานไมตรี คือ พุดคำผูกไมตรี และพุดคำประสานสามัคคี พุดแนะนำคนที่ยังไม่ รู้จักให้รู้จักกัน พุดชักนำคนที่รู้จักกันให้ชอบพอกัน พุดชักจูงคนที่ชอบพอกันให้สนิทสนมกัน และพุด เชื่อมคนสนิทสนมกันให้มันเข้า นี่คือนำพุดผูกไมตรี พุดแนะนำคนที่แตกต่างกันให้ดีขึ้น พุดส่งเสริมคนที่ดี กันให้สามัคคีปรองดองกันและพุดสนับสนุนคนที่สามัคคีกัน ให้ดีสนิทสนมแน่นเข้าดังเดิม นี่คือนำ พุดคำ ประสานสามัคคี

๓) พุดคำไพเราะ คือพุดคำดูดีและคำอ่อนหวานถ้อยคำออกมาจากน้ำใจใสสะอาดของผู้ พุด ให้ผู้ฟังทำตามได้ไม่มีโทษและเป็นคำพุดถูกใจมีคติ เร้าใจผู้ฟังให้เห็นควรถือเอาเป็นเยี่ยง นี่คือนำ คำพุดดูดี คำพุดหวานหูออกมาจากน้ำใจใสสะอาดของผู้พุดบำรุงกำลังใจผู้ฟังให้ขึ้นบาน ดุจ น้ำหวานชูกำลังใจของผู้ดี นี่คือนำคำอ่อนหวาน

๔) พุดคำมีประโยชน์ คือพุดคำมีเหตุผล และพุดคำสมควร ถ้อยคำที่อ้างถึงเหตุผล พุดอิง ธรรม อิงวินัย พุดมีหลักฐานยืนยัน วิญญูชนคัดค้านไม่ได้ นี่คือนำพุดมีเหตุผล ถ้อยคำปรารภเรื่องที่มี จริง เป็นจริง ถูกกาลเวลา เป็นคำมีเนื้อ มีกำหนด ประกอบด้วยประโยชน์ เหมาะกับภูมิธรรมของ บุคคล สมควรแก่กาลเทศะและบุคคล นี่คือนำพุดสมควร

๓ บัณฑิตापथान คือ อาการที่แสดงออกแห่งพฤติกรรมไม่ขาดสายของบัณฑิตเป็นไปติดต่อกัน ไม่ขาดระยะ ที่เปิดเผยให้เห็นเป็นกายกรรมที่ติงาม ๓ ประการ คือ

๑) เว้นการฆ่ากัน ด้วยมีเมตตาหวังดีต่อกัน แม่เมตตาไปถึงกันเสมอว่า “สพเพ สตดา สุขิตา โหนตุ สพเพ สตดา อเวรา โหนตุ สพเพ สตดาอพยาปชมา โหนตุ สพเพ สตดา อนินชา โหนตุ สุขี อต ตานํ ปริหรนตุ” แปลว่า “ขอเพื่อนเกิดแก่เจ็บตายทุกถ้วนหน้า จงมีสุขกายสุขใจเถิด อย่ามีเวรต่อกัน เลย อย่าเบียดเบียนกันเลย อย่ามีทุกข์กายทุกข์ใจ รักษาตนให้มีสุขอยู่เถิด” และมีกรุณาหวังช่วยเหลือ กัน แม่กรุณาไปถึงกันเสมอว่า “สพเพ สตดา สพพทุกขา ปมฺณจนตุ” แปลว่า “ขอเพื่อนเกิดแก่เจ็บ ตายทุกถ้วนหน้า จงพ้นจากทุกข์ทั้งปวงเถิด”

๒) เว้นการลักฉ้อของกัน ด้วยมีสัมมาอาชีวะ หาเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ ไม่ใช่อุบายหาเงิน ในทางที่ผิด คือ ฉก ลัก กรรโชก จี้ ปล้น ตู ฉ้อโกง หลอกหลวง ตระบัด ยกยอก เบียดบัง สับเปลี่ยน ลักลอบ คำของเถื่อน ปลอมแปลงสินค้า ซึ่งเป็นกลอุบายทำลายกันทั้งสิ้น

๓) เว้นการทำผิดประเวณีต่อกัน นิสสัยบัณฑิตไม่ลุอำนาจแก่ความใคร่ ถ้าเป็นชายเห็นเมียของ คนอื่นเหมือนแม่ของตน ถ้าเป็นหญิงเห็นผัวของคนอื่นเหมือนพ่อของตน ถือคติว่า “การกิน การนอน ความกลัว และการสืบพันธุ์ เหล่านี้มีเสมอกันทั้งแก่คนละสัตว์ แต่คนมีภาวะพิเศษแปลกกว่าสัตว์ อยู่

ตรงที่ความบริสุทธิ์ ไม่นอกใจกันไปทำชู้กับคู่ครองของคนอื่น ถ้าปราศจากความบริสุทธิ์นี้แล้วก็เหมือน
ภาวะของสัตว์”^{๔๖}

สรุปได้ว่า ลักษณะของบัณฑิต เป็นคนคิดดี มีใจสุภาพ ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง พุดจาตี มี
วาจาสุภาพ วาจาจริงใจ วาจาไพเราะ วาจา มีประโยชน์ และทำดีเป็นบัณฑิตापทาน คือ เว้นการฆ่ากัน
เว้นการลักขโมย เว้นการประพฤติดิประเวณีต่อกัน

มูลเหตุแห่งการควบคุมบัณฑิต ซึ่งมีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. บัณฑิตไม่มีภัย คือไม่มีสิ่งอันน่าสะอิดสะเอียนอยู่ในตน แต่มีตนเป็นพวกพ้องและเป็น
มิตรของคนอื่น แสดงอัธยาศัยไมตรีอารีอรอบ ดวงหน้าเอิบอิ่มยิ้มแย้ม ยินดีสนทนาปราศรัยกับผู้คน
ไปมา เปล่งวาจาไพเราะ กิริยาสุภาพ ขวนให้ผู้พบเห็นหรือนึกถึงเบาใจ นับว่าเป็นผู้เกษมจากภัยใด ๆ
ทั้งสิ้น และไม่เป็นภัยต่อคนทั่วไป ดูเถิด น้ำในสระ ร่มเงาต้นไม้ และเรือนที่ก่อด้วยอิฐเหล่านี้ให้ความ
อบอุ่นในฤดูหนาว ให้ความเย็นสบายในฤดูร้อน แต่บัณฑิตให้ความอบอุ่นและความเย็นแก่มวลชนทุก
ฤดูกาล

๒. บัณฑิตไม่มีอุบาทว์ คือไม่มีสิ่งอัปมงคล ไม่มีสิ่งอัปลักษณะเสื่อมทราม ไม่มีสิ่งอัปรียน่า
เกลียดและไม่มีสิ่งจัญไรชั่วร้ายอยู่ในตนและไม่มีอุบาทว์แก่ผู้คนไปมา แต่เป็นมงคลแก่เขา เยื้องกราย
กิริยาเป็นมหาเสน่ห์ เผยวาจาเป็นมหานิยม และแสดงอัธยาศัยเป็นมิ่งขวัญแก่คนทั่วไป นับว่าไม่มี
อุบาทว์ทั้งแก่ตนและคนอื่น

๓. บัณฑิตไม่มีอุปสรรค คือไม่มีเหตุขัดข้องอยู่ในตัว มีทางดำเนินชีวิตสะดวกราบรื่นปลอด
โปร่ง และไม่เป็นอุปสรรคแก่คนอื่น เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องกับตน ดำเนินกิจการได้สะดวกทุกวิถีทาง
ดังนั้น อภิตติดาบส เห็นว่า บัณฑิตไม่มีอุปสรรคในตัวเอง และไม่เป็นอุปสรรคแก่คนอื่น เมื่อพระอินทร์
ประทานพร จึงขอรับพรว่า “ขออาตมาได้พบเห็นแต่บัณฑิต ได้ยินแต่ข่าวคราวของบัณฑิต ได้อยู่
ร่วมกับบัณฑิต ได้ทำกิจการเกี่ยวข้องกับบัณฑิต และได้ขอบพ้อโอ๓ปราศรัยกับบัณฑิต” และว่า
“บัณฑิตไม่แนะนำสิ่งที่มีควรแนะนำ ไม่ประกอบในสิ่งที่มีไช้ธุระ การแนะนำถูกทางเป็นการดีของ
บัณฑิต บัณฑิตแม้มีผู้พุดดี ๆ ก็ไม่โกรธ และรู้จักอภัยแนะนำ การพบเห็นบัณฑิตนั้นจึงดีนัก”^{๔๗}

ผู้วิจัยขอนำเสนอ ตัวอย่างการคบหาสัตบุรุษเพื่อเป็นการขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

^{๔๖} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร), มงคลยอดชีวิต (ฉบับสมบูรณ์), อ่างแก้ว, หน้า

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗-๔๘.

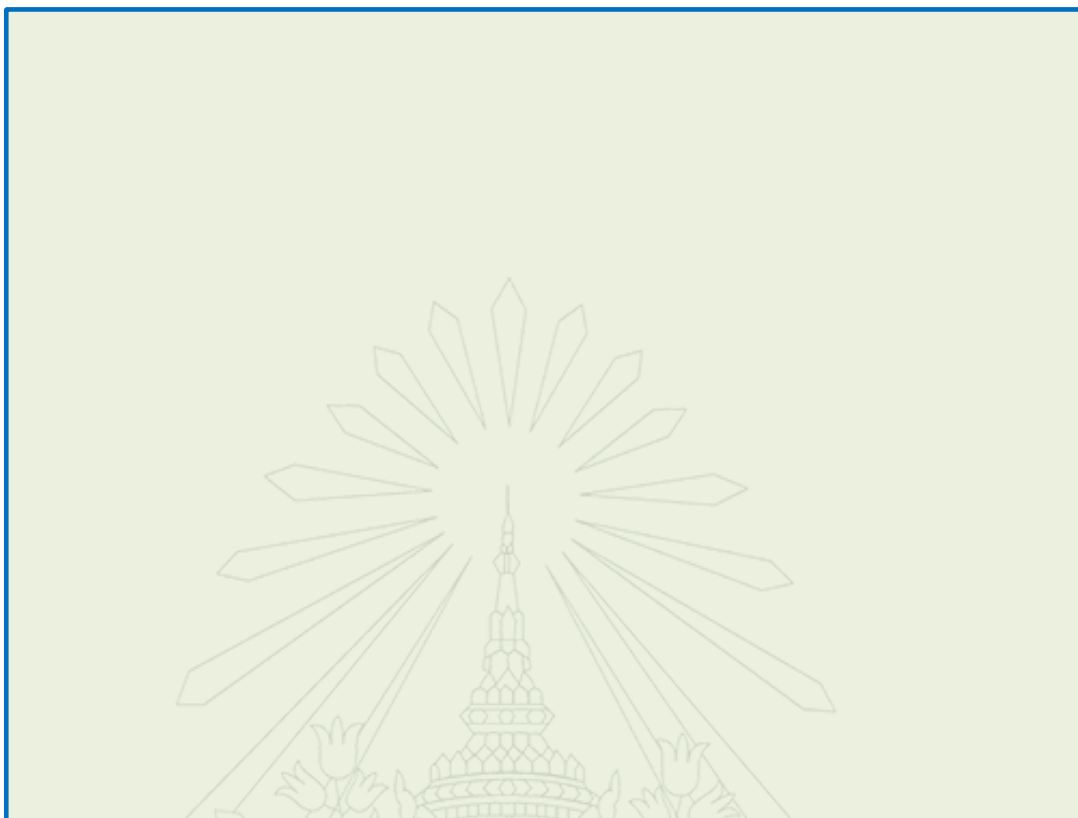
ตัวอย่างเรื่องการคบหาสัตบุรุษ

เรื่องท้าวสักกเทวราช

เมื่อพระบรมศาสดาประทับอยู่ที่หมู่บ้านเวฬุคาม อันตั้งอยู่ในที่ไม่ไกลเบื้องทิศทักษิณแห่งเมืองไพศาลี ได้เกิดประชวรลงพระโลหิต ท้าวสักกเทวราชทรงทราบเหตุนี้แล้ว จึงเสด็จมาทรงอุปัฏฐากอยู่ พระองค์ไม่ยอมให้ผู้อื่นแต่ต้องภาชนะสำหรับรองพระบังคนหนักของพระศาสดาทรงเอาภาชนะดังกล่าววางทูลไว้เหนือพระเศียรนำออกไปเททิ้ง เหมือนเช่นคนนำภาชนะของหอมไปฉะนั้น จวบจนพระศาสดาหายประชวรแล้ว พระองค์จึงเสด็จกลับไปสู่เทวโลก ภิกษุทั้งหลายพูดกันว่า น่าอัศจรรย์จริง ท้าวสักกเทวราชมีความรักใคร่ในพระศาสดา ทรงสละทรัพย์สมบัติมาอุปัฏฐากแล้ว พระศาสดาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ท้าวสักกเทวราชทรงพิจารณาเห็นว่าการเห็นพระอริยะเจ้าทั้งหลายก็ดีกว่าการนั่งในที่แห่งเดียวกันกับท่านก็ดี การได้ทำวัตรและปฏิบัติแก่ท่านก็ดี ยังประโยชน์ให้สำเร็จ ดังนี้ จึงได้มาเสด็จอุปัฏฐากเรา ต่อจากนั้น ทรงแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายว่า เพราะผู้คบค้าสมาคมกับคนพาล ย่อมเศร้าโศกสิ้นกาลนาน การอยู่ร่วมกับคนพาลเป็นทุกข์ ตลอดเวลา เหมือนอยู่ร่วมกับศัตรู การอยู่ร่วมกับนักปราชญ์มีแต่ความสุข มีปัญญา เป็นพหูสูต มีปกติ เอาธุระ มีวัตร เป็นพระอริยะ เป็นสัตบุรุษ มีปัญญาดีเช่นนั้น เหมือนดวงจันทร์โคจรไปตามทางของดาวนักษัตร^{๔๘}

เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การคบคนพาลทำให้เกิดประโยชน์แต่อย่างไร คนพาลเป็นบุคคลที่ไม่พึงปรารถนาในหมู่สังคมที่ได้ชื่อว่าบัณฑิต เพราะคนพาลจะคิด จะพูด และกระทำ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมใดเลย หากใครคบคนพาล มีแต่จมดิ่งสู่ความทุกข์ ส่วนการคบบัณฑิตนั้นจะก่อให้เกิดความสุข นำมาแต่ชื่อเสียง มีคนยกย่อง สรรเสริญ เพราะเป็นผู้ที่มุ่งประโยชน์ต่อบุคคลอื่นและสังคมเป็นใหญ่ และสิ่งสำคัญอันนับว่าเป็นบัณฑิตผู้ประเสริฐคือ บุคคลผู้ห่างไกลจากกิเลสทั้งปวง คือ บุคคลผู้บรรลุอรหัตตผล

^{๔๘} ชู.ธ.(ไทย) ๒๕/๒๐๗-๒๐๘/๘๗, มหามกุฏราชวิทยาลัย, คณะกรรมการแผนกตำรา กองวิชาการ, พระธัมมปัทมฐกถา แปล ภาค ๖, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๒๐๗-๒๑๑.

แผนภูมิที่ ๓.๓ แสดงด้านสัปปริสุပ္สังเสวะ การคบสัตบุรุษ

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่าด้านสัปปริสุပ္สังเสวะ การคบสัตบุรุษต้องคำนึงถึงสัปปริสุธรรม๗ เป็นหลักใหญ่และศึกษาถึงลักษณะของคนดีหรือบัณฑิตและลักษณะการเข้าไปหาสัตบุรุษ

สรุปได้ว่า ลักษณะของคนดี นั้น เป็นคนที่ไม่อยากได้จนเกินขอบเขต พิจารณาหาเหตุผลรู้ผิดชอบชั่วดี ด้วยการหาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต และเป็นผู้ใช้ถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน ลี้นหู มีแต่ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ สร้างสรรค์สามัคคี รู้กาลเทศะสมควรแก่การคบค้าสมาคม

๓. ด้านอัตตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ชอบ

การตั้งตนชอบเป็นสิ่งสำคัญมาก เป็นขั้นตอนแรกในการสร้างความสุข ความเจริญก้าวหน้าแก่ชีวิต เพราะถ้าใครตั้งเป้าหมายชีวิตไว้ผิด เช่น ตั้งเป้าไว้ว่าจะเป็นโจรที่มีชื่อเสียง หรือจะเป็นนักการเมืองที่ร่ำรวยด้วยการทุจริต แล้วพยายามดำเนินชีวิตไปตามนั้น คนนั้นก็ไม่มีทางที่จะมีความสุขความเจริญก้าวหน้าได้ ถึงจะไปเสาะแสวงหาความรู้ความสามารถได้มากเพียงไร ก็ไม่เกิดประโยชน์อันใด เพราะความรู้ความสามารถนั้น ล้วนเป็นไปเพื่อยังความพินาศให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่นทั้งสิ้น ผู้ที่รักความก้าวหน้าทั้งหลาย จึงจำเป็นต้องตั้งเป้าหมายชีวิตให้ถูกต้องก่อน จากนั้นจึงไปเสาะแสวงหาความรู้ความสามารถ พากเพียรพยายามเพื่อบรรลุเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้องนั้นให้ได้ ฉะนั้น

อัตตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ชอบ คือดำรงตนอยู่ในศีลธรรม และดำเนินแน่วแน่ในวิถีทางที่จะนำไปสู่จุดหมายที่ตั้งงามเพราะบุคคลนั้น ๆ ได้รับการแนะนำ ความรู้ ความเข้าใจในการดำรงชีวิต ในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ จากการที่ได้สมาคม หรือปฏิสัมพันธ์ กับคนดีมีศีลธรรม เชื้อพืงผู้ใหญ่ ครู อาจารย์ ฯลฯ และอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม เมื่อเป็นบุคคลที่ ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม คือ ตั้งตนไว้ชอบแล้ว นั่นก็ย่อมหมายถึงว่า บุคคลนั้น ๆ มีอัตตสัมมาปณิธิ

อีกนัยหนึ่ง หมายถึง การตั้งอยู่ในประโยชน์ปัจจุบัน ได้แก่ การหมั่นหาทรัพย์ การรักษาทรัพย์ไว้ การมีเพื่อนดี การเลี้ยงชีวิตพอเหมาะพอดี การตั้งอยู่ในประโยชน์ในอนาคต ได้แก่ ความสมบูรณ์ด้วยศรัทธา ความสมบูรณ์ด้วยศีล ความสมบูรณ์ด้วยจาคะ ความสมบูรณ์ด้วยปัญญา การตั้งอยู่ในประโยชน์ในอนาคต ได้แก่ ความสมบูรณ์ด้วยศรัทธา ความสมบูรณ์ด้วยศีล ความสมบูรณ์ด้วยจาคะ ความสมบูรณ์ด้วยปัญญา เมื่อเข้าไปคบหาสมาคมกับสัตบุรุษ และสัตบุรุษแนะนำสิ่งที่ควรแนะนำตามจักรข้อที่ ๒ แล้ว ผู้เข้าไปคบหาสัตบุรุษนั้น ปฏิบัติตนตามคำแนะนำของสัตบุรุษ ย่อมเป็นผู้ตั้งตนไว้ชอบ

การตั้งตนไว้ชอบถือเป็นการรู้จักตนเองเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมภายในก่อนคือ ตั้งในกาย วาจา และใจ การตั้งตัว ไว้ชอบก่อนแล้ว การตั้งตัวภายนอกก็พลอยมีมาเองเพื่อการเข้าใจง่ายขึ้น การตั้งตนไว้ชอบจำแนกเป็น ส่วน คือ การตั้งกายถูก การตั้งวาจาถูก และการตั้งใจถูก^{๙๙} ดังนี้

๑. การตั้งกายถูก คือ ตั้งกายถูกลงในระเบียบของกาย การปรับปรุงท่วงทีและกิริยาให้ดีงาม เรียบร้อย โดยเว้นทำชั่ว ประพฤติดีด้วยกาย จึงจำแนกเป็น ระเบียบท่วงที ท่าทางหรือท่าที่แห่งอวัยวะ ที่แสดงออกมียกมือและยกเท้า การวางท่วงทีที่เหมาะสม กับฐานะและภูมิรัฐของตนนี้คือ ระเบียบท่วงที ถ้าวางท่วงทีให้สูงเกินหรือต่ำกว่าฐานะและภูมิรัฐของตน ซึ่งเป็นการเสื่อมล้ำต่ำสูงเสียหลักความเป็นจริงถือว่าไม่เป็นมงคล คนที่มีฐานะต่ำมีความรู้น้อย แต่ชอบอวดอ้างศักดิ์ถานุภาพจนเกินตัว เหมือนแมลงป่องอวดพิษที่หาง ถือว่าไม่เป็นมงคล

ระเบียบท่วงทีสำคัญที่สุด เป็นเครื่องสมัครสมานไมตรีโน้มน้าวคนให้เคารพนับถือและสามัคคีกัน ถ้าวางท่าที่พลาดอาจเกิดโทษ ทำให้สังคมต้องแตกแยกกันได้ ดังนั้น การวางท่วงทีให้เหมาะกับฐานะและภูมิรัฐของตน จึงควรอาศัยความรู้สึกผิดชอบ ตามลักษณะของคนทั่วไปนั้นมี ๔ ชนิด คือ

- ๑) รู้สึกผิดชอบช้าแล้วสารภาพ
- ๒) รู้สึกผิดชอบเร็วแล้วสารภาพ
- ๓) รู้สึกผิดชอบช้าแล้วไม่สารภาพ

^{๙๙} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร), มงคลยอดชีวิต (ฉบับสมบูรณ์), อ่างแล้ว, หน้า

๔) รู้สึกผิดชอบเร็วแล้วไม่สารภาพ

ในที่นี้มุ่งให้รู้สึกผิดชอบ จะช้าหรือเร็วแล้วสารภาพเป็นสำคัญ จงรักษาท่วงทีของตนตามที่กล่าวข้างต้นแล้วจะเป็นผลแก่ตนเองอันจะเกิดเป็นมงคล

สำหรับระเบียบกิริยา คำว่ากิริยา คืออาการของอวัยวะร่างกายที่เคลื่อนไหวออกมาให้ปรากฏแก่มวลชน กิริยานี้คู่กับระเบียบท่วงที การปรับปรุงกิริยาให้เรียบร้อย เป็นกิริยางาม กิริยาดี กิริยาอ่อนโยนและกายสุจริต คือ ระเบียบกิริยาได้แก่ กิริยางาม กิริยาดี กิริยาอ่อนโยน และกายสุจริต ผู้แสดงกิริยาให้เคลื่อนไหวชอบเป็นเมตตาทายกรรม หวังเกื้อกูลกันด้วยเมตตากรุณา ให้ความสุจริตแก่ชีวิต ถือว่าชีวิตอิสระมีค่าสำหรับผู้มีชีวิต ตั้งใจแสวงหาเลี้ยงชีพในทางที่ชอบและถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อความสงบสุขของสังคม

ภาษากายเป็นสิ่งสมควรศึกษา บางคนจิตคิดอย่างการกระทำอีกอย่าง อาทิ บางคนมีจิตใจที่คิดร้ายต่อผู้อื่น แต่สร้างกระทำดีต่อบุคคลนั้น จะเห็นบ่อย ๆ ในละครไทย เป็นต้น มักจะทำเป็นผู้หวังดีให้นางเอกหรือพระเอกตายใจและก่อให้เกิดความทุกข์ให้พระเอกและนางเอก สำหรับพระเอกและนางเอกก็ก่อความทุกข์ให้กันและกันคือทั้งคู่ชอบกันมีความพึงพอใจซึ่งกันและกัน แต่สร้างกระทำผิดกรรมว่าไม่รักไม่สนใจ เพื่อปิดบังซ่อนความในใจ สิ่งเหล่านี้มักจะทำให้เกิดการเข้าใจผิดและก่อให้เกิดปัญหา สำหรับในละครเป็นเพียงบทบาทที่ทำให้ผู้ชมได้รับความสนุกสนาน ชีวิตคนเราก็มีบทบาทอย่างนี้เหมือนกัน ฉะนั้นจึงควรปรับปรุงระเบียบท่วงทีและระเบียบกิริยาตามที่กล่าวแล้ว

๒. การตั้งวาจาถูก คำพูดที่มีหลักฐานอ้างอิง คำพูดที่ไพเราะ พุดมีเนื้อหา มีระเบียบ มีกำหนด ถูกกาลเทศะประกอบด้วยเมตตาจิต เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ชวนให้ผู้ฟังชอบพอรักใคร่ฟังใจ เป็นต้น วาจาเป็นสิ่งสำคัญของสังคม วาจาทำให้อยู่ด้วยกันเป็นสันติสุข การตั้งวาจาถูกจึงเป็นเหตุให้ผู้พูดไม่เดือดร้อน และไม่เป็นที่เบียดเบียนคนอื่นด้วย ในชีวิตคนเรานี้ทุกข์เพราะคำพูดมีมากมาย บางคนถึงขนาดฆ่าตัวตาย เพราะคำพูดของคนอื่นที่ทำให้เป็นทุกข์ไม่สามารถอยู่สู้หน้าต่อไปได้ คำพูดจึงเป็นสิ่งที่สำคัญสามารถให้มีความสุขหรือความทุกข์ คนเราจึงแสวงหาสิ่งที่ช่วยให้ฟังแล้วระรื่นหู ไพเราะจับใจเกิดความสุข อาทิ ฟังเพลงที่ไพเราะ ต้องการซื้อสินค้ากับผู้ขายที่มีวาจาอ่อนหวานชวนให้ต้องการซื้อสินค้านั้น เป็นต้น

ปัจจุบันคนมักใช้คำพูดเพื่อเสียบทิ่มแทงใจกัน ให้คู่กรณีเกิดความทุกข์ เกิดความเจ็บใจคิดอาฆาต ปองร้ายกัน คำพูดที่ไม่เป็นความจริง ไม่เป็นประโยชน์ สร้างความไม่พอใจให้ผู้ฟัง สิ่งเหล่านี้ไม่เป็นประโยชน์ เรื่องคำพูดในพระพุทธศาสนาสอนไว้มากมาย เพื่อการดำรงชีวิตที่เป็นประโยชน์ การตั้งวาจาถูกจึงเป็นมงคล

๓. การตั้งใจถูก ใจต้องมีสติคุ้มครองไม่ยอมตาม ใจมีอำนาจเหนือเป็นใหญ่ ใจต้องได้รับการอบรมให้มีเมตตาต่อปวงมนุษย์และสัตว์ ควรฝึกใจให้กล้าหาญ ให้บริสุทธิ์และเบิกบาน เป็นต้น เมื่อใจได้รับการอบรมยอมเป็นใจที่มีระเบียบ เพราะมีกำลังมั่นคง ไม่ผลุนผันเล่นไปตามอารมณ์ ที่มากระทบ

มีดวงปัญญาสว่างแจ่มใส วินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ ได้ถูกต้อง รู้จักประมาณตน พอใจในกิจการของตนที่เป็นอยู่ มีสันโดษ อดทน ยับยั้งใจได้ ไม่คิดโลภ ไม่ก่อความเดือดร้อนและเห็นชอบตามคลองธรรม ซึ่งทำให้ตนคิดชอบทำชอบพูดเป็นมโนสุจริต

พระพุทธศาสนามักกล่าวถึงการทำความชั่วหรือการทำความดี ว่ามี ๓ ช่องทาง ได้แก่ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว หากทำดีเป็นมงคลชีวิต หากทำชั่วก็เป็นอัปมงคล การดำรงตนอยู่ในทางที่ถูก จึงเน้นทางกาย ทางวาจา และทางใจ ทราบกันแล้วว่าการตั้งกายถูก การตั้งวาจาถูก และการตั้งใจถูกนั้นเป็นอย่างไร เมื่อต้องการตั้งตนไว้ชอบก็ต้องทำสิ่งที่เป็นเหตุให้เจริญด้วยการตั้งกายวาจาและใจให้ถูก เป็นการดำรงตนอยู่ในทางที่ชอบที่ถูกต้อง^{๕๐}

นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการตั้งตนไว้ชอบ ก็คือ สัมมาทิฐิ เนื่องจากว่า คนเราสามารถทำกรรมได้ ๓ ทาง คือ ทางกาย วาจา และทางใจ แต่ถ้ามีความเห็นที่ถูกต้อง บุคคลนี้จะมีกุศลกรรมทางใจ ซึ่งทำให้สำรวมระวังไม่ทำกรรมไม่ดี ในอีกทางคือ เมื่อคิดดีก็จะทำดีพูดดี แต่ถ้ามีความเห็นที่ไม่ถูกต้องก็จะสร้างอกุศลกรรม ทั้ง ๓ ทางเช่นเดียวกัน กลายเป็นคนไม่มีศีลธรรม ได้รับการติเตียน และไปสู่อบาย

การตั้งตนไว้ชอบจำเป็นต้องมีสุจริต ๓ แล้วสิ่งสำคัญคือความคิดเห็นที่ถูกต้อง สัมมาทิฐิ นั้นเป็นสิ่งสำคัญ บุคคลที่มีความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ เชื่อเรื่องผลของกรรม และเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ย่อมเกิดจากเหตุปัจจัย จะเป็นผู้ได้รับประโยชน์ คือความสุขทั้งในปัจจุบันและในโลกหน้า ในอรรถกถูปมสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงเหตุแห่งทิฐิไว้ว่า มี ๖ ประการ^{๕๑} ได้แก่

๑. ผู้ไม่ได้สติบ ไม่เห็นพระอริยะทั้งหลาย
๒. ผู้ไม่ฉลาดในธรรมของพระอริยะ
๓. ผู้ไม่ได้รับการแนะนำในธรรมของพระอริยะ
๔. ผู้ไม่เห็นสัตบุรุษ
๕. ผู้ไม่ฉลาดในธรรมของสัตบุรุษ
๖. ผู้ไม่ได้รับการแนะนำในธรรมของสัตบุรุษ

พระพุทธเจ้าทรงแสดงความหมายของสัมมาทิฐิไว้หลายนัย จะขอยกมาเฉพาะที่จำเป็นบางประการ ดังนี้

๑. สัมมาทิฐิ คือ ปัญญา อาทิจ ในพาหิรินิจสูตร พระองค์ตรัสว่า สัมมาทิฐิเป็นปัญญาที่เห็นความไม่เที่ยงของอายตนะทั้ง ๖^{๕๒}

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๑-๑๒๓.

^{๕๑} ม.ม. ๑๘/๒๘๑/๒๗๒.

^{๕๒} ส.สพ. ๒๘/๔/๖-๗.

สัมมาทิฏฐิ เป็นตัวปัญญา ธรรมที่เป็นเครื่องเจริญแห่งปัญญา เป็นธรรมที่มีอุปการะมาก เป็นเครื่องทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล คือปัญญาวุฒิธรรม ปัญญาวุฒิธรรม^{๕๓} ได้แก่

- ๑) สัมปยุตตสังเสวะ การคบสัตบุรุษ
- ๒) สัทธัมมัสวนะ ฟังพระสัทธรรม
- ๓) โยนิโสมนสิการ ทำในใจโดยแยบคาย
- ๔) ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม^{๕๓}

๒. สัมมาทิฏฐิ คือ ความรู้ในอริยสัจจ ความรู้ในทุกข์ ความรู้ในเหตุให้ทุกข์เกิด ความรู้ในข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ อันนี้เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ^{๕๔} อริยสัจจ ๔ ได้แก่

๑) ทุกข์ ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาวะที่บีบคั้น ชัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง กล่าวโดยย่อว่า อุปาทานชั้น๕ เป็นทุกข์

๒) ทุกขสมุทัย เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา๓ คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา

๓) ทุกขนิโรธ ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชาสำหรับอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกข้อม ไม่ติดข้อง หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ คือนิพพาน

๔) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา แปลว่าทางสายกลาง^{๕๕}

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความรู้ในอริยสัจจ๔ คือ การรู้ในเรื่องทุกข์ และการดับทุกข์ เป็นการแสดงเหตุและผลใน๒ ประเด็น คือ สาเหตุของการเกิดทุกข์ (สมุทัย) ผลคือ ทุกข์ที่เกิดขึ้น(ทุกข์) เหตุคือทางปฏิบัติเพื่อพ้นทุกข์(มรรค) ผลคือ สภาวะพ้นทุกข์ นิพพาน(นิโรธ)

ในที่นี้ขอแนะนำกระบวนการเกิดสัมมาทิฏฐิตามหลักพระพุทธศาสนาแบบถูกต้อง เป็นระบบระเบียบที่ชัดเจน ธรรมนั้นคือ มงคล๓๘ ประการ ซึ่งกระบวนการพัฒนาชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์ระหว่างสัมมาทิฏฐิ๒ระดับ คือ โลกียสัมมาทิฏฐิ ระดับของโลกุตระสัมมาทิฏฐิ จะเห็นได้ถึงการจัดวางข้อธรรมในมงคลสูตรเป็นไปอย่างมีลำดับขั้นตอนและมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน โดยเริ่มจากหัวข้อธรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเหตุปัจจัยแห่งการเกิดสัมมาทิฏฐิ และเชื่อมต่อกับหัวข้อธรรม

^{๕๓} อก.จตุกก. ๓๕/๒๔๘/๖๓๖.

^{๕๔} ม.ม. ๑๗/๑๓๕/๕๐๑.

^{๕๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๕.

ที่เกี่ยวกับการประพฤติพรหมจรรย์ตามหลักอริยมรรค แล้วจบลงด้วยหัวข้อธรรมที่เกี่ยวกับผลการปฏิบัติคือพระนิพพาน พร้อมทั้งสภาวะจิตของผู้เข้าถึงความหลุดพ้น คือโลกุตระธรรม^{๕๖}

๓. ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิตามหลักมงคล ๓๘ ประการ^{๕๗} ขอนำมาเฉพาะที่สำคัญ สำหรับการบริหารธุรกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม ดังนี้

๑) การไม่คบคนพาล ถ้าหลีกเลี่ยงคนพาลไม่ได้ก็ตระหนักว่ากำลังอยู่ใกล้สิ่งเป็นอันตราย การไม่คบคนพาลถือว่ามีสิ่งแวดล้อมที่ดี อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนประสบความสำเร็จ ถือว่าเป็นการจัดสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวให้เหมาะสมก่อนที่จะพัฒนาต่อไป

๒) การคบบัณฑิต บัณฑิตคือผู้ที่ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยปัญญา การคบบัณฑิตทำให้ได้รับการถ่ายทอดคุณธรรมและประพฤติกรรมสุจริตทั้งทางกาย วาจาและใจ

๓) บုชาผู้ที่ควรบูชา ถือเป็นการเอาเยี่ยงอย่างในการดำเนินชีวิต เป็นต้นแบบให้ดูและเป็นตัวอย่างให้ปฏิบัติตามในสิ่งที่ดีงามทั้งหลาย และพัฒนาคุณธรรมให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป

๔) การอยู่ในถิ่นที่สมควร เป็นการรู้จักปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการพัฒนาตนเอง ย่อมได้สิ่งประเสริฐ ๖ ประการคือ ความเห็นและการได้ฟังอันประเสริฐ ลาภอันประเสริฐ (ศรัทธาเลื่อมใสปัญญาของพระพุทธเจ้าและพระสาวก) การศึกษาที่ประเสริฐ(ศีล สมาธิ ปัญญา) การบำรุงพระพุทธศาสนาอันประเสริฐ และความระลึกถึงพระรัตนตรัยอันประเสริฐ สิ่งประเสริฐอันจะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองต่อไป

๕) การได้ทำบุญไว้ในปางก่อน ถือเป็นการพัฒนาตนเองเป็นการสั่งสมคุณความดีไว้เป็นทุน แต่ละคนมีความดีเป็นทุนไม่เท่ากัน ควรสร้างเหตุสร้างปัจจัย เพราะความดีจะคอยเป็นกำลังต่อความเจริญก้าวหน้าของชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๖) การตั้งตนไว้ชอบ เป็นการพัฒนาตนที่ทำได้ไม่ยาก คือต้องเป็นคนมีศรัทธา รักษาศีล ทำทาน เป็นต้น ผู้ที่หัดทำตนในทางที่ชอบย่อมพ้นจากทางไปอบาย

๗) ความเป็นพหูสูต เพื่อให้เป็นคนรอบรู้ ฉลาดรู้ อันเป็นเหตุให้เกิดปัญญา เห็นแนวทางการดำเนินชีวิต ทำให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้ ตลอดจนทำให้พ้นทุกข์

^{๕๖}พระมหาสมบุรณ์ พรรณนา, การศึกษาวิเคราะห์บทบาทและความสำคัญของสัมมาทิฐิ ในการพัฒนาชีวิตตามหลักธัมมาปฏิบัติในพระสูตรต้นตปิฎก, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะศิลปศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๔, หน้า ๑๐๒.

^{๕๗}กิตติศักดิ์ ตีระพิมลจันทร์, การเสริมสร้างมุมมองที่ถูกต้องของคนวัยทำงานที่มีต่อพระพุทธศาสนาตามแนวสัมมาทิฐิ, ศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗, หน้า ๑๖๖-๑๗๕.

๘) การศึกษาศิลปะ เป็นผู้มีความสามารถเชิงปฏิบัติการ ทำให้มีความสามารถโดดเด่นกว่าคนอื่น ไหวพริบดี ช่วยทำให้โลกเจริญ ทั้งด้านวัตถุและจิตใจจึงนับว่าเป็นผู้มีศิลปะ

๙) วินัยที่ศึกษาค็ดแล้ว คนมีวินัยจะไม่เบียดเบียนคนอื่น อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

๑๐) วาจาสุภาพ องค์กรประกอบของวาจาสุภาพ ได้แก่ พูดในเวลาที่เหมาะสม พูดความจริง อ่อนหวาน มีประโยชน์ พูดด้วยเมตตาจิต ถือเป็นวาจาที่เป็นประโยชน์

๑๑) การงานไม่คั่งค้าง สาเหตุงานคั่งค้างได้แก่ ทำไม่ถูกเวลา ทำไม่ถูกวิธี ไม่ยอมทำงาน ควรใช้อธิบาท๔ ในการแก้ไขคือ ฉันทะความตั้งใจที่จะทำ วิริยะความเพียร จิตตะเอาใจใส่ในสิ่งที่ทำ และวิมังสาไตร่ตรองหาเหตุผลที่ทำ ผู้ไม่เกียจคร้านถือเป็นมงคล

๑๒) กรรมที่ไม่มีโทษ หรือการงานที่ไม่มีโทษ เช่น การถือศีล๘ การปลูกป่า การสร้างสะพาน เป็นต้น ทำให้รู้จักทำงานที่ไม่มีโทษทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นประโยชน์ต่อตัวเองและผู้อื่น คนถือศีล๘วันหนึ่งคืนหนึ่ง มีอานิสงส์มากกว่า สมบัติของเมือง๑๖ เมือง การรักษาศีลเป็นเครื่องชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ เป็นหนทางพระนิพพาน

๑๓) ระวังการดื่มน้ำเมา โทษการดื่มน้ำเมาคือ เสียทรัพย์ ก่อการทะเลาะวิวาท บ่อเกิดแห่งโรค เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง เป็นเหตุให้ไม่รู้จักอายุ และเป็นเหตุบั่นทอนปัญญา

๑๔) ความสันโดษ ยินดีตามพึงได้ (ยถาลาภสันโดษ) ไม่ปรารถนาสิ่งที่ตนไม่พึงได้ หรือเกินไปกว่าที่ตนพึงได้โดยถูกต้องชอบธรรม ยินดีตามกำลัง (ยถาพลสันโดษ) ไม่ยินดีอยากได้เกินกำลัง ไม่หวงแหนเก็บรักษาไว้ให้เสียประโยชน์ ควรสละให้ผู้อื่นที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ และยินดีตามสมควร(ยถาสารูปสันโดษ) ยินดีตามที่เหมาะสมกับสถานภาพของตน

๑๕) ความอดทน พระพุทธเจ้าสอนให้มีความอดทนหมายถึงให้บุคคลเป็นผู้รักษาภาวะปกติของตนไว้ ไม่ว่าจะเจอสิ่งที่ชอบหรือไม่ชอบก็ตาม ผิดฝืนจิตให้มีความหนักแน่น ความอดทนต่อความลำบาก ต่อทุกขเวทนา ต่อความเจ็บใจและอดทนต่ออำนาจกิเลส

คนที่ประสบความสำเร็จต้องพัฒนาตามมงคล๓๘ ประการ เป็นหลักในการพัฒนาจิตใจอย่างยั่งยืน ที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนแก่หมู่สัตว์ทั้งมนุษย์และเทวดาเป็นทางสวรรค์และนิพพาน อานิสงส์ของมงคลทั้งหมด จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบัน ประโยชน์ชาติหน้าและประโยชน์สูงสุด^{๕๘๘}

ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอ ตัวอย่างการตั้งตนไว้ชอบเพื่อเป็นการขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

^{๕๘๘} กิตติศักดิ์ ติระพิมลจันทร์, การเสริมสร้างมุมมองที่ถูกต้องของคนวัยทำงานที่มีต่อพระพุทธศาสนาตามแนวสัมมาทิฏฐิ, อ่างแล้ว, หน้า ๑๖๖-๑๗๕.

ตัวอย่างเรื่องการจัดตั้งต้นไผ่

เรื่องบุตรเศรษฐี

เศรษฐีคนหนึ่งในเมืองสาวัตถี เขาเป็นคนร่ำรวยมาก มีทรัพย์สมบัติถึง ๘๐ โกฏิ เขามีลูกชายคนหนึ่ง ลูกชายของเขาเมื่อเติบโตพอที่จะศึกษาเล่าเรียนแล้ว ก็ไม่ยอมศึกษาเล่าเรียนศิลปะศาสตร์อะไรเลย เพราะคิดว่า พ่อแม่ของตนร่ำรวยแล้ว ทรัพย์สมบัติของพ่อแม่มีมากมาย ไม่จำเป็นต้องศึกษาเล่าเรียน ลูกชายของเศรษฐีได้แต่งงานกับลูกสาวของเศรษฐี ซึ่งมีทรัพย์สมบัติ ๘๐ โกฏิเหมือนกัน รวมทั้งสองครอบครัวมีทรัพย์สมบัติ ๑๖๐ โกฏิ ต่อมาพ่อแม่ของเขาทั้งสองได้เสียชีวิต ทรัพย์สมบัติทั้งหมดก็เป็นของพวกเขา ลูกชายเศรษฐีและภรรยาไม่ได้ทำงานประกอบอาชีพอะไรเลย คอยใช้สอยทรัพย์สมบัติของพ่อแม่อย่างเดียว ต่อมาพวกเขาได้ไปคบหาสมาคมกับนักเลงสุรา เขาได้ใช้จ่ายทรัพย์ให้หมดไปด้วยการซื้อสุรา อาหาร และจ้างนักดนตรีมาขับร้องตีฉิ่งตีเป่า เพื่อสร้างความสนุกสนาน ทรัพย์สมบัติจำนวนมหาศาลก็หมดสิ้นไปทุกวัน ๆ ด้วยเวลาไม่นานนัก เขามีเพื่อนที่มดีล้วนแต่เป็นนักเลงสุราเป็นจำนวนมากมาร่วมกิน ดื่ม จนทรัพย์หมดสิ้นไปทั้ง ๑๖๐ โกฏิ เมื่อทรัพย์หมด เขาก็ขายที่ดินและบ้านเรือนจนไม่เหลืออะไรเลย เมื่อเขายากจน เพื่อนกินทั้งหลายก็พากันหนีไป ลูกชายเศรษฐีและภรรยากลายเป็นคนยากจน เชื้อใจ ไม่มีบ้านเรือนที่จะอาศัย ต้องถือกะลาเที่ยวขอทานในที่สุด พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า “พวกคนโง่เขลาไม่ประพฤติตนให้เป็นคนดี ในวัยหนุ่มสาวก็ไม่ได้หาทรัพย์ไว้ ย่อมชบเซา เหมือนนกกระเรียนแก่ชบเซาอยู่ที่เปือกตมไร่ปลา ฉะนั้น พวกคนโง่เขลาไม่ประพฤติตนให้เป็นคนดี ในวัยหนุ่มสาวก็ไม่ได้หาทรัพย์ไว้ ย่อมนอนรำพึงถึงความหลัง ดุจลูกธนูที่พ้นจากแฉ่ง”^{๕๙}

เรื่องบุตรเศรษฐีได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์เป็นอย่างมาก เพราะลูกชายเศรษฐีมีความประมาทในการใช้จ่ายทรัพย์ จึงประสบความเดือดร้อนในบั้นปลายของชีวิต เปรียบเหมือนคนในสังคมทุกวันนี้ที่ล้มเหลวประสบชีวิตครอบครัวเกิดการแตกแยก ชีวิตล่มสลาย เพราะเป็นการตั้งต้นไผ่ไม่ชอบ เงินทองหามาได้ก็ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ไม่รู้จักการประมาณตน ดังนั้นพระพุทธองค์ ทรงตรัสให้คนดี ผู้ที่ต้องการมีความมั่นคงในชีวิต ควรตั้งต้นไผ่ในหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน หรือหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้นที่เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม ซึ่งมีดังนี้

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน และการประกอบอาชีพสุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญ และรู้จัก รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุด จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

^{๕๙} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๕๕-๑๕๖/๘๐, มหามกุฏราชวิทยาลัย, คณะกรรมการแผนกตำรา, พระธัมมปัทมฐกถา ภาค ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘๒-๑๘๕, ประเสริฐ คำผาล, เรือตรี, จักร ๔, หน้า ๔๐-๔๑.

๒. อารักขสัมปทาน ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครอง เก็บ รักษา โภคทรัพย์และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

๓. กัลยาณมิตรตตา คบหาคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักเสวนาคบหาคน ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลี่ยงเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

๔. สมชีวิตาเลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เป็นอยู่พอดีสมรายได้ มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้^{๖๐}

ผู้ที่ตั้งตนไว้ชอบในเรื่องของการรู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ให้เป็นประโยชน์ เป็นคนที่รู้จักทำมาหากินในอาชีพสุจริต ไม่เอาเปรียบผู้อื่นเพราะมีหลักธรรมประจำใจ สามารถตั้งตัวสร้างฐานะและสร้างครอบครัวให้มีความสุข มีความมั่นคง แต่สิ่งที่เกื้อหนุนให้ผู้ที่พัฒนาตนไปสู่ความเจริญอย่างยั่งยืนและประสบความสำเร็จ

ตามที่กล่าวแล้วการตั้งตนไว้ชอบต้องมีหลักธรรมที่ทำให้เกิดปัญญา ก็คือ สัมมาทิฐิ ในที่นี้ก็ได้มุ่งเน้นหลักธรรมมงคลชีวิต ๓๘ ประการ อันเป็นปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ เพื่อประกอบกันเป็นหลักธรรมที่ทำให้ตั้งตนไว้ชอบ ตน หมายถึง ร่างกายและจิตใจ การตั้งตนไว้ชอบจึงควรตั้งกายให้ถูก ตั้งวาจาให้ถูก และตั้งใจให้ถูก ดังนั้นการตั้งตนไว้ชอบจึงหมายถึง การตั้งอยู่ในสุจริต ๓ ก็คือ กุศลกรรมบถ ๑๐ ประกอบด้วย ๑) กายสุจริต การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติผิดในกาม ๒) วจีสุจริต การไม่พูดเท็จ การไม่พูดส่อเสียด การไม่พูดคำหยาบ การไม่พูดเพ้อเจ้อ ๓) มโนสุจริต การไม่อยากได้ของผู้อื่น การไม่คิดพยาบาทผู้อื่น การเห็นชอบตามคลองธรรม ดังแผนภูมิต่อไปนี้

^{๖๐} อ.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๕๔ / ๓๔๐-๓๔๒, ๕๕/๓๔๕-๓๔๖, ๗๕/๓๔๘, ๗๖/๓๔๙-๓๕๑, พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๖๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๖๘-๖๙.

สรุปได้ว่าการตั้งตนไว้ชอบเป็นการเลือกทางชีวิตที่ถูกต้อง ผู้ที่ต้องการความสำเร็จต้องเลือกทั้งทางและวิธี ในการตั้งตนไว้ชอบจึงจะพบความสำเร็จของชีวิต ทั้งนี้เมื่อคบคนดีแล้วก็ต้องปฏิบัติตามที่คนดีสั่งสอนไว้ การปฏิบัติตามก็ถือว่าเป็นการตั้งตนไว้ชอบเพราะคนดีจะแนะนำสั่งสอนสิ่งที่ดี การตั้งตนไว้ชอบนั้นควรเริ่มที่จิตใจ เพราะจุดหมายแท้จริงของอรรถสัมมาปณิธิอยู่ที่ใจ ดังนั้นการตั้งตนไว้ชอบจึงเป็นสิ่งสำคัญของการดำเนินชีวิตและการบริหารธุรกิจที่จะนำไปให้ประสบความสำเร็จด้วยการเลือกทางและวิธีการที่ถูกต้อง

๔. ด้านปุพเพกตปุญญตา

ในมังคลัตถปิฎกกล่าวด้วยความเป็นผู้มีบุญอันทำไว้ในก่อน ความว่า “ผู้มีกุศลอันสั่งสม คือ มีอธิการอันทำไว้ปรารภพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพระพุทธเจ้า และพระชีนาสพ ในชาติที่ล่วงมาแล้วชื่อว่า ผู้มีบุญอันทำไว้ในก่อน แท้จริง บุคคลเห็นปานนี้ มีกุศลมูลอันหนาขึ้นแล้ว สดับเทศนาของพระพุทธเจ้า หรือพระสาวกของพระพุทธเจ้า ย่อมบรรลुพระอรหันต์ด้วยกุศลมูลนั้นนั่นแล เหมือน

พระเจ้ามหากัปปิยะ เป็นต้น เพราะฉะนั้น ความที่บุคคลเห็นปานนี้มีบุญอันทำไว้ก่อน จึงตรัสว่า เป็นมงคล”^{๖๑}

ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ในก่อนซึ่งในมังคลัตถทีปนี ได้แสดงไว้ในเรื่องพระมหากัปปิยะเถระ ความว่า พระศาสดาครั้งทรงนำอดีตนิทานนี้มาแล้ว เมื่อจะทรงแสดงธรรมแก่นาถบิณฑิกเศรษฐีนั้น ได้ตรัสคาถาเหล่านี้ในสิริจรชาดก ดิถีนิบาตรว่า ดังนี้

“คนไม่มีบุญ มีศีลปะก็ตาม ไม่มีศีลปะก็ตาม มีความขวนขวาย รวบรวมทรัพย์ ใดไว้เป็นอันมาก คนมีบุญเท่านั้นย่อมบริโภครทรัพย์เหล่านั้นโภคะเป็นอันมาก ล่วงสัตว์ เหล่าอื่นเสียเกิดขึ้นแก่คนผู้ทำบุญไว้ ในที่ทุกสถานที่เดียว อนึ่งโภคะเป็นอันมากย่อม เกิดขึ้นในที่แม้มีไข่อเกิดทั้งหลาย”^{๖๒}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายว่า ปุพเพตปุญญา ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ในก่อน, ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อนแล้ว หมายถึง ความเป็นผู้มีบุญได้กระทำไว้ก่อน^{๖๓} ชีวิตของคนเราจึงเป็นกระบวนการแห่งกรรม กรรมที่ทุกคนมีเจตนากระทำลงไป จะดีหรือชั่วถูกหรือผิดก็ตาม เป็นตัวหลักในการบริหารการจัดการในแต่ละกรณี แต่กรรมในส่วนอดีตอาจจะทำหน้าที่อุปถัมภ์เบียดเบียน หรือตัดรอน จนสร้างความเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่นึกไปทีไปที่มาของเหตุที่ก่อให้เกิดในกรณีนั้นไม่ได้ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นกรรมวาที ถือว่าทุกอย่างเกิดมาจากกรรมที่กระทำด้วยตนเอง^{๖๔} กล่าวคือการได้สั่งสมบุญมาก่อน ที่เรียกว่าปุพเพตปุญญานั้นหมายถึงความดีทุกอย่างที่ได้ทำมาแล้ว ได้สั่งสมไว้แล้วทั้งในอดีตชาติ ในชาติปัจจุบัน ซึ่งทำจิตให้สะอาด ให้สูงขึ้น อันจะส่งผลเป็นความสุขความเจริญแก่ผู้ที่ได้สั่งสมบุญไว้ ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ ทั้งในชาตินี้และชาติต่อไป ถือเป็นบุญวาสนามาก่อนก็ได้^{๖๕}

^{๖๑} มังคลัตถทีปนี แปล เล่ม ๑, มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, พ.ศ. ๒๕๕๕, หน้า ๑๔๗.

^{๖๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๑.

^{๖๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕๓.

^{๖๔} ญาณจารย์บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, **สารัตถะวิชาการพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๘๒.

^{๖๕} พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตวณโณ), **อุดมมงคลในพระพุทธศาสนา (ฉบับรวมเล่ม)**, (กรุงเทพมหานคร : วัดโสมนัสวิหาร, ๒๕๔๘), หน้า ๕๗.

บุญ หมายถึง การกระทำดี คุณงามความดี การทำบุญไว้ในปางก่อน หมายความว่า ได้อบรมความดี บำเพ็ญบุญบารมี ในกาลที่ล่วงแล้วเป็นลำดับมา เป็นเหตุให้บุคคลแลเห็นผล แห่งความดีที่ตนได้รับอยู่ในปัจจุบัน บุญบารมี คือ บารมี ๑๐ ประการ อันประกอบด้วย ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี และ อุเบกขาบารมี บารมีดังกล่าวนี้ ชายและหญิง ผู้เกิดมาในชาติปัจจุบัน พอรู้ความก็ได้เริ่มบำเพ็ญบารมี ทั้งนี้อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือคุณความดีอย่างอื่น ๆ ด้วยความอดสาหามาจนถึงวันวานนี้ก็ดี ผู้ได้บำเพ็ญบารมีเหล่านี้ หรือคุณความดีอย่างอื่นอีก มาแต่ชาติอดีตชื่อว่าเป็นผู้มีบารมีมาก่อน ได้ทำบุญไว้ในปางก่อน ธรรมดาบุคคลย่อมปรารถนาความเจริญแก่ตน ด้วยกันทั้งนั้น แต่ความเจริญที่บุคคลปรารถนาอยู่นั้น เป็นตัวผล บุคคลจะได้ด้วยการลงทุนทำความดีอันเป็นเหตุไว้ก่อน ถ้าเป็นแต่เพียงปรารถนาแต่มีได้ลงทุนทำความดี ผลอันเป็นกำไรจะมีมาแต่ไหน เพราะฉะนั้น บุคคลผู้ปรารถนาผลดีคือความเจริญ จึงควรอบรมความดีคือบุญอันเป็นตัวเหตุก่อน เมื่อได้อบรมบุญอันเป็นเหตุไว้ก่อนแล้ว ผลคือความเจริญแม้ไม่ต้องปรารถนาก็คงจะมีมาเป็นแน่

อนึ่ง บุคคลผู้ได้กระทำบุญนั้น ท่านเปรียบว่าเป็นประจักษ์ขุมทรัพย์ไว้ ทั้งเป็นขุมทรัพย์ที่ใหญ่ที่สุดในโลกเพราะเป็นของใช้ที่ใช้อย่างไรก็ไม่หมด สมบัติแม่ของมหาเศรษฐีนับด้วยโกฏิ ถ้าเจ้าของไม่รู้จักประหยัด ใช้สุรุ่ยสุร่ายไม่รู้จักใช้ในทางอันควร และไม่ควร จนรายจ่ายท่วมรายได้เสมอ ก็ต้องถึงคราวหมดสิ้นลงในคราวหนึ่ง ส่วนขุมทรัพย์คือบุญ แม้จะใช้จ่ายประการใดก็ไม่รู้จักหมดสิ้น กลับจะเป็นทางเพิ่มพูนให้เกิดความเจริญยิ่งขึ้นเสียอีก ประจักษ์บุคคลใช้ทุนหมุนเวียนให้เกิดกำไรยิ่งขึ้นฉะนั้น ขุมทรัพย์คือบุญ ท่านจัดว่าเป็นขุมทรัพย์อันมั่นคงที่สุดในโลก เพราะความดีที่บุคคลใดกระทำไว้ก็เป็นของบุคคลนั้นเสมอไป ไม่มีโจรคนใดที่สามารถจะลักหรือแย่งชิงนำไปได้ ทั้งจะติดตามตัวไปได้ในที่ทุกสถาน แม้ทรัพย์ที่บุคคลฝากไว้ในธนาคาร อันนับว่าเป็นหลักฐานมั่นคง ก็ยังไม่มั่นคง ปุพเพ จ กตปุญฺญตาคุณ เป็นที่ตั้งแห่งความสมบูรณ์ด้วยคุณสารสมบัติ ด้วยเหตุประการฉะนี้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้ทรงตรัสสรรเสริญไว้ว่า เป็นสมบัติจักรปรการหนึ่งประจักษ์ลอร์ด อันพาผู้ขึ้นให้ลุถึงสถานที่มุ่งหมายฉะนั้น เพราะเหตุที่การได้ทำบุญไว้ในปางก่อนเป็นต้นเหตุให้เกิดกำไรคือความเจริญในปัจจุบัน พระพุทธองค์จึงตรัสการทำให้บุญไว้ในปางก่อนเป็น อุดมมงคล^{๖๖}

ผู้บำเพ็ญบารมีไว้ในชาติอดีต มาหลายชาติหรือแม้เพียงหนึ่งชาติ นี้ชื่อว่าผู้มีบุญบารมีมาก่อน ในชาติอดีต และบุญบารมีนี้มีอะไรอื่น ก็คือบารมีนั่นเอง คุณเกิด เจ้าชายสิทธัตถะโพธิสัตว์ ได้บำเพ็ญได้บำเพ็ญบารมีมาหลายชาติ เมื่อลุถึงชาติสุดท้ายอาศัยบารมีที่แก่กล้าเข้าสนับสนุน จึงได้ตรัสรู้เป็น

^{๖๖} หนังสือ มงคลชีวิต หลักปฏิบัติมงคล 38 ประการของคนดี พระธรรมโกศาจารย์ อังใน http://www.ranongtour.com/2011/07/blog-post_15.html, วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘.

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแสดงพระธรรมบัญญัติพระวินัยและตั้งพระศาสนาไว้ให้เราปฏิบัติกันอยู่ทุกวันนี้ก็คือ พระองค์ได้บำเพ็ญบารมีมาก่อนนั่นเอง เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ^{๖๗} ดังจะกล่าวต่อไปนี้

๑. บุญบารมี ตามทฤษฎีของศาสนาว่า ธาตุกายสิทธิ์ชนิดหนึ่งสิงอยู่ในตัวเราทุกคน ซึ่งมีลักษณะพิเศษรู้อยู่ในตัวเอง เรียกว่า มโนธาตุ แปลว่า ธาตุรู้ และธาตุนี้สามารถนึกคิดได้ จึงเรียกว่าจิต แปลว่า ผู้คิด คิดทั้งดี คิดทั้งชั่ว จิตนี้เองคือต้นเหตุเกิดของบุญบารมีและบาป เมื่อจิตคิดดีคิดชั่ว ย่อมมุ่งหมายจะให้ปรากฏพฤติกรรมขึ้นทางกิริยา วาจา จึงส่งกายวาจาให้ทำ ให้พูด ปรากฏผลดีผลชั่วขึ้นตามที่จิตคิดและจิตเป็นผู้เก็บไว้ในตัวเอง ความดีของกายวาจาและจิต ที่จิตเก็บสะสมไว้ เรียกว่า บุญ ความดีของกายวาจา และจิตสามารถดับทุกข์ในสังสารวัฏ ให้สงบระงับจนหมดเชื้อไปแล้วส่งให้ผู้บำเพ็ญได้เสวยมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพาน บุญและบารมีแม้จะต่างกันโดยรูปศัพท์ แต่ก็เป็นอย่างเดียวกันโดยใจความจึงเรียกว่า บุญบารมี

๒. บำเพ็ญบุญบารมี บุญบารมีก็คือ บารมี๑๐ทัศ เป็นแนวทางการปฏิบัติ คือ

๑) ทาน เจตนาเสียสละส่งเสริม ให้ผู้บำเพ็ญมีอหยาตัยตั้งใจสละทรัพย์สินของตนให้เป็นประโยชน์แก่ตน

๒) ศีลบารมี อบรมเจตนางดเว้นให้แก่กล้าขึ้น ถึงขนาดที่ไม่ยอมล่วงศีล เพราะเห็นแก่คนที่รักและทรัพย์สิน ไม่ยอมล่วงศีลเพราะเห็นแก่ร่างกายของตน งดเว้นให้แก่กล้า ถึงขนาดที่แม้การรักษาศีลจะมีอันตรายแก่ชีวิตก็ไม่ยอมล่วงศีล

๓) เนกขัมมะ เจตนาที่ปลีกตนออกจากกาม มุ่งต่อกายวิเวก จิตตวิเวก และอุปธิวิเวก นำให้ผู้ปฏิบัติขบสัจจากกิเลสกามและมุ่งต่อความหลุดพ้นจากภพเป็นสำคัญ เนกขัมมะคือสมาธิปฏิบัติ ตั้งแต่ต้นจนนิพพาน เนกขัมมะตัดความห่วงใยในคนที่รักและทรัพย์สิน ปลีกตนออกหลักเรือนอบรมกายวิเวกให้สัจจากกิเลสกามและวัตถุกามเป็นครั้งคราว พยายามตัดห่วงใยในอวัยวะร่างกายของตนเสีย ให้สัจจากกิเลสกามวัตถุหรือละเพศออกบวชเป็นบรรพชิต พยายามตัดห่วงใยในชีวิตของตนให้จิตใจสัจจากกิเลส

๔) ปัญญา กระตุ้นให้ฝึกอบรมตนเป็นผู้ตื่น เกิดความรู้เท่าทันเหตุเจริญเหตุเสื่อม หยั่งรู้เห็นอุบายนำตนและคนอื่นให้เจริญก้าวหน้า ให้หลีกเลี่ยงจากทางเสื่อมและงมงาย เป็นผู้หนักในเหตุผลจะทำอะไรต้องขจัดความเห็นแก่ตัว ถอนความห่วงใยในคนที่รักและทรัพย์สิน ค้นหาเหตุผลข้อเท็จจริงโดยรอบคอบ ช่วยคนอื่นให้ได้รับประโยชน์ตามส่วนที่ควรได้ และปลดปล่อยเขาให้พ้นจากโทษทุกข์ถอน

^{๖๗} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร), มงคลยอดชีวิต (ฉบับสมบูรณ์), อ่างแล้ว, หน้า

๕) วิริยะ กล้าระวางความชั่วไม่ให้เข้ามาใกล้กายตน กล้าทิ้งสละความชั่วในตัวให้หมดไปและกล้ารักษาความดีไว้ ตั้งอุทิศสำหรับบากบั่นทำการที่ยากที่หนักที่ใหญ่ ไม่ท้อถอยกับความยาก

๖) ขันติ สู้ดสู้ทน ยืนหยัดยึดมั่นความทนทานเป็นชีวิตจิตใจ ไม่ยอมล้มเลิกและไม่โกรธขัดเคืองเคียดแค้นโต้ตอบ

๗) สัจจะ ทำให้เป็นคนเด็ดเดี่ยว ไม่กลับกลอก โสเล พุดแล้วไม่คืนคำ

๘) อธิษฐาน ทำให้ใจตั้งมั่นยึดเอาการทำความคิดดี ไม่ยอมให้ล้มเลิกกลางคัน มุ่งความสำเร็จ

๙) เมตตาเครื่องหล่อเลี้ยงน้ำใจให้หวังต่อคนอื่น พรารถนาความสุข ความเจริญแก่คนอื่น โดยสม่ำเสมอ แม้เขาเกื้อกูลแก่ตนหรือไม่ก็ตาม

๑๐) อุเบกขา คือตั้งอยู่ในท่ามกลาง เพิกเฉยในสุขและทุกข์ ไม่ยินดียินร้าย เพราะคำชมและคำติของใคร ๆ วางตนเป็นเหมือนแผ่นดิน

บารมี ๑๐ ทศน์ แบ่งตามเจตนาที่จะได้ ๓ ชั้นตามเจตนา ได้แก่ ชั้นบารมี อุปบาริ และปรมัตถบารมี ที่เรียกว่า บารมี ๓๐ ทศน์

๓. อานิสงส์ของบุญบารมี ผลของบารมีที่หล่อไหลไปรวมอยู่ที่ผู้บำเพ็ญ เหมือนแม่น้ำน้อยใหญ่ทั้งหลายไหลลงไปรวมอยู่ในมหาสมุทร เรียกว่า อานิสงส์ของบารมี มีลักษณะ ๔ อย่าง คือ

๑) อานุภาพ บุญฤทธิ์ ที่ส่งเสริมผู้บำเพ็ญบารมีให้เป็นที่นิยมนับถือของมวลชน โดยจงใจมวลชน เมื่อได้พบเห็นผู้มีบารมีให้เกิดความชื่นบานสรรเสริญ และนิยมนับถือ

๒) อภินิหาร อำนาจของบุญบารมีที่เชิดชูผู้บำเพ็ญขึ้นเป็นอัจฉริยะบุคคล บันดาลให้มีผู้คนปรบมือ นำเคารพยำเกรงสมควรแก่การบхайยกย่อง

๓) สิริสมบัติ คือ มิ่งขวัญสง่าราศีดีเด่นเป็นพิเศษ ที่เกิดแต่บุญบารมี เป็นเสน่ห์ดึงดูดจิตใจคนให้เข้าหาผู้มีบุญ

๔) กิริยาที่จิตใจอยู่ระมณานกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนคุ้นเคยติดสันดานสืบต่อมา^{๖๘}

อานิสงส์ของบุญบารมีทั้งปวงรวมเรียกว่า บุญสมบัติ ซึ่งมีอานุภาพ อภินิหาร สิริสมบัติ และบุญวาสนา เป็นลักษณะอยู่ในตัวเอง ก็จะได้สมปรารถนาเป็นหนึ่งแสงสว่างให้เราเห็นสิ่งที่เป็ณวิสัยแห่งจักขุได้ทุกอย่าง พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “ความมีบุญบารมีที่ได้ทำมาก่อนนั้นเป็นมงคลยอดชีวิต เพราะบุญบารมีเป็นเหตุเกิดอานิสงส์ อำนาจให้ผู้บำเพ็ญสำเร็จมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ ได้สมประสงค์” จะเห็นได้ว่าปุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ในก่อน, ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อนแล้ว หมายถึง ความเป็นผู้มีบุญได้กระทำไว้ก่อนโดยสร้างบารมี ๑๐ ทศน์ ดังได้กล่าวแล้วนั้น ซึ่งถือว่าเป็นคุณธรรมที่ประพฤติปฏิบัติอย่างยอดเยี่ยม คือความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษ เพื่อ

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๙-๑๐๓.

บรรลुซึ่งจุดหมายอันสูง เช่นความเป็นพระพุทธรเจ้า และความเป็นมหาสาวก เป็นต้น ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนนี้สามารถแสดงเป็นแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ ๓.๕ ด้านบุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้ทำความดีไว้ก่อน

จากแผนภูมิจะเห็นว่าด้านบุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้ทำความดีไว้ก่อนนั้นได้มาจากการทำบารมี๑๐ ทัศน์ กล่าวคือทำบารมีมาตั้งแต่ในอดีตแล้วมาส่งผลในปัจจุบัน จำแนกเป็นบุญบารมี บำเพ็ญบุญบารมีและอานิสงส์ บุพเพกตปุญญตา

ผู้วิจัยขอแนะนำ ตัวอย่างความเป็นผู้ทำความดีไว้ก่อนเพื่อเป็นการขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่างเรื่องความเป็นผู้ทำความดีไว้ก่อน

สรุปได้ว่า ด้านบุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้ทำความดีไว้ก่อนนั้นสามารถทำให้มีความสุขความเจริญทั้งในชาตินี้และในชาติต่อไปได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุญที่สั่งสมไว้ บุญนี้เองที่เป็นสิ่งสำคัญ กล่าวคือคนที่มิบุญวาสนาแม้ไม่มีใครคอยช่วยเหลือก็สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ เพราะบุญที่ได้สั่งสมไว้นั้นหนุนมาช่วย อีกทั้ง การเตรียมสร้างพื้นฐานการบริหารธุรกิจไว้พร้อมแล้ว ทักษะของการบริหารนั้นมาจากที่ผู้ประกอบการธุรกิจต้องสร้างทักษะพื้นฐานไว้ให้พร้อม หรือมีการวางแผนเตรียมความพร้อมไว้สำหรับการบริหารธุรกิจเป็นอย่างดี การเตรียมความพร้อมด้วยการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ จึงถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การบริหารจัดการธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้ ด้วยเหตุที่ว่าบุญหรือสิ่งที่สร้างทำมาก่อนนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้ก้าวผ่านพ้นอุปสรรค หรืออาจกล่าวได้อีกนัย

หนึ่งว่าประสบการณ์ที่ผ่านมาสามารถนำมาเป็นสิ่งที่คอยเกื้อหนุนการกระทำในปัจจุบัน ให้ประสบความสำเร็จในการบริหารธุรกิจได้เป็นอย่างดี

๓.๓.๒ หลักปาปนิกรธรรม ๓ ปราภฏในทุตยปาปนิกรสูตร

หลักพุทธธรรมที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นหลักในการนำไปสู่การพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงที่สำคัญประการหนึ่งคือหลักพุทธธรรมของผู้นำ คือหลักปาปนิกรธรรม ๓ ปาปนิกรังคะ หลักพ่อค้า องค์คุณของพ่อ ได้แก่ ๑) จักขุมา ตาดี รู้จักสินค้า ดูของเป็น สามารถคำนวณราคากะทุน เก็งกำไร ๒) วิรุโร จัดเจนธุรกิจ รู้แหล่งซื้อแหล่งขาย รู้ความเคลื่อนไหวความต้องการของตลาด สามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า ๓) นิสสยสัมปันโน พร้อมด้วยแหล่งทุน อันเป็นที่อาศัย ซึ่งหลักปาปนิกรธรรม นำมาปรับใช้กับผู้นำได้ ดังเช่น พระธรรมโกศาจารย์^{๒๙} ได้อธิบายรายละเอียดหลักปาปนิกรธรรม ๓ ดังต่อไปนี้

๑. จักขุมา หมายถึง ปัญญามองการณ์ไกล เช่นถ้าพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าอนาคตเศรษฐกิจหรือตลาดจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทางหรืออนาคต ในการดำเนินธุรกิจได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล โดยอาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วย ซึ่งคุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Conceptual Skill คือการชำนาญในการใช้ความคิด หรือทักษะทางด้านความคิด

๒. วิรุโร หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น นักการเงินต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางการเงินสามารถคำนวณอัตราผลตอบแทนต่าง ๆ ได้หรือเข้าใจในงบการเงินที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจได้ ในกรณีแพทย์ผ่าตัดสมองก็ต้องมีความเชี่ยวชาญ ในการผ่าตัดสมอง เป็นต้น คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Technucal Skill คือ ความชำนาญการด้านเทคนิค หรือทักษะทางด้านปฏิบัติงาน

๓. นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานกันแต่ละฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถ ทำให้พนักงานแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจได้ เป็นต้น คุณลักษณะที่สามนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Human Relation Skill คือความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์หรือทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์

^{๒๙} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), *พุทธวิธีบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๘-๓๙.

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเกี่ยวกับตัวผู้บริหารหรือผู้นำในการบริหารนี้มาก โดยมี คำสอนที่พูดถึงเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำดังที่ปรากฏอยู่ในหลักปาปนิกรธรรม ๓, ทุติยปาปนิกรสูตร^{๗๐} ว่า ผู้นำจะต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้คือ ๑. จักขุมา คือ เป็นผู้วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มองสภาพเหตุการณ์ออกและจะวางแผนเตรียมรับ หรือรุกได้อย่างไร ๒. วิรุโร คือเป็นผู้ชำนาญในงาน รู้จักวิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ที่ตนได้รับผิดชอบ ๓. นิสสยสัมปันโน คือ เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น ในพระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่า การเป็นผู้นำนั้น จะต้องเป็นผู้ประกอบด้วย ปัญญาคือมีหูตาไวและกว้างไกลสามารถจำแนกบุคคล และเหตุการณ์ออกกว่าเป็นอย่างใด ซึ่งจะทำให้ผู้นำมีประสบการณ์มีความ ชำนาญในการปกครอง เข้าใจบุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้มีผู้สนับสนุนมากขึ้น แต่คุณสมบัติทั้ง ประการนี้ มีระดับความสำคัญมากน้อยต่างกันไปตามระดับตำแหน่งหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานว่าเล็กหรือใหญ่ขนาดไหนหรือมี ความสำคัญเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว ผู้ปกครองรัฐหรือผู้นำประเทศแล้วนับว่าเป็นองค์กรที่ใหญ่ ผู้นำหรือผู้บริหาร จึงต้องมีคุณสมบัติครบถ้วน จึงจะสามารถยึดศรัทธาของผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ได้ส่งผลให้ลูกน้องหรือ ผู้สนับสนุนงานมีความเชื่อมั่น นั้นย่อมเป็นสาเหตุที่จะนำไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากหลักธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยประมวลได้ว่าการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม ตามแนวพระพุทธศาสนา สามารถสรุป ได้ดังนี้

๓.๔ สรุปหลักพุทธธรรม

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการบริหารตน เป็นการมองตามความจริงอันเป็นปรากฏการณ์ของธรรมชาติ สร้างความเปลี่ยนแปลงให้คนที่ไม่รู้เป็นคนมีความรู้ จนสามารถมองโลกทัศน์ภายในจิตของคน

หลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา คือการเพียรพยายามขัดเกลาจิตตนด้วยการเพิ่มปัญญาวิชา อันเป็นตัวความรู้ให้สามารถบริหารตนได้มากพอสมควรที่จะเข้าไปมีส่วนในการบริหารคนอื่น จากคนหนึ่งไปถึงหลาย ๆ คน จนถึงบริหารองค์กรต่าง ๆ ถ้าเรามองในแง่ของความจริงแล้ว การบริหารทุกอย่างต้องเริ่มที่การบริหารตนมาก่อนทั้งนั้น การบริหารองค์กรตลอดถึงประเทศชาติ การทำงานประสานงาน ร่วมแรงร่วมใจกันในการทำหน้าที่ป้องกัน บำบัด บำรุง รักษาองค์กรของคน ที่ศึกษาฝึกหรืออบรมตนมาดีแล้วนั่นเอง

การบริหารองค์กรจึงเป็นผลสืบเนื่องมาจากคนเป็นจำนวนมากที่ฝึกปรือกันมาในด้านต่าง ๆ จนเกิดความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรมเหมาะสมที่จะทำงานในฐานะนั้น ๆ หมายความว่า ใครมีตำแหน่งหน้าที่อะไร อย่างไร ก็ทำหน้าที่ที่รับผิดชอบต่อภารกิจเหล่านั้น ๆ จนเกิดผลสำเร็จของ

^{๗๐} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๕๗/๒๐๓.

ภารกิจ ซึ่งเกิดจากการที่แต่ละคนที่ฝึกมาดีแล้ว มาร่วมหลักความคิดร่วมกิจกรรม ร่วมผลประโยชน์กัน ฉะนั้นการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมก็เป็นหน่วยธุรกิจที่ต้องนำหลักธรรมมาฝึกตนเองให้เป็นผู้บริหารที่สามารถบริหารจัดการองค์กรของตนให้มีประสิทธิภาพได้ หัวข้อธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ได้แก่ จักร ๔ ธรรมที่เป็นดุลลัทธิรณาคณไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ความสำเร็จ ๔ ประการ คือ

๑. ปฏิรูปเทสวาสะ การเกิด การอยู่ การครองชีวิตในประเทศท้องถิ่นที่สามารถเป็นปัจจัยเสริมให้ประสบความสำเร็จ เป็นอันเดียวกันกับคติสมบัติ

๒. สัปบุริสสุปัสสยะ คบหาสมาคมกับคนดีเป็นมิตร เป็นสหาย เป็นครูอาจารย์ รวมถึงบุคคลภายในตระกูล ครอบครัว เครือญาติ เป็นต้น

๓. อัตตสัมมาปณิธิ ความเป็นผู้ตั้งตนไว้ชอบ ตั้งจิตมุ่งหมายนำตนไปถูกทางรู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ

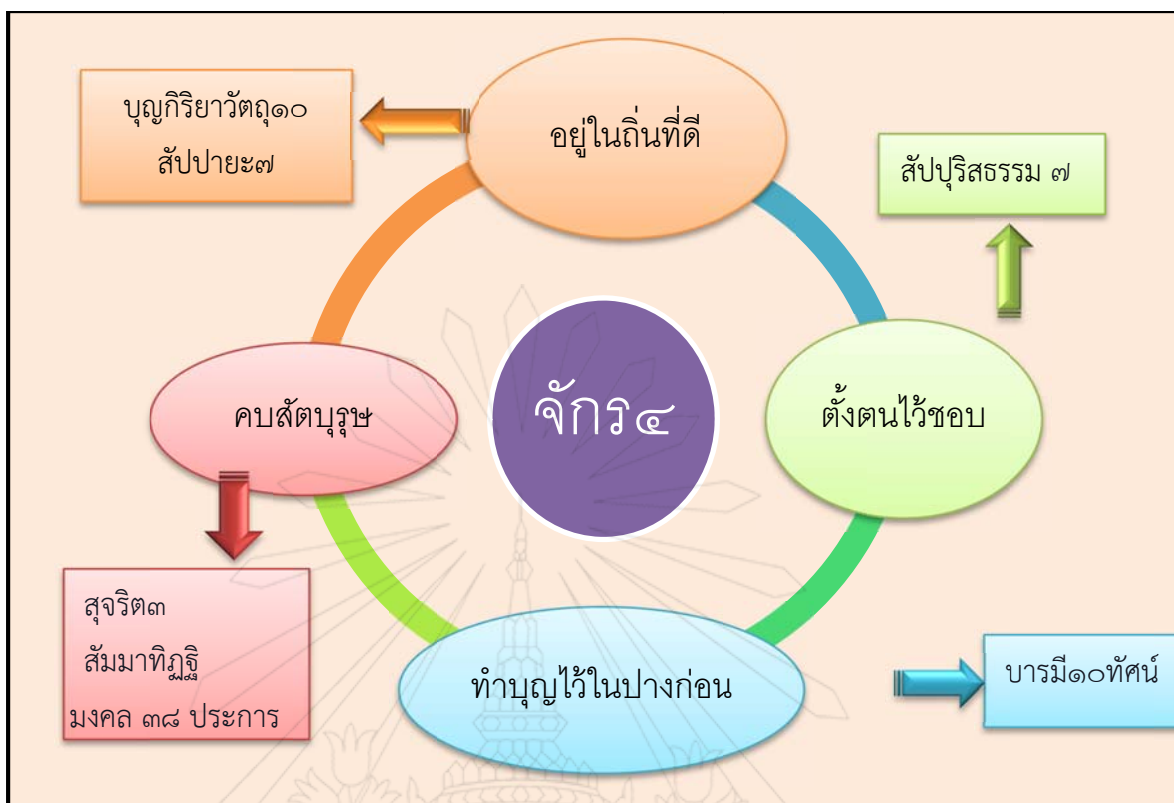
๔. ปุพเพตปญญาตา ความเป็นผู้มีบุญที่กระทำไว้ในกาลก่อน คำว่ากาลก่อนนั้น อาจจะเป็นชาติก่อน ๆ ย้อนไปไกล ๆ ชาติก่อน คือชาติก่อนจากชาติปัจจุบัน และรวมถึงปีก่อน ๆ เดือนก่อน ๆ วันก่อน ๆ ในชาติปัจจุบันนี้เอง

จะเห็นได้ว่าจักร ๔ เป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีหัวข้อธรรมที่เป็นเครื่องมือส่งเสริมและสนับสนุนช่วยทำให้การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประสบความสำเร็จ ความเจริญมั่นคง และได้รับผลตามที่ประสงค์ จากการศึกษาข้างต้นจึงได้รวบรวมสรุปหลักธรรม โดยจำแนกเป็นด้าน ๆ ดังนี้ ๑.ด้านปฏิรูปเทสวาสะ อยู่ในถิ่นที่ดี ๒.ด้านสัปบุริสสุปัสสยะ คบสัตบุรุษ ๓.ด้านอัตตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ชอบและด้านปุพเพตปญญาตา ทำบุญไว้ในปางก่อน รายละเอียดตามตารางและแผนภูมิดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๑ แสดงหลักพุทธธรรมจักร ๔ จำแนกตามด้านต่าง ๆ

ด้านปฏิรูปเทสวาสะ อยู่ในถิ่นที่ดี	ด้านสัปปริสุปัสนยะ คบสัตบุรุษ	ด้านออตตสัมมาณิธิ ตั้งตนไว้ชอบ	ด้านบุพเพกตปุญญตา ทำบุญไว้ในปางก่อน
บุญกิริยาวัตร ๑๐ ประการ ๑.ทานมัย ๒.ศีลมัย ๓.ภาวนามัย ๔.อปจายนมัย ๕.เวยยาวัจจมัย ๖.ปัตติทานมัย ๗.ปัตตานุโมทนามัย ๘.ธรรมสวนมัย ๙. ธรรมเทศนามัย ๑๐. ทิฏฐุชุกรม สัปปายะ ๗ ๑.อาวาสสัปปายะ ๒.โคจรสัปปายะ ๓.ภัสสสัปปายะ ๔.บุคคลสัปปายะ ๕. โภชนสัปปายะ ๖.อุตุสัปปายะ ๗. อิริยาปถสัปปายะ	สัปปริสรธรรม ๗ ๑.ธัมมัญญตา/รู้จักเหตุ ๒.อรรถัญญตา /รู้จักผล ๓.อัตตัญญตา/รู้จักตน ๔.มัตตัญญตา/รู้จักพอดี ๕.กาลัญญตา/ รู้จักกาล ๖.ปริสัญญตา /รู้จัก บริษัท ๗.บุคคลัญญตา/รู้จัก บุคคล	สุจริต๓ ๑.กายสุจริต ๒.วจีสุจริต ๓. มโนสุจริต สัมมาทิฎฐิ มงคล ๓๘ ประการ การพัฒนาชีวิต เพื่อ ให้เป็นคนดีของสังคม ซึ่งมีบาง ประการที่ นำมาเป็นเครื่องมือ ส่งเสริมและสนับสนุน ดังนี้ ประการที่ ๒. การคบ บัณฑิต ประการที่ ๔. การอยู่ ในถิ่นที่สมควร ประการที่ ๕. ทำบุญ ไว้ในปางก่อน ประการที่ ๖ ตั้งตนไว้ ชอบ	บารมี๑๐ทัศน์ ๑. ทาน ๒. ศีลบารมี ๓. เนกขัมมะ ๔. ปัญญา ๕. วิริยะ ๖. ขันติ ๗. สัจจะ ๘. อธิษฐาน ๙. เมตตา ๑๐. อุเบกขา

จากตารางจะเห็นได้ว่าเป็นการแสดงถึงหลักพุทธธรรมจักร๔ ซึ่งจำแนกเป็น๔ ด้านคือ ๑. ด้านปฏิรูปเทสวาสะ อยู่ในถิ่นที่ดี ๒.ด้านสัปปริสุปัสนยะ คบสัตบุรุษ ๓.ด้านออตตสัมมาณิธิ ตั้งตนไว้ชอบและ๔.ด้านบุพเพกตปุญญตา ทำบุญไว้ในปางก่อน

แผนภูมิที่ ๓.๖ แสดงหัวข้อธรรมจำแนกตามด้านต่าง ๆ ในจักร ๔

หลักพุทธธรรมจักร ๔ ซึ่งจำแนกเป็น ๔ ด้าน มีรายละเอียดหัวข้อธรรมดังนี้

๑. ด้านปฏิรูปเทสวาสะ - อยู่ในถิ่นที่ดี มีหัวข้อธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ และ สัปายะ ๗
๒. ด้านสัปปุริสุปัสมยะ - คบสัตบุรุษ มีหัวข้อธรรม คือ สุจริต ๓ สัมมาทิฎฐิ และ มงคล ๓๘ ประการ (บางประเด็น)
๓. ด้านอัตตสัมมาณิธิ - ตั้งตนไว้ชอบ มีหัวข้อธรรม คือ สัปปุริสธรรม ๗
๔. ด้านพุทฺเพกตบุญญตา-ทำบุญไว้ในปางก่อน มีหัวข้อธรรม คือ บารมี ๑๐ ทัศน์

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมจักร ๔ ว่าเป็นหลักธรรมเหมาะสมกับการบริหาร ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อันถือเป็นหลักธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองดุดจลื่อนำรณไปสู่ที่หมาย ซึ่งสามารถสรุปหลักธรรมที่เหมาะสมกับการบริหาร ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังกล่าวได้ดังนี้

๑. ด้านปฏิรูปเทสวาสะ - อยู่ในถิ่นที่ดี มีหัวข้อธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ และ สัปายะ ๗ ซึ่งกล่าวสรุปได้ว่าหลักธรรมด้านปฏิรูปเทสวาสะ สามารถจัดเป็น สัปายะ ๔ ได้แก่

๑) อวาสาสบาย คือทำเลที่ตั้งของธุรกิจ รวมถึงอาคารและสถานที่ตั้งเป็นที่สบาย ประกอบด้วย สะอาด สงบ ร่มรื่น ปลอดภัย เป็นระเบียบ ได้มาตรฐานในการวางผัง มาตรฐานในการก่อสร้างและมีการบำรุงรักษาให้เป็นที่สบาย ทั้งนี้หมายรวมถึงการหาทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจให้สามารถประกอบกิจการธุรกิจได้เจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จ

๒) อาหารสบาย คือ สถานที่นั้นมีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ สะดวกสบาย ไม่ลำบากในการแสวงหาอาหาร ไม่กั้นดาร์ หากมองด้านธุรกิจหมายถึงด้านวัตถุดิบที่จัดหาได้ง่าย และการขนส่งสะดวกสบาย การดำเนินธุรกิจต้องคำนึงถึงต้นทุนในการผลิต เพราะต้นทุนมีความเกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานของธุรกิจว่าคุ้มทุนหรือไม่ ปัจจัยการผลิตต้องหาได้ง่ายสะดวกสบาย

๓) บุคคลสบาย คือสถานที่นั้นมีบุคคลเป็นคนดี มีกัลยาณมิตร ซึ่งบุคคลสบายหมายถึงการมีบุคลากรที่ดี อยู่ในสิ่งแวดล้อมของคนดี

๔) ธรรมสบายคือการอบรม การแนะนำ การฝึกงานที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ในงานธุรกิจ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำหน้าที่ด้วยหลักคุณธรรม

สรุปได้ว่า ด้านปฏิรูปเทศวาสะ - อยู่ในถิ่นที่ดี ต้องมีหลัก สัปปายะ ๔ ตามที่ได้กล่าวรายละเอียดแล้ว ในข้างต้นในหัวข้อ ๓.๒ แล้วนั้น

๒. ด้านสัปปริสุปัสสยะ คบสัทบุรุษ หัวข้อธรรม คือ สัปปริสุธรรม ๗ ที่ประกอบด้วย รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักพอดี รู้จักกาล รู้จักบริษัทและรู้จักบุคคล ซึ่งสามารถสรุปเป็น ๓ หลักการในการนำไปใช้ในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมคือ

๑) อุตัตถุญญา รู้จักตน ถือเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมภายในตนโดยมีกาย วาจาและใจที่ดี ซึ่งการรู้จักตนย่อมทำให้การดำรงตนอยู่ในทางที่ถูก สามารถติดต่อประสานงานกับบุคคลอื่นได้ด้วยดี

๒) ปริสัญญา การรู้จักบริษัท ถือเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมภายนอกเกี่ยวกับชุมชน รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชน

๓) ปุคคัลลัญญา การรู้จักบุคคล ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความแตกต่างกัน โดยอาศัยความสามารถและคุณธรรม

๓. ด้านอัตตสัมมาณิธิ - ตั้งตนไว้ชอบ มีหัวข้อธรรม คือ สุจจริต ๓ สัมมาทิฎฐิ และมงคล ๓๘ ประการ (บางประเด็น) ซึ่งการบริหารธุรกิจในหัวข้อธรรมที่ว่าด้วยการตั้งตนไว้ชอบมีความจำเป็นต้องใช้หลักธรรมได้แก่ สุจจริต ๓ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ และอคติ ๔ ทั้งนี้ อัตตสัมมาณิธิ (การตั้งตนไว้ชอบ) แปลว่า การตั้งตนไว้ชอบ ตน หมายถึง ร่างกายและจิตใจ การตั้งตนไว้ชอบจึงควรตั้งกายให้ถูก ตั้งวาจาให้ถูก และตั้งใจให้ถูก ดังนั้นการตั้งตนไว้ชอบจึงหมายถึง การตั้งอยู่ในสุจจริต ๓ ก็คือ กุศลกรรมบถ ๑๐ ดังนี้

๑) กายสุจจริต ได้แก่ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติผิดในกาม

๒) วจิสุจจริต ได้แก่ การไม่พูดเท็จ การไม่พูดส่อเสียด การไม่พูดคำหยาบ การไม่พูดเพ้อเจ้อ

๓) มโนสุจจริต ได้แก่ การไม่อยากได้ของผู้อื่น การไม่คิดพยาบาทผู้อื่น การเห็นชอบตามคลองธรรม

สรุปได้ว่าการตั้งตนไว้ชอบต้องมีหลักธรรมที่ทำให้เกิดปัญญา ก็คือ สัมมาทิฎฐิ ในที่นี้ก็ได้มุ่งเน้นหลักธรรมมงคลชีวิต ๓๘ ประการ อันเป็นปัจจัยแห่งสัมมาทิฎฐิ เพื่อประกอบกันเป็นหลักธรรม

ที่ทำให้ตั้งตนไว้ชอบ ได้แก่ ๑) การคบบัณฑิต ๒) การตั้งอยู่ในถิ่นที่สมควร ๓) ทำบุญไว้ในปางก่อน และ ๔) ตั้งตนไว้ชอบ ซึ่งหัวข้อธรรมเหล่านี้ในมงคล๓๘ประการได้สอดคล้องกับพุทธธรรมจักร๔

นอกจากนี้ยังมีพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักอัตตสัมมาณิ การตั้งตนไว้ชอบอีกได้แก่หลักพรหมวิหารธรรม ๔ และอคติ ๔ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) พรหมวิหารธรรม ๔ การทำธุรกิจย่อมเกี่ยวข้องกับบุคคลในระดับชั้นต่าง ๆ ไม่มากก็น้อย หากสามารถมีจุดยึดกุมจิตใจของคนในองค์กร จนเขามีความรู้สึกรู้สึกว่าในหน่วยงานหรือองค์กรจะต้องเป็นจุดรวมหัวใจของกันและกันได้ คนเหล่านั้นก็จะขายชีวิตให้แก่ผู้นำของตนและองค์กรได้ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ประการ จึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญของสังคัม ซึ่งหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ประการ^{๗๑} คือ

(๑) เมตตา ความรักใคร่ ปราศจากที่จะเห็นทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความไม่มีแ้ว ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนกันไม่ประทุษร้ายกัน ให้แต่ละคนอยู่ดีมีสุขตามสมควรแก่ฐานะของตน เมตตาจะต้องมีพลังมากพอที่จะขจัด บรรเทา กิเลสประเภทโทสะและราคะความกำหนัดในทางเพศออกไปได้ และต้องมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือขนขวายทั้งทางกายและทางวาจา พุดกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน

(๒) กรุณา ความสงสารห่วงใยในความทุกข์ของคนอื่น เมื่อเห็นเขาประสบความทุกข์ ต้องการจะเห็นเขาหลุดพ้นจากความทุกข์ และกรุณาจะต้องมีพลังมากต่อการขจัดความเบียดเบียนและความโศกเศร้าออกไป

(๓) มุทิตา ความพลอยมีความชื่นชมยินดีเมื่อเห็นคนอื่น ๆ ได้ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ใกล้เคียงกับตนได้ดีมีลาภ ยศ สรรเสริญ ความสุข จนสามารถขจัด บรรเทาความริษยาลงไปทั้งใจที่ไม่ต้องการมีส่วนแบ่งในผลประโยชน์ที่คนเหล่านั้นเขาได้

(๔) อุเบกขา การทำใจเป็นกลางไม่ปล่อยให้ความยินดี ยินร้าย ครอบงำใจแต่กลับหยั่งถึงกฎแห่งกรรม ที่ยอมรับความจริงว่าสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ใครทำดีก็ได้ดี ใครทำชั่วก็ได้ชั่ว ที่สำคัญคือทำจิตเหนืออคติ คือ ความลำเอียงไปตามอำนาจของกิเลสประเภทต่าง ๆ

๒) อคติ๔^{๗๒} การดำเนินชีวิตจึงจำเป็นต้องไม่มีอคติ อคติ ๔ ประการ ได้แก่

(๑) ลำเอียงเพราะรักใคร่กันเป็นการส่วนตัว เรียกว่า ฉันทาคติ แต่ต้องตระหนักกว่าอารมณ์รักสามารถแปรผันได้ คือ ความรักที่เกิดจากความรักก็ได้ ความรักที่เกิดจากความโกรธก็ได้

^{๗๑} สारัตถะวิชาการพระพุทธานุศาสตร์ ศูนย์การศึกษาวัดอาวุธวิกสิตาราม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), หน้า ๑๑๘.

^{๗๒} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม, อ่างแก้ว, หน้า ๑๔๙.

(๒) ลำเอียงเพราะไม่ชอบหน้ากันเป็นการส่วนตัว เรียกว่า โทสะคติ ในขณะที่เดียวกันความโกรธ ความประทุษร้ายอาจแปรเปลี่ยนตัวเองจากจุดหนึ่งไปหาอีกจุดหนึ่ง ได้นั้นคือ ความโกรธที่เกิดจากความรักก็มี ความโกรธที่เกิดจากความโกรธก็มี

(๓) ความลำเอียงเพราะความหลง เรียกว่า โมหาคติ ในความหลงนั้นเอง พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกระแสที่มาเสริมเติมจากรู้สึกเดิม คนที่ไม่เคยรู้จักอาจจะรู้จัก และกลายเป็นรักเป็นชังคนนั้นตามความคิดของตนมีผลให้เกิดความลำเอียงข้ออื่นไปได้

(๔) ความลำเอียงเพราะความกลัว เรียกว่า ภยาคติ ความกลัวนั้นกลัวจะต้องได้ต้องมีต้องเป็นในสิ่งที่ตนไม่ต้องการก็ได้ และกลัวว่าตนจะไม่ได้ ไม่มีไม่ได้ไม่เป็นในสิ่งที่ตนต้องการเป็นก็ได้

ในปฐมมอคคิสูตร^{๗๓} ว่าด้วยความลำเอียง ๔ บุคคลย่อมถึงความลำเอียงเพราะชอบกัน บุคคลย่อมถึงความลำเอียงเพราะชังกัน บุคคลย่อมถึงความลำเอียงเพราะเขลา บุคคลย่อมถึงความลำเอียงเพราะกลัว ดังนี้

“บุคคลใดละเมิดธรรม เพราะความชอบกัน เพราะความชังกัน เพราะความกลัวเพราะความเขลา ยศของบุคคลนั้นย่อมเสื่อม เหมือนดวงจันทร์ข้างแรม ฉะนั้น”

ในนาคคิสูตร^{๗๔} ว่าด้วยความไม่ลำเอียง ๔ บุคคลย่อมไม่ลำเอียงเพราะชอบกัน บุคคลย่อมไม่ลำเอียงเพราะชังกัน บุคคลย่อมไม่ลำเอียงเพราะเขลา บุคคลย่อมไม่ลำเอียงเพราะกลัว ดังนี้

“บุคคลใดไม่ละเมิดธรรม เพราะความชอบกัน เพราะความชังกัน เพราะความกลัวเพราะความเขลา ยศของบุคคลนั้นย่อมเพิ่มพูน เหมือนดวงจันทร์ข้างขึ้น ฉะนั้น”

เมื่อทุกคนไม่มีอคติก็ถือว่าเป็นบุคคลที่มีธรรม การดำเนินชีวิตที่ปราศจากอคติจะทำให้เกิดความสามัคคีซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อความสุขของตนและสังคม ประเทศชาติก็สงบสุข หากทุกคนคิดแสวงหาประโยชน์ตนส่วนเดียว ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมแล้ว ในไม่ช้าบุคคล สังคม ประเทศชาติก็เกิดความเสื่อมล่มจม อาจเป็นเหตุให้เสียเอกราชได้ ฉะนั้นการงานทุกชนิด หรือกิจที่จะต้องกระทำทุกอย่าง ถ้าขาดธรรมะกำกับสนับสนุนก็ดำเนินไปไม่ราบรื่น ไม่สำเร็จเรียบร้อย แล้วจักถึงความเสื่อมโทรม ไม่รุ่งเรือง ด้วยเหตุดังกล่าว เป็นอันแสดงให้เห็นชัดแล้วว่าธรรมะจำเป็นยิ่งแก่คนทุกคน ทุกครอบครัว ทุกหมู่คณะ ทุกประเทศชาติ

^{๗๓} อก.จตุกก. ๓๕/๑๗/๕๒.

^{๗๔} อก.จตุกก. ๓๕/๑๘/๕๓.

จะเห็นได้ว่าด้านอัตตสัมมาณิธิ การตั้งตนไว้ชอบประกอบด้วยหลักธรรม คือ

- ๑) สุจริต ๓ ได้แก่ กายสุจริต วาจาสุจริตและมโนสุจริต
- ๒) พรหมวิหาร ๔ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา
- ๓) อคติ ๔ ได้แก่ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และ ภยาคติ

๔. ด้านบุพเพกตปุญญตา ทำบุญไว้ในปางก่อน มีหัวข้อธรรม คือ บารมี ๑๐ ทศน์ ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา ซึ่งการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถใช้บารมี ๑๐ ทศน์เพียงบางหัวข้อธรรม คือ

- ๑) ทานบารมี
- ๒) ศีลบารมี
- ๓) อธิษฐานบารมี
- ๔) เมตตาบารมี
- ๕) อุเบกขาบารมี

สรุปได้ว่าหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยใช้หลักธรรมในจักร ๔ เป็นหลักและเพิ่มเติมหลักธรรมที่สอดคล้องให้เหมาะสมกับพุทธธรรมที่จะใช้ในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังนี้

๑. ด้านปฏิรูปเทสวาสะอยู่ในถิ่นที่ดี คือ สัปปายะ ๔ ได้แก่ อาวาสสัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะและธรรมสัปปายะ
 ๒. ด้านสัปปริสุปัสสยะ คบสัตบุรุษ คือ อุตตัญญูตา รู้จักตน ปริสัญญูตา รู้จักบริษัท และบุคคลัญญูตา รู้จักบุคคล
 ๓. ด้านอัตตสัมมาณิธิ ตั้งตนไว้ชอบ คือ สุจริต ๓ พรหมวิหาร ๔ และ อคติ ๔
 ๔. ด้านบุพเพกตปุญญตา ทำบุญไว้ในปางก่อน คือ ทาน ศีล อธิษฐาน เมตตาและอุเบกขา
- หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามที่กล่าวมานี้สามารถแสดงเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๒ แสดงหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
จำแนกตามด้านในจักร๔

ด้านปฏิรูปเทสวาสะ อยู่ในถิ่นที่ตี	ด้านสัปปริสุปัสสยะ คบสัตบุรุษ	ด้านอิตตสัมมาณิธิ ตั้งตนไว้ชอบ	ด้านปุพเพกตปุญญตา ทำบุญไว้ในปางก่อน
สัปปายะ๔ ๑. อาวาสสบาย ๒. อาหารสบาย ๓. บุคคลสบาย ๔. ธรรมสบาย	สัปปริสุตธรรม ๓ ๑. อิตตัญญูตา/รู้จักตน ๒. ปริสัญญูตา/รู้จักบริษัท ๓. ปุคคลัญญูตา/รู้จักบุคคล	สุจริต ๓ ๑. กายสุจริต ๒. วจีสุจริต ๓. มโนสุจริต พรหมวิหาร๔ ๑. เมตตา ๒. กรุณา ๓. มุทิตา ๔. อุเบกขา อคติ๔ ๑. ฉันทาคติ ๒. โทสาคติ ๓. โมหาคติ ๔. ภยาคติ	บารมี๑๐ ทศน์ เพียงบางหัวข้อธรรม ๑. ทานบารมี ๒. ศีลบารมี ๓. อธิษฐานบารมี ๔. เมตตาบารมี ๕. อุเบกขาบารมี

จากตารางสรุปหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดย
ใช้หลักธรรมในจักร๔เป็นหลักในการจำแนกตามด้านต่าง ๆ

**แผนภูมิ ๓.๗ แสดงหัวข้อธรรมต่าง ๆ ที่เหมาะกับการบริหารจัดการธุรกิจ
ขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งจำแนก ตามด้านต่าง ๆ ในจักร๔**

ปาปณิกธรรมใน ทุติยปาปณิกสูตร สังฆโสภณสูตร คุณธรรมอนาถปิณฑิกะเศรษฐีอัน
เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำที่มีปรากฏในพุทธธรรม

ตัวอย่างเช่น อนาถปิณฑิกะนักธุรกิจใหญ่แห่งกรุงสาวัตถีเมื่อบรรลุโสดาบัน (อ้างอิง ๖๘)

เพราะจิตบริสุทธิ์ที่ปราศจากกิเลสเครื่องกั้น ทางพันทุกข์ ดังนั้นสิ่งที่จะทำให้คงสภาพต่อจิตที่
บริสุทธิ์คือ การรักษาศีล ท่านจะกำชับให้ผู้ใกล้ชิดมี ภรรยา บุตร ธิดา คนรับใช้ชายหญิง

พวกกรรมกรที่ทำงานรับค่าจ้างทุกคนก็ต้องรักษาศีล ๕ ไม่ให้บกพร่อง เมื่อถึงวันอุโบสถศีล

ท่านก็จะให้ทุกคนถือศีลอุโบสถ แม้กระทั่ง_ เด็กเล็กที่ยังไม่อดนมก็จะสมาทานอุโบสถศีลด้วย

จนพระภิกษุสงฆ์นำไปเป็นข้อสนทนากันในธรรมสภาว่า “นักธุรกิจใหญ่แห่งกรุงสาวัตถีเป็น
คนที่สะอาดด้วยกาย วาจา ไปไหนมาไหนมีแต่คนชื่นชม” ถือได้ว่าเป็นนักธุรกิจที่เป็นแบบอย่าง

ในการรักษาศีลอย่างมาก พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาแก่นักธุรกิจในเวรสูตร

ตั้งว่า “บุคคลผู้ทุศีลละเวรภัยไม่ได้ คือ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ ประพฤติผิดในกาม

กล่าวเท็จ และการตี_มสุราและเมรัยจะต้องตกนรก ส่วนบุคคลผู้มีศีลละเวรภัยได้แล้วจะเกิด

ในสุคติโลกสวรรค์” ๗๐ และอีกเหตุการณ์หนึ่ง_ท่านได้นำ พาอุบาสก ๕๐๐ คน เข้าออกวัดพระเชตะวัน
มหาวิหารพากันบำเพ็ญกุศลด้วยการถวายทานรักษาศีลอยู่เป็นประจำ

บทที่ ๔

บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม” มีวัตถุประสงค์ เพื่อบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม” เป็นการนำหลักพุทธธรรมจากพระไตรปิฎกมาวิเคราะห์ในลักษณะเชิงประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้บรรลุผลของการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลและประโยชน์สูงสุดในการบริหาร การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์ เป็นการบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสาร (Document Research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ (Qualitative Interview Research) ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเนื้อหาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ๔ ด้าน คือ ๑. ด้านคน (Man) ๒. ด้านเงินทุน (Money) ๓. ด้านเครื่องจักรและวัตถุดิบ (Material) และ ๔. ด้านการบริหารจัดการ (Management) และการรวบรวมข้อมูลปัญหาที่เกิดจากการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประกอบด้วย ๑. ปัญหาด้านการตลาด ๒. ปัญหาขาดแคลนเงินทุน ๓. ปัญหาด้านแรงงาน ๔. ปัญหาข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีการผลิต ๕. ปัญหาข้อจำกัดด้านการจัดการ ๖. ปัญหาการเข้าถึงบริการส่งเสริมของรัฐ ๗. ปัญหาข้อจำกัดด้านการบริการส่งเสริมพัฒนาขององค์กรภาครัฐและเอกชน และ ๘. ปัญหาข้อจำกัดในการรับรู้ข่าวสารข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่าหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนั้นคือ หลักพุทธธรรม จักร ๔ ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองดุจล้อนารถไปสู่ที่หมาย ประกอบด้วยหลักธรรม ๔ ด้าน คือ ๑. ด้านปฏิรูปเทสวาสะ ๒. ด้านสัปปุริสุปัสสยะ ๓. ด้านอัตตสัมมาปณิธิ และ ๔. ด้านบุพเพกตปุญญตา จากข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิ ทศุติยภูมิ จากพระไตรปิฎก อรรถกถา และเอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำทัศนคติของท่านซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหาในบทที่ ๔ ที่ต้องบูรณาการ เนื้อหาทั้งสองเข้าด้วยกันแล้วรับรองสอดคล้องกับทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลงานวิจัยโดยในเบื้องต้นบทที่ ๒ ว่าด้วยการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและบทที่ ๓ ว่าด้วยหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจ และในบทที่ ๔ จะได้ทำการอภิปรายให้เห็นการบูรณาการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบริหารธุรกิจขนาดกลาง

และขนาดย่อมตามแนวทางหลักพุทธธรรม ให้เห็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม ต่อไป

๔.๑ สรุปสาเหตุหลักของปัญหาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๔.๒ การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๔.๓ บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

๔.๔ การวิเคราะห์การบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

๔.๕ การสังเคราะห์การบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

๔.๑ สรุปสาเหตุหลักของปัญหาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ปัญหาของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยมีลักษณะเฉพาะและครอบคลุมหลายด้าน ทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะวิสาหกิจในระดับนี้ยังเป็นสิ่งใหม่ในระบบเศรษฐกิจของไทยที่ยังต้องการการส่งเสริมและการพัฒนาอีกระยะหนึ่ง ปัญหาหลักของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยที่รวบรวมโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประกอบด้วย^๑

๑. ปัญหาด้านการตลาด ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่มักตอบสนองความต้องการของตลาดในท้องถิ่น หรือตลาดภายในประเทศ ซึ่งยังขาดความรู้ความสามารถในด้าน การตลาดในวงกว้าง โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ ขณะเดียวกันความสะดวกรวดเร็วในการคมนาคมขนส่ง ตลอดจนการเปิดเสรีทางการค้า ทำให้วิสาหกิจขนาดใหญ่ รวมทั้งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามา แข่งขันกับสินค้าในท้องถิ่นหรือในประเทศที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมากขึ้น

๒. ปัญหาขาดแคลนเงินทุน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักประสบปัญหาการขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน เพื่อมาลงทุนหรือขยายการลงทุนหรือเป็นเงินทุนหมุนเวียน ทั้งนี้เนื่องจากการทำบัญชีอย่างเป็นระบบและขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ทำให้ต้องพึ่งพาเงินกู้นอกระบบ และต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูง

๓. ปัญหาด้านแรงงาน แรงงานที่ทำงานใน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จะมีปัญหาการเข้าออกสูง กล่าวคือ เมื่อมีฝีมือและมีความชำนาญมากขึ้นก็จะย้ายออกไปทำงานในโรงงานขนาดใหญ่

^๑ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. ๒๕๕๐. รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี ๒๕๔๙ และแนวโน้มปี ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.

ที่มีระบบและผลตอบแทนที่ดีกว่า จึงทำให้คุณภาพของแรงงานไม่สม่ำเสมอการพัฒนาไม่ต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพสินค้า

๔. ปัญหาข้อจำกัดด้านการจัดการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักขาดความรู้ในการจัดการหรือการบริหารที่มีระบบใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ โดยเรียนถูกเรียนผิดเป็นหลักอาศัยบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้องมาช่วยงานการบริหารภายในลักษณะนี้แม้จะมีข้อดีในเรื่องการดูแลที่ทั่วถึง (หากธุรกิจไม่ใหญ่นัก) แต่เมื่อกิจการเริ่มขยายตัวหากไม่ปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีระบบก็จะเกิดปัญหาเกิดขึ้นได้

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น เป็นภาพรวมของปัญหาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งต้องได้รับการแก้ไข จากการแก้ปัญหาการบริหารธุรกิจด้วยการใช้วิธีการจัดการให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และวิถีทางธุรกิจยังไม่เพียงพอที่จะแก้ปัญหาให้หมดสิ้นไปได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยหลักพุทธธรรมในการจัดการแก้ไขอีกทางหนึ่ง เมื่อใช้ถูกกับปัญหาและสอดคล้องกับสถานการณ์แล้ว ปัญหาที่ย่อมจะคลี่คลายลงได้ในบางจุดหรือไม่ก็สามารถแก้ไขได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด หลักพุทธธรรมที่เสมือนเป็นสูตรสำหรับแก้ปัญหาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีหลายหมวดด้วยกัน ในที่นี้ผู้วิจัยจะยกมาเฉพาะหมวดที่เห็นว่ามีเหมาะสมและจำเป็น เพื่อให้เห็นมิติในการแก้ปัญหาการบริหารธุรกิจของพุทธธรรมอย่างชัดเจน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักธรรม จักร ๔ มาบูรณาการร่วมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น ในบางกรณีการแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องของหลักการบริหารธุรกิจทั่วไป แต่อาจไม่ได้ผลอันเนื่องจากปัญหาทางความรู้ ความเข้าใจ ไม่ใช่ปัญหาทางการปฏิบัติ การเป็นผู้เข้าใจในการวางแผนและการบริหารธุรกิจนั้น ตามแนวทางของหลักธรรม จักร ๔ สามารถช่วยให้การวางแผนและการบริหารจัดการธุรกิจมีประสิทธิภาพดีขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษา การบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม เพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นของการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จากหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา มีทั้งความเหมือน ความคล้ายคลึงและความแตกต่างกัน ที่สามารถนำมาผสมผสานเติมเต็มกันเป็นจุดร่วมและจุดเสริม เพื่อให้ได้แนวทางที่เป็นรูปธรรมสมบูรณ์ขึ้นในรูปแบบของการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการดังพอสรุปจากปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ด้วยหลักพุทธธรรมจักร ๔ และพร้อมด้วยหลักธรรมที่เกื้อหนุนให้หลักธรรมจักร ๔ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อย่างเคร่งครัดจนสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามเป้าหมายที่วางไว้

๔.๒ การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดของทางตะวันตกตะวันออกและแนวคิดจากหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีทั้งความเหมือน ความคล้ายคลึงและความแตกต่างกัน ที่สามารถนำมาผสมผสานเติมเต็มกันเป็นทั้งจุดร่วมและจุดเสริม เพื่อให้ได้แนวทางที่เป็นรูปธรรมสมบูรณ์ขึ้นในรูปแบบของการนำหลักพุทธธรรม เพื่อมาบูรณาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนหรือคล้ายคลึง และความแตกต่างจากแนวทางการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามแนวคิดทฤษฎีและหลักการในการบริหารธุรกิจ กับแนวทางที่เหมาะสมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จากมุมมองในประเด็นที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ว่าการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยทั่วไปแล้ว มีปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินธุรกิจ อยู่ ๔ ปัจจัย โดยยึดตามทฤษฎี สี่เอ็ม สรุพอสังเขปได้ดังต่อไปนี้

๑. คนหรือแรงงาน (Man) เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นอย่างมาก เริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย และการบริการ รวมถึงผู้ประกอบการ หรือเจ้าของกิจการทั้งหลาย รวมถึงกำลังคน (Manpower) หรือแรงงาน (Labor) ที่เป็นกำลังสนับสนุนให้การผลิตหรือการจัดจำหน่ายมีความคล่องตัวยิ่งขึ้น ถือได้ว่ากำลังคนหรือแรงงานนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันให้การประกอบธุรกิจประสบผลสำเร็จได้ และถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะขาดมิได้ เพราะการดำเนินงานการบริหารหรือจัดการธุรกิจ หรือควบคุมเครื่องจักรกลในการผลิตต่าง ๆ ต้องอาศัยคนเป็นหลักในการสร้างสรรค์คุณภาพงาน เพราะนั่นย่อมหมายถึงสภาพที่ไร้พลังในการประกอบกิจการ เนื่องจากว่ากิจการใด ๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้าขาดคนเป็นพลังขับเคลื่อน

ตารางที่ ๔.๑ คนหรือบุคคลในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

เจ้าของธุรกิจ	ลูกจ้าง	หลักพุทธธรรม
๑. กล้าเผชิญหน้ากับปัญหา	๑. สมาชิกจะอยู่ภายใต้	ทางพระพุทธศาสนา ให้คบหา
๒. ได้รับความไว้วางใจ	อิทธิพลเงื่อนไข เช่น ระเบียบ	สัตบุรุษเป็นมิตร ตรงกับหลัก
๓. มีความน่าเชื่อถือ	กฎกติกาขององค์กร	“สัพปุริสุปัสสยะ”
๔. ได้รับความเคารพ	๒. มีความรู้ความสามารถ	หาที่ปรึกษาทางธุรกิจที่เป็น
๕. อยากรู้อยากเห็นและใฝ่รู้	๓. ลักษณะของบุคลิกภาพ	มิตรไว้วางใจได้ ตรงกับหลัก
๖. ความฉลาดเชิงอารมณ์		“กัลยาณมิตร”

สรุปได้ว่า ด้านคนหรือบุคคลในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องคำนึงถึงบทบาทและหน้าที่ ของผู้นำธุรกิจ คณะกรรมการ สินค้าหรือบริการ และลูกค้า ทั้งนี้ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทอย่างสูงในการพัฒนา กล่าวคือมนุษย์คือปัจจัยการผลิตและเป็นผู้สร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อีกนัยหนึ่งมนุษย์คือผู้ใช้ทรัพยากรอันมีอยู่อย่างจำกัด มนุษย์จึงเป็นทั้งผู้บริหารและเป็นผู้ก่อให้เกิดต้นทุนทางเศรษฐกิจทั้งที่คิดคำนวณได้เป็นตัวเงิน และที่ไม่อาจประเมินค่าได้ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะประสบความสำเร็จได้ก็ต้องคำนึงถึงบุคลากรในรูปแบบต่างๆ ภายในและภายนอกธุรกิจ แนวทางในส่วนของหลักธรรมที่หล่อหลอมให้คนเป็นคนดีมีคุณธรรม คือหลักสัปปริสุปปัสยะ และหลักกัลยาณมิตร

๒. เงินหรือทุน (Money) เป็นปัจจัยรองที่เป็นตัวกลางในการทำให้เกิดกิจกรรมทางธุรกิจและเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จก้าวหน้าหรือภาวะเสื่อมถอยของการประกอบธุรกิจได้เป็นอย่างดี เพราะเงินทำหน้าที่เป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนสินค้าจะเกิดขึ้นได้ หรือถูกขายออกไปก็เพราะมีเงินเป็นสื่อกลางที่สำคัญ การขายจะได้กำไรดี นั้นเงินเป็นสิ่งที่หมุนเวียนมีทั้งด้านเข้าและออก การจัดตั้งธุรกิจต้องใช้เงินทุนในการจัดสรร มีค่าใช้จ่ายมากมาย โดยต้องคำนึงถึงตลาดและผลกำไรที่จะเป็นเงินเข้ามาในการดำเนินธุรกิจ นั่นหมายถึงความอยู่รอดของธุรกิจ เงินทุนที่ใช้ในการประกอบธุรกิจยังหมายรวมถึงมูลค่าทั้งหมดที่ใช้ลงทุน การเลือกทำเลที่ตั้งที่ดี จะส่งผลทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้ ต้องเป็นทำเลที่เหมาะสมกับประเภทของธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นเงินซื้อที่ดิน อาคาร เครื่องมือ เครื่องจักรและสินค้าประเภททุนต่าง ๆ รวมทั้งค่าแรงงาน สิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภคและโอกาสต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล^๒ เงินยังเป็นตัวช่วยสนับสนุนให้ได้ซึ่งทรัพยากรการจัดการอื่น ๆ ช่วยให้ธุรกิจดำเนินไปอย่างราบรื่น ด้วยเหตุนี้จึงต้องคำนึงถึง ทุน ค่าใช้จ่าย ตลาดและกำไร เพื่อช่วยในการดำเนินการจัดธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ซึ่งมีส่วนประกอบสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ ๑. ต้นทุน ต้นทุนเบื้องต้นเกิดขึ้นเมื่อมีการลงทุนซื้ออุปกรณ์ ต้นทุนการดำเนินงานเป็นต้นทุนคงที่ ต้นทุนการจัดการเป็นต้นทุนในการจัดการด้านระบบการบริหารงาน ๒. การจัดการตลาด เพื่อสนองความต้องการและบริการให้แก่ผู้ซื้อหรือบริโภคพอใจทั้งในเรื่องราคาและบริการ ทำให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกัน และได้ใช้ความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลได้อย่างเต็มความสามารถ ซึ่งประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ และการส่งเสริมการขาย ๓. กำไรที่ได้มาจะคำนึงถึงต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่ต่ำที่สุดแล้ว ยังต้องคำนึงถึงรายรับที่สูง เป็นผลให้ได้รับกำไรสูงสุด การดำเนินงานของธุรกิจในปัจจุบันอยู่ในสภาวะการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมภายในประเทศ หรือสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ การ

^๒ทับทิม วงศ์ประยูร และคณะ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒.

เปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีระบบข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว การขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้นผู้บริหารธุรกิจจะต้องมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้กิจการมีความสามารถทางด้านการแข่งขัน มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของกิจการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สามารถดำเนินงานให้เกิดการเจริญเติบโตก้าวหน้าอย่างยั่งยืนต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๔. ๒ ด้านการเงินในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

ทุนและค่าใช้จ่าย	การตลาด	ผลที่ได้รับ	หลักพุทธธรรม
เงินทุนเพื่อจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักรมาใช้ในการผลิตและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการ	ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ การส่งเสริม การขาย	กำไร เกิดจากการขายหรือ บริการ ที่ทำให้มีรายได้ มากกว่าค่าใช้จ่าย และส่งผลให้กิจการมีความเจริญก้าวหน้า	ทางพระพุทธศาสนาให้หาแหล่งทำเลที่ดี มีคนอาศัยที่จิตใจดี ซื่อสัตย์ สุจริต เป็นคนดี คือ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ สุจริต ๓ สัมปยุตธรรม

สรุปได้ว่า ด้านการเงินการลงทุนของธุรกิจก็ขึ้นอยู่กับทำเลในการเลือกสถานที่ตั้ง ช่วยลดต้นทุนการขนส่ง การติดต่อสื่อสาร ที่มีผลต่อค่าใช้จ่าย ส่งผลต่อการตลาดในการกระจายสินค้าและบริการและผลกระทบที่ได้รับทางตรงเป็นกำไรที่จะได้มากหรือน้อย ดังนั้นการลงทุนที่ใช้เงินเป็นส่วนประกอบต้องคำนึงถึงปัจจัยที่จะส่งผลให้การดำเนินธุรกิจมีความอยู่รอดมากน้อยเพียงใด สิ่งเหล่านี้ก็ถือเป็นปัจจัยภายใต้การใช้เงินเพื่อการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จะส่งผลให้การดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งหลักทางพระพุทธศาสนาที่จะผสมผสานก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองให้ได้ผลตามที่วางไว้ คือ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ สุจริต ๓ สัมปยุตธรรม หากปฏิบัติอย่างถูกต้องทางจะเป็นผลดีต่อเนื่องไปสู่อนาคต

๓. เครื่องจักรและวัสดุหรือวัตถุดิบ (Material) เครื่องจักร เป็นทรัพย์สินถาวรที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการลูกค้า วัสดุหรือวัตถุดิบ เป็นสิ่งที่จะนำมาใช้ในกระบวนการผลิต ก่อให้เกิดสินค้าและบริการ และจะต้องเป็นวัตถุดิบที่มีคุณภาพและจัดหาได้ง่ายในบริเวณที่ประกอบธุรกิจนั้นๆ เพื่อการดำเนินธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จอีกปัจจัยหนึ่งอยู่ที่การบริหารจัดการวัตถุดิบให้ได้ราคาต้นทุนที่ต่ำเพื่อให้ได้ผลกำไรสูงสุด โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ทุกด้านที่จะได้รับ เช่น กำไร ค่าใช้จ่าย การติดต่อสื่อสารต่าง ๆ และสิ่งแวดล้อมภายนอก จนสิ้นสุดการดำเนินธุรกิจนั้น ปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการใช้ในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการคือ คุณภาพและราคา ดังนั้นผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้

ความเข้าใจและให้ความสำคัญในการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและตรงตามความต้องการของตลาดและสนองความต้องการของผู้บริโภค

ตารางที่ ๔.๓ ด้านวัตถุดิบที่ใช้ในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

แหล่งวัตถุดิบมีคุณภาพ	ความต่อเนื่องและมาตรฐาน	หลักพุทธธรรม
แหล่งวัตถุดิบไม่ห่างไกลจากแหล่งผลิตเพราะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการขนส่งและค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษา คุณภาพของวัตถุดิบได้มาตรฐาน	มีวัตถุดิบใช้ต่อเนื่องไม่ขาดแคลน มีสำรองเพียงพอต่อความต้องการใช้ และยังทำให้ผลผลิตที่ได้มีมาตรฐานการผลิตเป็นที่ยอมรับ และไม่ก่อให้เกิดการขาดแคลนสินค้า	ทางพระพุทธศาสนามีหลักแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักสัมมาทิฐิ มีธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน คือ หลักทิวฐธัมมิกกัตถสังวัตตนิกธรรม ให้มี จาคะรู้จักเสียสละ และหลักธรรมกุศลกรรมบถ ๑๐

สรุปได้ว่า การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีกระบวนการผลิต การจัดซื้อวัตถุดิบ มีการจัดการเพื่อให้ได้วัตถุดิบที่มีคุณภาพดี ในราคาเหมาะสม และทันเวลาผลิต เพราะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อสินค้าที่ผลิตออกมาด้วย นอกจากนี้ ผู้ประกอบการ ต้องตัดสินใจว่า ควรมีนโยบายรักษาวัตถุดิบและสินค้าสำเร็จรูปอย่างไรเพื่อรองรับความต้องการของตลาดที่อาจเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้น คุณภาพสินค้าที่ผลิตได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของวัตถุดิบที่นำไปใช้ในกระบวนการผลิต คุณภาพของสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ลูกค้ายอมรับและง่ายต่อการตัดสินใจซื้อ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจ ทำให้เกิดการประหยัดต้นทุนและก่อให้เกิดผลกำไรที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในพระพุทธศาสนา ในเรื่องของการมีความเกี่ยวเนื่องต่อการแนะนำ ให้ความรู้ตามหลักสัมมาทิฐิ และการเอื้อประโยชน์ต่อกันด้วยหลักทิวฐธัมมิกกัตถสังวัตตนิกธรรม พร้อมให้ความช่วยเหลือ มีจาคะต้องมีการเสียสละ ส่งผลให้กระทำแต่ความดี ด้วยหลักธรรมกุศลกรรมบถ ๑๐

๔. การบริหารจัดการหรือวิธีปฏิบัติงาน (Method) เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้การดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีทิศทางตามขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การวางแผนการทำธุรกิจ การตัดสินใจ การจัดองค์การกำหนดนโยบาย การบริหารพนักงาน การอำนวยความสะดวกและการบริหารควบคุมที่เป็นระบบ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ไม่ประสบปัญหาภาวะชะงักงันของการประกอบธุรกิจ โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การประกอบธุรกิจไม่ว่าประเภทใดจะบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของผู้ประกอบการเป็นสำคัญ การเลือกจุดที่ตั้งของกิจการจะมีหลักเกณฑ์ที่เลือกแตกต่างกันออกไป

แล้วแต่สภาพของกิจการนั้น ๆ ธุรกิจการผลิตจะพิจารณาถึงแหล่งวัตถุดิบ แรงงาน การขนส่ง ธุรกิจบริการจะคำนึงถึงการเข้าถึงลูกค้า ดังนั้นทุกธุรกิจต้องคำนึงถึงต้นทุนที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจ ดังเช่น วงจรการบริหาร ประกอบด้วย การวางแผนอย่างรอบคอบ การปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไป การตรวจสอบที่มีประสิทธิผลสูงถือว่าได้มาตรฐาน และการดำเนินการที่เหมาะสม

ตารางที่ ๔.๔ ด้านการจัดการตามวงจรการบริหารงานกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

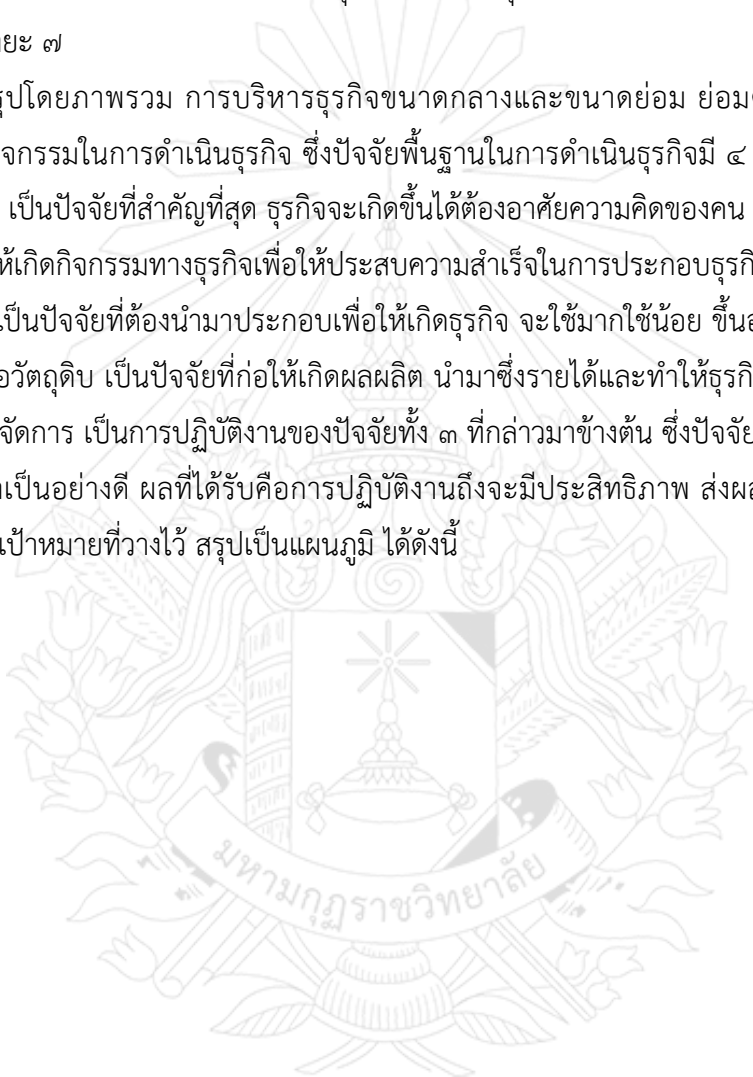
การวางแผนในการปฏิบัติ	การตรวจสอบเพื่อการดำเนินงาน	หลักพุทธธรรม
การวางแผนช่วยให้ คาดการณ์ สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตและช่วยลดความสูญเสียด้วยการผสมความรู้กับประสบการณ์ อีกทั้งนำไปปฏิบัติ และปรับปรุง เพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด	ประเมินผลการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ได้ตามที่กำหนดไว้ พิจารณาส่งที่นำมาปรับปรุงให้เป็นมาตรฐาน เพื่อบรรลุเป้าหมายและช่วยประหยัดต้นทุนและค่าใช้จ่าย	พระพุทธศาสนามีหลักปฏิบัติให้มีคุณธรรมที่ประพฤติปฏิบัติอย่างยั่งยืน ด้วยหลักธรรม บุญบารมี ๑๐ ที่พอจะนำมาเป็นแนวทางและประยุกต์ในยุคปัจจุบัน ต้องมีความถึงพร้อม ด้วย ศรัทธา การรักษาศีล และมีความ สะดวกสบาย ด้วย หลักธรรม สัปปายะ ๗

สรุปได้ว่า ด้านการบริหารจัดการ ใช้วงจรการบริหารงาน ซึ่งประกอบไปด้วย การวางแผนอย่างรอบคอบ การปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไป การตรวจสอบที่จัดให้เป็นมาตรฐานให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และการดำเนินงานให้เหมาะสม ด้วยการหาวิธีการปฏิบัติใหม่ที่ดีขึ้นกว่าที่ใช้อยู่ พิจารณาความจำเป็นว่าต้องมีข้อมูลใดบ้าง รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อีก และกำหนดทางเลือกในการเปลี่ยนแปลง ในการวางแผนงานก่อนการปฏิบัติงาน จะทำให้เกิดความพร้อม เมื่อได้ปฏิบัติงานจริงทำให้ทราบขั้นตอน วิธีการ และสามารถเตรียมงานล่วงหน้าหรือทราบอุปสรรคล่วงหน้า ทำให้งานเกิดความราบรื่น เรียบร้อยนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ การตรวจสอบให้ได้ผลที่เที่ยงตรงเชื่อถือได้ ด้วยการตรวจสอบจากเป้าหมายที่กำหนด มีเครื่องมือที่เชื่อถือได้ และมีเกณฑ์การตรวจสอบที่ชัดเจน^๓

^๓ จิตรา พึ่งพานิช, บรรยายเรื่องวงจรการบริหารงาน คืออะไร, สถานที่ : อาคารเทคโนโลยีสารสนเทศ, เมษายน ๒๗ เมษายน ๒๕๕๕, อ้างใน <http://misweb.csc.ku.ac.th/OASKM/> วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีความเอาใจใส่เปรียบแก่งแย่งชิงกัน ดังนั้นเพื่อเป็นหนทางไปสู่ความสุขความเจริญที่แท้จริง มีความพึงพอใจในสิ่งที่เป็นอยู่ อีกทั้งยังช่วยดับทุกข์ ดับความโลภ ดับกิเลสตัณหา ความอยากได้ อยากมี ให้ลดน้อยถอยลง จึงจะนำพาให้การบริหารธุรกิจมุ่งไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และเพิ่มพูนพลังกำลังให้เศรษฐกิจเจริญไปอย่างถาวรและยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้นำหลักธรรมบุญบารมี ๑๐ อีกทั้งยังมีหลักธรรมที่สนับสนุนในเรื่องที่เกี่ยวกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ได้อย่างชัดเจนในการนำมาเสริมให้ได้ครบวงจรของการบริหารธุรกิจด้วยหลักพุทธธรรม คือ ศรัทธา ศีล จาคะ และหมวดธรรมสัปปายะ ๗

สรุปโดยภาพรวม การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ย่อมต้องอาศัยปัจจัยเพื่อก่อให้เกิดกิจกรรมในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินธุรกิจมี ๔ ด้านหรือที่เรียกว่า สี่เอ็ม ๑. คน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ธุรกิจจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความคิดของคน เป็นผู้ดำเนินการหรือจัดการทำให้เกิดกิจกรรมทางธุรกิจเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจตามเป้าหมายที่วางไว้ ๒. เงิน เป็นปัจจัยที่ต้องนำมาประกอบเพื่อให้เกิดธุรกิจ จะใช้มากใช้น้อย ขึ้นอยู่กับขนาดของธุรกิจ ๓. วัสดุหรือวัตถุดิบ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลผลิต นำมาซึ่งรายได้และทำให้ธุรกิจได้ผลกำไรสูงสุด ๔. การบริหารจัดการ เป็นการปฏิบัติงานของปัจจัยทั้ง ๓ ที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งปัจจัยข้างต้นต้องได้รับการวางแผนมาเป็นอย่างดี ผลที่ได้รับคือการปฏิบัติงานถึงจะมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การบริหารธุรกิจเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ สรุปเป็นแผนภูมิ ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๔.๑ แสดงการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

หลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่จะนำพาผู้ปฏิบัติหมั่นก้าวไปข้างหน้า เพื่อไปสู่จุดหมายปลายทาง เป็นลัทธิแห่งธรรม เป็นปัจจัยที่ทำให้มนุษย์เป็นผู้ที่สมบูรณ์ทั้งทางกายและจิตใจ ก่อให้เกิดความก้าวหน้าที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ให้เป็นคนที่มีเหตุผลรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่และทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รู้จักประพฤติปฏิบัติตนต่อผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน เมื่อเกิดปัญหาหยาบส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม จักรธรรมเป็นธรรมที่เกี่ยวข้องกัน อาศัยซึ่งกันและกัน ต่างเป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน เป็นลัทธิธรรม ที่ทรงเปรียบเทียบลัทธิธรรมที่นำไปสู่ความเจริญ ในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง ธรรมที่เป็นเหมือนลัทธิที่ทำให้เทวดาและมนุษย์ที่หลายผู้มีธรรมนั้น หมั่นไปสู่ความเจริญความไพบูรณ์ในโกศทั้งหลาย นี่เป็นคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ว่า ธรรม ๔ ประการนี้ ทำให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้มีธรรมนั้น หมั่นไปสู่ความเจริญไพบูรณ์ในโกศทั้งหลาย ๔ ประการ ที่พระพุทธองค์ตรัสเรียกว่า จักกะ ๔ หรือ จักร ๔ เป็นสำคัญ ผู้ใดมีจักร ๔ อย่างนี้ ย่อมได้รับ โภคทรัพย์ ยศ ชื่อเสียง ความสุขและความเจริญ ตลอดชีวิต มีด้วยกัน ๔ ประการดังต่อไปนี้

ประการที่ ๑ ปฏิรูปเทสวาสะ การได้อยู่ในประเทศที่สมควร โดยทั่วไป ทางพระพุทธศาสนา เมื่อเอ่ยถึงที่อยู่อันสมควรหรือปฏิรูปเทส หมายถึงการอยู่ในที่ที่เหมาะสมที่จะประกอบกิจนั้น ๆ เช่น

พอค้าได้ทำเลในที่ชุมชนจึงจะเหมาะเป็นนักแสวงหาความรู้ที่อยู่ในที่ที่มึนนักปราชญ์ เป็นนักเรียนได้โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยที่ดี หากว่าเป็นผู้ใฝ่ธรรม ได้เสนาสนะสัปปายะ ที่อยู่ที่เหมาะแก่จริต อภัยภัยของตน ได้ธัมมสัปปายะ ได้ธรรมที่เหมาะสม ได้บุคคลสัปปายะ ได้บุคคลที่เหมาะสม ที่ได้มีบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ ทางทำความดี เรียกว่าเป็น ปฏิรูปประเทศ^๔

ประการที่ ๒ สัปปุริสุปัสสยะ การพำนักอาศัยใกล้สัตบุรุษ ตั้งสถานประกอบการทางธุรกิจ ใกล้กับย่านชุมชนที่สามารถเชื่อถือและวางใจได้ว่าการประกอบธุรกิจของตนจะมีความปลอดภัย โดยสัตบุรุษเป็นผู้เฝ้าพร้อมด้วยคุณความดี เป็นมิตรที่ดี และการรู้จักติดต่อทำการค้าขายกับเป้าหมายทางการค้าที่เชื่อถือได้ หรือแสวงหาเงินทุนจากแหล่งทุนที่เชื่อถือได้ แม้แต่ลูกจ้างก็ต้องรู้จักคัดสรรคนกรองคนที่มีความสามารถเหมาะสมกับกิจการงาน ดังนั้นการบริหารธุรกิจกับสัตบุรุษเป็นเหตุนำความสุข ความเจริญมาให้กับผู้คบหาสมาคมด้วย หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องสนับสนุน หลักธรรมจักร ๔ ภายใต้หัวข้อจักรที่ ๒ นั่นคือ หลักสัปปุริสธรรม ๗ การรู้หลักการ รู้รายละเอียดของเรื่องนั้นๆ การรู้จักเอกลักษณ์และความต้องการของธุรกิจ รู้จักความพอประมาณ รู้จักจังหวะโอกาส รู้จักลักษณะของผู้ร่วมค้าและรู้จักลักษณะของธุรกิจแต่ละธุรกิจยอมทำให้การบริหารธุรกิจประสบผลสำเร็จอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ประการที่ ๓ อตตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ดี ตั้งตนไว้ชอบ คำว่าชอบ คำว่าตน ที่หมายถึงในที่นี้คือจิต หมายถึงตั้งจิตไว้ชอบ ตั้งจิตไว้ดี ถือเป็นการรู้จักตนเองเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมภายในตน เพื่อเป็นการตั้งเป้าหมายชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรมให้ดำเนินชีวิตไปด้วยความระมัดระวัง หมั่นฝึกตนให้มีศรัทธา การดำรงปณิธานทางการค้าอย่างถูกต้อง กำหนดทิศทาง ตั้งเป้าหมายและวางนโยบายทางธุรกิจไว้อย่างชัดเจนเป็นระบบ บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ทั้งยังสามารถเพิ่มพูนศักยภาพในการทำกำไร ให้แก่ธุรกิจที่ตนบริหารได้ในระดับที่พึงพอใจ หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องสนับสนุน หลักธรรมจักร ๔ ภายใต้หัวข้อจักรที่ ๓ คือ การตั้งอยู่ในสุจริต ๓ ๑.กายสุจริต การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติผิดในกาม ๒.วจีสุจริต การไม่พูดเท็จ การไม่พูดส่อเสียด การไม่พูดคำหยาบ การไม่พูดเพื่อเจ้อ ๓.มโนสุจริต การไม่อยากได้ของผู้อื่น การไม่คิดพยาบาทผู้อื่น การเห็นชอบตามคลองธรรม หรือมีความหมายในการตั้งอยู่ในประโยชน์ปัจจุบัน การหมั่นหาทรัพย์ การรักษาทรัพย์ไว้ การมีเพื่อนดี การเลี้ยงชีวิตพอเหมาะพอดี และการตั้งอยู่ในประโยชน์อนาคต ความสมบูรณ์ด้วยศรัทธา ความสมบูรณ์ด้วยศีล ความสมบูรณ์ด้วยจาคะ ความสมบูรณ์ด้วยปัญญา เมื่อเข้าไปคบหาสมาคมกับสัตบุรุษ และได้รับคำแนะนำสิ่งที่ควรแนะนำจากบุคคลในจักรข้อที่ ๒ แล้วปฏิบัติตนตามคำแนะนำของสัตบุรุษยอมเป็นผู้ตั้งตนไว้ชอบตามจักรข้อที่ ๓ นี้

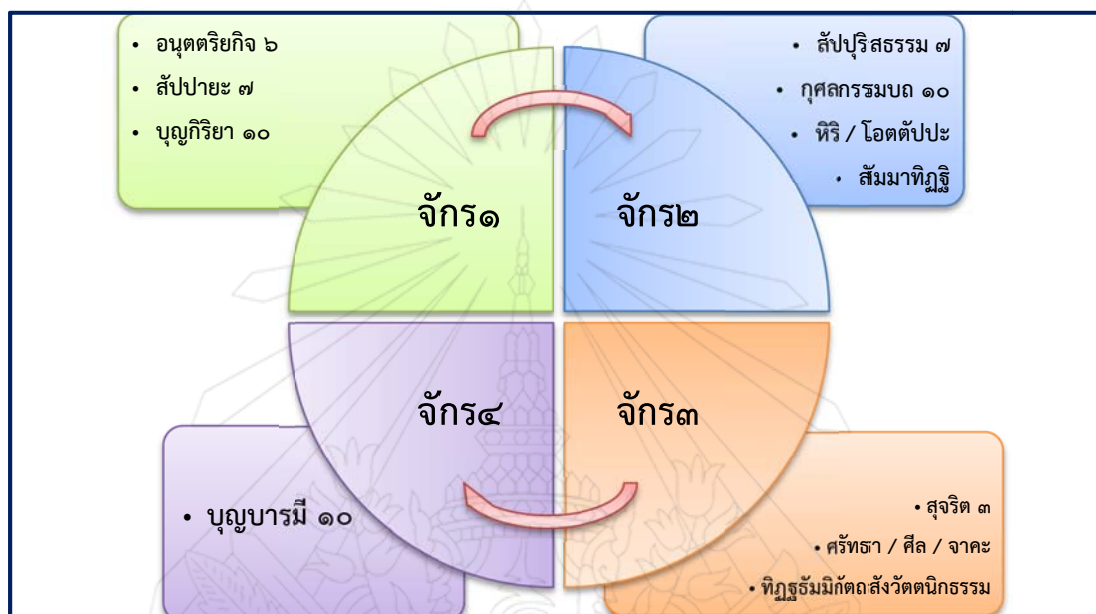
^๔วชิณ อินสระ, อาหาร ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ เรือนธรรม, ๒๕๕๖), หน้า ๖๓.

ประการที่ ๔ ปุพเพกตปุญญตา ความเป็นคนที่ได้เกิดทำบุญมาดีในชาติก่อน ผลของบุญก็ทำให้เป็นคนทำอะไรขึ้น มีอุปสรรคน้อย สามารถจะรักษาทรัพย์ไว้ได้ ไม่วิปริตไปด้วยภัยต่าง ๆ คนที่ไม่มี ปุพเพกตปุญญตา ต้องเหน็ดเหนื่อยมากเหลือเกิน มีอุปสรรคมาก บางทีพอจะตั้งเนื้อตั้งตัวได้ก็มีเหตุให้มีอันเป็นไป ต้องเจ็บหนักจนทำมาหากินไม่ได้ ต้องนำทรัพย์เก่ามาบริโภคใช้สอยจนหมด พอจะตั้งตัวได้ก็มีอันเป็นไปอีก ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง เปรียบไปเหมือนคนที่เป็นหนี้เอาไว้มาก พอทำมาหาได้เจ้าหนี้ก็มารุมทวงไปหมดตัวก็ต้องเหน็ดเหนื่อยต่อไป เมื่อไหร่หนี้สินหมดลง เมื่อนั้นถ้าหามาได้ทำให้อะไรให้ความสุขแก่ตัวเองได้บ้าง ส่วนคนที่มีบุญมาดี เหมือนกับคนที่ไม่หนี้ไม่มีสินเลย แล้วมีทรัพย์เป็นต้นทุนไว้มาก ทรัพย์ใหม่ที่พอหาได้มาก็นำมาพอกพูนของเก่า มีแต่จะเพิ่มขึ้น^๕ ในทางโลกหากได้ทำการเตรียมสร้างพื้นฐานไว้พร้อมแล้ว ทักษะของผู้บริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นสิ่งสำคัญมาก การที่จะอยู่ในวงการบริหารธุรกิจอย่างยาวนานผู้เชี่ยวชาญทางด้านพุทธศาสนาได้ให้แนวคิดเห็นไว้ว่า “...เป็นผู้บริหารธุรกิจแถวหน้าที่งามสง่าพร้อมด้วยความสำเร็จ การบริหารธุรกิจจะต้องสร้างทักษะพื้นฐานไว้ให้พร้อม มีการวางแผนเตรียมความพร้อมไว้สำหรับการบริหารธุรกิจเป็นอย่างดี นับเป็นการเตรียมทุนไว้สำหรับสร้างกำไรในอนาคต ความดีทุกอย่างที่คนเราเคยทำไว้ แม้จะไม่ให้ผลในปัจจุบันทันตา แต่ก็ไม่สูญเปล่า ความดีเหล่านั้นจะรวมกันเข้าปรั่งจิตให้ดีขึ้น ผลแห่งความดีที่สั่งสมมาเรียกว่า อริยทรัพย์ ใช้ในการดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่หวั่นไหวและเป็นการสร้างบุญกุศลให้แก่ตนเองและผู้อื่นในระดับพื้นฐาน หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องสนับสนุน หลักธรรมจักร ๔ ภายใต้หัวข้อจักรที่ ๔ นั้นด้วยการสร้างบุญบารมี ความเป็นผู้มีบุญได้กระทำไว้มาก่อน ได้ทำบุญไว้ในอดีต ทำความดีในปัจจุบันย่อมได้รับความสุขในอนาคต และผู้ที่ทำบุญหรือกระทำความดีนั้นยังได้รับความสุข ได้รับผลดีตอบแทนในขณะที่ทำ การได้รับคำยกย่องสรรเสริญว่าเป็นคนดีมีคุณธรรม...”^๖ ดังนั้น ผู้วิจัย จึงสรุปความได้ดังนี้ว่า การได้รับการปฏิบัติตอบที่ดี ความเป็นผู้มีบุญได้กระทำไว้มาก่อน อุปมาด้วยการเรียนหนังสือจนสำเร็จ ได้ประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตร อันเป็นเครื่องแสดงคุณวุฒิให้เข้าทำงานได้ เมื่อทำงานเจริญก้าวหน้า มีหลักฐานมั่นคง ก็ได้รับความสุขตามสมควรแก่อัตภาพ สำหรับความสุขที่ได้รับตามจักรข้อที่ ๔ นี้ เกิดจากการตั้งตนไว้ชอบตามจักรข้อที่ ๓ จักรทั้ง ๔ ประการมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ตั้งแต่จักรข้อที่ ๑ เป็นเหตุให้เกิดจักรข้อที่ ๒ ข้อที่ ๓ จนถึงข้อที่ ๔ กล่าวคือ การอยู่ในประเทศอันสมควร ท้องถิ่นที่มีสัตบุรุษให้คบ การคบกับสัตบุรุษเป็นเหตุให้ได้ฟัง ได้ศึกษาสิ่งที่ดีงาม รู้จักบาปรู้จักบุญ ละบาปเพื่อบำเพ็ญบุญเป็นการตั้งตนไว้ชอบ ซึ่งจะได้รับความสุขอันเป็นผลของบุญในกาลต่อมา ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่ได้ทำบุญไว้แล้วในกาลก่อน

^๕ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๖๕.

^๖ สัมภาษณ์ พระราชวรมณี, (พล อาภากรโร) ดร., อาจารย์ประจำ คณะพุทธศาสตร์ศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒ กันยายน ๒๕๕๘.

หลักพุทธธรรมจักร ๔ ที่จำแนกต่าง ๆ นั้น ยังมีองค์ประกอบหมวดหลักธรรมสนับสนุนเพื่อเป็นการเชื่อมความให้ธรรมะเดินได้ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมให้องค์ธรรมที่ใช้มีข้อมูลอย่างครบถ้วน เพื่อใช้ในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กล่าวคือ หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แสดงรายละเอียดไว้ในแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๔.๒ แสดงหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

สรุปโดยภาพรวม การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพื้นฐานการบริหารงานสี่เอ็ม นั้นเป็นหน่วยธุรกิจที่ต้องนำหลักธรรมมาฝึกตนเองให้เป็นผู้บริหารที่สามารถบริหารจัดการองค์กรของตนให้มีประสิทธิภาพ หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นหลักธรรมนำไปสู่ความเจริญ สามารถนำไปใช้ในการบริหารธุรกิจได้อย่างครอบคลุม ด้วยสาระที่สำคัญและเหมาะสมในหลักธรรมจักร ๔ อันประกอบด้วย การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม การดำเนินธุรกิจต้องถือเอาการทำมาเลในการดำเนินธุรกิจที่เหมาะสม การคบสัตบุรุษ การทำธุรกิจต้องพึงพิงอาศัยคนดีย่อมมีความสำคัญกับการทำธุรกิจ การตั้งตนไว้ชอบ ในทางธุรกิจนั้นการดำเนินธุรกิจต้องสุจริต โปร่งใส มีคุณธรรมในการประกอบการธุรกิจ และการเป็นผู้มีความดีอันได้ทำไว้ก่อน ในการประกอบธุรกิจต้องมีประสบการณ์เสมือนความดีอันได้ทำไว้ก่อน ซึ่งหัวข้อธรรมที่นำไปสู่ความเจริญของหลักธรรมทั้ง ๔ ย่อมสามารถนำไปใช้กับการประกอบการธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้ ทั้งนี้หลักธรรมจักร ๔ ได้กล่าวถึงผลของการนำไปใช้แล้วย่อมทำให้ผู้ประกอบความดีถึงพร้อมแล้วถึงความใหญ่ถึงความไพบูรณ์ในโภคทรัพย์ทั้งหลาย คำกล่าวนี้ถือเป็นเป้าหมายของการดำเนินการ

บริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จะต้องอยู่รอดและสามารถก้าวไปสู่การเป็นธุรกิจที่ใหญ่ขึ้น อันเป็นเหตุจำเป็นให้เกิดกำไรตามเป้าหมายของธุรกิจ ดังนั้นหลักธรรมจักร ๔ จึงถือว่าเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรมจักร ๔ เป็นธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองดุจลือนำรถไปสู่ที่หมาย หมุนไปสู่ความเจริญความไพบลูย์ในโอกาสทั้งหลาย พอที่จะสรุปได้ดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๕ แสดงการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

การบริหารงาน	องค์ประกอบธุรกิจ	จักร	หมวดหลักธรรม
คน หรือบุคคล	เจ้าของธุรกิจ / พนักงาน	จักร ๒ / จักร ๓	สัพปุริสธรรม สุจิริต ๓
เงินทุน	ทุน / ค่าใช้จ่าย / การตลาด / ผลตอบแทน	จักร ๑ / จักร ๓	สัพปาเย ๗ บุญกิริยา ๑๐ สุจิริต ๓
วัตถุดิบ	แหล่งวัตถุดิบ / คุณภาพ / ความ ต่อเนื่อง / มาตรฐาน	จักร ๒ / จักร ๔	กุศลกรรมบถ ๑๐ บุญบารมี ๑๐
การจัดการ	วางแผน / ตรวจสอบ / ปฏิบัติ / ดำเนินงาน	จักร ๑ / จักร ๒ จักร ๓ / จักร ๔	สัพปาเย ๗ สัพปุริสธรรม ๗ สุจิริต ๓ บุญบารมี ๑๐

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยจะได้นำมาบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของปัญหาที่เกิดจากการบริหารธุรกิจ เพื่อให้การเชื่อมความสอดคล้องกับหลักธรรมจักร ๔ นำพาธรรมะทั้ง ๔ เดินไปตามทางที่เหมาะสม ดังจินตนิยายอิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง ประวัติอาจารย์วิศวามิตร ความว่า “...ข้อความที่ท่านอาจารย์วิศวามิตร รู้สึกประทับใจมากนั้น คือ พระธรรมเทศนาที่ว่า คุณความดีไม่ว่าจะนำไปประดับไว้ที่จิตใจของใคร หรือไม่ว่าจะนำไปผสมกลมกลืนกับวิชาความรู้สาขาใด ย่อมทำจิตใจและวิชาความรู้ทุกสาขาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีความหมายสำหรับมนุษย์ยิ่งขึ้น ความรู้ที่ขาดธัมมะหรือคุณความดีคอยควบคุม ย่อมเป็นพิษและทำอันตรายได้ ถ้าบุคคลตั้งอยู่ในธรรม หรือคุณงามความดีแล้ว ขึ้นอยู่แก่การทำความดี การประพฤติสุจริตกาย วาจา ใจ มีความเป็นอยู่ประกอบด้วยธัมมะ ธัมมะย่อมทำให้บุคคลลอยขึ้นพ้นความตกต่ำทั้งหลาย เพราะฉะนั้น ทุกคน

จึงควรศึกษาธัมมะ ประพฤติธัมมะ ผู้นั้นก็ทำที่พึงแก่ตนได้ โดยไม่ต้องคอยพึ่งผู้อื่น...”^๗ กล่าวได้ว่า ความรู้ในการบริหารนำมาเชื่อมต่อกับหลักธรรม ก่อให้เกิดการแผ่ขยายความรู้ผสมผสานกับหลักธรรมที่สอดคล้องกันอย่างลงตัว ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่กว้างขวาง หากปฏิบัติในทางที่ถูกต้องและเคร่งครัดตามที่วางแผนไว้ ย่อมก่อให้เกิดความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจะได้ทำการอภิปรายให้เห็นว่า ปัญหาที่เกิดจากการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถแก้ไขด้วยหลักพุทธธรรม จักร ๔ ด้วยการบูรณาการแก้ไขปัญหาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีประเด็นที่จะทำการศึกษา ในข้อ ๔.๓ บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม และข้อ ๔.๔ การวิเคราะห์บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้คือ

๔.๓ บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเป็นอีกวิธีหนึ่งของการแก้ปัญหาที่นับได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ในหัวข้อนี้จะอธิบายการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังที่กล่าวสรุปมาแล้วข้างต้น โดยผู้วิจัยจะได้ทำการอภิปรายให้เห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นของการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนั้นสามารถนำหลักพุทธธรรม จักร ๔ มาบูรณาการประยุกต์ใช้เข้ากับหลักการบริหารธุรกิจ ได้ดังต่อไปนี้

๑. **ด้านการตลาด** กิจกรรมด้านการตลาด เกิดขึ้นหลังจากกระบวนการผลิตได้เสร็จสิ้นเป็นสินค้าหรือบริการ กิจกรรมนี้เกี่ยวข้องกับการจำหน่าย การกระจายสินค้าหรือการบริการ ซึ่งอาจมีพ่อค้าคนกลางเข้ามาเป็นสื่อกลางในการผ่านช่องทางตลาด การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่มักตอบสนองความต้องการของตลาดในท้องถิ่น หรือตลาดภายในประเทศ ซึ่งยังขาดความรู้ความสามารถในด้านการตลาดในวงกว้าง โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ ขณะเดียวกันความสะดวกรวดเร็วในการคมนาคมขนส่ง ตลอดจนการเปิดเสรีทางการค้า ทำให้ธุรกิจขนาดใหญ่ รวมทั้งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาแข่งขันกับสินค้าในท้องถิ่นหรือในประเทศที่ผลิตโดยกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมากขึ้น การตลาดเป็นที่มาของการเติบโตและการสร้างกำไรของกิจการ โดยการสร้างแรงผลักดันให้ลูกค้าพึงพอใจที่จะนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ ดังนั้นหากเจ้าแกหรือผู้ประกอบการพบว่า กิจการเริ่มเกิดปัญหาในด้านการเติบโตของยอดขาย หรือกำไรเริ่มหดหายลงไป ก็อาจสันนิษฐานได้ว่า ธุรกิจกำลังพบปัญหาที่เกี่ยวกับการตลาด

^๗ สุชีพ ปุญญานุภาพ, **เชิงฆาติมพานต์**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสร้างสรรค์บุ๊คส์ จำกัด), หน้า ๖๐.

การสร้างแผนงานธุรกิจ เป็นการตอบโจทย์ด้านการตลาดได้เป็นอย่างดี เป็นการตอบสนองเป้าหมายที่จะประกอบธุรกิจเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการตลาด ที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมจักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๑ ปฏิจจสมุปบาท การอยู่ในถิ่นอาศัยที่เหมาะสม มีเป้าหมายเพื่อเกื้อกูลกิจกรรมทางการค้า โดยการเข้ามากำกับด้านกลยุทธ์การตลาดซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของแผนงานธุรกิจ ที่นำมาใช้แก้ปัญหาด้านการตลาด คือมุ่งเข้าถึงลูกค้าและรวมถึงกิจกรรมทางการตลาดทั้งหมด รวมทั้งแผนโฆษณาและการส่งเสริมการขาย กลยุทธ์กำหนดราคา การเลือกทำเลที่ตั้งเพื่อดึงดูดลูกค้า กลยุทธ์การตลาดนั้นจะต้องสัมพันธ์กับการวิเคราะห์ตลาด ซึ่งก็คือ การบรรยายถึงตลาดเป้าหมายที่เลือกไว้ว่ามีขนาดใหญ่แค่ไหน ประกอบด้วยคู่แข่งคู่ค้าที่ไหนบ้าง แนวโน้มการเติบโตของตลาดเป็นอย่างไร ถ้าเป็นตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคก็ควรมีการบรรยายถึงวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ที่อยู่ในตลาด รายได้ประชากรต่อคน ระดับการศึกษา เพศ เชื้อชาติ และข้อมูลประชากรศาสตร์^๕

การตลาดเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ทำให้สินค้าและบริการจากผู้ผลิตมาสู่ผู้บริโภคนั้น เกี่ยวเนื่องด้านเศรษฐกิจการหาเลี้ยงชีพ ตอบสนองความต้องการและความพอใจของผู้บริโภคภายใต้ระบบผลตอบแทนที่ธุรกิจพอใจ ด้วยการใช้หลักพุทธธรรม จักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่๓ อตตสัมมาปณิธิ เข้ามากำกับด้านการตลาด วิธีการที่จะใช้กับแนวทางด้านการตลาดในทรัพยากรที่มีทั้งหมด ในข้อนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญต่อ หลักอตตสัมมาปณิธิ เป็นอย่างยิ่ง พระองค์ทรงมีกระแสพระราชดำรัสแนะแนวทางในการปฏิบัติการทำงานและการดำเนินชีวิตให้แก่พสกนิกรไทยมาโดยตลอด ดังพระราชดำรัส ความว่า

...ความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจหรือสังคมก็ตาม ย่อมขึ้นอยู่กับฐานะความเจริญมั่นคงของบุคคลในชาติเป็นสำคัญ และความเจริญของคนทั้งหลายนั้น จะเกิดมีได้ก็ด้วยการประพฤติชอบ และการหาเลี้ยงชีพชอบ ผู้ที่สามารถประพฤติปฏิบัติได้ดังนี้ จำเป็นต้องมีทั้งวิชาความรู้ ทั้งหลักธรรมทางศาสนา เพราะสิ่งแรกเป็นปัจจัยสำหรับใช้กระทำการงาน สิ่งหลังเป็นปัจจัยสำหรับส่งเสริมความประพฤติและการปฏิบัติการทำงานให้ชอบ ให้ถูกต้องและเป็นธรรม วิชาการกับหลักธรรมนี้ประกอบกันพร้อมในผู้ใด ผู้นั้นย่อมจะประสบความสุขและความสำเร็จทั้งในชีวิตและกิจการงาน ซึ่งย่อมจะ

^๕วิชัย โสสุวรรณจินดา, **ครบเครื่องเรื่องบริหาร ธุรกิจขนาดย่อม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ส.ส.ท., ๒๕๔๗), หน้า ๔๕.

ส่งผลสะท้อนถึงส่วนรวมต่อไป คือทำให้บ้านเมืองมีความเจริญมั่นคง ทำให้สังคม เป็นสังคมที่ผาสุกสงบ น่าอยู่ น่าอาศัย...^๙

การนำแนวคิดทางการตลาดที่มุ่งตอบสนองความต้องการของลูกค้าไปปรับใช้ในธุรกิจขนาด กลางและขนาดย่อมนั้น สามารถดำเนินการได้โดย ผู้มุ่งประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จะต้องรู้จักธุรกิจของตนเองเป็นอย่างดีก่อนที่จะเริ่มต้นและดำเนินการธุรกิจของตนให้ประสบความสำเร็จ มุ่งตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยต้องมีการศึกษาความจำเป็นและความ ต้องการของผู้ซื้อเพื่อจะได้สามารถเสนอสินค้าได้ตามความจำเป็น อีกทั้งสามารถแยกกลุ่มลูกค้าของ ตนออกมาได้ว่า ใครคือลูกค้าของตน บุคคลเหล่านี้มีความต้องการและมีความสามารถในการจ่าย สินค้าและบริการได้เพียงใด ต้องทราบถึงคุณลักษณะของผู้ซื้อ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้ และยังต้อง ทราบถึงคู่แข่งขั้นว่าเป็นใครและมีกลยุทธ์ในการดำเนินงานอย่างไร เพราะธุรกิจที่จะอยู่รอดได้จะต้อง มีสินค้าและบริการที่เหนือกว่าคู่แข่ง^{๑๐} ซึ่งแนวคิดนี้ สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จักร ๔ ภายใต้จักร ข้อที่ ๒ สัปปริสุปปัสสยะ การคบหาบัณฑิต ในการช่วยเหลือทางการค้าโดยตรง

ในส่วนของหลักพุทธธรรม จักร ๔ ภายใต้จักร ข้อที่ ๔ ปุพเพตตปุญญตา การเป็นผู้มีบุญมา ก่อนนั้น ผู้บริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้มีการเก็บสะสมความรู้และประสบการณ์ในการ ปฏิบัติงานมาก่อนและใช้กลยุทธ์ที่สะสมมาทางด้านการตลาด ในการแสดงให้ผู้บริโภครู้จักสินค้าของ ตน ในกลุ่มผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดี จนทำให้ผลประกอบการในการบริหารการตลาดประสบผลสำเร็จ มี กำไรได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เข้ามาเป็นยุทธวิธีในการแก้ไขการบริหารธุรกิจ โดยรายละเอียดของ หลักการนี้ได้แก่ข้อมูลที่ผ่านการวิจัย ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมโภช จิตติญาโณ (ศรีพันธ์) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก” ผลการวิจัยพบว่า “...การตลาด ตามแนวพุทธ ตามแนวพระไตรปิฎก มีการยอมรับว่าเงินเป็นปัจจัยเพื่อการแลกเปลี่ยนที่มีบทบาทใน การขายด้วยเช่นกัน มีการยกย่องภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเป็นเรื่องสำคัญ แต่ปัญญาที่มีใช้ปัจจัย หลักเพียงปัจจัยเดียวที่จะบ่งชี้ว่าจะประสบความสำเร็จในกิจกรรมนั้น ยังมีส่วนประกอบที่สำคัญอีกคือ สาเหตุของการค้าขายที่ทำให้ขาดทุนและมีกำไร โลกทัศน์ของเชิงพระพุทธศาสนามองว่า บุญในอดีต มีส่วนสนับสนุนให้ค้าขายได้กำไร ผู้ใดได้พิจารณาต่อสมณพราหมณ์ผู้ทรงศีลว่าจะถวายเป็นปัจจัยสมควร

^๙ ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา., คำพ่อสอน ประมวลพระบรม ราชโองการและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๕.

^{๑๐} วิชัย โสสุวรรณจินดา, ครอบครองเรื่องบริหาร ธุรกิจขนาดย่อม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ส.ส.ท., ๒๕๔๗), หน้า ๑๖๐.

แก่สมณบริโภคแล้วไม่ถวายเมื่อเข้ามาสู่ตภาพนี้แล้ว เขาจะค้าขายขาดทุน ผู้ใดบวรณาต่อสมณพราหมณ์ผู้ทรงศีลไว้แล้วถวายตามที่บวรณาแล้วค้าขายจะได้กำไรตามสมควร ผู้ใดบวรณาต่อสมณพราหมณ์ผู้ทรงศีลแล้วถวายปัจจัยเกินกว่าที่ได้บวรณาไว้ เมื่อมาสู่ตภาพนี้ทำการค้าขายจะได้กำไรเกินความต้องการ...”^{๑๑}

โดยรายละเอียดของหลักการนี้ได้แก่ข้อมูลที่ผ่านการวิจัย ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ภพพล เต็มธีรกิจ** ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม : กรณีศึกษา อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ ” ผลการวิจัยพบว่า “...การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักมีปัญหาด้านการตลาด อันเกิดจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ปัญหาสินค้าที่ผลิตไม่เป็นที่ต้องการของตลาด คุณภาพไม่ได้มาตรฐาน บรรจุกฎที่ไม่สวยงาม ตราสินค้าไม่เป็นที่รู้จัก เป็นต้น ทำให้การตลาดทำได้ยากลำบาก นอกจากนี้การขาดแคลนบุคลากรด้านการตลาด ถ้าผู้ประกอบการมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการขายหรือการตลาดมาก่อนก็จะช่วยปัญหานี้ไปได้ แต่ถ้าไม่มีประสบการณ์มาก่อนก็ต้องลองถูกลองผิดไปเรื่อยๆ จนกว่าจะหาจุดแข็งของธุรกิจหรือสินค้านั้น อีกปัญหาหนึ่งของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือ ช่องทางจัดจำหน่าย เนื่องจากสินค้ายังไม่เป็นที่รู้จักของตลาดหรือผู้บริโภค งบประมาณมีจำกัดและทำได้เพียงบางสื่อสารการตลาด เช่น แผ่นพับ ออกวิทยุ ทำป้ายโฆษณา ทางร้านค้าจึงไม่ให้ความสนใจที่จะรับสินค้า ยกเว้นว่าสินค้าจะมีคุณภาพสูงผู้ประกอบการบางรายใช้วิธีการให้สินเชื่ระยะยาว หรือให้ส่วนลดสูงเพื่อดึงดูดให้ร้านค้ายอมรับสินค้าไปจำหน่าย บางคนใช้วิธีการออกโชว์สินค้าตามงานต่างๆ สินค้าบางรายการที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์จะรับผลิตให้ตามคำสั่งของลูกค้าผู้ประกอบการบางรายมีตลาดรองรับทั้งภายในและภายนอก หมายความว่าผู้ประกอบการรับจ้างผลิตให้ผู้อื่น การแข่งขันทางการตลาดถือว่าเป็นเรื่องปกติของธุรกิจ คำพูดของผู้ประกอบการรายหนึ่งให้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องสั่งจากต่างประเทศ ผู้ประกอบการรายหนึ่งให้ข้อคิดว่าการสั่งซื้อและความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนทำให้เป็นอุปสรรคต่อการวางแผนการตลาด เพราะมีผลต่อกำไรและการส่งมอบสินค้าให้ลูกค้า...”^{๑๒}

^{๑๑} พระมหาสมโภช ฐิติญาโณ (ศรีพันธ์), “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย), ๒๕๓๕, หน้า ๑๑๗.

^{๑๒} ภพพล เต็มธีรกิจ, “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม : กรณีศึกษา อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม), ๒๕๕๕, หน้า ๑๔๗.

โดยรายละเอียดของหลักการที่ผ่านการวิจัย ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ชัยวัฒน์ อนุจारी** ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” ผลการวิจัยพบว่า “...ปัจจัยที่ถือได้ว่ามีผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจร้านค้าปลีกมากที่สุด คือ สถานที่ตั้งร้าน ไม่ว่าจะเปิดร้านหรือจะปิดร้านก็ตาม ทั้งนี้เพราะถือได้ว่าสถานที่ตั้งร้านค้าเป็นปัจจัยแรกในการสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจค้าปลีก โดยก่อนจะเลือกเปิดร้านที่ใดจะต้องประเมินสถานที่และสภาพแวดล้อมที่จะตั้งร้านค้า...”^{๑๓} ซึ่งข้อความดังกล่าวสอดคล้องโดยตรงกับหลักธรรมจักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๑ ปฏิรูปเทสวาสะ การอยู่ในท้องถิ่นที่เหมาะสมกับกิจกรรมที่ต้องกระทำ

ผู้ประกอบการที่ได้ให้สัมภาษณ์ จำนวน ๕ ท่าน ได้มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า “... การตลาดโดยทั่วไป เกิดจากสาเหตุ คือ ไม่มีการจัดทำแผนการตลาดและการกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ติดตามสภาพตลาดปัจจุบันไม่ทัน เนื่องจากเกิดแนวโน้มใหม่ๆ ตลอดเวลา ขาดการเก็บข้อมูลหรือวิจัยตลาด วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์เปลี่ยนแปลงไป ความต้องการของลูกค้าเปลี่ยนแปลง กลุ่มลูกค้าหรือพฤติกรรมของกลุ่มลูกค้าเปลี่ยน ปัญหาสินค้าที่ผลิตไม่เป็นที่ต้องการของตลาด คุณภาพไม่ได้มาตรฐาน บรรลุเกณฑ์ไม่สวยงาม ราคาสินค้าไม่เป็นที่รู้จัก ทำให้การทำตลาดทำได้ด้วยความยากลำบาก ขาดการวิเคราะห์คู่แข่ง และการวิเคราะห์อุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก...” จากข้อคิดเห็นข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความได้ว่า ผู้ประกอบการไม่สามารถทำให้ลูกค้าพึงพอใจได้ เนื่องจากมีผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย ขาดความแน่นอนไม่คงเส้นคงวา คุณภาพไม่คงที่ ราคาไม่เหมาะสม ช่องทางการขายไม่เพียงพอ ขาดทักษะในการขาย สถานที่ตั้งไม่เหมาะสม บริการไม่ได้มาตรฐาน ภาพลักษณ์ไม่โดดเด่น โฆษณาไม่สะดุดตา ขาดการส่งเสริมการตลาดไม่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องดังคำสัมภาษณ์ของพระเทพวิสุทธิกวี ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า “...ถ้าจะสรุปง่ายๆ ทางด้านการตลาด ต้องอาศัยคน พระพุทธเจ้าก็ทรงแนะนำ “จักขุมาร” มีวิสัยทัศน์ มีตา ในฐานะผู้บริหารธุรกิจ จะต้องดูคนออกบอกคนได้ ใช้คนเป็น นั่นก็คือเรื่องประเด็นสำคัญ และในขณะเดียวกัน มันต้องสำรวจตัวเองด้วยคน...ตัวเองก็ต้องพัฒนา มีวิสัยทัศน์ คือการมองก้าวไกล มองบริบทว่า เราจะทำธุรกิจ ธุรกิจอะไรที่ตลาดต้องการ ธุรกิจอะไรในอนาคตตลาดจะดี ก็ต้องมองไปในส่วนนั้น แล้วก็ไม่ใช่มองแค่ธรรมอย่างเดียว อย่างของเรื่องการค้าเนืองงาน คนก็ต้องพร้อม คนต้องพร้อมไปด้วย อิทธิบาทประจำใจนั่นก็คือ รักธุรกิจนั่น ๆ มีความขยัน แกล้วกล้าที่จะบากบั่นสู้ไป แม้จะมีอุปสรรคก็จะไม่ท้อถอยเอาใจใส่ เรียกว่า “จิตตะ”อย่าห่างเหิน ดูแลใกล้ชิด เผื่อระวังอยู่ตลอด...”^{๑๔}

^{๑๓} ชัยวัฒน์ อนุจारी, “กลยุทธ์ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(รัฐศาสตร์), (มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๔๘, หน้า๑๔๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี, (เกษม สลยโต) ดร., อาจารย์ประจำ คณะศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๗ กันยายน ๒๕๕๘.

สรุปเป็นนัยสำคัญได้ดังนี้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับการขาย การสร้างกำไร หรือการเติบโตของกิจการ จึงต้องให้ความสนใจกับการตลาดของกิจการให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่สำคัญคือ การขาดบุคลากรด้านการตลาดถ้าโชคดีเจ้าของเป็นผู้ที่มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการตลาดมาก่อนก็จะช่วยแก้ปัญหานี้ได้ แต่ถ้าไม่มีประสบการณ์มาก่อนและไม่สามารถหาผู้ที่เชี่ยวชาญด้านการตลาดก็ต้องลองถูกลองผิดไปอีกนาน นอกเสียจากการได้สะสมประสบการณ์หรือมีพรสวรรค์ด้านการตลาด มีบุคลิกที่เหมาะสมด้านการขายก็จะช่วยแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น

ส่วนการให้คำสัมภาษณ์ จากผู้ประกอบการอีก ๓ ท่าน ให้แนวคิดด้านการตลาด ไว้ดังนี้ “... ได้นำเอาโมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค และการวิเคราะห์อุตสาหกรรมและคู่แข่งเพื่อประเมินว่าสภาพการตลาด และการแข่งขันเป็นอย่างไรในปัจจุบันโมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค เป็นการศึกษาถึงสิ่งที่มุ่งใจที่ทำให้เกิดการซื้อผลิตภัณฑ์โดยมีจุดเริ่มต้นจากสิ่งที่กระตุ้นที่ทำให้เกิดความต้องการ สิ่งกระตุ้นผ่านเข้ามาในความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อซึ่งผู้ขายไม่สามารถคาดคะเนได้ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อจะได้อิทธิพลจากลักษณะต่างๆ ของผู้ซื้อ สิ่งกระตุ้นอาจเกิดจากภายในร่างกายและจากภายนอก...” สรุปจากข้อความดังกล่าว ผู้บริหารจะต้องสนใจและจัดสิ่งกระตุ้นภายนอกเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการผลิตภัณฑ์ สิ่งกระตุ้นภายนอกประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ ๑. สิ่งกระตุ้นการตลาดคือ ส่วนประสมทางการตลาด ๒. สิ่งกระตุ้นอื่น ๆ ได้แก่ สิ่งกระตุ้นทางเศรษฐกิจ ทางเทคโนโลยีทางกฎหมายและทางวัฒนธรรม แล้วจะมีการตอบสนองของผู้ซื้อ ตัวกระตุ้นภายนอกที่จะเป็นตัวผลักดันให้งานทางการตลาดเกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติ คือ ส่วนประสมทางการตลาด

ผู้วิจัยจึงขอสรุปความในเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาด เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ทางการตลาดที่ควบคุมได้ ต้องใช้ร่วมกันเพื่อสนองความพึงพอใจกลุ่มเป้าหมายที่ประกอบด้วยเครื่องมือดังต่อไปนี้

๑. ผลิตภัณฑ์ เป็นสิ่งที่เสนอขายทางธุรกิจ เพื่อสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจ ผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายอาจมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ผลิตภัณฑ์จึงประกอบด้วยสินค้าบริการ ความคิดสถานที่ องค์กรหรือบุคคล ผลิตภัณฑ์ต้องมีสรรพประโยชน์ มีคุณค่าในสายตาของลูกค้าจึงจะทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้ กิจกรรมที่ประกอบเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น ชนิดสินค้าให้เลือกคุณภาพสินค้าตราสินค้า ลักษณะ การออกแบบ ขนาด บริการ การรับประกัน

๒. ราคา เป็นคุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ราคาเป็นต้นทุนของลูกค้าจะต้องวางแผนและกำหนดราคาให้ถูกต้องเหมาะสมตามสภาวะตลาด ปริมาณการซื้อขายในแต่ละครั้งเพื่อดึงดูดและจูงใจผู้บริโภค กิจกรรมในการตั้งราคา เช่น การให้ส่วนลด เงื่อนไขระยะเวลาชำระเงินระยะเวลาในการให้สินเชื่อ

๓. การจัดจำหน่าย เป็นโครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบด้วยสถาบันและกิจกรรม ให้เพื่อเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์และบริหารจากองค์กรไปยังตลาดได้ทันเวลาผลิตภัณฑ์นั้นจึงจะมีค่าสูง กิจกรรม

ที่ช่วยในการกระจายตัวสินค้า การขนส่ง คลังสินค้าปริมาณสินค้าคงเหลือ การเก็บรักษา การเลือกคนกลาง

๔. การส่งเสริมการตลาด เป็นการติดต่อสื่อสารไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมายทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่ต้องการของลูกค้าเป้าหมาย สร้างความเชื่อถือในผลิตภัณฑ์กิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการตลาด ผู้ประกอบการ ๒ ท่านได้ให้แนวทางกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงพอสรุปเป็นสังเขป คือ “...การส่งเสริมการตลาด ที่เป็นสาระสำคัญ คือ การโฆษณา การขายโดยใช้พนักงาน การส่งเสริมการขายมีการประเมินผลโดยใช้เครื่องมือการตัดสินใจหลัก ในการประชาสัมพันธ์การตลาด มีสิ่งพิมพ์ เป็นการเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยใช้สิ่งพิมพ์ เข้าสู่กลุ่มเป้าหมายด้วยการรายงานประจำปี โบชัวร์ บทความจดหมายข่าว นิตยสาร หรือใช้วัสดุบันทึกเสียง กิจกรรมเป็นการสร้างความสนใจแก่สินค้าโดยสร้างกิจกรรมรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดประชุม การสัมมนา กิจกรรมนอกสถานที่ งานแสดงสินค้า นิทรรศการการแข่งขัน งานครบรอบปี ผู้สนับสนุน เป็นบริษัทสามารถสร้างชื่อเสียงตราสินค้าและบริษัทโดยการเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมกีฬา ศิลปวัฒนธรรม และอื่น และข่าวเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของฝ่ายประชาสัมพันธ์ คือ การสร้างข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อสินค้า โดยการส่งข่าวให้สื่อมวลชน หรือจัดแถลงข่าว เป็นการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน หรือแถลงสุนทรพจน์ต่อสมาคมต่าง ๆ ของผู้บริหาร สร้างภาพพจน์ที่ดีแก่บริษัท จัดทำกิจกรรม สาธารณประโยชน์ กระทำโดยการเสียสละเงินและเวลา เพื่อสังคม การสร้างเอกลักษณ์ โลโก้ สัญลักษณ์แบบฟอร์ม จดหมาย นามบัตร ยูนิฟอร์ม เพื่อสร้างความเป็นตัวตนขององค์กร

สรุปโดยภาพรวม การนำทฤษฎีส่วนผสมทางการตลาดมาปรับใช้ด้านการตลาดให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อีกทั้งยังนำมาบูรณาการกับหลักพุทธธรรม จักร ๔ ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเต็มที่และเหมาะสมต่อสถานการณ์ปัจจุบัน การแก้ไขปัญหาด้วยการนำหลักธรรมจักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๑ ปฏิรูปเทวสวะ ที่มีหมวดธรรมสนับสนุนจักรข้อที่ ๑ คือ อวาสสัปปายะ เป็นสถานที่ที่มีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เอื้ออาศัยต่อการประกอบอาชีพ มาประยุกต์ใช้กับหลักการการจัดจำหน่ายสินค้าในตลาด มีการขนส่ง การเก็บสินค้า พื้นที่ทำเล การค้าขาย และหลักการวางแผนในการผลิตผลิตภัณฑ์ นั้นต้องได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความชำนาญทางด้านการตลาดมาโดยเฉพาะ เพื่อที่จะกำจัดปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว ซึ่งหลักการข้อนี้สอดคล้องกับหมวดธรรม ปุคคสัปปายะ เป็นสถานที่ที่มีบุคลากรที่ดี อุดมไปด้วยผู้ทรงภูมิปัญญา มีผู้รู้ ผู้มีความสามารถ มีบัณฑิต มีนักปราชญ์ ผู้ทรงธรรมคุณธรรมอยู่มาก ส่วนทฤษฎีทางด้านราคา ควรนำหลักธรรม จักรข้อที่ ๓ อตสัมมาปณิธิ มาบูรณาการใช้ในการบริหารธุรกิจ เนื่องด้วยราคาเป็นต้นทุนของลูกค้า และราคาถูกกำหนดขึ้นด้วยการบริหารจัดการของเจ้าของจึงต้องใช้หลักการตั้งต้นไว้ขอบในการกำหนดราคาเพื่อให้เหมาะสมและยุติธรรมต่อผู้บริโภค ด้วยสัมมาอาชีวะ ดำรงในคุณธรรม และทฤษฎีการส่งเสริมการตลาด เห็นควรนำหมวด

หลักธรรม จักรข้อที่๔ ปุพเพตปุณฺณุตตา มาบูรณาการใช้ในการบริหารธุรกิจในส่วนความข้างต้น
อย่างเหมาะสม

ด้วยการนำหลักธรรม จักร ๔ ที่สอดรับในการบริหารเข้ามาเป็นส่วนเสริมด้วยการใช้หมวด
ธรรม หลักธรรมจักร ๔ ข้อที่๒ สัปปุริสุปัสเย พระพุทธเจ้าเน้นให้คนเราไม่ทำความชั่วทั้งปวงทำแต่
ความดีทั้งปวงและทำจิตใจให้บริสุทธิ์อันเป็นที่มาของความหมายของการมีหลักเมตตธรรมในจิตใจ
การแสดงออกมาของหลักเมตตธรรมที่ปรากฏเป็นคุณธรรมในคัมภีร์พระไตรปิฎกนั้นพบว่ามีอยู่
๓ ประการ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนาทั้ง ๒ รูป ได้อธิบายความ ไว้ดังนี้ คือ

๑. เมตตาทายกรรม หมายถึง จะทำสิ่งใดก็ทำด้วยเมตตา คือ กิริยาอาการที่แสดงออกมานั้น
ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนร้อนใจ ได้แก่ (๑) เว้นจากการฆ่าสัตว์ (๒) เว้นจากการลักทรัพย์
(๓) เว้นจากการประพฤตินอกใจ

๒. เมตตาวจกรรม หมายถึง จะพูดสิ่งใดก็พูดด้วยเมตตา คือ การพูดการเจรจาปราศรัยที่แสดง
ออกมาทางวาจานั้นไม่ไปทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนร้อนใจเจ็บใจ ได้แก่ (๑) เว้นจากการพูดเท็จ
(๒) เว้นจากการพูดส่อเสียด (๓) เว้นจากการพูดคำหยาบ (๔) เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

๓. เมตตามโนกรรม หมายถึง จะคิดสิ่งใดก็คิดด้วยเมตตา คือ กิริยาอาการทางใจหรืออารมณ์
ความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจที่แสดงออกมานั้น ไม่ไปทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ได้แก่ (๑) ไม่โลภ
(๒) ไม่พยาบาท (๓) มีความเห็นถูกต้อง^{๑๕}

ผู้ประกอบการทุกท่านที่มีความมคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับปัญหาด้านการตลาดส่วนใหญ่ จึงได้
ขยายความต่อไปอีกว่า “...เกิดจากการขาดความรู้ความสามารถเฉพาะทางด้านการตลาด เครื่องมือที่
ใช้ในการแก้ปัญหา อีกทั้งด้านการตลาดยังมีผลมาจากมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่จำกัด เนื่องจาก
สินค้ายังไม่เป็นที่รู้จักของผู้บริโภค ไม่มีงบประมาณประชาสัมพันธ์ ร้านค้าต่างๆ จึงไม่ให้ความสนใจ
จำหน่ายสินค้าให้ ยกเว้นสินค้ามีคุณภาพสูง ก็อาจได้โอกาสเข้าไปขายในห้างสรรพสินค้าที่มีชื่อเสียง
หรือร้านสะดวกซื้อ แต่ถ้าเป็นสินค้าที่ไม่มีความโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งแล้วโอกาสที่จะได้ช่องทางจัด
จำหน่ายที่ดีก็ยากพอสมควร มักไม่สามารถหาทำเลที่ตั้งร้านค้าที่ดีๆ เช่น หากจะเปิดร้านอาหาร ก็ไม่มี
เงินทุนพอที่จะซื้อหรือเช่าร้านค้าในที่ชุมชน หรือในห้างสรรพสินค้าที่มีชื่อเสียงก็ยอมทำให้เสียโอกาส
ในด้านการขาย มักจำหน่ายได้ในท้องถิ่น ตลาดในประเทศ ไม่สามารถส่งออกไปขายต่างประเทศ และ
สินค้าไม่เป็นที่รู้จัก...” ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปเป็นภาพโดยรวม ดังนี้ ต้องวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา
ด้านการตลาดว่ามาจากปัจจัยใดการแก้ปัญหาจะต้องแก้ไขให้ตรงจุด ถ้าเกิดจากตัวสินค้า ก็ต้อง
พยายามหาความรู้ปรึกษาผู้รู้ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องซึ่งปัจจุบัน กรม
ส่งเสริมอุตสาหกรรมมีโครงการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาสินค้า และบรรจุภัณฑ์จำนวนมาก

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี, (เกษม สลฺยโต) ดร., อาจารย์ประจำ คณะศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๗ กันยายน ๒๕๕๘.

จะต้องชวนขายหาความรู้และความช่วยเหลือ อย่ารอให้ภาครัฐเข้ามาหา เพราะจะทำให้เสียโอกาส หากปัญหาเกิดจากการไม่มีความรู้ด้านการขายและการตลาดและยังไม่สามารถจ้างผู้ที่มีความรู้และ ประสบการณ์ด้านการตลาดมาช่วยก็จะต้องช่วยตัวเองด้วยการหาหนังสือด้านการขายและการตลาดมาศึกษา เข้าอบรมหลักสูตรด้านการตลาดขอความรู้จากผู้เชี่ยวชาญผ่านโครงการของภาครัฐซึ่งกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมก็มีโครงการให้ความช่วยเหลือในลักษณะนี้ทุกปี

ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา มีความเห็นว่า “...หากเกิดจากปัญหาทำเลที่ตั้งไม่ดี และยังมีเงินทุนก็จะต้องอดทนสะสมทุนไปก่อน เมื่อมีความพร้อมจึงค่อยหาทำเลที่ตั้งใหม่ หรือไม่ก็ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อที่ไม่ต้องใช้เงินมาก แต่สินค้าต้องมีความโดดเด่น ไม่เช่นนั้นประชาสัมพันธ์ไปก็ไม่เกิดประโยชน์ เพราะลูกค้ามาครั้งเดียวก็จะไม่มาอีกเลย ที่ไม่มีความพร้อมด้านเงินทุนและสินค้าไม่เป็นที่รู้จัก จะต้องใช้ความโดดเด่นของ ตัวสินค้า และความสามารถของผู้ขายเป็นตัวช่วยกระตุ้นให้สินค้าสามารถขายได้หากขาดทั้งตัวสินค้าและบุคคลผู้ขายธุรกิจก็ย่อมมีปัญหาตามมา...”^{๑๖} ท่านจึงกล่าวว่าการใช้หลักธรรม บุญกิริยา สุขจิต ๓ สัมมาอาชีวะ มาเป็นแนวทางได้ในการปฏิบัติได้ ผู้วิจัยจึงสรุปพอสังเขปจากข้อความตรงนี้ได้ว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ต้องการเสริมสร้างการตลาดให้กับกิจการของตน ควรหัดมองให้ออกว่า ลูกค้าของตนปัจจุบันมีความต้องการสินค้าหรือบริการของเราในระดับใด และต้องมีความสามารถที่จะมองออกไปในภาพกว้างว่า ตลาดที่ทำอยู่ หรือตลาดเราต้องการจะทำ เป็นตลาดที่จะตอบสนองความต้องการระดับใด เช่น ตอบสนองความจำเป็น ตอบสนองความอยากได้ หรือความต้องการที่จะต้องหามาให้ได้

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่อง การจำแนกประเภทของตลาด การตลาดในปัจจุบัน จะแบ่งตลาดออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้ ๑. ตลาดผู้บริโภคทั่วไป คือ การขายปลีก การขายตรง ๒. ตลาดธุรกิจ คือ ธุรกิจที่ทำกับบริษัท องค์กรภาคธุรกิจ หรือองค์กรภาคเอกชน ๓. ตลาดโลก คือ ธุรกิจที่ทำกับตลาดต่างประเทศ ๔. ตลาดภาคองค์กรไม่แสวงหากำไร คือ ธุรกิจที่ทำกับองค์กรภาครัฐ หรือองค์กรไม่แสวงหากำไร ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรกำหนดหรือมองให้ออกว่า ตนกำลังดำเนินธุรกิจกับตลาดประเภทใดอยู่ เนื่องจากโอกาสในการขยายตลาด และธรรมชาติของผู้มีบทบาท หรือมีอิทธิพล ในการตัดสินใจซื้อในตลาดประเภทต่างๆ จะแตกต่างกันออกไป แนวคิดพื้นฐานประการที่สาม จะเกี่ยวกับเรื่อง ความรู้สึก ของลูกค้าหรือผู้บริโภคที่จะเกิดขึ้นจากการใช้สินค้าหรือบริการผู้เสนอขายสินค้าหรือบริการ ภายหลังการได้ใช้สินค้าหรือบริการ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๑. ความรู้สึกพึงพอใจ เมื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น กับความคาดหวังที่คิดไว้ ๒. ความรู้สึกถึงคุณค่าที่ได้รับ เมื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น กับความคาดหวังที่คิดไว้ เป็นแนวทางเพื่อการสร้างคุณค่าของ

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระราชวรมณี, (พล อาภากร) ดร., อาจารย์ประจำ คณะพุทธศาสตร์ศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒ กันยายน ๒๕๕๘.

สินค้าหรือบริการให้กับสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ประกอบการท่านหนึ่ง ได้ให้ความคิดเห็นประเด็นนี้ว่า “...เพื่อให้ลูกค้าหรือผู้บริโภคเกิดความรู้สึกพึงพอใจ และมีความรู้สึกถึงคุณค่าที่ได้รับ ทำได้ ๒ ทาง ทางที่ ๑. การทำให้ลูกค้าหรือผู้บริโภคเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ คือ (๑.๑) สร้างคุณค่าเพิ่มกับตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการ เช่น ทำให้มีคุณภาพหรือคุณสมบัติใช้งานที่ดีขึ้น, มีความคงทนมากขึ้น, มีความสะดวกในการใช้งานมากขึ้น, มีรูปแบบที่ต้องตาต้องใจมากขึ้น (๑.๒) สร้างคุณค่าเพิ่มในด้านสถานที่ คือ เพิ่ม หรือ ขยายสาขา, เพิ่มความสะดวกในการนำสินค้าไปสู่ผู้บริโภคได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น, เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในระหว่างการซื้อหรือการรับบริการ (๑.๓) สร้างคุณค่าเพิ่มในด้านการบริการ คือ การส่งมอบสินค้าหรือบริการตรงเวลา, การรับผิดชอบในการแก้ปัญหาคุณภาพ, การสนับสนุนทางด้านเทคนิค, การให้ความช่วยเหลือที่เข้าถึงหรือขอใช้บริการได้ง่าย มี Call Center หรือการให้บริการ Hotline (๑.๔) สร้างคุณค่าเพิ่มในแง่ภาพลักษณ์ เช่น การโฆษณาที่แสดงให้เห็นภาพลักษณ์ที่ดีของสินค้าหรือบริการ เพื่อสื่อสารข้อมูล หรือสร้างแรงผลักดันให้ผู้บริโภคเห็นถึงการเสริมบุคลิกภาพ เสริมสถานภาพทางสังคม หรือการเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทางที่ ๒. การทำให้ลูกค้าหรือผู้บริโภคเห็นถึง ต้นทุนในการได้มาที่ต่ำกว่า หรือการมีความคุ้มค่าที่มากกว่า ดังนี้ (๒.๑) คุณค่าเพิ่มในด้านต้นทุนที่ได้มาหรือความเป็นเจ้าของ เช่น ราคาที่ต่ำกว่า, สามารถผ่อนชำระระยะยาวได้, การซ่อมบำรุงที่มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่า, การกำจัดทิ้งที่สะดวกและมีค่าใช้จ่ายต่ำ หรือไม่มีค่าใช้จ่าย (๒.๒) คุณค่าเพิ่มในด้านเวลา คือ สินค้ามีพร้อมไม่ต้องรอ, การจัดส่งที่รวดเร็ว การเดินทางไปซื้อหาไม่ยาก ที่จอดรถสะดวกและเพียงพอ...”

จากคำกล่าวในบทความของเอกสารธุรกิจ กล่าวไว้ว่า “...ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ประจำทุกปี ก็คือ ราคาพืชตกต่ำ และให้รัฐบาลเข้าไปแก้ไข เพราะราคาที่ขายได้ต่ำ ไม่คุ้มต้นทุนการผลิต พืชผลที่เคยมีปัญหา เช่น ข้าว ถั่วเหลือง ปาล์ม น้ำมัน กาแฟ ยางพารา พริกไทย หอมหัวใหญ่ และกระเทียม สิ่งที่รัฐบาลทำได้ก็เช่น จัดหาเงินมาก่อนหนึ่ง แล้วออกไปรับซื้อพืชผลดังกล่าวบ้างเล็กน้อย หรือให้สถาบันการเงินออกรับจำนำ หรือให้เงินกู้แก่เกษตรกร โดยเอาพืชผลจำนำไว้ เมื่อราคาสูงขึ้น จึงจะไถ่ถอนจำนำ แล้วขาย และใช้หนี้เงินกู้ ถ้าเป็นสินค้าที่ส่งออก จำหน่ายยังต่างประเทศ รัฐบาลก็อาจจะเร่งหาตลาดต่างประเทศ ซึ่งทั้งหมดเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ในปีต่อไปเหตุการณ์นี้ ก็อาจจะเกิดขึ้นอีก...” มีผู้ประกอบการให้สัมภาษณ์มีแนวทางที่ตรงกัน ๔ ท่าน กล่าวไว้ว่า “...ปัญหาหนึ่งของตลาดสินค้าเกษตร เหตุผลที่ราคาต่ำอาจจะเนื่องมาจาก เพราะสินค้าออกสู่ตลาดพร้อมกันมาก สินค้ามีมากเกินความต้องการของตลาด หรือถ้าเป็นสินค้าส่งออก อาจเป็นเพราะราคาในตลาดต่างประเทศต่ำ เหตุเพราะปริมาณสินค้ามีมาก หรือความต้องการของตลาดชะลอตัว หรือสินค้าที่เกษตรกรไทยผลิตมีคุณภาพไม่ตรงกับที่ตลาดต้องการก็ได้ ปัญหาดังกล่าวจะไม่มี ถ้าผลิตสินค้าขึ้นมา เพื่อบริโภคเอง หรือผู้ผลิตที่อาศัยในหมู่บ้านเดียวกัน จะผลิตสินค้าขึ้นมาแล้วแลกเปลี่ยนกัน เพราะทราบว่า ต้องการสินค้าอะไร ก็ผลิตสินค้านั้นขึ้นมา บางอย่างถ้าผลิตไม่ได้

ก็สามารถเอาของที่ผลิตได้มาก ไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้านได้ แต่ภาวะเศรษฐกิจ และสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ไม่อาจปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคเอง หรือแลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนบ้านดังแต่ก่อนได้...” พอสรุปบทความข้างต้น ได้ว่า “การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมี ผู้ผลิตและผู้บริโภคอยู่ห่างไกลกัน อยู่คนละจังหวัด คนละภูมิภาค หรือคนละประเทศ และมีสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการแม้จะเป็นสินค้าประเภทเดียวกัน แต่ลักษณะสินค้าเปลี่ยนแปลงไป และเปลี่ยนตลอดเวลา แต่ผู้บริโภคต้องการข้าวซ้อมมือบรรจุถุงละหนึ่งกิโลกรัม เกษตรกรเลี้ยงไก่ขายไก่ แต่ผู้บริโภคซื้อไก่ชำแหละเป็นชิ้นหรือที่นำไปบริโภคได้เลย ส่วนสินค้าเกษตรแทบทุกชนิด โดยเฉพาะการปลูกพืช ทำได้เฉพาะบางฤดูกาล มิใช่ปลูกได้ตลอดปี แต่ผู้บริโภคต้องการตลอดทั้งปี ดังนั้น ผู้บริโภคสามารถซื้อหาจากร้านขายปลีกทุกวันตลอดปี จะซื้อเวลาใดก็ได้ ทำอย่างไรจึงจะจัดหาสินค้า และบริการประเภทอาหาร ซึ่งผลิตโดยผู้ผลิต และอยู่ห่างจากผู้บริโภค ในรูปแบบ และลักษณะสินค้า และในช่วงระยะเวลาที่ผู้บริโภคต้องการ ดังนั้น ภาระหน้าที่ของการตลาดสินค้าต้องดำเนินการทุกชนิดในการนำสินค้าและบริการจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคได้ตลอดเวลา ซึ่งหลักการ หมวดที่เกี่ยวข้องกับ ความมีวิริยะ อุตสาหะ ความเพียรพยายาม เพื่อให้ผู้บริโภคได้สินค้าตามที่ต้องการ อีกทั้ง ผู้ประกอบการยังต้องมีความตั้งใจไวชอบ ตามหลักการ อุตสาหะมาปณิธิ การตั้งใจชอบ ในการกระทำเพื่อให้ผู้อื่นได้รับความพึงพอใจ

จากคำอธิบายข้างต้น ตรงกับแนวคิดของผู้ประกอบการที่ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “...การตลาดทำหน้าที่ เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค เพราะการที่ผู้ผลิตผลิตสินค้า ก็เพื่อขายให้กับผู้บริโภค ผู้บริโภคต้องการสินค้าใด ก็ต้องผลิตสินค้าชนิดนั้น หรือที่เข้าใจกันว่า ผู้บริโภคคือ พระราชา แต่ขณะเดียวกันก็มีความสำคัญอย่างมากต่อผู้ผลิต เพราะผลิตขึ้นมาแล้ว ก็ต้องมีตลาด หรือมีผู้ซื้อ ซึ่งมีใช่ซื้อไปเพื่อบริโภคเองเท่านั้น แต่ส่วนใหญ่ซื้อเพื่อขายต่ออีกหลายทอด จนสุดท้าย เพื่อขายต่อให้แก่ผู้บริโภค ดังนั้นราคาของผู้ผลิตได้รับ ควรที่จะสะท้อนถึงความต้องการของผู้บริโภค ถ้าผู้บริโภคมีความต้องการมาก ราคาควรจะสูง หรือถ้าไม่ต้องการ ราคาควรจะต่ำ ซึ่งถ้าหากตลาดไม่ได้ทำหน้าที่ผลิตผลของเกษตรกรก็ไม่มีค่า โอกาสที่จะเพิ่มรายได้ของเกษตรกรจึงทำได้ยาก หากมองในแง่การตลาด สินค้าเกษตรก็มีความสำคัญต่อเกษตรกรเป็นอย่างมาก...”

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวถึงพระพุทธศาสนาและหลักคำสอนว่า พระพุทธศาสนาเป็นคำสอนทางสายกลางหรือสอนความพอดี สอนแนวทางความประพฤติตามหลักสังฆธรรมที่เป็น อกาลิโกว่าด้วย ประโยชน์สุขที่พึงได้ อันเกิดจากการอยู่ร่วมสัมพันธ์กันโดยใช้ปัญญา ด้วยเมตตา กรุณา และพร้อมกันนั้นก็มุ่งให้บรรลุถึงอิสรภาพทางจิตปัญญาที่เป็นจุดหมายสูงสุดถึงขั้นที่ทำให้อยู่ในโลกได้โดยไม่ติดโลกหรืออยู่เหนือโลก หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็น “จริยธรรมเชิงบวก” ประโยชน์สุขคือ จุดหมาย หาใช่ทรัพย์และอำนาจไม่ พระพุทธศาสนาถือว่า สังคมเป็นสื่อกลางที่ช่วยให้ทุกคนมีโอกาสอันเท่าเทียมกันที่จะพัฒนาตนเอง และเข้าถึงประโยชน์สุขได้มากที่สุด และนำเอาจริยธรรมมาใช้เพื่อเกื้อหนุนจุดหมาย หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น สามารถนำมาและ

ใช้ในชีวิตการบริหารงาน บริหารตนได้หลายด้าน หลายแนวทาง (๑) การวางฐานชีวิตให้มั่นคง (๒) การทำความดีละเว้นความชั่ว ๑๔ ประการ เว้นกรรมกิเลส ๔ เว้นอคติ ๔ และเว้นอบายมุข ๖ (๓) การเตรียมทุนสำหรับชีวิต ๒ ด้าน ด้านที่ ๑ เลือกสรรคนที่จะเสวนา รู้ทันมิตรเทียม และรู้ถึงมิตรแท้ และด้านที่ ๒ จัดสรรทรัพย์ที่หามาได้ (๔) การรักษาความสัมพันธ์ ๖ ทิศ การทำทุกทิศให้เกษมสันต์ และความกตัญญูทศเวท (๕) จุดมุ่งหมายแห่งชีวิต ๓ ด้าน จุดหมายเพื่อตน จุดหมายเพื่อผู้อื่น และจุดหมายร่วมกัน (๖) คนมีศีลธรรม มีสุจริตทั้งสาม ประพฤติตามอารยธรรม และมีศีล ๕ (๗) คนที่มีคุณแก่ส่วนรวม การมีพรหมวิหาร ๔ และการบำเพ็ญการสงเคราะห์ (๘) คนผู้เป็นส่วนร่วมที่ดีของหมู่ชน การพึ่งตนเองได้ และการอยู่ร่วมในหมู่ด้วยดี (๙) คนมีส่วนร่วมในการปกครองที่ดี การรู้หลักอธิปไตยในการปกครอง และการมีส่วนร่วมในการปกครอง (๑๐) คนผู้นำรัฐ การมีทศพิธราชธรรม การบำเพ็ญกรณียกิจของจักรพรรดิการประกอบราชสังคหะ และการละเว้นอคติ และ (๑๑) คนประสบความสำเร็จ หลักความสำเร็จหลักความสำเร็จ และหลักความรู้ที่เท่าทัน^{๑๗}

๒. ด้านการจัดการเงินทุน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประสบปัญหาการขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน เพื่อมาลงทุนหรือขยายการลงทุนหรือเป็นเงินทุนหมุนเวียน ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีการทำบัญชีอย่างเป็นระบบและขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ทำให้ต้องพึ่งพาเงินกู้นอกระบบ และต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูง เมื่อกล่าวถึงธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คนส่วนใหญ่จะเข้าใจว่าหมายถึงอะไร แต่อาจไม่ทราบนิยามที่ชัดเจนว่าเมื่อไรจะเรียก ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยทางการแล้วได้มีกฎกระทรวงกำหนดนิยามไว้ชัดเจน และมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการจ้างงานไม่น้อยไปกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ ดังนั้นรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงประมาณ ๑๐ ปีที่ผ่านมาจะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่างๆ ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นอย่างมาก ซึ่งแม้ว่ารัฐบาลจะได้ทุ่มเทงบประมาณจำนวนมหาศาล ตลอดจนได้มีการแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบเพื่อเอื้อต่อการดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แล้วก็ตาม ซึ่งในปัจจุบันยังประสบปัญหาต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก

หมวดธรรมที่นำมาใช้ได้กับ การจัดหาเงินทุน นั้น มีหมวด หลักศรัทธา ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เถรวาทให้ความหมายของ ศรัทธา หมายถึงความเชื่อที่มีปัญญาประกอบและกลั่นกรองในการตัดสินใจ หมายถึง ความเชื่อในพระรัตนตรัยที่มีการเกี่ยวข้องกับการบรรลุนิพพานสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นและเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมาย คือ นิพพาน ศรัทธามีความทำให้ใจผ่องใส เป็นลักษณะทำให้บุคคลมีความคิดถูกต้องตามความเป็นจริง เกิดสัมมาทิฐิขึ้นมีความทำให้แล่นไปด้วยดีเป็นลักษณะในการกระทำ ความเพียร เพื่อถึงเพื่อบรรลุเพื่อทำให้แจ้ง ซึ่งธรรมที่ยังไม่ได้ทำให้แจ้งมูลเหตุให้เกิดศรัทธามี ๔ คือ รูป

^{๑๗} พระพรหมคุณาภรณ์, ธรรมญูชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม , พิมพ์ครั้งที่ ๑๗๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑-๔๑.

ความเศร้าหมอง เสี่ยงธรรมเป็นเหตุเกิดจึงชอบใจ เลื่อมใสในใจที่จะนับถือศรัทธา ยังมีความสำคัญตามความหมายและหน้าที่ ถึง ๓ ประการ คือ เป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญาเป็นพื้นฐานในกระบวนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นส่วนประกอบพื้นฐานในหมวดธรรม กระบวนการของการเข้าถึงความจริงศรัทธา เป็นเหตุให้ได้ปัญญาแล้วปัญญาก็เป็นตัวนำไปสู่เป้าหมายปัจจัยสัมพันธ์ อันนี้เป็นตัวกำหนดลักษณะของศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา เพราะทั้งสามอย่างนี้ ต้องมีความสัมพันธ์กันไม่สามารถขาดอย่างใดอย่างหนึ่งได้^{๑๘}

ดังนั้นยุทธวิธีทางแก้ไขปัญหา เพื่อที่จะเข้าสู่การลงทุนอย่างเป็นระบบ ในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้ประสบผลสำเร็จ ขั้นตอนแรกต้องพิจารณาว่า เงินทุนที่สามารถจะนำมาใช้นั้นมีมาจากที่ใดบ้าง โดยทั่วไปแหล่งเงินทุนในการประกอบธุรกิจมาจาก ๑.แหล่งเงินทุนส่วนบุคคล มาจากเงินทุนส่วนตัว หากไม่พอก็ยืมจากเพื่อนหรือญาติพี่น้อง ๒.แหล่งเงินทุนจากผู้ขายปัจจัยการผลิต ได้แก่ แหล่งเงินทุนสินเชื่อทางการค้า เป็นการบริหารการเงินโดยซื้อปัจจัยการผลิตมาก่อนแล้วจ่ายคืนในภายหลัง ถือเป็นแหล่งเงินทุนระยะสั้นในทางธุรกิจ ส่วนการจัดซื้อเครื่องจักรอุปกรณ์ที่มีราคาสูง ก็ใช้การเช่าหรือเช่าซื้อแทนจะช่วยลดค่าใช้จ่ายขั้นต้นในการลงทุน และสามารถเปลี่ยนอุปกรณ์เครื่องจักรนั้นได้ง่ายเมื่อล้าสมัย ส่วนการบริหารลูกหนี้ นั้น ผู้ประกอบการสามารถขายบัญชีลูกหนี้การค้าให้กับธุรกิจอื่นเพื่อให้มีเงินสดเพียงพอต่อการดำเนินงานก่อนถึงเวลาที่ลูกหนี้จะจ่ายเงินตามบัญชีลูกหนี้ก็ได้ ๓.แหล่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ โดยการกู้ยืมเงินจากธนาคาร มี ๒ ลักษณะ ๑.วงเงินสินเชื่อหมุนเวียน มักเป็นระยะสั้น โดยมีวงเงินตามสินทรัพย์หมุนเวียน คือ ลูกหนี้การค้า และสินค้าคงเหลือ ซึ่งวงเงินนี้ธนาคารจะให้กู้ในจำนวนที่จะเป็นเพื่อใช้ในการซื้อวัตถุดิบและค่าใช้จ่ายอื่น และมีการชำระหนี้เมื่อลูกหนี้ชำระหนี้ตามมูลค่าสินค้า และ ๒.วงเงินสินเชื่อระยะยาว จะเป็นการกู้ยืมเพื่อซื้อสินทรัพย์ถาวร คือ การซื้อเครื่องจักร การก่อสร้างโรงงาน และมีการชำระหนี้เป็นงวด ๆ โดยจ่ายเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ๔.แหล่งเงินทุนจากรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ เช่น บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม ธนาคารออมสิน ซึ่งต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ของหน่วยงานนั้น^{๑๙}

ยุทธวิธีในการแก้ไขการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ด้านเงินทุนนั้นโดยรายละเอียดของหลักการนี้ได้แก่ข้อมูลที่ผ่านการวิจัย ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปภพพล เต็มธีรกิจ** ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม :

^{๑๘} พระเทพเทวี (ประยูรธรรมาภรณ์), **พระพุทธศาสนาในฐานะรากฐานของวิทยาศาสตร์**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑๓-๑๑๕.

^{๑๙} วิชัย โสสุวรรณจินดา, **ครบเครื่องเรื่องบริหาร ธุรกิจขนาดย่อม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ส.ส.ท., ๒๕๔๗), หน้า ๙๙ - ๑๐๐.

กรณีศึกษา อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์” ผลการวิจัยพบว่า “...ปัญหาด้านเงินทุน ดำเนินการและการขยายการลงทุน จะเป็นปัญหาที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประสบคล้ายๆ กัน เนื่องจากส่วนใหญ่มักจะเริ่มจากผู้ที่มีประสบการณ์หรือมีความเชี่ยวชาญด้านใด ด้านหนึ่งที่มาจากการทำงานในองค์กรของภาครัฐหรือภาคเอกชนเป็นเวลานาน แล้วเห็นโอกาสที่ ออกมาทดลองทำธุรกิจของตนเอง หรือบางรายอาจมาจากการถูกเลิกจ้างหรือมีปัญหาที่ทำงานจึง ลาออกมาทำธุรกิจที่ตนคิดว่าถนัดซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะมีเงินทุนน้อย เมื่อลงทุนแล้วมีปัญหาด้านกระแส เงินสดหรือเงินหมุนเวียนในการทำกิจการ ปัญหาที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประสบที่มาจากธนาคาร คือ ธนาคารไม่ปล่อยสินเชื่อเพราะขาดหรือมีหลักทรัพย์ไม่เพียงพอที่จะชอ กู้ ตามที่ต้องการ หรือการบริหารงานยังไม่เป็นมืออาชีพเท่าที่ควร คือ ไม่ทำบัญชีอย่างเป็นระบบ มีบาง รายใช้เบิกเงินเกินบัญชี ต้องเสียอัตราดอกเบี้ยสูงแต่ก็ยังคิดว่าเงินก้อนนี้ดีกว่าดอกเบี้ยสูงกว่า ผู้ประกอบการบางรายมีผู้ร่วมทุนจากต่างประเทศจึงอาศัยผู้ถือหุ้นนี้นำเงินมาจากต่างประเทศ บาง รายระดมทุนจากผู้ร่วมทุนที่เป็นคนไทยด้วยกัน...”^{๒๐}

แนวทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องการลงทุน เพื่อส่งผลให้ธุรกิจเป็นไปตามที่ดำเนินงานให้ ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นยุทธวิธีในการแก้ไขการบริหารธุรกิจด้านเงินทุน โดยรายละเอียดของหลักการ นี้ ได้แก่ข้อมูลที่ผ่านการวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมโภช ฐิติญาโณ (ศรีพันธ์) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก” ผลการวิจัยพบว่า “...การลงทุน ในพระพุทธศาสนา ที่ว่าการจัดสรรทรัพย์แบ่งเป็น ๔ ส่วน คือ ๑ ส่วน ใช้เลี้ยงตนและญาติมิตรให้เป็น สุข ๒ ส่วน ใช้ลงทุนเพื่อประกอบกิจการงานเลี้ยงชีวิตโดยชอบธรรม ๑ ส่วน เก็บออมไว้ใช้คราวจำเป็น ในส่วนที่เป็นการลงทุนมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ ทุนประเภทที่ใช้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และมีทุนอีก ประเภทหนึ่งเป็นการลงทุน เพื่อให้เกิดบุญกุศล...”^{๒๑} การวิเคราะห์เรื่องนี้ สอดคล้องหลักธรรมจักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๔ ปุพเพกตปุญญตา ความดีที่ทำมาแล้ว ส่งผลให้มีความสุขความเจริญก้าวหน้าใน อนาคต

ส่วนทางด้านเงินทุน นั้นผู้วิจัยสรุปได้ ดังนี้ว่า เป็นปัญหาที่ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม จำนวนมากจะประสบปัญหาคล้ายๆ กัน เนื่องจากส่วนใหญ่มักจะเริ่มจากผู้ที่มี

^{๒๐} ปภพพล เตมธีรกิจ, “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม : กรณีศึกษา อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม), ๒๕๕๕, หน้า ๑๔๖.

^{๒๑} พระมหาสมโภช ฐิติญาโณ (ศรีพันธ์), “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๕, หน้า ๘๑

ประสบการณ์หรือมีความเชี่ยวชาญด้านใดด้านหนึ่งอันสืบเนื่องจากการทำงานในองค์กรของภาครัฐหรือภาคเอกชนนานๆ แล้วเห็นโอกาสก็ออกมาทดลองทำธุรกิจของตนเอง หรือบางรายอาจเกิดจากปัญหาการทำงานทั้งจากปัญหาการเลิกจ้าง ปัญหาความไม่พึงพอใจในงานที่ทำ ก็ลาออกมาทำธุรกิจเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะมีเงินทุนน้อย เว้นบางรายที่พ่อแม่มีทรัพย์สินเงินทองให้นำมาลงทุนปัญหา ก็จะน้อยหรือไม่มีปัญหา อีกทั้งยังมาจากธนาคารไม่ยินยอมให้สินเชื่อเนื่องจากไม่มีหลักประกัน ไม่มีผลงานที่น่าเชื่อถือมาก่อน การบริหารยังไม่เป็นมืออาชีพเท่าที่ควร ธนาคารเลยไม่กล้าให้สินเชื่อ ก็เลยทำให้ปัญหาด้านเงินทุนเป็นปัญหาใหญ่ เป็นที่น่าเสียดายว่ามีผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมาก ที่สินค้าน่าสนใจ เป็นที่ต้องการของตลาด แต่ไม่สามารถผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด เนื่องจากไม่มีเงินทุนมากพอที่จะขยายกำลังการผลิต ไม่สามารถซื้อเครื่องจักรเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพสินค้า

ผู้ประกอบการที่ให้สัมภาษณ์ ท่านหนึ่งให้แนวคิดไว้ว่า “...ด้านเงินทุนเป็นปัญหาใหญ่ที่แก้ไขได้ยากพอสมควร แม้รัฐบาลจะพยายามกระตุ้นให้ธนาคารสนับสนุนสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แต่ก็จะได้รับเฉพาะที่มีความพร้อม เข้าหลักเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่อของธนาคารเท่านั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องพยายามสนับสนุนด้านเงินทุนหรือสินเชื่อแต่ก็ทำได้อย่างจำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังนั้นทางออกที่ดีสำหรับ การบริหารธุรกิจ ในการช่วยตัวเองคือการสะสมทุน พยายามไม่ลงทุนในสินทรัพย์ถาวรเกินความจำเป็น หากสามารถเข้าได้ก็ควรใช้วิธีเข้าไปก่อน เก็บเงินทุนไว้สำหรับเป็นเงินทุนหมุนเวียนก่อน เมื่อมีความพร้อมจึงค่อยลงทุนในสินทรัพย์ถาวรอย่ารีบร้อนลงทุนในสินทรัพย์ถาวรในขณะที่ยังไม่มีความพร้อมด้านเงินทุน...”^{๒๒}

๓. ด้านแรงงานหรือบุคลากร ผู้วิจัยสรุปได้ว่า มีด้วยกัน ๒ ส่วน ส่วนของผู้ประกอบการ และ ส่วนของพนักงานแรงงานที่ทำงานในองค์กร “คน” เป็นปัจจัยที่สำคัญและมีค่าในแต่ละองค์การ จะม้งานที่รับผิดชอบอยู่จำนวนหนึ่งซึ่งจะต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลตามเป้าหมาย ดังนั้นในแต่ละองค์การจึงต้องมีบุคคล ซึ่งเรียกว่า พนักงาน ผู้บริหาร เป็นผู้ปฏิบัติงานในแต่ละส่วนที่รับผิดชอบอยู่ให้สำเร็จและได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแต่ละองค์การ การเลือกสรรบุคคลเข้ามาทำงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม นั้นจะเลือกได้ในส่วนท้องถิ่นของธุรกิจ ดังนั้นจึงมีปัญหาการเข้าออกสูง แม้จะได้กำหนดกฎเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคลากรแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่ได้เป็นเครื่องประกันที่ดีในการจะรักษาบุคลากรไว้ได้ อีกทั้งปัจจุบันวิทยาการต่าง ๆ เจริญรุดหน้าไปมากได้มีการค้นพบหลักการและกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ ซึ่งนำมาใช้แทนของเก่าได้เป็นอย่างดี คนที่เคยเหมาะสมในระยะแรกเข้าทำงานอาจ

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายอนันต์กร อมรวาทิ, กรรมการผู้จัดการ บริษัท มาสเตอร์แพลน ๑๐๑, ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

กลายเป็นคนที่ไม่เหมาะสมไปได้โดยง่ายในระยะเวลาต่อมา ประกอบกับบุคลากร เมื่อปฏิบัติงานไปนาน ๆ อาจเกิดความเบื่อหน่าย ความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานน้อยลง ดังนั้นหากได้มีการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญและให้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ย่อมทำให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้น อันเป็นผลทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากความคิดเห็นข้างต้น มีข้อมูลสนับสนุนกล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง“คิดแบบผู้นำทำแบบเจ้าสัว เล่มที่ ๒” ของบุคคลผู้สรรค์สร้างอาณาจักรธนาคารกรุงเทพ เจ้าสัวชิน โสภณพนิช “....การทำงานทั้งปวงสำเร็จและล้มเหลว เพราะน้ำมือมนุษย์ ไม่มีสิ่งใดมีความสำคัญ และมีคุณค่าเหนือกว่ามนุษย์ ทรัพยากรที่มีคุณค่าเหนือสิ่งอื่นใด ความสำเร็จและความล้มเหลว ล้วนเกิดจากมันสมองและพลังกายของ “มนุษย์” แน่แน่นอนความสำเร็จและความล้มเหลวในการประกอบอาชีพการงาน ไม่ว่าจะเป็อาชีพใด ๆ ก็อิงความรู้ความสามารถของตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้อื่น...”^{๒๓}

พระพุทธศาสนากล่าวว่าการลงทุนมนุษย์ เป็นการลงทุนสูงที่สุดและสำคัญที่สุดตัวอย่างอาทิ ถ้าคุณมีลูก ๑. ต้องห้ามปรามจากความชั่ว ๒. สั่งสอนให้เขาเป็นคนดี ๓. ให้ศึกษาหาความรู้ ๔. ดูแลให้เขาเลือกคู่ครองที่ดี ๕. เมื่อถึงเวลาให้เขียนพินัยกรรมมอบมรดกให้ถูกต้องนี่คือการลงทุนมนุษย์ในทางพุทธศาสนาเน้นมากกว่า ก่อนที่จะลงทุนทำธุรกิจใด ๆ ให้ลงทุนในตัวมนุษย์ให้ได้เสียก่อน ถ้ามีคนคุณภาพก็จะมีธุรกิจที่มีคุณภาพ แต่ถ้าคุณไม่มีคนที่มีคุณภาพก็จะไม่สามารถสร้างธุรกิจที่มีคุณภาพขึ้นมาได้ ฉะนั้นการลงทุนในทางพุทธศาสนาจึงเริ่มต้นที่การลงทุนในตัวมนุษย์ก่อนดังเช่น ถ้าเราสร้างตึก ๑๐ ชั้น ผ่านไป ๑๐ ปี ตึกนี้ก็ยั้งสูง ๑๐ ชั้นเหมือนเดิม แต่การลงทุนให้ความรู้เราส่งลูกไปเรียนต่างประเทศ ๑๐ ปี เขาอาจจะกลับมาพร้อมกับธุรกิจหมื่นล้านก็ได้ใครจะรู้คนนั้นมีพัฒนาการแต่ตัวตึกนั้นอยู่แค่นั้นก็หยุดนิ่งอยู่แค่นั้น การลงทุนที่ดีที่สุดก็คือ การลงทุนพัฒนา (คน) มนุษย์ ลงทุนดีก็เป็นมนุษย์ที่ดี ถ้าลงทุนไม่ดีก็เป็นมนุษย์ที่แย ในต่างประเทศเขาให้ความสำคัญมากกับทุนมนุษย์ คำว่า ทุนที่จริงอย่าไปมองแค่ เงิน มองแค่นี้ มันจะทำให้ชีวิตเรา แคบ และไม่เลิกหลักการลงทุนสูตรพระพุทธเจ้า นอกจากไม่ล้าสมัยแล้ว ยังเปิดกว้าง และร่วมสมัยได้เป็นอย่างดี...”^{๒๔}

โลกยุคปัจจุบันมีความสลับซับซ้อน และองค์กรธุรกิจก็มีความหลากหลายเกินกว่าที่ใครคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียวสามารถที่จะบริหารให้สำเร็จลุล่วงสู่เป้าหมายโดยไม่ต้องอาศัยการผนึกกำลังกับผู้อื่นหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งความสำเร็จทั้งปวง ล้วนต้องอาศัยคนอื่นช่วยกันสรรค์สร้างความสำเร็จ ตรงกับคำพังเพยที่มักได้ยินเสมอว่า “สองหัวดีกว่าหัวเดียว”ผู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งหลาย ล้วนแล้วแต่

^{๒๓} ธนวัฒน์ ทรัพย์ไพบุลย์, คิดแบบผู้นำ ทำแบบเจ้าสัว เล่มที่ ๒,(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อนิเมทกรุ๊ป,๒๕๕๔), หน้า ๑๑๑ - ๑๑๓.

^{๒๔} พระมหาวิฑูฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), ลงทุนแบบ..พระพุทธเจ้า, ที่มาเว็บพลังจิต (๒๓ กันยายน ๒๕๕๓) <www.dhammadownload.com/forum/index.php?topic=290..>, (๙ กันยายน ๒๕๕๘).

เป็นผู้ที่ไม่ทำงานคนเดียวหรือเก่งคนเดียว หากแต่ต้องทำงานกับคนอื่นที่เรียกว่า “ทำงานเป็นทีม”^{๒๕} ผู้วิจัยมีความเห็นว่ามีส่วนสอดคล้องกับหลักธรรมจักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๒ สัปบุริสุปัสนสยะ การบริหารธุรกิจจะประสบผลสำเร็จได้ต้องทำงานเป็นทีม การเป็นทีมงานต้องมีอย่างน้อยสองคนขึ้นไป ดังนั้นการผูกมิตรกับบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่ตรงกับธุรกิจทำให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จสามารถเสริมด้วยหมวดธรรม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทางด้านพุทธศาสนา ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า “...เมตตาธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการเสริมสร้างทั้งภายในและภายนอก คือ ใช้หลักเมตตาธรรมของพระพุทธศาสนาในระดับสูง คือ การมีปัญญามาช่วยเสริมให้เกิดสัมมาทิฐิความเห็นในทางที่เที่ยง และสัมมาสังกัปปะการคิดที่เที่ยง ใช้หลักเมตตาธรรมของพระพุทธศาสนาในระดับศีลมาช่วยเสริมโดยเน้นศีล ๕ ข้อ คือ ๑.ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ๒.อทินนาทานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขามีได้ให้ ๓.กาเมสุมิฉฉา จารา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการประพฤติดีในกาม ๔.มสุสาทา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ ๕.สุราเมรยมัชชขมา ทิฏฐานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการเสพของมีนเมา แต่สิ่งสำคัญที่สุดอยู่ที่ว่าตัวบุคคลและสังคมนั้นมีความรู้ความเข้าใจมากน้อยเพียงใดในการมุ่งมั่นและตั้งใจในการนำเอาหลักเมตตาธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขสิ่งที่เกิดขึ้นและเสริมให้เกิดความสุจริตในตัวบุคคลนั้นมีใจเปิดกว้างพอกับผู้อื่น ในการให้คำแนะนำช่วยเหลืออย่างบริสุทธิ์ใจ...”^{๒๖}

ดังนั้นจึงต้องมียุทธวิธีทางแก้ไขปัญหา กรณีฝีมือแรงงานที่มีความชำนาญมากขึ้นก็จะย้ายออกไปทำงานในโรงงานขนาดใหญ่ที่มีระบบและผลตอบแทนที่ดีกว่า จึงทำให้คุณภาพของแรงงานไม่สม่ำเสมอการพัฒนางานก็ไม่ต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพสินค้า เพื่อที่จะเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการ ในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ประสบผลสำเร็จต้องมีคุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบการที่จะบริหารธุรกิจให้เติบโตมีความเจริญรุ่งเรือง คุณสมบัติที่เหมาะสม คือ เป็นผู้ที่มีเป้าหมายชัดเจนสมเหตุสมผลต่อทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ มีประสบการณ์หรือการฝึกอบรมทางการบริหารเป็นอย่างดี เต็มใจที่จะทำงานหนัก มีสุขภาพที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความมั่นใจในตัวเองและเข้าใจจุดอ่อนของตนเอง สามารถทำการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง เต็มใจที่จะปรับการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจ ชอบทำงานเกี่ยวข้องกับคน ไม่ท้อใจง่าย เป็นผู้ที่เริ่มต้นด้วยตนเองและชอบที่จะมีความคิดริเริ่ม ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว

^{๒๕} ธนวัฒน์ ทรัพย์ไพบุลย์, คิดแบบผู้นำ ทำแบบเจ้าสัว เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิเมทกรุ๊ป, ๒๕๕๔), หน้า ๖๔.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสาโล (วงศวรรวิสิทธิ์), พระนักวิชาการ, เจ้าอาวาสวัดป่าสุคะโต อ.แก่งคร้อ จ.ชัยภูมิ, ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

โดยเฉพาะการที่ต้องมีความรู้สึกสนุกในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ^{๒๗} โดยคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่ามีส่วนสอดคล้องกับหลักธรรมจักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๓ อุตตสัมมาปณิธิ และข้อที่ ๔ พุพเพกตปุญญตา

ความรู้จากคัมภีร์พระไตรปิฎก ใช้เป็นแบบแผนในการแก้ปัญหาด้านแรงงาน โดยด้านแรงงานนี้เกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยตรง ดังนั้นวิธีการแก้ปัญหามนุษย์ ที่มองว่าชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และเป็นผู้ดำเนินการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ส่งผลให้ธุรกิจเป็นไปตามที่ดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นยุทธวิธีในการแก้ไขการบริหารธุรกิจด้านแรงงาน โดยรายละเอียดของหลักการนี้ได้แก่ข้อมูลที่ผ่านการวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมโภช ฐิติญาโณ (ศรีพันธ์) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก” ผลการวิจัยพบว่า...การดำเนินกิจกรรมควรสอดคล้องกับสังคมและชาติการมองปัญหาเริ่มต้นที่การพิจารณาชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงเริ่มที่การแก้ปัญหาภายในจิตใจก่อน ด้วยการฝึกฝนให้จิตใจเข้มแข็งควบคุมความต้องการของตนเองให้เป็นที่ไปด้วยความเหมาะสมและต้องคำนึงถึงประโยชน์ตนและบุคคลอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับตนเอง และสอดคล้องกับความสงบสุขของสังคม...^{๒๘}

สรุปได้ว่า การที่จะเป็นผู้บริหารบุคลากร หรือการบริหารตนเอง นั้นจะต้องกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจผู้ใต้บังคับบัญชา ใช้ภาวะผู้นำในการชักจูงและส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามที่ตนต้องการ ด้วยการบริหารแบบจูงใจให้คนทุ่มเทแรงกายแรงใจอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พื้นฐานในการเป็นผู้นำที่จะทำให้เป็นผู้บริหารที่ดี ประกอบด้วย การจูงใจให้กระทำในสิ่งที่ดี การเจรจาต่อรอง การติดต่อสื่อสาร การจัดการความขัดแย้ง การเห็นอกเห็นใจคนรอบข้าง การนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

๔. ด้านการจัดการหรือการบริหาร ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักขาดความรู้ในการจัดการหรือการบริหารที่มีระบบใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ โดยเรียนถูกเรียนผิดเป็นหลักอาศัยบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้องมาช่วยงานการบริหารภายในลักษณะนี้แม้จะมีข้อดีในเรื่องการดูแลที่ทั่วถึงหากธุรกิจไม่ใหญ่นัก แต่เมื่อกิจการเริ่มขยายตัวหากไม่ปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีระบบก็จะเกิดปัญหาเกิดขึ้นได้ การบริหารจึงเป็นการดำเนินการให้ทุกโครงการทำหน้าที่สัมพันธ์กัน เป็นเรื่องยากที่จะทำให้เกิดการผสมผสานกันถ้าไม่วางแผนการดำเนินการที่ดี ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่วางแผนบริหารอย่างไร อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารมีหน้าที่อำนวยความสะดวกตามอำนาจหน้าที่จากหน่วยงานที่เป็น

^{๒๗} วิจัย โสสุวรรณจินดา, **ครบเครื่องเรื่องบริหาร ธุรกิจขนาดย่อม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ส.ส.ท., ๒๕๔๗), หน้า ๒๑ - ๒๒.

^{๒๘} พระมหาสมโภช ฐิติญาโณ (ศรีพันธ์), “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๕, หน้า ๘๕.

ผู้รับผิดชอบควบคุมในการนำแผนงานที่ได้กำหนดไว้แล้วไปดำเนินการร่วมกับทรัพยากรที่ก่อให้เกิดผล การผลิตหรือการใช้ปัจจัยการบริหารที่ประกอบด้วย คน เครื่องมือ อุปกรณ์ วัสดุดิบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ก่อให้เกิดผลผลิตขั้นสุดท้าย

กลยุทธ์ในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ด้านการจัดการ เพื่อนำมาปรับแก้ไข ปัญหาที่พบโดยรายละเอียดของกลยุทธ์นี้ได้แก่ข้อมูลที่ผ่านการวิจัย ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ชัยวัฒน์ อนุจारी** ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” ผลการวิจัยพบว่า “...กลยุทธ์ด้านการบริหาร ๑. ยุทธวิธีการสร้างระบบบริหารสัมพันธ์ เป็นระบบที่ช่วยส่งเสริมการขาย โดยสถานที่ขายสินค้าสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้ได้รับความพอใจและสามารถเพิ่ม ยอดขายสินค้าโดยผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บไว้ ๒.ยุทธวิธีการขยายสาขา เป็นวิธีการขยายตลาด กลุ่มผู้บริโภคของสถานที่ขายสินค้า ขยายอาณาเขตของสถานที่ขายสินค้าให้กว้างออกไป โดยการ เสาะหาบริเวณกลุ่มตลาดผู้บริโภคตามสถานที่ที่มีกำลังการซื้อ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานที่ที่มีคน พลุกพล่าน มีการสัญจรไปมาสะดวก แหล่งชุมชน แหล่งตลาดสด แหล่งท่องเที่ยว แหล่งพักผ่อน สำหรับผู้บริโภค ๓.การลงทุนในระบบการขนส่ง เป็นส่วนสำคัญในกรณีมีหลายสาขาด้วยระบบการ กระจายสินค้าไปตามสาขาของตัวเอง การทำระบบกระจายสินค้าเป็นศูนย์เดียวจะทำให้เกิด ประสิทธิภาพในการกระจายสินค้าและลดต้นทุนได้ อีกทั้งยังช่วยตรวจสอบสินค้าที่ผู้ผลิตและผู้ขาย นำมาส่งให้ได้ตรงตามมาตรฐานที่ต้องการ...”^{๒๙} ซึ่งข้อความดังกล่าวสอดคล้องโดยตรงกับหลักธรรม จักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๑ ปฏีรูปเทสวาสะ การอยู่ในท้องถิ่นที่เหมาะสมกับกิจกรรมที่ต้องกระทำ

ทางด้านการบริหารจัดการ ผู้ประกอบการมักขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการ เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มาจากผู้เริ่มกิจการใหม่ จึงขาดประสบการณ์และความสามารถ ทำให้ขาดความ เชี่ยวชาญเฉพาะด้านดังนั้น จึงจำเป็นต้องเตรียมตัวของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจอย่างเต็มที่ ด้วยการใช้หลักจักร ๔ ภายใต้ จักรข้อที่ ๒ อตตสัมมาปณิธิเข้ามากำกับด้านการบริหารจัดการ วิธีการ ที่จะใช้กับแนวทางด้านการบริหารจัดการนั้นในต้องใช้ศรัทธาและความเชื่อมั่น ในข้อนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญต่อหลักอตตสัมมาปณิธิ พระองค์ทรงมีพระบรมราโชวาท และ แนวทางในการปฏิบัติการบริหารจัดการให้แก่พสกนิกรไทยมาโดยตลอด ดังพระบรมราโชวาท ความว่า ...จะพูดถึงวิธีปฏิบัติงานโดยแยกคายต่อไป ข้อแรก จะต้องสร้างศรัทธาให้มีขึ้นก่อน เพราะศรัทธา หรือความเชื่อมั่นในประโยชน์ของงานนั้น เป็นจุดเริ่มต้นของการ ปฏิบัติ คือทำให้มีการปฏิบัติด้วยใจในทันที แม้ก่อนที่จะลงมือกระทำ ดังนั้นไม่ว่า จะกระทำการใด ๆ จึงต้องสร้างศรัทธาขึ้นก่อน และการสร้างศรัทธานั้น จำเป็นต้อง

^{๒๙} ชัยวัฒน์ อนุจारी, “กลยุทธ์ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม”. วิทยานิพนธ์ปรัชญา มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๔๘, หน้า ๑๒๗ – ๑๒๘.

ทำให้ถูกต้องด้วย ศรัทธาที่พึงประสงค์จะต้องไม่เกิดจากความเชื่อง่าย ใจอ่อน ปราศจากเหตุผล หากจะต้องเกิดขึ้นจากความเพ่งพินิจ พิจารณา ใคร่ครวญแล้ว ด้วยความคิดจิตใจที่หนักแน่นสมบูรณ์ด้วยเหตุผล จนเห็นถ่องแท้ถึงคุณค่าและประโยชน์อันแท้จริงในผลของการปฏิบัติที่จะบังเกิดตามมา ศรัทธาลักษณะนี้ เมื่อบังเกิดขึ้นแล้ว ย่อมนุ่มนวลน่านั่ง ความพอใจ ความกระตือรือร้น ความพากเพียร ขวนขวาย ตลอดจนความฉลาดริเริ่มให้เกิดขึ้น เกื้อกูลกันอย่างพร้อมเพรียง แล้วสนับสนุนส่งเสริมให้การปฏิบัติงานดำเนินก้าวหน้าไปโดยราบรื่นจนสัมฤทธิ์ผล...^{๓๐}

การขาดความเข้าใจในเรื่องการจัดการด้านการดำเนินธุรกิจจนทำให้ผลประกอบการในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นผลให้ไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นยุทธวิธีในการแก้ไขการบริหารธุรกิจ โดยรายละเอียดของหลักการนี้ ได้แก่ข้อมูลที่ผ่านมาการวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสมโภช ฐิติญาโณ (ศรีพันธ์)** ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก” ผลการวิจัยพบว่า “...ปัญหาระดับมหภาค การอยู่ในถิ่นที่ไม่เหมาะสม เช่น อยู่ในประเทศที่ผู้ปกครองขาดศีลธรรม ขาดความยุติธรรม หรือขาดคุณสมบัติของผู้นำ ที่มีอยู่ในหลักทศพิธราชธรรม ผลที่ตามมาจะทำให้ผู้ที่อยู่ในประเทศนั้น ๆ ไม่มีโอกาสได้กระทำการกิจกรรมที่เหมาะสมได้ เพราะถูกขูดรีด ถูกบังคับบีบบังคับทั้งทางตรงและทางอ้อมจากผู้ครองรัฐ เมื่อผู้ปกครองทุจริตก็เป็นเหตุให้ผู้ที่อยู่ภายในเขตแดน หรืออยู่ภายใต้อำนาจปกครองก็ทำการทุจริตกรรมด้วย...”^{๓๑}

ด้านการบริหารจัดการ ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ และเป็นสาเหตุที่ทำให้ การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไม่ประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจ ไม่ว่าจะไม่เติบโต ต้องล้มลุกคลุกคลานอยู่ตลอดเวลา ไม่สามารถผ่านพ้นไปสู่ธุรกิจขนาดใหญ่ขึ้น และอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ ดังนั้นยุทธวิธีในการแก้ไขการบริหารธุรกิจ โดยรายละเอียดของหลักการนี้ ได้แก่ข้อมูลที่ผ่านมาการวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสมโภช ฐิติญาโณ (ศรีพันธ์)** ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก” ผลการวิจัยพบว่า “...ในกรณีที่ผู้ประกอบการไม่สามารถดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้โดยความสำเร็จ เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดูแลให้การสนับสนุนโดยธรรม และผู้ปกครองรัฐก็ต้องมีคุณธรรมเพื่อความเป็นผู้นำรัฐที่เกิดจาก

^{๓๐} ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา., คำพ่อสอน **ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๖.

^{๓๑} พระมหาสมโภช ฐิติญาโณ (ศรีพันธ์), “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๕, หน้า ๑๐๓.

การแต่งตั้งอันชอบธรรมโดยประชาชน ในพระไตรปิฎกเรียกว่า ผู้ปกครองในความรู้เรื่องบทบาทของ รัฐ ผู้ที่ควรเป็นผู้นำรัฐที่เหมาะสมจะต้องมีคุณธรรม...”^{๑๒} สรุปในภาพรวม ได้ว่า การเข้าถึงบริการการ ส่งเสริมของรัฐ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมากเป็นการจัดตั้งกิจการที่มีรูปแบบไม่เป็น ทางการ เช่น ผลิตตามบ้านผลิตในลักษณะโรงงานห้องแถวไม่มีการจดทะเบียนโรงงาน ทะเบียน พาณิชย หรือทะเบียนการค้าตั้งนั้นกิจการโรงงานเหล่านี้ จึงค่อนข้างปิดตัวเองในการเข้ามาใช้บริการ ของรัฐ เนื่องจากปฏิบัติไม่ค่อยถูกต้องเกี่ยวกับการเสียภาษี การรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม หรือรักษา ความปลอดภัยที่กำหนดตามกฎหมายนอกจากนี้ในเรื่องการส่งเสริมการลงทุนก็เช่นเดียวกัน แม้ว่ารัฐ จะได้ลดเงื่อนไขขนาดเงินทุนและการจ้างงานแล้วก็ตามเพื่อจูงใจ แต่มีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด ย่อมเพียง จำนวนน้อยที่มีโอกาสได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐ

การบริหารจัดการ มักใช้เทคนิคการผลิตที่ไม่ซับซ้อนเนื่องจากการลงทุนต่ำและ ผู้ประกอบการ พนักงานขาดความรู้พื้นฐานที่รองรับเทคนิควิชาที่ทันสมัยจึงทำให้ขาดการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานที่ดี ด้านบริการส่งเสริมพัฒนาขององค์การ ภาครัฐและเอกชน การส่งเสริมพัฒนา วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ผ่านมามีได้ดำเนินการโดย หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรม ส่งเสริมการส่งออกสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตลอดจนสมาคมการค้าและอุตสาหกรรมต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอุตสาหกรรมขนาดกลางและ ขนาดย่อมมีจำนวนมากและกระจายอยู่ทั่วประเทศ ประกอบกับข้อจำกัดของหน่วยงานดังกล่าว เช่น ในเรื่องบุคลากร งบประมาณ จำนวนสำนักงานสาขาภูมิภาคการให้บริการส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ จึงไม่อาจสนองตอบได้ทั่วถึงและเพียงพอ การรับรู้ข่าวสารข้อมูล เนื่องจากปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ข้างต้น ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยทั่วไปจึงค่อนข้างมีจุดอ่อนในการรับรู้ข่าวสารทาง การตลาด นโยบายมาตรการของรัฐ

ดังคำกล่าวของผู้ประกอบการที่ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “...การทำงานของผูปฏิบัติงานให้เกิด ประสิทธิภาพนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหาร การบริหารจัดการจึงเป็นยกระบวนกรของ กิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารจะต้องเข้ามากำหนดตายตัวว่าจะใช้กระบวนการ ไตขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเป้าหมายของงานนั้นเป็นสำคัญ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ในทุก

^{๑๒} พระมหาสมโภช ฐิติญาโณ (ศรีพันธ์), “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๕, หน้า ๘๖.

กระบวนการที่จะนำมาใช้ในองค์กร ต้องเข้าใจ และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่มากกระทบการบริหารงาน อีกทั้งยังต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายปัจจุบันตามแผนที่วางไว้...”^{๓๖๓}

ดังนั้น เพื่อให้เกิดสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มาเป็นเครื่องประกอบ เพราะเมื่อใดก็ตามที่การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ขาดการนำเอาหลักพุทธธรรมจักร ๔ มาประยุกต์ใช้ ก็เหมือนหนึ่งว่าไม่มีพลังเกื้อกูลให้การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมดำเนินไปอย่างเข้มแข็ง ทำให้การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ในทางตรงกันข้าม หากนำเอาหลักพุทธธรรมจักร ๔ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ก็ย่อมดูเหมือนว่ามีพลังผลักดันให้การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประสบผลสำเร็จได้ง่ายยิ่งขึ้น

โดยผู้วิจัยจะได้ทำการอภิปรายให้เห็นว่า ปัญหาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนี้สามารถแก้ไขด้วยหลักพุทธธรรม จักร ๔ ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

๔.๔ การวิเคราะห์บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาความแน่นอน หรือหาการยืนยันของคำตอบของงานวิจัยนี้ แบ่งผู้สัมภาษณ์ออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ (๑) ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๓ รูป (๒) ผู้บริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำนวน ๙ คน รวมทั้งหมด ๑๒ รูป/คน แล้วนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดมาแสดงในรูปของความเรียงเรียงไว้ดังต่อไปนี้

การเป็นผู้บริหารที่ดีมีวิถียุทธอันเยี่ยมยอดและเป็นนักบริหารที่ประสบความสำเร็จ คือสามารถนำพากิจการค้าหรือการงานของตนสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้นับเป็นสิ่งที่มีความยากลำบาก แน่นนอนความเจริญก้าวหน้าขององค์กรธุรกิจล้วนเกิดขึ้นจากความสามารถของผู้บริหาร หรือผู้คุมบังเหียนขององค์กร ที่สำคัญคือการนำความรู้ทางวิชาการมาประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจจนบังเกิดผลในทางปฏิบัติก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อองค์กรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ การบริหารธุรกิจของผู้ประกอบการที่ประสบผลสำเร็จ จึงขอเสนอ ผลของการวิจัยเพื่อยืนยันการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม ดังต่อไปนี้

^{๓๖๓} สัมภาษณ์ นายธนู ,กรรมการผู้จัดการ บริษัท , ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

ด้านการตลาด การบริหารธุรกิจให้เติบโตและสร้างฐานที่มั่นคงแข็งแรงต้องพร้อมที่จะเปิดโอกาสในการสร้างธุรกิจ ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง“อายุน้อย รวย 100 ล้าน” ของนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ ชื่อ อีร์พัฒน์ เลิศสิริประภา “...กลยุทธ์ของตัวเขาคือเพื่อนกับลูกค้า ขวนคุยเรื่องที่อยู่ในความสนใจของลูกค้า และสอบถามจนถึงขอความรู้จากลูกค้า...และถ้ามีโอกาสขยายงานสู่ตลาดต่างประเทศ ก็ควรต้องไป โดยดูความพร้อมของตนเองในเรื่องผลิตภัณฑ์ถูกต้องตามความต้องการตลาด เพื่อไปออกแสดงสินค้าของตนเอง และทำการศึกษาประเทศที่จะไป ผู้บริโภคเป็นอย่างไร และคนประเทศนั้นๆ ชอบสินค้าแบบไหน...”^{๓๔} ซึ่งข้อความดังกล่าว ก็สอดคล้องในหลักธรรม จักร ๔ ภายใต้หัวข้อที่ ๒ สัปปุริสุ์สสยะ การคบมิตร ต้องผูกไมตรีกับผู้ร่วมค้า เป็นการแตกไลน์สินค้าหลักที่มีอยู่เพื่อขยายฐานลูกค้าใหม่ให้กว้างขวางขึ้นและจะนำมาซึ่งความสำเร็จ

ทางด้านการตลาด ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อม จะได้นำมาประยุกต์ใช้ โดยพื้นฐานเบื้องต้น กล่าวถึงกลยุทธ์ที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์การตลาด เป็นแนวทางปฏิบัติทางการตลาดของธุรกิจ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จตามเป้าหมายทางการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ มีนัยสำคัญต่อความสำเร็จก้าวหน้าของธุรกิจเป็นอย่างยิ่ง หากดำเนินธุรกิจโดยไม่มีกลยุทธ์ก็หวังความสำเร็จได้ยาก^{๓๕} ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดให้ประสบผลสำเร็จ ไม่เฉพาะความสามารถปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับกลไกตลาด และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตลาดเท่านั้น ผู้บริหารธุรกิจต้องมีความสามารถในการมองไปข้างหน้า อย่างมีวิสัยทัศน์ และมีความชัดเจนในการวางกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับตลาดซึ่งมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมถึงกลยุทธ์การป้องกัน ดังที่ ดร. สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ กล่าวว่า “อนาคตเต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลง และความเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นลักษณะของความไม่ต่อเนื่องจากอดีต ฉะนั้น จะต้องเกาะติดกับสิ่งแวดล้อมที่มันเปลี่ยนแปลงไป”^{๓๖} นอกจากนี้ การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดให้ประสบผลสำเร็จ การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไม่ควรมองข้ามการวิเคราะห์ต้นทุน หรือประเมินผลการใช้ต้นทุน ด้วยการกำหนดต้นทุนสำหรับหน่วยธุรกิจผลิตภัณฑ์ ลูกค้าหรือค่าใช้จ่ายแต่ละประเภทให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม และการวิเคราะห์ตลาด ด้วยการวินิจฉัยถึงความต้องการซื้อของผลิตภัณฑ์ ขนาดของตลาด

^{๓๔}Mushroom Television , **อายุน้อย รวย 100 ล้าน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน),๒๕๕๘) , หน้า ๑๒๓ และ หน้า ๑๒๕.

^{๓๕}ดร.ธนวรรณ แสงสุวรรณ และคณะ, การบริหารการตลาด , พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด , ๒๕๕๕) , หน้า ๗๑-๗๓.

^{๓๖}ธันย์วัชร ไชยตระกูลชัย, คิดใหม่เพื่ออนาคต,(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ ,๒๕๕๒), หน้า ๓๗๒.

อัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์ ฤดูกาลการขาย การกระจายทางภูมิศาสตร์ ลักษณะสำคัญของแต่ละส่วนตลาดและแนวโน้มลักษณะตลาด ในส่วนข้อความข้างต้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๔ ซึ่งต้องมีการวางแผน เริ่มต้นด้วยการลองผิดลองถูก โดยการใช้ประสบการณ์ประคับประคองให้ธุรกิจเติบโตโดยใช้ข้อมูลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาปรับแผนสร้างกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติเพื่อเป้าหมายที่วาง มีกระบวนการการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และมีการตลาดที่เหมาะสมกับประเภทของธุรกิจประกอบกันด้วย เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ และสอดคล้องกับหนังสือเรื่อง “อายุน้อย รวย 100 ล้าน” ที่ว่า “...ร้านก๋วยเตี๋ยวสร้างสรรค์ JM Cuisine เป็นธุรกิจของคุณไอซ์และคุณครีม เจ้าของธุรกิจเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่สร้างก๋วยเตี๋ยวสูตรพื้นเมืองเพชรบุรี จังหวัดบ้านเกิดของพวกเขาให้เป็นที่ยู่อัจฉริยะขึ้นในสังคมโซเชียลมีเดีย...”^{๓๗}

สอดคล้องคำให้สัมภาษณ์ของ พระไพศาล วิสาโล (วงศ์วรวิสิทธิ์) กล่าวว่า “...ขาดการพัฒนา ด้านองค์ความรู้ในนี้ขอแยกพิจารณาเป็น ๒ กรณี คือ ๑. ด้านการผลิต จะขาดเรื่องการพัฒนาผลผลิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องตัวผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ ขบวนการผลิตยังคง เป็นรูปแบบเดิมๆ ที่ไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อนใดๆ มีการใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ น้อยมาก ๒. ด้านบุคลากร ส่วนใหญ่จะขาดประสบการณ์ ด้านการบริหารจัดการ และมักชอบลอกเลียนแบบวิธีการของชาวต่างชาติ ซึ่งบางครั้งอาจจะ ไม่เหมาะสมกับตลาดในประเทศ หรือ สภาพสังคมไทย หรือมีการนำมาใช้ไม่เต็มขบวนการที่ควรจะเป็น เรียกว่า นำมาใช้แบบครึ่งๆกลางๆ นั่นเอง มุมมองนี้ หมวดหลักธรรมที่สอดคล้องให้นำมาใช้ปฏิบัติ การมี บารมี การมีทุนความรู้เดิม ซึ่งตรงกับหลักธรรม จักรข้อที่ ๔ ปุพเพกตปุญญตา การทำบุญไว้ดี...”^{๓๘}

ความขยันหมั่นเพียรเป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จ หรือปฐมเหตุในการนำพาชีวิตสู่ความ รุ่งโรจน์โชติช่วงชัชวาล ดังคำสอนที่ว่า “ความขยันขันแข็งนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรือง แต่ความเกียจคร้านนำมาซึ่งความพ่ายแพ้และล้มเหลวทุกๆด้าน” ในการประกอบกิจการทุกชนิดหรือการประกอบ อาชีพการงานทุกแขนงจะต้องมีความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความมานะบากบั่นแล้ว ยังต้องเป็นผู้ ที่กล้าต่อสู้ กล้าเอาชนะ ไม่เกรงกลัวต่อความยากลำบาก หากผู้ใดประหลตปฏิบัติเช่นนี้ย่อมประสบ ความสำเร็จอย่างแน่นอน ดังคำสอนที่ว่า “ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น”^{๓๙} ข้อความ

^{๓๗} Mushroom Television , อายุน้อย รวย 100 ล้าน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๘) , หน้า ๑๖.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสาโล (วงศ์วรวิสิทธิ์), พระนักวิชาการ, เจ้าอาวาสวัดป่าสุคะโต อ.แก่งคร้อ จ.ชัยภูมิ, ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

^{๓๙} ธนวัฒน์ ทรัพย์ไพบูลย์, คิดแบบผู้นำ ทำแบบเจ้าสัว เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ อนิเมทกรุ๊ป, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔.

ดังกล่าว ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๓ อัตตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ชอบ คนเราต้องมีความพยายามตั้งเป้าหมายไว้เพื่อการกระทำที่ต้องสำเร็จบรรลุเป้าหมาย สำหรับเจ้าสัวธนินท์และทีมงานรุ่นบุกเบิก มีทั้งความกล้าต่อสู้ กล้าเอาชนะ และมีความรับผิดชอบอย่างสูง ซึ่งรูปธรรมของความขยัน อดทน บุกบั่น มุ่งมั่นไม่กลัวความยากลำบาก เจ้าสัวธนินท์และทีมงานพิสูจน์ได้จากคำบอกเล่าของเขาที่ว่า “...ไม่มีงานอะไรที่ผมจะไม่บากบั่นมุ่งมั่น ผมทำงานทุกอย่างด้วยความบากบั่นมุ่งมั่น และทุ่มเทต่องานอย่างเต็มที่ การทำงานทุกเรื่องที่ผ่านมา ไม่มีสักเรื่องที่ผมไม่ทุ่มเท เพราะผมมีประสบการณ์ว่า ถ้าทำงานให้ทำงานให้ดี ทุกอย่างต้องทำเต็มที่ แล้วทุกอย่างต้องมีอุปสรรค ผมเป็นคนที่ชอบท้าทาย...”^{๕๐} จากคำพูดข้างต้น ของเจ้าสัวธนินท์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๓ อัตตสัมมาปณิธิ เป็นหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การบริหารจัดการที่ถูกต้อง โดยตั้งเป้าหมายชีวิตและการทำงานให้ดีงาม เพื่อนำตนไปสู่เป้าหมายอันมั่นคง แต่อัตตสัมมาปณิธิเป็นคำสอนที่คนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจลึกซึ้ง ทั้งในแง่หลักการปฏิบัติคิดว่าเป็นข้อธรรมเหมือนกับหลักธรรมข้ออื่น ๆ เช่น ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งแต่ละข้อธรรมก็สามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้โดยตรง แต่หลักธรรม “อัตตสัมมาปณิธิ” จะแปลกกว่าหลักธรรมดังกล่าว เพราะเป็นหลักการหรือกรอบที่ผสมกับหลักธรรมหมวดอื่น ๆ และเป็นวิธีการเพื่อนำไปพัฒนาตนเอง ในด้านศีลธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงตามหลักธรรมอัตตสัมมาปณิธิ สามารถนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง มีชีวิตที่ดีงาม มั่นคง ก้าวหน้า และดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาทในการปฏิบัติตามสิ่งที่ถูกที่ควร

ปัญหาข้อจำกัดด้านบริการส่งเสริมพัฒนาขององค์การภาครัฐและเอกชน การส่งเสริมพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ผ่านมามีได้ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ หอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตลอดจนสมาคมการค้าและอุตสาหกรรมต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมมีจำนวนมากและกระจายอยู่ทั่วประเทศ ประกอบกับข้อจำกัดของหน่วยงานดังกล่าว เช่น ในเรื่องบุคลากร งบประมาณ จำนวนสำนักงานสาขาภูมิภาคการให้บริการส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ จึงไม่อาจสนองตอบได้ทั่วถึงและเพียงพอ

ผู้ประกอบการได้ให้คำสัมภาษณ์ไว้ว่า “...การเข้าถึงบริการการส่งเสริมของรัฐ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมากเป็นการจัดตั้งกิจการที่มีรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น ผลิตตามบ้าน

^{๕๐}ธันวาคม ทรัพย์ไพบุลย์, คิดแบบผู้นำ ทำแบบเจ้าสัว เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อนิเมทกรุ๊ป, ๒๕๕๔), หน้า ๑๕ - ๑๖.

ผลิตในลักษณะโรงงานห้องแถวไม่มีการจดทะเบียนโรงงาน ทะเบียนพาณิชย์ หรือทะเบียนการค้า ดังนั้นกิจการโรงงานเหล่านี้ จึงค่อนข้างปิดตัวเองในการเข้ามาใช้บริการของรัฐ เนื่องจากปฏิบัติไม่ค่อยถูกต้องเกี่ยวกับการเสียภาษี การรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม หรือรักษาความปลอดภัยที่กำหนดตามกฎหมายนอกจากนี้ในเรื่องการส่งเสริมการลงทุนก็เช่นเดียวกัน แม้ว่ารัฐจะได้ลดเงื่อนไขขนาดเงินทุน และการจ้างงานแล้วก็ตามเพื่อจูงใจ แต่ก็มีธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพียงจำนวนน้อยที่มีโอกาสได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐ...”^{๔๑}

จากจุดเริ่มต้นที่ธุรกิจติดลบ ล้มลุกคลุกคลาน การเริ่มต้นที่ไม่มีเงินลงทุน เป็นการเริ่มต้นด้วยการลองผิดลองถูกนั้น ดังตัวอย่างนักธุรกิจที่ประสบผลสำเร็จในหนังสือเรื่อง “อายุน้อย รวย 100 ล้าน” ได้กล่าวถึง พงษ์เทพ มุททาหัตถการ “...สิ่งสำคัญในการทำธุรกิจ ไม่ใช่แค่หวังผลกำไร แต่ต้องยอมลงทุนใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพดีเพื่อรักษาฐานลูกค้าไว้...เขาเริ่มต้นธุรกิจจากการติดลบ ครอบครัวย่อมละลาย มีค่าใช้จ่ายติดเงินกู้ยืมอยู่กับธนาคาร ทำธุรกิจเกาต์คั่ว จากไม่รู้วิธีการใด ๆ แต่ใช้ลองผิดลองถูก โดยได้รับคำแนะนำการคั่วเกาต์จากอาแปะที่เป็นผู้ชายเกาต์สดให้ เมื่อต้องใช้เกาต์มากขึ้นจึงสั่งซื้อจากแหล่งผลิตโดยตรง...”^{๔๒}

ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๓ อัตตสัมมาปณิธิ ดังคำที่พระธรรมปิฎกได้ปาฐกถาพิเศษที่โรงแรมปางสวนแก้ว ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ กล่าวว่า “... เมื่อต้องการประสบความสำเร็จในชีวิตต้องเป็นคน ใฝ่รู้สู้สิ่งยาก มีหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเศรษฐกิจส่วนบุคคลและองค์กร เพื่อนำไปเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติอย่างจริงจังในการบริหารธุรกิจแล้ว เชื่อว่าจะสามารถนำไปแก้ไขปัญหาการไม่ประสบความสำเร็จในการบริหารธุรกิจได้ ด้วยหลักธรรมที่ภูธธัมมิกัตถะ เป็นประโยชน์ปัจจุบัน เป็นหลักสร้างความสำเร็จ เป็นคำสอนให้ตั้งเนื้อตั้งตัวได้ในทางเศรษฐกิจ ๔ ประการ ดังนี้ ๑.ต้องมีความหมั่น ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบอาชีพอันสุจริต รู้จักใช้ปัญญาความสามารถในการบริหารธุรกิจให้ได้ผลดี ซึ่งเป็นทางให้ได้ทรัพย์หรือหลักการผลิต ๒.ต้องมีการรักษา ต้องรู้จักเก็บคุมครองทรัพย์ หน้าที่การงาน และผลงานที่ตนได้มาหรือทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรนั้น ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย โดยเฉพาะถ้าเป็นทรัพย์ก็ต้องยิ่งรู้จักเก็บออม ข้อนี้ตรงกับหลักการเก็บออม ๓.ต้องเลือกคบคนดีเป็นเพื่อน เลือกคบแต่มิตร ที่มีทั้งมิตรแท้ เพื่อนแท้ เพื่อนจริง ที่มีอุปการคุณ สมานสุขทุกข์ แนะนำประโยชน์ให้มีความรักใคร่จริงใจ ถ้าดำเนินธุรกิจเป็นบริษัทหรือสหกรณ์ ก็จำเป็นต้องเลือกสมาชิกที่ดี

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายจรินทร์ ตั้งอำพัน, กรรมการผู้จัดการ บริษัท , ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

^{๔๒} Mushroom Television, **อายุน้อย รวย 100 ล้าน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๘) , หน้า ๘๕ - ๘๗.

ตรงกับหลักสทธรรม ๔. ต้องมีความเป็นอยู่เหมาะสม รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฟืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ตรงกับหลักงบประมาณ หรือการวางแผนการใช้จ่าย^{๔๓}

หลักพุทธธรรม จักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๔ ปุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้มีคุณความดีได้กระทำไว้ในปางก่อนหรือในอดีตที่ผ่านมา การได้ทำบุญไว้ในปางก่อน ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ พระไพศาล วิสาโล (วงศ์วรวิสิทธิ์) กล่าวว่า “...ความเป็นผู้มีคุณความดีได้กระทำไว้ในปางก่อนหรือในอดีตที่ผ่านมา การได้ทำบุญไว้ในปางก่อน เป็นเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด หรือการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่เป็นไรถ้าใครไม่เชื่อเรื่องชาติหน้า แต่เรื่องผลกรรมนั้นชัดเจนอยู่แล้ว ยกตัวอย่างเช่น ถ้ากินเหล้า สูบบุหรี่ สุขภาพก็ไม่ดี นี่เป็นเรื่องของกรรมโดยตรง กรรมบางอย่างไม่เห็นผลในทันที เช่นสูบบุหรี่วันนี้ก็เชื่อว่าจะเป็นมะเร็งปูปับ แต่กรรมบางอย่างให้ผลทันตา เช่น เมื่อคิดร้ายกับใครคุณก็เป็นทุกข์ทันที เพราะความโกรธความเกลียดเข้ามาทำร้ายจิตใจ กฎแห่งกรรมก็คือกฎแห่งการสะท้อนกลับ ทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นจะย้อนกลับมาที่คุณ ฉะนั้น แม้ว่าจะไม่เชื่อเรื่องชาติหน้าแต่ถ้าอยากจะมีความสุขก็ควรคิดดี พูดดี ทำดี ถ้ามีชาติหน้าจริงก็จะได้เห็นผลในชาติหน้าด้วย หรือหากชาติหน้าไม่มีจริงก็ไม่เป็นไร เพราะได้มีความสุขในวันนี้วาทีนั้นแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีวัฒนธรรมประจำชาติมีเอกลักษณ์อันโดดเด่นและเป็นประเพณี วัฒนธรรมที่ผ่านการสร้างสรรค์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่ประกอบกันเข้าเป็นสังคมไทย ซึ่งบรรพบุรุษไทย ที่มีเลือดเนื้อเชื้อไขเป็นชาติไทยได้สร้างสรรค์สร้างสม ไว้เป็นมรดกประจำชาติ ควรใช้วิจารณญาณ พิจารณาให้ถ่องแท้ และพิจารณาให้เห็นว่าการที่คนเรามาอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยประนีประนอม ออมชอมกัน ผู้น้อยจะต้องพึ่งผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จะต้องอาศัยผู้น้อย ทำนองค้ำกล่าวที่ว่า น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่าเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกัน และกัน เราพบว่าในยุคที่สังคมไทยในยุคปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ โลกไร้พรมแดน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างสังคมต่างๆอยู่ทุกวันนี้ ฉะนั้น^{๔๔}

หลักสำคัญในการดำเนินธุรกิจด้านการติดต่อประสานงานกับบุคคล นั้น สอดคล้องกับหนังสือเรื่อง “อายุน้อย รวย 100 ล้าน” ที่ว่า “...ให้ความสำคัญกับทุก ๆ คน หลายธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ จะเห็นว่า เริ่มต้นจากคนเพียงไม่กี่คนเท่านั้นเอง จากนั้นจึงค่อยพัฒนาต่อไปและมีคนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ดังนั้น เมื่อมีการทำงานร่วมกับบุคคลหรือหน่วยงานที่หลากหลาย สิ่งสำคัญคือการเรียนรู้

^{๔๓} พระธรรมปิฎก, จากการบินทิศนการปาฐกถาธรรมพิเศษ, (เชียงใหม่, ๒๕๓๙).

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสาโล (วงศ์วรวิสิทธิ์), พระนักวิชาการ, เจ้าอาวาสวัดป่าสุคะโต อ.แก่งคร้อ จ.ชัยภูมิ, ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาที่ปัญหาเกิดขึ้น อาจพยายามหลีกเลี่ยงการเกิดปัญหา เพื่อให้เดินไปข้างหน้าต่อไปได้...”^{๔๕}

การใส่ใจในทุกรายละเอียด แม้จะเป็นจุดที่เล็กที่สุด แต่นั่นคือ สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับข้อมูลในหนังสือเรื่อง “อายุน้อย รวย 100 ล้าน” ของการบริหารธุรกิจร้านอาหารไทยในอเมริกา ของนักธุรกิจ ยงยุทธ ลี้มเลิศว่า “...เคล็ดลับในการทำธุรกิจร้านอาหารของเขาคือการมองหาทำเลชั้นที่เหมาะสม โดยมุ่งเล็งไปที่พื้นที่ที่ต่อเนื่องจาก Hot Area อย่างฉลาดใช้จ่าย เพราะราคาไม่แพง...และปัจจัยของความสำเร็จอีกอย่างคือ รู้ว่าลูกค้าของตัวเองเป็นใคร ทำให้รู้ จุดขายของตัวเอง เขาจึงมองหาที่ยืนให้ธุรกิจของตัวเองได้...”^{๔๖} ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๑ ปฏิรูปเทสวาสะ การหาแหล่งทำเลที่ตั้ง การเข้าใจลูกค้าในสถานที่ ที่ไปประกอบธุรกิจ ทำเลที่ดีเปรียบเสมือนขุมทรัพย์ในการเพิ่มยอดขาย

การพัฒนาตนเองนั้นก็ต้องมีแรงจูงใจที่เอื้อต่อการพัฒนาตนเอง เพื่อไปสู่ความดีงามที่เป็นผู้สามารถแก้ปัญหาได้ แก้ปัญหาเป็นเรียกว่า ใฝ่ความดีงาม ใฝ่ความดีงามพูดเชิงกระทำเรียกว่า ใฝ่สร้างสรรค์ ดังนั้นการพัฒนาตนเองต้องมีใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ แรงจูงใจนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ฉันทะ คือ ความใฝ่รู้สร้างสรรค์ และจะให้ฉันทะนี้เป็นตัวนำชีวิตแทน แรงจูงใจจะได้ผลดีต้องรู้จักคิด รู้จักพิจารณาแล้วรู้จักคิดเป็น^{๔๗} ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๓ อตตสัมมาปณิธิ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยการใช้หลัก มรรคมีองค์ ๘ ประการ เพื่อเป็นระบบในการปฏิบัติต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกัน จุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา ประกอบชีวิตที่ดีงามเพื่อชีวิตที่ดีงาม เมื่อทุกคนในสังคมปฏิบัติชีวิตที่ถูกต้อง โดยการปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อวัตถุ ต่อสิ่งแวดล้อมและใช้ให้ถูกต้องด้วย

ในการรับรู้ข่าวสารข้อมูล ของการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยทั่วไปก่อนข้างมีจุดอ่อนในการรับรู้ข่าวสารด้านต่าง ๆ ข้อมูลและนโยบายมาตรการของรัฐ ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด ขาดประสบการณ์ในการบริหาร ทำให้ขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีตัวอย่างนักธุรกิจที่ประสบผลสำเร็จในหนังสือเรื่อง “อายุน้อย รวย 100 ล้าน” ได้กล่าวถึง ศิริวัฒน์ ชัชวาล เจ้าของ

^{๔๕}Mushroom Television, **อายุน้อย รวย ๑๐๐ ล้าน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๘), หน้า ๕๒.

^{๔๖}Mushroom Television, **อายุน้อย รวย ๑00 ล้าน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๘) , หน้า ๙๒.

^{๔๗}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธศาสตร์กับการแนะแนว**, (กรุงเทพมหานคร : กองทุนวชิรธรรม, ๒๕๓๔), หน้า ๒๓.

ธุรกิจแฟรนไชส์อาหารอีสาน “...ไม่ว่าจะเป็นการประกอบธุรกิจประเภทไหน ทุกธุรกิจต้องเกิดจากความซื่อสัตย์ก่อน และต้องหมั่นหาความรู้ ควรมีข้อมูลพื้นฐานหรือหลักคิดที่มีมาตรฐานเดียวกัน สิ่งสำคัญที่คนไทยยังขาดอยู่คือ การรู้จักจริงเฉพาะด้าน อย่างตัวผมเองไม่เคยทำอาหารมาก่อน ผมต้องใช้เวลาในการศึกษาข้อมูลในเรื่องอาหารให้มาก เพื่อให้รู้ลึกรู้จริง ไปชิมอาหารของร้านที่ดีที่สุด เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการทำร้านอาหารของตัวเอง ไม่ใช่ฟังเอาจากเขาแล้วว่า แต่ต้องไปชิมเอง ไปดูเอง ต้องสัมผัสด้วยตัวเองให้รู้จริง...”^{๔๘} ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จักร ๔ ภายใต้จักรข้อที่ ๔ ปุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้มีคุณความดีได้กระทำไว้ในปางก่อนหรือในอดีตที่ผ่านมา การมีประสบการณ์ในการทำธุรกิจประเภทที่ตนเองถนัด ค้นคว้าหาข้อมูลที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินธุรกิจ มีความรู้ในกิจการที่ดำเนินการเป็นอย่างดี รู้วิธีการทำงานทุกขั้นตอน และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ ต้องมีความมั่นใจในตนเอง เข้าใจในจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง เพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดกลยุทธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจของตน

หลักพุทธธรรม จักร ๔ เน้นแต่หลักการใหญ่ของพุทธปรัชญา แต่การจะให้หลักการใหญ่สมบูรณ์ต้องมีรายละเอียดว่าจะทำอย่างไร วิธีการทำอย่างไร ตามหลักธรรม จักร ๔ ถึงจะนำหลักธรรมต่าง ๆ มาปฏิบัติตามความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบริหารธุรกิจด้วยการเชื่อมโยงกับหัวข้อธรรมอื่นๆ การจะให้หลักธรรมข้ออื่นๆสมบูรณ์จะต้องอาศัยหลักธรรมข้ออื่นมาประกอบด้วย เพราะฉะนั้น หลักธรรม จักร ๔ จึงสัมพันธ์กับหลักธรรมอื่นและนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องที่ควร มุ่งถึงความตั้งใจในกุศลธรรม และปฏิบัติตามกุศลธรรม เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจถึงความสอดคล้องเพื่อนำมาปฏิบัติก่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม ซึ่งจุดมุ่งหมายของความสำเร็จ หากต้องการแต่ผลในปัจจุบันก็สามารถปฏิบัติได้ในระดับหนึ่ง แต่ต้องไม่ขัดกับจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน เพื่อชีวิตจะได้เกิดมงคล มีความดีแก่ตน เพราะการปฏิบัติตนถูกต้องด้วยตนเองแล้ว ถือว่าเป็นมงคล ดังบาลีที่ว่า อตตาทิ อตตโน นาโถ ตนเองเป็นที่พึ่งของตน ฉันทิฉันทันน เมื่อหลักธรรมใหญ่มีจึงต้องทำการเชื่อมโยงกับหลักธรรมหมวดอื่น เป็นผลให้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยการอภิปรายดังกล่าวข้างต้น

นอกจากนี้ การสังเคราะห์พบว่า หลักธรรม จักร ๔ ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองดุจลือนำรถไปสู่ที่หมาย ประกอบด้วยหลักธรรม ๔ ด้าน คือ ๑.ด้านปฏิรูปเทสวาสะ ๒.ด้านสัปปริสุปัสมสยะ ๓.ด้านอตตสัมมาปณิธิ และ๔.ด้านปุพเพกตปุญญตา สามารถนำมาประมวลโดยการนำมาสังเคราะห์หลักธรรมได้ ดังนี้

^{๔๘}Mushroom Television, **อายุน้อย รวย ๑๐๐ ล้าน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน),๒๕๕๘) , หน้า ๑๒๐.

๔.๕ การสังเคราะห์บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

จากการประมวลหลักพุทธธรรมพบว่า หลักธรรมจักร ๔ ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองดุจ ลื่อนนำรถไปสู่ที่หมาย ประกอบด้วยหลักธรรม ๔ ด้าน คือ ๑.ด้านปฏิรูปประเทศวาสะ ๒.ด้านสัปปริสุปปัสส ยะ ๓.ด้านอัตตสัมมาปณิธิ และ๔.ด้านบุพเพกตบุญญตา สามารถนำมาประมวลโดยการสังเคราะห์ลง รายละเอียดพบว่า ในแต่ละหลักธรรม จักร ๔ นั้นมีความหมายเป็นสิ่งที่กระทำหรือปฏิบัติอย่าง เดียวกันบ้าง เพียงแต่มีการใช้ภาษาที่ต่างกันเท่านั้น ดังนั้น จึงสามารถประมวลโดยนำหลักพุทธธรรม จักร ๔ มาแจกแจงรายละเอียดจัดประเภทให้อยู่ในจำพวกเดียวกัน เพื่อทำการสังเคราะห์ให้ได้หัวใจที่ เป็นหลักธรรม รวบรวมจัดเป็นหลักเกณฑ์หมวดหมู่ได้ ดังนี้

การประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะ เป็นประเภทใดก็ตาม ไม่สามารถจะบรรลุผลสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ หากผู้ประกอบการทางธุรกิจทั้งหลาย ปราศจากจิตสำนึกในการประกอบธุรกิจที่ตระหนักคำนึงถึง สังคมเป็นหลักใหญ่ หากจินตนาการถึงสภาพการณ์ของโลกในอนาคตที่เต็มไปด้วยการดำเนินธุรกิจ ใน ระบบการแข่งขัน โดยปราศจากความเอื้ออาทรต่อสังคม ทุกหน่วยธุรกิจต่างพยายามอย่างเต็มที่ใน การประกอบกิจกรรมทางธุรกิจเพื่อให้ได้ผลกำไรสูงสุด มีส่วนแบ่งทางการตลาด มีรายได้ที่เป็นส่วน ต่างเพิ่มสูง ทำให้ประสบผลสำเร็จสูงสุดตามที่ตนปรารถนา และต่างก็แสวงหาวิธีที่จะสามารถบรรลุผล ตามที่มุ่งหมายไว้ โดยไม่สนใจสังคมมนุษย์และสภาพแวดล้อมจะเป็นอย่างไร หากพฤติกรรมทางธุรกิจ เป็นเช่นนี้ สังคมโลกจะบอบช้ำเสียหายมากเพียงใด เกิดสภาพปัญหาที่เลวร้ายตามมาอย่างไร ปัญหา บางอย่างอาจเรื้อรังค้างค้ำจนยากแก่การแก้ไข และขยายผลร้ายออกไปสร้างความเสียหายให้แก่สังคม และสภาพแวดล้อมในวงกว้าง เมื่อการแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบเป็นที่นิยมแพร่หลายอยู่ใน วิธีชีวิตของคนในสังคมก็ย่อมทำให้สังคมนั้นๆ ทрудโทรมเสื่อมทราม หากความเจริญก้าวหน้าได้ยาก

กล่าวได้ว่า การบริหารธุรกิจที่ตั้งอยู่บนฐานของพุทธธรรม มีแนวคิดอันเป็นรากฐานอันสำคัญ เมื่อมองพระพุทธศาสนาในแง่ที่พาดพิงถึงจริยธรรม อาจเรียกว่าเป็นพุทธจริยศาสตร์ที่เป็นเกณฑ์ทาง จริยธรรม ซึ่งท่านผู้รู้มีพระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้ เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ ตั้งแต่ พื้นฐานเบื้องต้น กลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะขึ้น ให้ถึงได้ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีสติปัญญามีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุด^{๔๙} การบริหารธุรกิจ โดยยึดหลัก คุณธรรม และคำนึงถึงจริยธรรม อาจเรียกได้ว่าเป็นคุณธรรมและจริยธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพุทธ ธรรม โดยฐานที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับหลักพุทธธรรม คุณธรรมและจริยธรรมที่ เป็นข้อกำหนดทางธุรกิจหรือเป็นแนวทางสำหรับประพฤติดีดีถือถือของการบริหารธุรกิจ ยังอาจไม่

^{๔๙} วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทองกวาว , ๒๕๔๑), หน้า

เพียงพอสำหรับการดำเนินธุรกิจที่พึงประสงค์ เนื่องจากการบริหารธุรกิจอาจวางนโยบายสำหรับการบริหารธุรกิจตามความพอใจของตนเองและที่กักเอาเองว่านโยบายนั้น ๆ เป็นการกระทำที่ชอบธรรมและเป็นหลักจริยธรรมทางการบริหารธุรกิจที่เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพการณ์ของสังคมในปัจจุบัน โดยไม่มีหลักเกณฑ์สำหรับตรวจสอบความชอบธรรมและความดีงามถูกต้อง การบริหารธุรกิจที่ถูกครรลองควรวาดด้วยเครื่องมือกลั่นกรอง คือ พุทธธรรม เพราะดำรงอยู่อย่างเป็นกลาง ไม่เอาความชอบ ความชังหรือความเอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งด้วยอำนาจอคติมาเป็นเกณฑ์วินิจฉัย แนวคิดทางพุทธธรรมถือว่าการบริหารธุรกิจที่ถูกครรลองคือต้องสอดคล้องกับความดีงามที่เรียกว่าคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งตั้งอยู่บนฐานเจตนาอันบริสุทธิ์มุ่งประโยชน์แก่บุคคลทุกฝ่ายซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับระบบการบริหารธุรกิจ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า พุทธธรรมมีความสำคัญและจำเป็นในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ต่อการประกอบธุรกิจทุกประเภท เพราะถือเป็นตัวแปรสำคัญที่จะผลักดันให้การบริหารธุรกิจดำเนินไปอย่างมีทิศทางที่ถูกต้อง เมื่ออาศัยหลักแนวคิดทางพุทธธรรมเป็นเกณฑ์ชี้วัดแน่นอนการบริหารธุรกิจไม่ว่าจะประเภทใดก็ตาม นอกจากจะไม่เบียดเบียนชีวิต และทำลายคุณธรรมประจำตนแล้ว ยังไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น เพราะคุณค่าของพุทธธรรมเป็นหลักมั่นอยู่ในใจของการบริหารธุรกิจแล้ว

ผู้วิจัยได้ค้นคว้า พบว่า มีตัวอย่างนักธุรกิจที่มีความคิดเห็นสอดคล้องต่อ หลักพุทธธรรม จักร ๔ มีดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่สอดคล้องกับหลักธรรม จักรข้อที่ ๑ ปฏินุรูปเทสวาสะ การที่จะทำให้การขายสินค้าได้นั้น ต้องมองหาทำเลที่ตั้งให้เหมาะสม ดังที่ คุณทองมา วิจิตรพงศ์พันธุ์ กล่าวไว้ว่า “...การเข้าสู่ธุรกิจบ้านจัดสรร แรกๆ ก็มีปัญหาเหมือนกัน ขายไม่ค่อยได้ จึงเริ่มมาศึกษาและหาข้อมูลเปรียบเทียบสินค้าของคู่แข่ง ทาวน์เฮาส์ไหนขายดีไหนไม่ดี ทำเลเป็นอย่างไร ก็มานำมาเลียนแบบ โดยปรับปรุงเรื่องทำเล ราคาให้สอดคล้องต่อสินค้าที่จะทำ เราอาจจะโชคดีตรงที่มีพื้นที่ทางการก่อสร้าง ก็น่าจะพัฒนาบ้านให้มีต้นทุนต่ำได้...”^{๕๐}

ตัวอย่างที่สอดคล้องกับหลักธรรม จักรข้อที่ ๒ สัพปุริสุปปัสสยะ การคบหาคนดี การคบสัตบุรุษ นำพาให้พบความสำเร็จ ดังที่ คุณเตียง จิราธิวัฒน์ กล่าวไว้ว่า “...นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ เขาได้เริ่มต้นเข้าไปสัมผัสกับธนาคาร และกู้เงินธนาคารใช้เป็นครั้งแรก เขากู้เงินธนาคารตั้งแต่นั้น มาจนถึงทุกวันนี้จึงกลายเป็น “ความสามารถ” อย่างหนึ่งอันเป็นลักษณะพิเศษของกลุ่มเซ็นทรัลในปัจจุบัน ต้องกู้เงินธนาคารเพื่อใช้ในการก่อสร้างห้างสรรพสินค้าค่อนข้างสมบูรณ์แบบหรือต้นแบบแห่งแรกของประเทศไทย...”^{๕๑}

^{๕๐} นิตยสารผู้จัดการ. (ตุลาคม ๒๕๕๓) ที่มา : TerraBKK.com

^{๕๑} ASTVผู้จัดการรายวัน. (๑๖ มกราคม ๒๕๕๒) ที่มา : TerraBKK.com

ตัวอย่างที่สอดคล้องกับหลักธรรม จักรข้อที่ ๓ อัตตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ชอบ ดังที่ คุณประทีป ตั้งมติธรรม กล่าวไว้ว่า “...คำว่า “จน” สำหรับบางคนอาจหมายถึง “มีน้อย” สำหรับบางคนอาจหมายถึง “ไม่มี” แต่คำว่า “จน” ของด.ช.ประทีป ตั้งมติธรรม หมายถึง “เป็นหนี้”... เมื่อสภาพคล่องลด สินค้าในร้านเหลือน้อย ก็ยิ่งทำให้ขายของได้ยากขึ้น บางวันขายไม่ได้เลยแม้แต่ชิ้นเดียว ขณะที่รายได้จากการขายของลดลง แต่รายจ่ายยังคงมีทุกวัน รวมทั้งดอกเบี้ยแพง ระหว่างความกลัวกับความกลัว คนทุกคนเกิดมาพร้อมกับความกลัวอยู่แล้ว แต่ถ้าเราเข้าใจ และเรียนรู้ รู้เหตุรู้ผล ก็จะทำให้ความกลัวนั้นหายไปได้ อีกหนึ่งต้นทุนสำคัญที่ทำให้ประทีปมีวันนี้ได้ คือ “ความน่าเชื่อถือ” พยายามหาคำตอบว่าแนวทางที่ถูกต้องคืออะไร ลองผิดลองถูก ทำแล้วไม่ก็เลิก แต่ก็ต้องทำถูกมากกว่าทำผิด...”^{๕๒}

ตัวอย่างที่สอดคล้องกับหลักธรรม จักรข้อที่ ๔ ปุพเพตปุญญตา การมีบุญไว้ก่อน การมีชื่อเสียงเป็นที่นับหน้าถือตา ทำให้คนเลื่อมใสและเดินตามรอย ดังที่ คุณอนันต์ อัสวโกคิน กล่าวไว้ว่า “...หลังวิกฤตปี ๒๕๔๐ พลิกวิกฤตเป็นโอกาส “สร้างบ้านก่อนขาย” จนฮือฮา และอีกหลายๆ อย่างที่ “แลนด์แอนด์เฮาส์” เป็นผู้ทำให้หลายๆ คนเดินตาม ปีนี้สถานการณ์เศรษฐกิจการเมืองไม่ปกติเสียตั้งแต่แนะนำเป็นปี “พักยกหยุดหายใจ” ผู้ประกอบการควรกลับมาดูแลการบริหารภายในองค์กร อันดับแรกดูโปรดักชันต่อคน กำไรต่อคน อย่ารับคนโดยไม่จำเป็น...”^{๕๓}

เราสามารถมองเห็นการประยุกต์เอาหลักพุทธธรรมมาแก้ปัญหาสังคมอันเนื่องมาจากวิกฤติเศรษฐกิจ หรือแม้แต่การขาดสภาพคล่องทางธุรกิจจากกฎทันตสูตร^{๕๔} ที่บุโรหิตผู้เป็นบัณฑิตประจำราชสำนักทูลแนะนำให้พระเจ้ามหาวชิตต์แก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในราชสำนัก ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจข้าวยากมากแพง และปัญหาอันเนื่องมาจากการประกอบมิชฉาชีพ เช่นลักขโมย ปล้นจี้ตีชิง ด้วยวิธีการแก้ปัญหาตามแนวพุทธธรรม โดยชี้ให้เห็นว่าแม้จะจับผู้กระทำความผิดมาปรับไหม ชับไล่ จองจำ และทำโทษขั้นเด็ดขาด ก็ไม่ใช่วิธีแก้ปัญหาที่ถูกต้อง เพราะแทนที่ผู้กระทำความผิด ประกอบมิชฉาชีพจะลดปริมาณลง กลับจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นจนแทบจะล้นคุกหลวงเป็นภาระอันหนักหน่วงที่รัฐต้องแบกรับอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แล้วทูลแนะนำให้แก้ปัญหาที่ต้นสายไม่ใช่ว่าปลายทางว่า “ล้อมคอกก่อนที่วัวจะหาย ตัดไฟเสียแต่ต้นลม” กล่าวคือทูลถวายคำแนะนำให้พระราชารำรึงเลี้ยงข้าราชการ ด้วยการเพิ่มยศหรือปูนบำเหน็จให้ตามสมควรแก่เนื้องาน พระราชทานพืชพันธุ์ธัญญาหารแก่ชาวบ้านให้เขามีอาชีพเลี้ยงปากท้องของตนเองได้ และพระราชทานเงินลงทุนให้แก่พ่อค้าพาณิชย์ให้เขาตั้งตัวในทางธุรกิจได้ ไม่ช้านานกิจการในราชสำนักก็มีความเจริญก้าวหน้า เพราะข้าราชการมี

^{๕๒} ประทีป ตั้งมติธรรม คน (เคย) จน ผู้ยิ่งใหญ่ กรุงเทพฯธุรกิจ : (๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕)

^{๕๓} อนันต์ อัสวโกคิน “พักยกหยุดหายใจ” คาธา ข่าวสด. (๕ เมษายน ๒๕๕๗)

^{๕๔} ที.สี. ๙/๒๐๖/๑๗๑-๑๗๓.

ความจงรักภักดี มีกำลังใจปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลัง ประชาชนก็พากันอ้อมท้องไม่ต้องลักขโมยปล้นจี้ตีชิงกันอีก นักธุรกิจ พ่อค้าพาณิชต่างพากันนำเงินตราเข้ามาสู่ประเทศ ทำหน้าที่กุมเศรษฐกิจ เลี้ยงปากเลี้ยงท้องของประเทศได้อย่างเข้มแข็ง ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ทำให้เงินภาษีที่เก็บได้หลังไหลเข้ามาสู่คลังหลวงมิได้ขาด ทั้งนี้เนื่องจากทุกหน่วยงานมีความตระหนักรู้สำนึกในหน้าที่ของตน และรู้จักรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอย่างดี หากรัฐบาลของทุกประเทศในโลกนำนโยบายแก้ปัญหาตามหลักของพระพุทธศาสนาดังกล่าวนี้มาปรับประยุกต์ใช้ โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนเกษตรกร พ่อค้า ประชาชน และข้าราชการ อย่างเสมอหน้าและทั่วถึงแล้ว สังคมก็จะมีแต่ความเจริญก้าวหน้าและร่มเย็นเป็นสุข สมค้ำกล่าวว่ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมั่งคั่ง” อย่างแน่นอน

การบริหารธุรกิจ ที่ถูกครรลองครองธรรมควรอาศัยเครื่องมือกลั่นกรอง คือ หลักพุทธธรรม เพราะดำรงอยู่อย่างเป็นกลางไม่เอาความชอบความชังหรือความเอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งด้วยอำนาจอคติมาเป็นเกณฑ์วินิจฉัย แต่แนวคิดทางพุทธธรรมถือว่าการบริหารธุรกิจที่ถูกครรลองครองธรรม ต้องสอดคล้องกับความดีงามที่เรียกว่าคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งตั้งอยู่บนฐานเจตนาอันบริสุทธิ์มุ่งประโยชน์แก่บุคคลทุกฝ่ายซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับระบบธุรกิจ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า พุทธธรรมมีความสำคัญและจำเป็นต่อการบริหารธุรกิจทุกชนิดอย่างยิ่งยวด เพราะถือว่าเป็นตัวแปรสำคัญที่จะผลักดันให้การบริหารธุรกิจดำเนินไปอย่างมีทิศทางที่ถูกต้อง พุทธธรรมเสมือนหนึ่งหางเสือเรือที่เป็นเครื่องมือควบคุมบังคับทิศทางของเรือให้แล่นไปสู่เป้าหมายได้อย่างถูกต้อง และเป็นเครื่องชี้มาตรฐานของการบริหารธุรกิจว่าถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง เมื่ออาศัยหลักแนวคิดทางพุทธธรรมมาเป็นเกณฑ์ชี้วัดแล้ว แน่ใจว่าการบริหารธุรกิจไม่ว่าประเภทใด นอกจากไม่เป็นการเบียดเบียนชีวิต และทำลายคุณธรรมประจำตนแล้ว ยังไม่ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายให้แก่ผู้อื่น เพราะค่าที่มีพุทธธรรมเป็นหลักมันอยู่ในใจของการบริหารธุรกิจแล้วนั่นเอง

จากการประมวลหลักพุทธธรรมพบว่า หลักธรรม จักร ๔ ที่ประกอบด้วย ๑.ด้านปฏิรูปเทสวาสะ ๒.ด้านสัปปุริสุปััสสยะ ๓.ด้านอัตตสัมมาปณิธิ และ ๔.ด้านปุพเพกตปุญญตา นั้นในแต่ละด้านยังมีหลักธรรมหมวดอื่นสนับสนุนเข้ามาเพื่อให้หลักธรรมทุกด้านของ จักร ๔ เป็นการเสริมซึ่งกันและกันของแต่ละด้านให้สมบูรณ์และเหมาะสมเพื่อที่จะนำมาสังเคราะห์ลงรายละเอียดให้เข้ากับหลักการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้เป็นอย่างดี ดังที่จะแสดงในแต่ละด้านของหลักธรรม จักร ๔ ที่เป็นหลักธรรมสนับสนุน ดังต่อไปนี้

๑. ด้านปฏิรูปเทสวาสะ มีหมวดหลักธรรมที่สนับสนุน คือ บุญกิริยา ๑๐ และ สัปปายะ ๗
๒. ด้านสัปปุริสุปััสสยะ มีหมวดหลักธรรมที่สนับสนุน คือ สัปปุริสธรรม ๗
๓. ด้านอัตตสัมมาปณิธิ มีหมวดหลักธรรมที่สนับสนุน คือ สุจริต ๓ สัมมาทิฐิ
๔. ด้านปุพเพกตปุญญตา มีหมวดหลักธรรมที่สนับสนุน คือ บารมี ๑๐ ทศน์

ผู้วิจัยได้ประมวลนำหลักพุทธธรรม จักร ๔ มาแจกแจงรายละเอียดจัดประเภทเพื่อให้สอดคล้องในการนำไปใช้ทำการสังเคราะห์ให้ได้หัวใจธรรม ด้วยเกณฑ์การบริหารธุรกิจ คือ ปัจจัยภายนอก มี ๒ ด้าน คือ ด้านปฏิรูปเทวาระและด้านสัปปริสุปปัสสยะ ส่วนปัจจัยภายใน มี ๒ ด้าน คือ ด้านอัตตสัมมาปณิธิและด้านบุพเพกตปุญญตา ดังนั้น หลักจักรธรรม ๔ ประการ เป็นเครื่องมือในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ส่งให้ประสบผลสำเร็จอย่างสำคัญ สามารถนำพาผู้ประกอบการให้บริหารธุรกิจไปสู่ความสำเร็จพร้อมมูลด้วยโภคทรัพย์ได้ในเวลาไม่ช้านาน ดังพระพุทธพจน์ว่า “นรชนควรอยู่อาศัยในถิ่นฐานอันเหมาะสม สมาคมคบหาอารยเป็นสหาย ดำรงตนไว้อย่างถูกต้อง และได้สร้างสมความดีไว้ในปางก่อน ธัญชาติ ทรัพย์ ยศ ชื่อเสียง และความสุข มีแต่จะหลั่งไหลมาสู่ชีวิตเขา”^{๕๕}

ดังนั้น การสังเคราะห์หลักธรรมบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม ประมวลหลักธรรมและหลักการบริหารได้ ๕ หัวข้อ คือ บุคคล การจัดการ การสร้างประสบการณ์ จริยธรรม และการเชื่อมสัมพันธ์มิตรที่ติงาม รวมเป็นคำว่า “POWER” ซึ่งจะนำไปบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม ดังจะได้สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะกล่าวในบทที่ ๕ ต่อไป

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารธุรกิจ ควรเป็นประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางธรรม โดยการนำหลักพุทธธรรม โดยการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้กับการบริหารธุรกิจอย่างลงตัว ไม่ใช่เพียงความสามารถในการพัฒนากระบวนการทางการตลาดให้เหนือกว่าคู่แข่งรายอื่น แต่สามารถเสนอบริการที่จูงใจลูกค้าให้มาซื้อสินค้าได้ สามารถทำอะไรได้มาก และมีความมั่นคงทางธุรกิจในระดับที่มั่นใจได้เท่านั้น หากแต่ต้องอาศัยการนำหลักพุทธธรรมมาปรับประยุกต์ใช้ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านใน เหมือนการสร้างแนวป้องกันข้าศึกที่ต้องสร้างป้อมปราการชั้นในที่แข็งแกร่งไว้อีกชั้นหนึ่ง หากมีป้อมปราการเพียงชั้นเดียวก็เป็นการง่ายที่ข้าศึกจะรุกล้ำล้ำกรายเข้าไปทำลายอธิปไตยของชาติ ข้าศึกเปรียบได้กับความล้มเหลวทางการบริหาร หลักพุทธธรรมเปรียบเสมือนกับแนวป้องกันชั้นในที่ทำหน้าที่ป้องกันการรุกรานของข้าศึก หากมีแนวป้องกันที่แข็งแกร่งทั้งด้านนอกและด้านใน คือมีการเตรียมการด้านกลยุทธ์ทางการตลาดไว้อย่างเหมาะสม ประกอบกับการบริหารธุรกิจ ความตระหนักยึดมั่นในคุณธรรม สอดคล้องกับกฎหมายที่คนในสังคมนิยมยึดถือร่วมกันว่ามีความถูกต้องชอบธรรมและอนุโลมตามเจตนารมณ์ทางศีลธรรมเป็นอย่างดีแล้ว ก็ยากที่จะเกิดความล้มเหลวในการบริหารธุรกิจ กล่าวอย่างง่าย ๆ ว่า การบริหารธุรกิจจะประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริงได้ก็อาศัยหลักพุทธธรรมเป็นเครื่องมือสร้างเสริม ในลักษณะเหตุผลสัมพันธ์ โดย

^{๕๕}นางสาวดารณี กริชชาญชัย, “การใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารธุรกิจขายส่ง”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘, หน้า ๔๙.

หลักที่ว่าผลจะเกิดขึ้นได้ เพราะอาศัยการสร้างเหตุไว้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกัน เมื่อมองในภาพรวมโดยมุ่งประเด็นมาที่หลักพุทธธรรม ผลทางธรรม คือ บรรดาคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของการบริหารธุรกิจ ซึ่งอยู่บนฐานของพุทธธรรม ในหมวดธรรมจักร ๔ เพื่อใช้ในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

สรุปได้ว่า การนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาประพฤติปฏิบัติ เป็นการบูรณาการศีลธรรมจริยธรรมมาใช้ในชีวิตจริง หรือนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ นำมาช่วยในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง และการดำเนินชีวิตย่อมไม่ผิดพลาด การนำหลักธรรมไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสัมฤทธิ์ผล และสุดท้ายคือการแนวทางพระพุทธศาสนามาผสานและเติมเต็มในส่วนที่ยังขาดให้เกิดความสมบูรณ์มากขึ้นและช่วยให้ได้วิธีการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การประยุกต์ใช้ ถ้ายทอดแบ่งปันชักชวนให้เพื่อนมนุษย์ปฏิบัติตามเพื่อที่จะช่วยเสริมสร้างพื้นฐานทางปัญญาให้แก่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติได้ สามารถบรรลุความสุขและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ไม่เบียดเบียนฟุ้งเฟ้อ และดำเนินชีวิตอย่างมีสติไม่ว่าจะเป็นการนำหลักธรรมเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมหรือการประกอบกิจการงานที่สุจริตใด ๆ ก็ตาม

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานการวิจัยเรื่องการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ๓) เพื่อบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม ๔) เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม” จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า สาเหตุหลักของปัญหาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มี ๔ ด้าน คือ ด้านการตลาด ด้านเงินทุน ด้านแรงงาน และด้านการจัดการ โดยสาเหตุหลักของปัญหาสามารถนำหลักธรรม จักร ๔ และหมวดธรรมเสริมที่สนับสนุนหลักธรรมจักร ๔ เพื่อมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้เกิดวิธีการคิดตามหลักพุทธธรรม นำมาบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีรายละเอียด ดังจะเสนอเป็นลำดับต่อไป

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม นั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่กำลังประสบอยู่ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนี้ มีสาเหตุสำคัญคือ คนไทยไม่สามารถพึ่งตนเองได้ในภาวะเศรษฐกิจที่ทรุดตัว สภาพปัญหาของการบริหารธุรกิจพบว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยมีลักษณะเฉพาะและครอบคลุมหลายด้าน ทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก อาจจะเป็นเพราะธุรกิจในระดับนี้ยังเป็นสิ่งใหม่ในระบบเศรษฐกิจของไทยที่ยังต้องการการส่งเสริมและการพัฒนาอีกกระยะหนึ่ง ปัญหาที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่เริ่มต้นนำมาใช้จนถึงปัจจุบัน จึงต้องแสวงหาทางออกที่นำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศร่วมกันของคนในชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพและคุณธรรมส่งผลให้มีความสุข ปัญหาหลักของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยที่รวบรวมโดยสำนักงานส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประกอบด้วย ๔ ประเด็นปัญหา ดังนี้

๑. ปัญหาด้านการตลาด
๒. ปัญหาขาดแคลนเงินทุน
๓. ปัญหาด้านแรงงาน
๔. ปัญหาด้านการจัดการ

๑. ปัญหาด้านการตลาด ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่มักตอบสนองความต้องการของตลาดในท้องถิ่น หรือตลาดภายในประเทศ ซึ่งยังขาดความรู้ความสามารถในการตลาดในวงกว้าง โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ ขณะเดียวกันความสะดวกรวดเร็วในการคมนาคมขนส่ง ตลอดจนการเปิดเสรีทางการค้า ทำให้ธุรกิจขนาดใหญ่ รวมทั้งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาแข่งขันกับสินค้าในท้องถิ่นหรือในประเทศที่ผลิตโดยกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมากขึ้น

๒. ปัญหาขาดแคลนเงินทุน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักประสบปัญหาการขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน เพื่อมาลงทุนหรือขยายการลงทุนหรือเป็นเงินทุนหมุนเวียน ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีการทำบัญชีอย่างเป็นระบบและขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ทำให้ต้องพึ่งพาเงินกู้นอกระบบ และต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูง

๓. ปัญหาด้านแรงงาน แรงงานที่ทำงานใน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จะมีปัญหาการเข้าออกสูง กล่าวคือ เมื่อมีฝีมือและมีความชำนาญมากขึ้นก็จะย้ายออกไปทำงานในโรงงานขนาดใหญ่ที่มีระบบและผลตอบแทนที่ดีกว่า จึงทำให้คุณภาพของแรงงานไม่สม่ำเสมอการพัฒนาไม่ต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพสินค้า

๔. ปัญหาข้อจำกัดด้านการจัดการ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักขาดความรู้ในการจัดการหรือการบริหารที่มีระบบใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ โดยเรียนถูกเรียนผิดเป็นหลักอาศัยบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้องมาช่วยงานการบริหารภายในลักษณะนี้แม้จะมีข้อดีในเรื่องการดูแลที่ทั่วถึง หากธุรกิจไม่ใหญ่นัก แต่เมื่อกิจการเริ่มขยายตัวขึ้น หากไม่ปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีระบบก็จะเกิดปัญหาเกิดขึ้นได้

กล่าวโดยรวม จากการที่ต้องแสวงหาทางออกที่นำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศร่วมกันของคนในชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และคุณธรรมส่งผลให้มีความสุข ซึ่งในปัจจุบันนี้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นกลุ่มธุรกิจที่กำลังได้รับความนิยม และทำให้เกิดสินค้าใหม่ ๆ ที่ภาครัฐได้เล็งเห็นว่าต้องสนับสนุน เพื่อให้ประชาชนสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม ด้วยการนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลและวิเคราะห์โดยอาศัยหลัก สี่เอ็ม เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม เป็นกรอบในการวิเคราะห์และก็พบว่า ผลสำเร็จในการขับเคลื่อนการบริหารธุรกิจนั้น กลไกที่สำคัญที่สุดคือ ทรัพยากรบุคคล โดยมีปัจจัยอื่น ๆ ประกอบ คือ เงินทุนหรืองบประมาณ วัตถุดิบหรือปัจจัยสนับสนุน การปฏิบัติงาน และการบริหารจัดการ ผ่านกระบวนการบริหารเชิงบูรณาการส่งผลสำเร็จก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ไม่มีการสะดุดหรือหยุดชะงัก อันเป็นแบบวิธีการของผู้ประกอบการจะทำให้สามารถเข้าใจถึงการประกอบธุรกิจที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จสมบูรณ์

ในงานวิจัยนี้มีเจตนารมณ์ที่จะบูรณาการหลักพุทธธรรม ซึ่งได้กล่าวแล้ว ในบทที่ ๔ เมื่อนำมาสังเคราะห์ทำให้ได้หลักพุทธธรรมนำมาบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดย

แสดงวิธีแก้ปัญหาคด้วยหลักพุทธธรรม จักร ๔ ว่ามีวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไร แล้วนำเสนอการใช้วิธีการแก้ไขปัญหาของสาเหตุหลักในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีการแยกเป็นประเด็นหลักของปัญหา ก่อนที่จะแสดงการนำหลักพุทธธรรมมาผนวกเข้ากับสาเหตุที่เกิดขึ้นของปัญหา ดังนั้นหลักพุทธธรรม จักร ๔ ที่ได้ทำการสังเคราะห์ ให้เข้ากับปัญหาหลักที่เกิดกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังต่อไปนี้

๑. คีล (Precept) หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาความประพฤติด้านพฤติกรรมทางกาย ทางวาจาของบุคคลที่เป็นลูกจ้าง เจ้าของธุรกิจและรวมถึงผู้ร่วมค้า ให้มีความสัมพันธ์กับธุรกิจและงานที่ทำอยู่ ให้เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ เรื่องของศีลสะท้อนให้เห็นลักษณะพฤติกรรมของบุคคล ดังนี้

๑.๑ คีล มีลักษณะเป็นความประพฤติดี ทางกาย ทางวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย และปฏิบัติควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ปกติมารยาทที่ปราศจากโทษ ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาให้ดียิ่งขึ้น ความสุจริตทางกายวาจา และอาชีวะ มักใช้เป็นคำเรียกอย่างง่าย สำหรับคำว่า “อธิศีลสิกขา”^๑ ซึ่งได้กล่าวไว้ในจักรข้อที่ ๓ อุตตสัมมาปณิธิ

๑.๒ คีล มีลักษณะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายของพนักงาน หน้าที่ของเจ้าของธุรกิจที่มีต่อองค์กร หน้าที่ของคู่ค้าในการนำส่งสินค้า วัตถุดิบ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีกล่าวไว้ใน จักรข้อที่ ๑ ปฏิรูปเทสวาสะ ข้อที่ ๒ สปัจริสุปัสยะ

๑.๓ คีล ยกตัวอย่าง การตีความศีลห้าแบบเดิมมักมีความหมายในเชิงลบ คือ มองว่าการรักษาศีล ๕ คือ การงดเว้นไม่ให้เบียดเบียนคนอื่นอย่างเด็ดขาด แต่ยังมีอีกความหมายของศีล ๕ ในเชิงบวก คือ ความกระตือรือร้นในการเข้าร่วม หรือขัดขวางไม่ไห้บุคคลอื่นละเมิดศีลธรรม โดยนักวิชาการยังมองอีกว่า หลักศีล ๕ ที่พระพุทธเจ้าท่านวางไว้ค่อนข้างจะมีความยืดหยุ่น และมีความหมายกว้างกว่า การตีความของพระอรธเถกถาจารย์โดยเฉพาะ ถ้ามองในแง่ของการสร้างจิตสำนึก หรือความรู้แบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา ถือว่าเป็นจิตสำนึกที่ตระหนักรู้และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การตีความศีล ๕ แนวใหม่ของ พระดิช นัท ฮันท์ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสากล จิตสำนึกที่หวังประโยชน์เพื่อผู้อื่น^๒

^๑พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๓๙๑.

^๒พระมหาสมบุญ ฐุฑฒิกโร, ดร., “เดิมการตีความศีลห้าแบบใหม่” ใน **เอกสารประกอบการเรียนวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม**, อ่างแล้ว, (อัสสัมชัญ).

ศีลรวมอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลายหมวด ดังนี้ ข้อ ๑ ในไตรสิกขา ข้อ ๒ ในบารมี ๑๐ ข้อ ๒ ในอริยทรัพย์ ๗ และ ข้อ ๒ ในอริยวัฑฒิ ๕

วิธีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา เป็นการฝึกฝนและพัฒนาด้านพฤติกรรม ทางกายและทางวาจาของคนในองค์กรอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ คนหรือบุคคล (Person) จะปลูกฝังความเห็นชอบ ปลูกฝังความเชื่อที่ถูกต้องด้วยการสร้างเสริมสัมมาทิฐิ การเจริญสัมมาทิฐิ เป็นการสร้างการปลูกฝังให้ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องให้เกิดวัฒนธรรมที่ดีงาม ไม่คดโกง ไม่เอาเปรียบ มีแต่ความซื่อสัตย์สุจริต

๒. รักษาความดี (Observance) หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาด้านจิตใจการประพฤติ ปฏิบัติหน้าที่ ควบคุมพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ ให้ปกติไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง กระทำในสิ่งที่ดีที่ควรที่ถูกต้อง ในเรื่องการรักษาความดีสะท้อนให้เห็นได้จาก พระบรมราชาวาท ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช วันอาทิตย์ที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ “...การทำความดีนั้นสำคัญที่สุดอยู่ที่ตัวเอง ผู้อื่นไม่สำคัญและไม่มีความจำเป็นอันใดที่จะต้องเป็นห่วงหรือต้องรอคอยเขาด้วย เมื่อได้ลงมือลงแรงกระทำแล้ว ถึงแม้จะมีใครร่วมมือด้วยหรือไม่ก็ตาม ผลดีที่ทำจะต้องเกิดขึ้นแน่นอน และยังทำมากเข้านานเข้า ยิ่งยืนเข้า ผลดีก็ยิ่งเพิ่มพูนมากขึ้น และแผ่ขยายกว้างออกไปทุกที่ คนที่ไม่เคยทำความดีเพราะเขาไม่เคยเห็นผล ก็จะได้เห็นและหันเข้าตามอย่าง...” จากพระบรมราชาวาท แสดงให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นในการทำความดี ซึ่งไม่ได้เริ่มจากกลุ่มคน หรือรอคอยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นการเริ่มต้นจากตนเอง ไม่จำเป็นต้องรอคอยใคร หากได้ลงมือ ลงแรง ทำความดีแล้ว ผลจากการทำความดีย่อมเกิดขึ้นแน่นอน คนที่ไม่เคยทำดีเพราะไม่เคยเห็นผลหรือท้อใจในการทำความดี ก็จะหันกลับมาทำความดี ส่งผลให้สังคมดีงามตามมา

๓. ปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความรู้ทั่ว ปรีชาหยั่งรู้เหตุผล ความรู้เข้าใจชัดเจน ความรู้เข้าใจชัดเจน ความรู้เข้าใจหยั่งแยกได้ในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ และรู้ที่จะจัดแจง จัดสรร จัดการ ดำเนินการ ทำให้ลุล่วง ล่วงพ้นปัญหา ความรอบรู้ในกองสังขารมองเห็นตามเป็นจริง ความฉลาด ความรู้ในทางที่ถูกต้อง การศึกษา และทำให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงที่เรียกว่า “รู้เห็น” การพัฒนาทางด้านปัญญา ให้มีความรู้ ความฉลาดในทางที่ถูกต้อง^๓ วิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา พัฒนาทางปัญญามีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็นตัวนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด และแค่นั้นก็อยู่ที่ว่าจะมีปัญญาชี้แนะหรือบอกทางให้เท่าใด และปัญญาเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจให้ทางออกแก่จิตใจ เมื่อจิตใจเกิดความอึดอัดมีปัญหาคิดตัวอยู่พอเกิดปัญญา รู้ว่า จะต้องทำอย่างไร จิตใจก็โล่งเป็นอิสระได้ ปัญญาจะช่วยให้การดำเนินชีวิตของคนในองค์กรและใน

^๓พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, อ่างแล้ว, หน้า ๒๓๑.

สังคมมีความเป็นอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องดีงาม และช่วยให้บรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ดีงาม

๓.๑ หลักเมตตา เป็นคุณธรรมเบื้องหลัง กาย วาจา ใจ ดีความ “เมตตา” คือ คุณธรรมจัดได้ว่า คุณธรรมเมตตาช่วยในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว คือ ควรปลูกฝังให้คนในสังคมปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา และรู้จักการให้อภัยกัน อันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งอยู่ในหลักของ สมาธิ คือ สิ่งที่ต้องปลูกฝัง เช่น การปฏิบัติทางกายวาจาต่อกัน ด้วยเมตตา

๓.๒ ดีความ “จาคะ” การสละกิเลสที่ไม่ดีออกไป ซึ่งมีวิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ด้วยการสวดมนต์เจริญสติ หมั่นนึกคิดอยู่เสมอ ๆ หมั่นเจริญเมตตาจิตอยู่เป็นนิจ

ปัญญา รวมอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลายหมวด ดังนี้ ข้อ ๓ ในไตรสิกขา ข้อ ๔ ในบารมี ๑๐ ข้อ ๒ ข้อ ๕ ในพละ ๕ ข้อ ๗ ในสัทธรรม ๗ ข้อ ๕ ในเวสาร์ชขจรณธรรม ๕ ข้อ ๑ ในอิชฐานธรรม และข้อ ๗ ในอริยทรัพย์ ๗

๔. วิริยะ (Effort) หมายถึง ความเพียร ความบากบั่น ความพยายาม ความเพียรเพื่อจะละความชั่ว ประพฤติความดี ความพยายามทำกิจ ไม่ท้อถอย ความวิริยะอุตสาหะในการกระทำ^๔ ความกล้าที่จะลงมือทำ เป็นแนวทางให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จตามประสงค์ การลงมือปฏิบัติลงมือทำงานที่ตนชอบที่ตนรัก กล้าเผชิญกับความทุกข์ยาก ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น หากมีอุปสรรคข้อขัดข้องใดๆ ก็เพียรกำจัดปิดเป่าไปให้หมดสิ้นไป โดยไม่ย่อท้อ ไม่สิ้นหวัง เดินหน้าเรื่อยไปจนกว่าจะบรรลุเป้าหมายคือ ความสำเร็จ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “คนจะล่วงทุกข์ได้ก็เพราะความเพียร”

วิริยะรวมอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลายหมวด ดังนี้ ข้อ ๒ ในอิทธิบาท 4 อันเป็น คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ แห่งผลที่มุ่งหมาย ข้อ ๒ ในพละ 5 คือ ธรรมอันเป็นกำลัง ข้อ ๒ ในอินทรีย์ 5 คือ ธรรมที่เป็นใหญ่ในกิจของตน ข้อ ๓ ในโพชฌงค์ 7 อันเป็น ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ ข้อ ๕ ในบารมี 10 อันเป็น ปฏิปทาอันยิ่งยวด คือ ความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษ เพื่อบรรลุซึ่งจุดหมายอันสูงสุด

๕. บรรลุ (Realization) หมายถึง การเข้าใจทำให้เห็นแจ้ง บรรลุสิ่งที่กระทำอย่างชัดเจน มีข้อเท็จจริง รายละเอียดต่าง ๆ โดยสามารถนำความรู้ที่เก็บรวบรวมมาใช้อธิบาย เปรียบเทียบในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างมีเหตุผล เข้าใจสิ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและรวมถึงการนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ตามขั้นตอน จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การมีเป้าหมายในการทำธุรกิจ เปรียบเหมือนการมีเข็มทิศในการเดินทาง ธุรกิจจะบรรลุผลสำเร็จได้ ต้องมีความเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*, อ่างแก้ว, หน้า ๓๗๙.

เข้าใจผู้ร่วมธุรกิจ และเข้าใจธุรกิจที่กำลังทำอยู่เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

การที่จะบรรลุเป้าหมายเพื่อความสำเร็จอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีเทคนิคในการบริหารเพื่อช่วยเสริมให้เกิดความสำเร็จในงาน ดังนี้

๕.๑ ความสุภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อม ถ่อมตน จะทำให้ใครๆ ก็เอ็นดูคอยช่วยเหลือเรา

๕.๒ ความสงบ เมื่อเวลาเจอปัญหาอะไร ก็ใช้ความสงบสยบปัญหาต่างๆ จะทำให้ปัญหานั้นผ่านไปได้ด้วยดี

๕.๓ การตรงต่อเวลาสำคัญมาก เพราะการตรงต่อเวลาจะทำให้ได้รับความเชื่อถือและได้รับความไว้วางใจด้วย

๕.๔ มีความอดทนอดกลั้น ก็จะสามารถทำงานให้สำเร็จไปด้วยดี

๕.๕ การมองโลกในแง่ดี ทำให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๖ การทำตัวเป็นมืออาชีพ จะทำให้มีความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ^๕

จากการศึกษาการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรมพบว่า ผู้ประกอบการเป็นผู้ทุ่มเทให้การดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จเต็มใจที่จะเสี่ยงภัยด้านการเงินและชื่อเสียงเพื่อทำความคิดของตนเองให้เป็นจริงหรือเป็นไปได้ ผู้ประกอบการจึงต้องทำงานหนัก ใช้กำลังสติปัญญาและความคิดอย่างเต็มที่ เป็นผู้จ้างตนเองและรับผิดชอบต่อความสำเร็จของตนเอง ลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พอที่จะสรุปได้ดังนี้

๑. มีการพึ่งตัวเองสูง เป็นกิจการที่ต้องจัดหาวัตถุดิบในการผลิต จัดทำกระบวนการผลิต และจัดตลาดได้ด้วยตัวเอง มีความหลากหลายในผลิตภัณฑ์และไม่ได้ฝากอนาคตไว้กับคำสั่งซื้อจากโรงงานขนาดใหญ่

๒. มีความว่องไวในการปรับตัว เนื่องจากเป็นกิจการที่มีคนงานจำนวนไม่มาก ดังนั้นจึงมีความว่องไวในการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตหรือการบริการให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าและตลาดสถานการณ์ในปัจจุบัน

๓. ใช้ทุนน้อย เป็นกิจการที่ให้ทุนในการดำเนินการในช่วงเริ่มต้นน้อย มีภาระหนี้สินไม่มาก จึงสามารถควบคุมระบบการบริหารการเงินได้ง่ายกว่าธุรกิจขนาดใหญ่

๔. ใช้ทักษะในการผลิต สินค้าส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นสินค้าที่ใช้ทักษะความชำนาญเป็นพิเศษและทำการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับเทคโนโลยีระดับที่เหมาะสมในการออกแบบและผลิตสินค้าที่มีความหลากหลายมีเอกลักษณ์และคุณค่าในระดับสากล

^๕Krungsri Simple. ๒๕๕๗. หกพีเพื่อความสำเร็จในการทำงาน.[ออนไลน์], สืบค้นเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘. จาก <https://blog.eduzones.com/infographic/121776>

๕. ใช้วัตถุดิบในประเทศ วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตของธุรกิจส่วนใหญ่จะเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในประเทศ และจะใช้วัตถุดิบหรือส่วนประกอบที่จำเป็นเท่านั้น

๖. ใช้ประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาเป็นแนวทางดำเนินงาน ผู้ประกอบการธุรกิจจำนวนไม่น้อยที่ผ่านการลองผิดลองถูกในการทำงาน ซึ่งอาจจะเป็นลูกจ้างหรือทำงานหารายได้ ตามช่องทางต่าง ๆ อยู่พอสมควร ก่อนที่จะเริ่มทำธุรกิจของตัวเอง ซึ่งผู้ประกอบการเหล่านี้ก็สามารถนำประสบการณ์ที่ได้มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับธุรกิจที่ดำเนินการอยู่

๗. กิจการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน กิจการธุรกิจส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ ตามแหล่งชุมชนต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทำให้เกิดการกระจายตัวของแหล่งงานไม่เป็นการกระจุก ตัวอยู่แต่ในเมืองใหญ่ ซึ่งทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

การควบคุมที่มีความสำคัญต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ควรมีดังนี้

๑. การควบคุมด้านคุณภาพ เทคนิคต่าง ๆ ที่นำมาใช้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า สินค้าและบริการที่ ผลิตได้นั้นจะตรงกับความต้องการของลูกค้าหรือไม่ เทคนิคที่ใช้ควบคุมด้านคุณภาพนี้อาจเริ่มต้นตั้งแต่การ กำหนดคุณสมบัติของวัตถุดิบที่จะนำมาผลิต และมีการตรวจสอบมาตรฐานของวัตถุดิบที่นำมาใช้ให้ตรงกับที่ระบุไว้ นอกจากนี้การผลิตสินค้าที่เสร็จออกมาแล้วก็จะมีการตรวจสอบขั้นสุดท้าย เพื่อให้แน่ใจว่าสินค้าและบริการที่ผลิตได้มีคุณภาพตรงตามที่กำหนดซึ่งอาจจะมีการจัดตั้งฝ่ายควบคุมคุณภาพขึ้นมาดูแลตรวจสอบ

๒. การควบคุมด้านปริมาณ เป็นการควบคุมที่มีการใช้ข้อมูลตัวเลขต่างๆ เพื่อนำมาใช้วัดผลในทางปริมาณ การวัดผลผลิตเป็นจำนวน เพื่อพิจารณาว่าผลการปฏิบัติงานต่างๆ สามารถทำได้ตามที่ประมาณการไว้ เทคนิคที่ใช้เพื่อควบคุมด้านปริมาณที่นิยมใช้กัน คือ การควบคุมปริมาณของคงคลัง การควบคุมปริมาณการผลิต การควบคุมยอดขาย การควบคุมกำไร การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

๓. ควบคุมด้านค่าใช้จ่ายที่สำคัญ ที่นิยมใช้มากที่สุด คือ การใช้งบประมาณเพื่อการควบคุมค่าใช้จ่าย การควบคุมตามวิธีนี้ ผู้ประกอบการควรพยายามให้ทุกหน่วยงานต้องจัดทำงบประมาณการใช้จ่ายต่างๆ ทุกด้านไว้ล่วงหน้า ทั้งในแง่ของค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนการผลิตที่ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายด้านวัตถุดิบ ด้านค่าจ้างเงินเดือน และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดต่างๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตหรือที่เรียกว่า ค่าใช้จ่ายการผลิต และค่าอุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนการให้มีการทำงานงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านการดำเนินการต่าง ๆ และเมื่อเข้าสู่ขั้นตอนการปฏิบัติงานจริงผู้ประกอบการจะทำการควบคุมเพื่อเปรียบเทียบกับประมาณที่ได้วางไว้

๔. การควบคุมด้านเวลา เป็นการควบคุมในเชิงงานต่างๆ ดำเนินไปโดยสามารถจัดทำได้เสร็จตามกำหนดเวลาที่วางไว้ เทคนิคที่ใช้ในการควบคุมด้านเวลาที่นิยมใช้กัน คือ การกำหนดตารางเวลาการทำงานที่มีการวางกำหนดขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ แต่ละอย่างควรต้องทำเสร็จเมื่อใดและควบคุม

ให้เป็นไปตามนั้น นอกจากนี้การกำหนดมาตรฐานเวลาการผลิตหรือบริการ เช่น ผลิตได้ชั่วโมงละกี่ชิ้น หรือให้บริการได้ ชั่วโมงละกี่คน

ผู้วิจัยจึงขออภิปรายการนำหลักพุทธธรรม จักร ๔ มาเพื่อช่วยเป็นแนวทาง ให้การบริหารให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนดไว้ โดยเริ่มจาก ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้อง ทางด้านการตลาด ทางด้านแรงงาน ทางด้านเงินทุน และทางด้านการจัดการ เรียงลำดับตามลักษณะของการเริ่มต้นดำเนินธุรกิจ ตามลำดับ โดยสรุปวิธีการปฏิบัติและแนวทางเพื่อให้การบริหารธุรกิจเป็นไปอย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบต่อไปในอนาคต ตามแนวทางหลักพุทธธรรม ดังนี้

๑. ปัญหาด้านการตลาด ส่วนใหญ่มักตอบสนองความต้องการของตลาดในท้องถิ่น หรือตลาดภายในประเทศ ซึ่งยังขาดความรู้ความสามารถในด้านการตลาดในวงกว้าง โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ ขณะเดียวกันความสะดวกรวดเร็วในการคมนาคมขนส่งตลอดจนการเปิดเสรีทางการค้า ทำให้วิสาหกิจขนาดใหญ่ รวมทั้งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาแข่งขันกับสินค้าในท้องถิ่นหรือในประเทศที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมากขึ้น การตลาดไม่ใช่เป็นเพียงแค่การขายหรือการโฆษณา แต่การตลาดจะต้องสร้างสรรค์ให้เกิดความน่าสนใจในตัวสินค้าหรือบริการ และสร้างสิ่งแวดล้อมที่สามารถก่อให้เกิดการขายขึ้น โดยการใช้ข้อมูลการขายป้อนกลับมาเพื่อกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนั้น หน่วยงานการตลาดจึงไม่ใช่หน่วยงานขายหรือทำหน้าที่ขายแต่ต้องส่งเสริมสร้างการตลาดให้กับกิจการของตน ควรหัดมองให้ออกว่า ลูกค้าของตนปัจจุบันมีความต้องการสินค้าหรือบริการในระดับใด และต้องมีความสามารถที่จะมองออกไปในภาพกว้างว่า ตลาดที่ทำอยู่ หรือตลาดที่ต้องการจะทำ เป็นตลาดที่จะตอบสนองความต้องการระดับใด ตอบสนองความจำเป็น ตอบสนองความอยากได้ ความต้องการที่จะต้องหามาให้ได้ ต้องสร้างคุณค่าเพิ่มกับตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการ สร้างคุณค่าเพิ่มในด้านสถานที่ สร้างคุณค่าเพิ่มในด้านภาพลักษณ์ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อม สถานที่เอื้ออำนวย ประสพการณ์ในการแนะนำผลิตภัณฑ์และการให้ความช่วยเหลือลูกค้าได้

๒. ปัญหาด้านแรงงาน แรงงานที่ทำงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จะมีปัญหาการเข้าออกสูง กล่าวคือ เมื่อมีฝีมือและมีความชำนาญมากขึ้นก็จะย้ายออกไปทำงานในโรงงานขนาดใหญ่ที่มีระบบและผลตอบแทนที่ดีกว่า จึงทำให้คุณภาพของแรงงานไม่สม่ำเสมอการพัฒนาไม่ต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพสินค้า ดังนั้น ผู้บริหารควรที่จะเสริมสร้างความผูกพัน สร้างแรงจูงใจให้พนักงาน ทั้งในรูปแบบของค่าตอบแทน ความก้าวหน้าในการทำงาน ด้วยการวิเคราะห์ผลและกำหนดเป็นแผนงาน ๓-๕ ปี พร้อมทั้งปรับปรุงกระบวนการระบบงานทรัพยากรบุคคล ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานและช่วงอายุของพนักงานที่หลากหลาย เสริมสร้างศักยภาพของบุคคลในการตอบสนองความต้องการของธุรกิจทั้งระยะสั้นและระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓. ปัญหาด้านเงินทุน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มักประสบปัญหาการขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน เพื่อมาลงทุนหรือขยายการ ลงทุนหรือเป็นเงินทุนหมุนเวียน ทั้งนี้เนื่องจากการไม่มีการทำบัญชีอย่างเป็นระบบและขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ทำให้ต้องพึ่งพาเงินกู้นอกระบบ และต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูง ดังนั้น ผู้บริหารต้องกำหนดกลยุทธ์ที่จะทำให้เข้าถึงแหล่งเงินทุน คือ จะต้องมีการมีระบบบัญชีที่ถูกต้อง มีวินัยทางการเงิน จะต้องมีการบริหารจัดการด้านการตลาด ด้านการผลิต รวมถึงด้านการเงิน ด้านผู้บริหารด้านสินเชื่อบริการและสถาบันการเงินให้ทัศนะที่ว่า จะต้องทำตนเองให้เป็นที่น่าเชื่อถือ มีความซื่อสัตย์ มีวินัยทางการเงิน มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีประวัติการชำระหนี้ดี มีความโปร่งใส และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญนักวิชาการเพื่อให้แนวคิด ทางด้านความรู้ในการบริหารการเงิน ความรู้ในหลักการเงิน การหาแหล่งเงินทุนสามารถหาจากแหล่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน เช่น จากคู่ค้า หรือพันธมิตรทางการค้า รวมถึงต้องเริ่มต้นเข้าสู่ระบบที่ถูกต้องทั้งด้านบัญชีด้านการเงิน และต้องจัดทำแผนธุรกิจเพื่อที่จะทำให้ธนาคารสามารถวิเคราะห์ธุรกิจของเราได้

๔. ข้อจำกัดด้านการจัดการ มักขาดความรู้ในการจัดการหรือการบริหารที่มีระบบใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ โดยเรียนถูกเรียนผิดเป็นหลักอาศัยบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้องมาช่วยงานการบริหารภายใน ลักษณะนี้แม้จะมีข้อดีในเรื่องการดูแลที่ทั่วถึงหากธุรกิจไม่ใหญ่นักแต่เมื่อกิจการเริ่มขยายตัวหากไม่ปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีระบบก็จะเกิดปัญหาเกิดขึ้นได้ การจะดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นระบบนั้น ต้องหาผู้ที่เป็นพันธมิตรที่คอยชี้แนะให้คำปรึกษา หลังจากนั้นก็ใช้ปัญญาซึ่งนำบอกทาง เนื่องด้วยปัญญาจะเป็นตัวปลดปล่อยให้ได้ทางออกแก่จิตใจ เมื่อจิตใจเกิดความโล่งโปร่ง ปัญหาที่ติดตัวอยู่ก็จะมีเห็นแนวทางได้ เมื่อมีปัญญาก็จะรู้ว่าต้องทำอะไร ปัญญาจะช่วยให้การดำเนินชีวิตของคนในครอบครัวและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างถูกต้องราบรื่นและช่วยให้บรรลุจุดหมายปลายทางที่ตั้งเป้าไว้ได้

สรุปได้ว่า การบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรมเป็นการดำเนินการปฏิบัติ และแนวทาง ที่จะทำให้การนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมและสมบูรณ์ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาต่อไปในอนาคต ควรจะให้ความสำคัญกับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมากยิ่งขึ้น แต่ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการส่งเสริมกิจการให้มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น โดยสร้างความแข็งแกร่งให้ธุรกิจ ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีจุดอ่อนโดยการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ให้เกิดความต่อเนื่องจากกลุ่มผู้ประกอบการเอง จนกลายเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยก็ตาม แต่แนวทางการดำเนินธุรกิจเพื่อพัฒนาให้มีความยั่งยืนและชัดเจนในภาพรวมนั้น เป็นเพียงการบรรเทาปัญหาที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น ถ้าจะให้มีความยั่งยืนไปสู่อนาคต ควรที่จะน้อมนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการ จะสามารถนำพาธุรกิจเจริญก้าวหน้า เสริมแต่งพัฒนาขยายตัวเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต ปรับกระบวนการให้ถูกต้องตามหลักพุทธธรรมที่มีมาช้านาน

นาน นับได้ว่าแก้ไขสาเหตุอย่างแท้จริง ได้ตรงจุด ตรงประเด็น และมีวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน ดังนั้น ปัญหาที่ย่อมหมดไปได้

๕.๒ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่า สาเหตุของการที่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดำเนินกิจการไปไม่ถึงจุดเป้าหมายที่กำหนดวางไว้ ไม่เกิดความเจริญก้าวหน้า มีทั้งหมด ๔ ปัจจัย ๑.ปัจจัยทางด้านการตลาด ๒.ปัจจัยทางด้านเงินทุน ๓.ปัจจัยทางด้านแรงงาน และ ๔.ปัจจัยทางด้านการจัดการ ซึ่งปัจจัยทั้ง ๔ สามารถแก้ไขได้ โดยการนำแนวคิดตามหลักพุทธธรรมมาบูรณาการให้นำมาปฏิบัติในทางที่ถูกที่ควรตามเหตุปัจจัยของผลกระทบที่เกิดของปัจจัยทั้ง ๔ ดังกล่าวแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลการดำเนินงานที่เจริญก้าวหน้า และมีความเจริญเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต ซึ่งเรียกได้ว่า “POWER MODEL” ดังต่อไปนี้

๑. ปัจจัยทางด้านการตลาด การตลาด เป็นที่มาของการเติบโตและการสร้างกำไรของกิจการ โดยการสร้างแรงผลักดันให้ลูกค้าพึงพอใจที่จะนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ เหตุเกิดด้านการตลาด เพราะไม่มีการจัดทำแผนการตลาด ไม่มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ติดตามสภาพตลาดปัจจุบันไม่ทัน เนื่องจากเกิดแนวโน้มใหม่ๆ ตลอดเวลา ขาดการเก็บข้อมูล ขาดการวิเคราะห์คู่แข่งและอุปสรรค ไม่ได้ทำการวิจัยทางการตลาด วงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์เปลี่ยนแปลงไป ความต้องการของลูกค้าเปลี่ยนไป ไม่สามารถทำให้ลูกค้าพึงพอใจได้ เนื่องจากมีผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย ขาดความแน่นอนคงเส้นคงวา คุณภาพไม่คงที่ ราคาไม่เหมาะสม ช่องทางการขายไม่เพียงพอ ขาดทักษะในการขาย สถานที่ตั้งไม่เหมาะสม ภาพลักษณ์ไม่โดดเด่น โฆษณาไม่ดี ส่งเสริมการตลาดไม่เหมาะสม ดังนั้น ผู้ประกอบการที่มีปัญหาเกี่ยวกับการขาย การสร้างกำไร การเติบโตของกิจการ จึงต้องให้ความสนใจกับการตลาดของกิจการให้มากขึ้น

๒. ปัจจัยทางด้านเงินทุน ผู้ประกอบการมักจะประสบปัญหาเรื่องเงินทุนที่จะนำมาบริหารจัดการเพื่อเสริมสภาพคล่องทางธุรกิจ และเป็นเงินทุนหมุนเวียนในกิจการของตนเอง สถานการณ์ทั่วไปส่วนใหญ่จะมีปัญหาและอุปสรรคในด้านความรู้ในทางธุรกิจ ความสามารถในการหาระดับนี้ ประสบการณ์ในธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ และปัญหาด้านระบบบัญชีการเงินยังไม่ถูกต้อง มีการจัดทำบัญชีเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี ควรมียุทธศาสตร์ที่จะสนับสนุนให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น ด้านภาครัฐ ควรหารือร่วมกับสถาบันการเงินในการกำหนดมาตรการ และแนวทางการช่วยเหลือผู้ประกอบการ ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจน มีความเชื่อมโยง ลดความซ้ำซ้อน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

๓. ปัจจัยทางด้านแรงงาน ต้องการพัฒนาศักยภาพบุคคลไปสู่สังคมแห่งความรู้ และส่งเสริมการเคลื่อนย้ายของแรงงานที่มีคุณภาพ เนื่องจากธุรกิจที่มีการเติบโตสูงมักเป็นกลุ่มธุรกิจที่ต้องการ

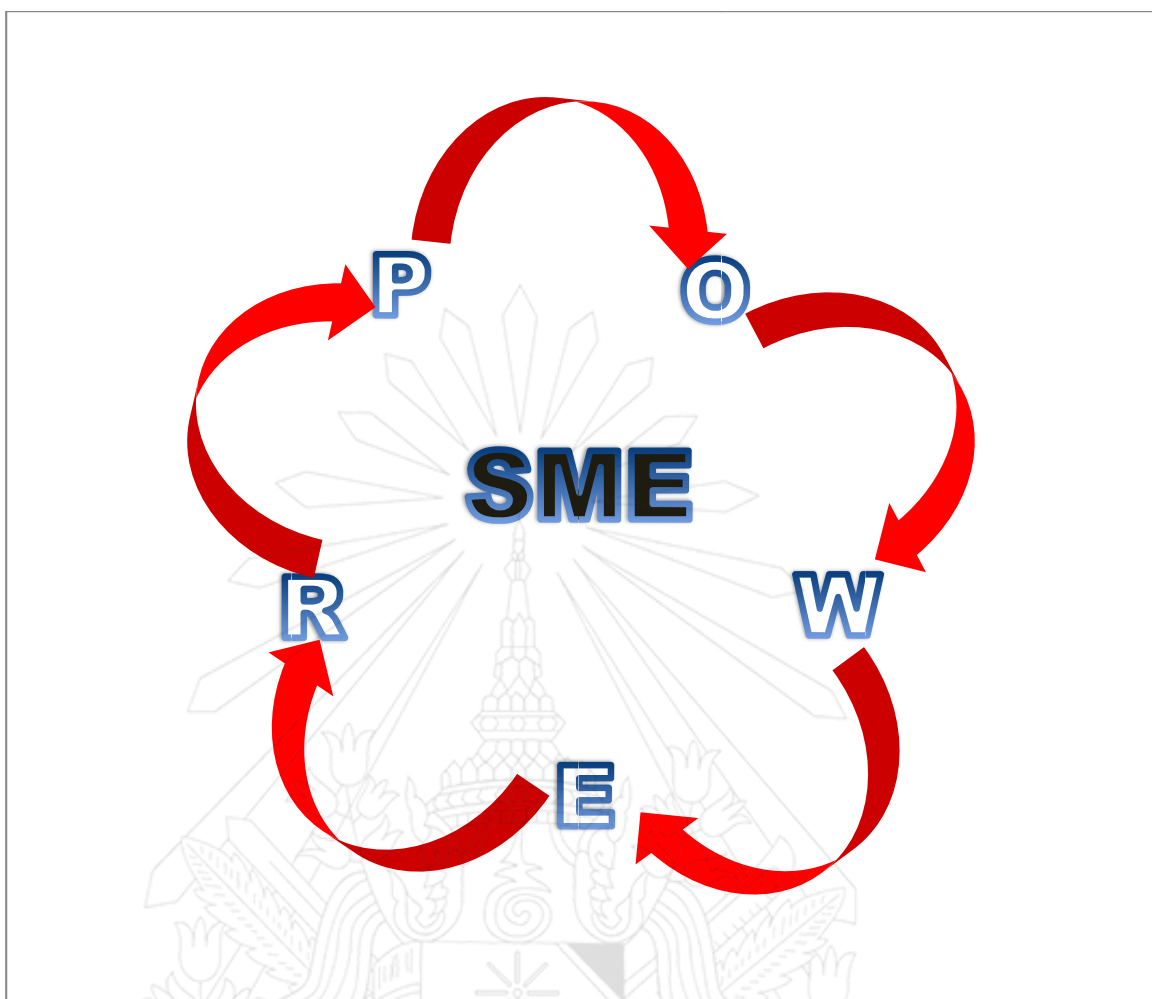
แรงงานที่มีทักษะ และแรงงานที่มีความรู้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของประเทศให้มีความรู้เฉพาะทางในระดับสูงมากยิ่งขึ้น และควรปรับลดกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะ และแรงงานที่มีคุณภาพให้เข้ามาทำงานในประเทศได้สะดวกยิ่งขึ้น บุคลากรควรมีความรู้ ความเข้าใจในกิจการ และรูปแบบกิจการของตนเองอย่างลึกซึ้ง สามารถให้คำอธิบายที่ถูกต้องชัดเจน ไม่ทำให้ลูกค้าเกิดความสับสน มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการทำงานได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามขั้นตอนที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้ลูกค้ามีความมั่นใจว่าได้รับสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ

๔. ปัจจัยทางด้านการจัดการ มักขาดความรู้ในการจัดการ การบริหารที่มีระบบใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ โดยเรียนถูกเรียนผิดเป็นหลักอาศัยบุคคลในครอบครัว ญาติพี่น้องมาช่วยงานการบริหารภายในลักษณะนี้แม้จะมีข้อดีในเรื่องการดูแลที่ทั่วถึง หากธุรกิจไม่ใหญ่นัก แต่เมื่อกิจการเริ่มขยายตัวหากไม่ปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีระบบก็เกิดปัญหาเกิดขึ้นได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ คนหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารธุรกิจประกอบด้วย ผู้บริหารจัดการกิจการ ผู้ร่วมทำการค้า และพนักงานระดับปฏิบัติการ ต้องมีศีล ปฏิบัติรักษาศีล ด้วยการใช้อยู่ในการหาข้อมูลเพื่อให้ได้รับ ความรู้ความเข้าใจในธุรกิจที่ตนเองทำมาหากิน หรือที่ได้รับจากผู้รู้ หรือที่ได้จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการประพฤติปฏิบัติงานที่ดีต่อองค์กร ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความเพียรพยายาม ด้วยการปฏิบัติให้ทะลุปรุโปร่งให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง จึงจะสามารถฟันฝ่าอุปสรรคทั้งหลายทั้งปวงในการประกอบธุรกิจได้อย่างยั่งยืนตามเป้าหมายขององค์กร ที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้เป็นองคาคาพย์พ ที่ประกอบกันเข้าเป็นส่วนหนึ่งซึ่งกันและกันในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่เรียกว่า “POWER MODEL” ดังแสดงในแผนภาพที่ ๕.๑

นิยามตามกรอบแนวคิดของ POWER MODEL เป็นหัวใจพลังธรรมที่ขับเคลื่อนโดยตัวบุคคลในองค์กรและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กร ในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม มีดังนี้

๑. ศีล (Precept) หมายถึง พฤติกรรม หรือ หน้าที่ การควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจาให้ปกติ
๒. รักษาความดี (Observance) หมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติหน้าที่ ในการควบคุมพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ ให้ปกติไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง กระทำในสิ่งที่ดี ที่ควร ที่ถูกต้อง
๓. ปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความฉลาด ความรู้ในทางที่ถูกต้อง
๔. วิริยะ (Effort) หมายถึง ความเพียรพยายาม ความวิริยะอุตสาหะในการกระทำ
๕. บรรลุ (Realization) หมายถึง การทำให้เห็นแจ้ง การบรรลุสิ่งที่กระทำอย่างชัดเจน

แผนภูมิ ๕.๑ “POWER MODEL”

รูปแบบบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

๕.๓ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเพื่อการวิจัย

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมแบบแผนทางเศรษฐกิจศาสตร์ในการประกอบกิจการงานต่าง ๆ ให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและความอุดมสมบูรณ์ในการดำเนินชีวิตเพื่อประโยชน์ในเบื้องหน้า ที่สำคัญเป็นทุนนิยมทางสังคมที่มีอยู่แล้ว และสมควรที่จะนำหลักพุทธธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีมาช้านานอย่างลึกซึ้ง และทันสมัยจวบจนถึงทุกวันนี้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการดำเนินกิจการและดำเนินชีวิตด้วยกาย วาจาและใจอย่างบริสุทธิ์ ไม่ให้เกิดความละโมภโลภมากต่อกัน ดังนั้นทุกคนควรมีส่วนร่วมที่จะร่วมมือกันควบคุมประพฤติปฏิบัติตนให้มีศีลธรรม ด้วยการกระทำทางกาย ทางวาจา และมีจิตใจที่ซื่อสัตย์ สุจริต เพื่อ

นำไปประยุกต์ใช้อย่างชาญฉลาดในการใช้ปัญญา ด้วยการสร้างความเพียรพยายาม ทำให้การปฏิบัติบรรลุเห็นผลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองต่อตนเองและผู้อื่น ดังนี้

๑. ทางด้านผู้ประกอบการ ควรมีนโยบายส่งเสริมให้มีผู้ประกอบการให้มากขึ้น และผู้ที่มีความเหมาะสมให้เข้ามาเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น เมื่อมีผู้ประกอบการแล้วก็ต้องส่งเสริมองค์การให้มีการเติบโต รวมถึงการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๒. ควรส่งเสริมให้ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อองค์กรและหน่วยงานของตน เพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีจิตมุ่งเน้นการบริการ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ และมองเห็นประโยชน์สูงสุดที่เกิดแก่กลุ่มธุรกิจของตนตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มธุรกิจที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทางธุรกิจสามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้ภายในกลุ่มธุรกิจของตน

๓. ควรผลักดันให้มีการนำรูปแบบการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามแนวหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของธุรกิจที่เกิดขึ้นใหม่ โดยดึงให้ผู้ร่วมทำการค้า องค์กรเครือข่ายต่างๆ ในกลุ่มธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วม และนำไปปรับใช้อย่างจริงจังกับกลุ่มธุรกิจที่มีความพร้อมทั้งบุคคล ทูทางสังคม สภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล จะได้ขยายผลสำเร็จดังกล่าวไปยังธุรกิจกลุ่มอื่น ๆ ต่อไปได้

๔. ควรให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อต่อยอดให้กลุ่มธุรกิจนี้มาโอกาสเติบโตตามความนิยมของกระแสโลก พร้อมทั้งมีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลกและตลาดภูมิภาค ด้วยการนำหลักการบูรณาการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรมในงานวิจัยนี้ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมเพื่อสนับสนุนส่งเสริมในทุกวิถีทางที่จะช่วยกันพัฒนาปรับเปลี่ยนความสามารถในการแข่งขัน ปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจต่าง ๆ รวมถึงแนวทางการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานสินค้าและบริการในระดับสากลเพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

๕. การใช้ประโยชน์จากการรวมกลุ่มของประเทศ AEC เป็นแนวทางเชื่อมโยงให้ธุรกิจก้าวหน้า มีแนวโน้มเติบโตได้ อีกทั้งยังเป็นการเชื่อมโยงทางระหว่างกลุ่มธุรกิจโดยอาศัยถิ่นฐานที่มีสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกันในการเอื้อประโยชน์ต่อการแลกเปลี่ยน ดังนั้นควรนำแนวคิดในทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทในการประยุกต์ใช้เชิงบูรณาการเพื่อสนับสนุนส่งเสริมในทุกวิถีทางที่จะช่วยกันพัฒนาปรับเปลี่ยนขั้นตอนวิธีการให้สอดคล้องต่อการดำเนินธุรกิจ และยังประโยชน์ต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มของธุรกิจให้สูงขึ้นอีกด้วย

๖. สถาบันสื่อสารมวลชน ควรช่วยกระจายข่าวสาร เผยแพร่และนำเสนอผลงานงานวิจัยการบูรณาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม อย่างเป็นระบบแก่ผู้สนใจทั่วไปที่ต้องการเข้ามาเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเป็นการ

ส่งเสริมการสร้างงาน ยังรวมไปถึงการนำหลักการบริหารธรรม ไปประยุกต์ใช้กับประชาชนที่มีได้ ดำเนินธุรกิจ แต่สามารถนำไปใช้กับการดำเนินชีวิตได้ ส่งเสริมปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมตาม หลักพุทธธรรมเพื่อนำไปปฏิบัติใช้ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมในยุคเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อคน รุ่นใหม่สืบต่อไป

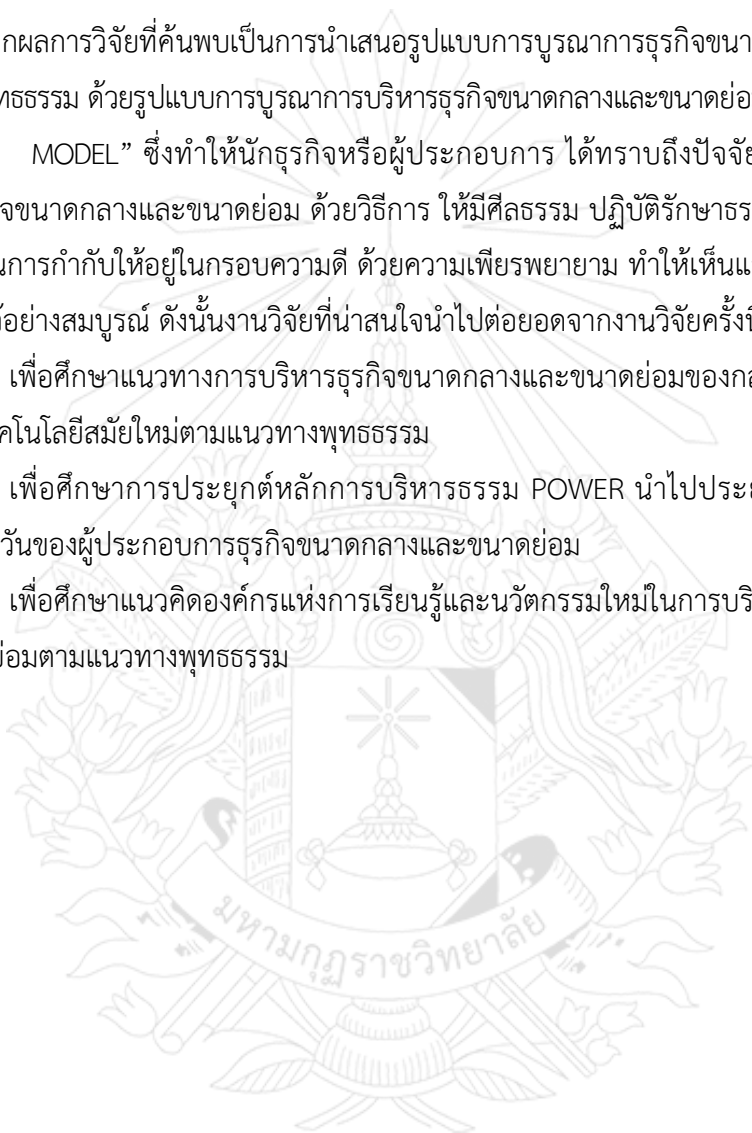
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ค้นพบเป็นการนำเสนอรูปแบบการบูรณาการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ด้วยหลักพุทธธรรม ด้วยรูปแบบการบูรณาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามโมเดลธุรกิจ คือ “POWER MODEL” ซึ่งทำให้นักธุรกิจหรือผู้ประกอบการ ได้ทราบถึงปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการ บริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ด้วยวิธีการ ให้มีศีลธรรม ปฏิบัติรักษารธรรม โดยใช้ปัญญาเป็น เครื่องมือในการกำกับให้อยู่ในกรอบความดี ด้วยความเพียรพยายาม ทำให้เห็นแจ้งบรรลุตามแผนการ ที่กำหนดไว้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นงานวิจัยที่น่าสนใจนำไปต่อยอดจากงานวิจัยครั้งนี้ คือ

๑. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของกลุ่มผู้ประกอบการราย ใหม่ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ตามแนวทางพุทธธรรม

๒. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักการบริหารธรรม POWER นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวันของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๓. เพื่อศึกษาแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมใหม่ในการบริหารธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมตามแนวทางพุทธธรรม

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย, มูลนิธิ. พระไตรปิฎกฉบับพร้อมอรรถกถา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย. เล่มที่ ๑๑, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๒๔, ๓๒, ๓๕, ๓๙, ๔๐, ๔๑, ๔๒, ๔๓, ๔๕, ๔๖, ๔๗, ๔๙, ๕๐, ๖๘, ๖๙, ๗๕, ๗๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ข้อมูลทุติยภูมิ

๑. หนังสือทั่วไป

กรกนก ทิพรส. องค์การและการจัดการ. มหาสารคาม : คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๓.

กรองแก้ว อยู่สุข และพิมพ์ ศราวุธ. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์, ๒๕๓๒.

การศาสนา, กรม, กระทรวงวัฒนธรรม. ธรรมศึกษาขั้นตรี ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐.

คณาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สารัตถะวิชาการพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน, พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

จินตนา สุนทรธรรม. ธุรกิจเบื้องต้น. เชียงใหม่ : ศูนย์หนังสือเชียงใหม่, ๒๕๒๓.

ชูป กาญจนประกร. หลักรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๙.

दनัย เทียนพุดิ. การจัดการทรัพยากรบุคคลภารกิจที่ทำทาย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บุ๊กแแบงค์, ๒๕๔๑.

ทับทิม วงศ์ประยูร และคณะ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๔๕.

ธงชัย สันติวงศ์ และคณะ. เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๙.

ธงชัย สันติวงศ์. องค์การและการบริหารการศึกษาการจัดการแผนใหม่ (Organization and Management). พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖.

ธนวรรณ แสงสุวรรณ, ดร. และคณะ. **การบริหารการตลาด**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอ็กสเปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๕.

ธนวัฒน์ ทรัพย์ไพบุลย์. **คิดแบบผู้นำ ทำแบบเจ้าสัว เล่มที่ ๑**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อนิเมทกรุ๊ป, ๒๕๕๔.

_____. **คิดแบบผู้นำ ทำแบบเจ้าสัว เล่มที่ ๒**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อนิเมทกรุ๊ป, ๒๕๕๔.

ธัญวิษัฒ์ ไชยตระกูลชัย. **คิดใหม่เพื่ออนาคต**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, ๒๕๔๒.

นิพนธ์ จิตรประสงค์ และสมยศ นาวิการ. **ธุรกิจเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๑๙.

ประทีป ต้มติธรรม. “คน (เคย) จน ผู้ยิ่งใหญ่”. **กรุงเทพธุรกิจ**. ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕.

ประเสริฐ คำพาลา, เรือตรี. **จักร ๔**. การจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คลังนานา, ๒๕๓๐.

ปิ่น มุกทุกันต์} พ.อ.. **มงคลชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : บมจ.สร้างสรรค์บุ๊คส์.

พระเทพเทวี (ประยุตต์ปยุตโต). **พระพุทธศาสนาในฐานะรากฐานของวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ. ๙). **มงคล ๓๘**. กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์พระนคร , ๒๕๓๖

พระธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตตภาโน). **ธรรมมาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : พระศิวกการพิมพ์, ๒๕๓๔.

พระธรรมประทีปตติ วैयाปฎิธารา. **พุทธเศรษฐในธรรมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิอารยวิงส์เพื่อการสืบอายุพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธศาสตร์กับการแนะแนว**. กรุงเทพมหานคร : กองทุนวุฒิธรรม, ๒๕๓๔.

พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตวณโณ). **อุดมมงคลในพระพุทธศาสนา (ฉบับรวมเล่ม)**. กรุงเทพมหานคร : วัดโสมนัสวิหาร, ๒๕๔๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

_____. **ธรรมนุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๖๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

_____ . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. บริษัทเอส .อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

พระพรหมคุณาภรณ์. **ธรรมนุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗๔. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๔.

พระภิกษุญาณวิริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว). **ปฏิรูปเทศ ๔ สูตรสำเร็จในการบริหารวัด**. ปทุมธานี : บริษัท เพาเวอร์พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๔๔.

พิบูล ทีปะบาล. **การจัดการเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร : อมราการพิมพ์, ๒๕๔๖.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. **คำพ่อสอน ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ, ๒๕๔๓.

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. **คณะกรรมการแผนกตำรา กองวิชาการ**. **พระธัมมปัทมฐกถา แปล ภาค ๖**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

_____ . **พระธัมมปัทมฐกถา ภาค ๕**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. **มังคลัตถที่ปนี แปล เล่ม ๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหงในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๕.

มาลัย หุวะนันท. **“การจัดการองค์การ”**. ใน **หลักการบริหาร โดยกรมการปกครอง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๑๐.

รัตนา อุตภูมิสุวรรณ. **การศึกษาธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์, ๒๕๔๒.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา (อังกฤษ-ไทย) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๒๕.

รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์, อ่างในสุภาสินี ตันติศรีสุข, ๒๕๓๕ : ๕๗๔, นัยนุช โรจนวัฒน์, อ่างใน ศุภกร ลักข์กมลทลี ภาวภูตานนท์ ฯ, ๒๕๔๑.

วศิน อินทสระ. **พุทธจริยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทองกวาว, ๒๕๔๑.

_____ . **อาหาร ๔**. กรุงเทพมหานคร : : สำนักพิมพ์ เรือนธรรม, ๒๕๔๖.

วิชัย โสสุวรรณจินดา. **ครบเครื่องเรื่องบริหาร ธุรกิจขนาดย่อม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ส.ส.ท., ๒๕๔๗.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **การบริหารเชิงกลยุทธ์และกรณีศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์, ๒๕๔๒.

_____ . **องค์การและการจัดการฉบับมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ดวงกลมสมัย จำกัด, ๒๕๓๙.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, รศ. และคณะ. **ธุรกิจทั่วไป : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ดวงกลมสมัย จำกัด, ๒๕๔๑.

ศุภกรลักข์กมลทลี ภาวภูตานนท์ ฯ. **จริยธรรมในวิชาชีพธุรกิจ, ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล**. กรุงเทพมหานคร : สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๑.

ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, สำนักงาน . รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี ๒๕๔๙ และแนวโน้มปี ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, ๒๕๕๐.

_____. **สถานภาพ SMEs ประเทศไทย : บทบาทเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม.**

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, ๒๕๕๓.

ส่งเสริมอุตสาหกรรม, กรม, กระทรวงอุตสาหกรรม จาก สารระสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, ๒๕๔๓,

ส่งเสริมอุตสาหกรรม, กรม, กระทรวงอุตสาหกรรม จาก สารระสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, หน้า ๑-๘ (มกราคม ๒๕๔๒)

สมคิด บางโม,รศ.. **ธุรกิจทั่วไป.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการพิมพ์, ๒๕๓๙.

สมชาย หิรัญกิตติ. **การบริหารธุรกิจขนาดย่อม.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด, ๒๕๔๒.

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมธโร). **มงคลยอดชีวิต (ฉบับสมบูรณ์).** กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๖.

สมยศ นาวิการ,รศ. **ธุรกิจเบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๔๐.

สารัตถะวิชาการพระพุทธศาสนา. **ศูนย์การศึกษาวัตอวูธวิกลิตาราม.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **เชิงพาณิชย์.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท สร้างสรรค์บุ๊คส์ จำกัด.

สุรพล สุยพรหม และคณะ. **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ.** พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

สุวรรณีย์ แสงมหาชัย, รองศาสตราจารย์ ดร. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการบริหารรัฐกิจคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๖.

เสนาะ ตีเยาว์. **หลักการบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

๒) บทความในหนังสือ

อนันต์ อัครโกคิน. “พักยกหยุดหายใจ”. **คาถา ข้าวสด.** ๕ เมษายน ๒๕๕๗.

๓) บทความในเว็บไซต์

ASTV ผู้จัดการรายวัน. (๑๖ มกราคม ๒๕๕๒) ที่มา : TerraBKK.com

http://www.ranongtour.com/2011/07/blog-post_15.html วันที่๑๑ สิงหาคม๒๕๕๘.

Krungsri Simple. ๒๕๕๗. หกปีเพื่อความสำเร็จในการทำงาน.[ออนไลน์] สืบค้นเมื่อวันที่ ๔

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘. จาก <https://blog.eduzones.com/infographic/121776>

ข้อมูลจาก ศูนย์ส่งเสริมอาชีพฯ ศสอ <http://www.smesmart.is.in.th>

จิตรา พึ่งพานิช. บรรยายเรื่องวงจรการบริหารงาน คืออะไร, สถานที่ : อาคารเทคโนโลยีสารสนเทศ, เมษายน ๒๗ เมษายน ๒๕๕๕. อ้างใน <http://misweb.csc.ku.ac.th/OASKM/วันที่๑๖สิงหาคม๒๕๕๘>.

พงษ์สรรคร์ สีลาหงส์จุฑา (ดร.), “กลยุทธ์การเข้าสู่ตลาดต่างประเทศของผู้ประกอบการ เอสเอ็มอี”, เข้าถึงเมื่อ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๘ เข้าถึงได้จาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executivejournal/30_2/pdf/aw24.pdf

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), ลงทุนแบบ..พระพุทธเจ้า, ที่มาเว็บพลังจิต (๒๓ กันยายน ๒๕๕๓) <www.dhammadkaya.org/forum/index.php?topic=290..>, (๙ กันยายน ๒๕๕๘).

มหัทธนะ พลฤทธิ์จรชัย. (๒๕๕๔). ทิศทางการส่งเสริม SMEs ไทย ๒๕๕๕-๒๕๕๙ (ตอนที่ ๑) (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : [http://www.sme.go.th/Lists/editorInput/DispF.aspx?Listที่มา http://www.dhammadkaya.net/ธรรมะธรรมโม,วันที่๑๐ส.ค.๒๕๕๘](http://www.sme.go.th/Lists/editorInput/DispF.aspx?Listที่มาhttp://www.dhammadkaya.net/ธรรมะธรรมโม,วันที่๑๐ส.ค.๒๕๕๘).

นิตยสารผู้จัดการ. (ตุลาคม ๒๕๔๓) ที่มา : TerraBKK.com

สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เครือข่ายมหาวิทยาลัยขอนแก่น.๒๕๔๘.ความรู้เกี่ยวกับ SMEs เบื้องต้น.เข้าถึงเมื่อ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๘ จาก <http://home.kku.ac.th/uac/sme/smebasic.htm>

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, (๒๕๕๔), รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี ๒๕๕๓ และแนวโน้ม ปี ๒๕๕๔, (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก: <http://www.sme.go.th/SiteCollectionDocuments/White ๒๕๕๒-new/chapter-๖. pdf>

๔) รายงานการวิจัย และเอกสารทางวิชาการ

พระธรรมปิฎก, จากการบินที่กเทพการปาฐกถาธรรมพิเศษ. เชียงใหม่, ๒๕๓๙.

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร., “เติมการตีความศีลห้าแบบใหม่” ใน เอกสารประกอบการเรียนวิชา สัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม

๕) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

กิตติศักดิ์ ตีระพิมลจันทร์. “การเสริมสร้างมุมมองที่ถูกต้องของคนวัยทำงานที่มีต่อพระพุทธศาสนาตามแนวสัมมาทิฐิ”. ศาสตาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗,

ชัยวัฒน์ อนุจारी. “กลยุทธ์ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม”. วิทยานิพนธ์ปรัชญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘,

- ดวงกมล ศิริยงค์. “รูปแบบและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ศึกษาเฉพาะ ๔ ธุรกิจ เอสเอ็มอี ที่ผ่านเข้ารอบสุดท้ายในรายการ เอสเอ็มอี ดีแตก เพื่อชิงรางวัลสุดยอด เอสเอ็มอี แห่งปี ประจำปี ๒๕๕๔”. **ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕.
- ดารณี กริชชาญชัย. “การใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารธุรกิจขายส่ง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- ปภพพล เต็มธีรกิจ. “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม : กรณีศึกษา อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๕.
- ปภพพล เต็มธีรกิจ. “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม : กรณีศึกษา อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๕.
- พระมหาสมบุรณ์ พรรณนา. “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทและความสำคัญของสัมมาทิฐิ ในการพัฒนาชีวิตตามหลักชฎมาปฏิบัติในพระสูตรต้นตปิฎก”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะศิลปศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- พระมหาสมโภช จิตติญาโณ (ศรีพันธ์). “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕,
- มนัสนันท์ พงษ์ประเสริฐชัย. “การศึกษาความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยตามแนวคิดฐานทรัพยากร : กรณีศึกษากลุ่มผลิตภัณฑ์ประเภทยาอาหารเพื่อการส่งออก”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔.
- รุ่งนภา ต่ออุดม. “ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม SMEs ในอุตสาหกรรมเกษตรภาคการค้าในจังหวัดฉะเชิงเทรา”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๔.
- ลลิตา กาศยปนนท์. “ขีดความสามารถในการแข่งขันปัจจัยสำคัญที่ทำให้การประกอบธุรกิจเบเกอร์รี่ประสบความสำเร็จ”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๗.
- อภิสิทธิ์ ประวัตินเมือง. รูปแบบความสัมพันธ์และการสร้างสมการทำนายของกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจและภูมิความรู้ความชำนาญที่มีต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในธุรกิจร้านหนังสือ. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

๖) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี. (เกษม สอนโต). ดร.อาจารย์ประจำ คณะศาสนาและปรัชญา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๗ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พระราชวรมุนี, (พล อากาศโร) ดร., อาจารย์ประจำ คณะพุทธศาสตร์ศาสนา มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสาโล. (วงศ์วรวิสิทธิ์). พระนักวิชาการ. ๓ ตุลาคม ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นายสวัสดิวงศ์ พิชัยสวัสดิ์ บริษัท บอสคาร์ตัน จำกัด, ๑๒ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นายธน อินทรธนู บริษัท บริษัท สยามสตีล แอนด์ ไอออน โปรดักส์ จำกัด, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นายสุชาติ ชูติภากร FORUM ARCHITECT CO; LTD., ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นางนภัสนันท์ พรธณินภา บริษัท ทีคิวเอ็ม อินชัวร์รันส์ โบรคเกอร์ จำกัด, ๑๘ กันยายน

๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นางสาวชัชฌิมาพัชญ์ พรทองประเสริฐ บริษัท พีทีอี อินเทอร์เน็ตกรุ๊ป จำกัด, ๒๐ กันยายน

๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นายอนันต์กร อมรวาทีบริษัท มาสเตอร์แปลง 101 จำกัด, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นายกันยรักษ์ โชติยุทธ บริษัท เซเวนเดย์ ฮอติเดย์ จำกัด, ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นายวิชา ศฤงคารินทร์ บริษัท เจริญวิทย์ เทรดิง จำกัด, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นายจรินทร์ ตั้งอำพัน, ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ นางฟองสมุทร, ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘.

๗) เอกสารอื่นที่ไม่ได้ตีพิมพ์

แผนแม่บทส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย, (พ.ศ.๒๕๔๕- ๒๕๔๙).

๒. ภาษาอังกฤษ

1) Books

Edwin B. Flipppo. **Management : A Behavioral Approach**. Boston : Allyn and Bacon Inc., 1996.

Karl-Heinz Leitner and Stefam Guldenberg, 2011, "Generic strategise and firm performance in SMEs : a Longitudinal study of Austrian SMEs : กลยุทธ์ประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ เอสเอ็มอี : การศึกษาระยะยาวของธุรกิจ เอสเอ็มอี ในประเทศออสเตรีย" *Small Business Economics*, Springer, vol. 35(2), pages 169-189, September.

Keith LA and Gubellini CE, **Introduction to Business Enterprise 4th ed.**New York:McGraw-Hill, 1971

Ricky W. Griffin and Ronald J. Ebert,**Business 2nd ed.**New Jersey:Prentice-Hall,1991,

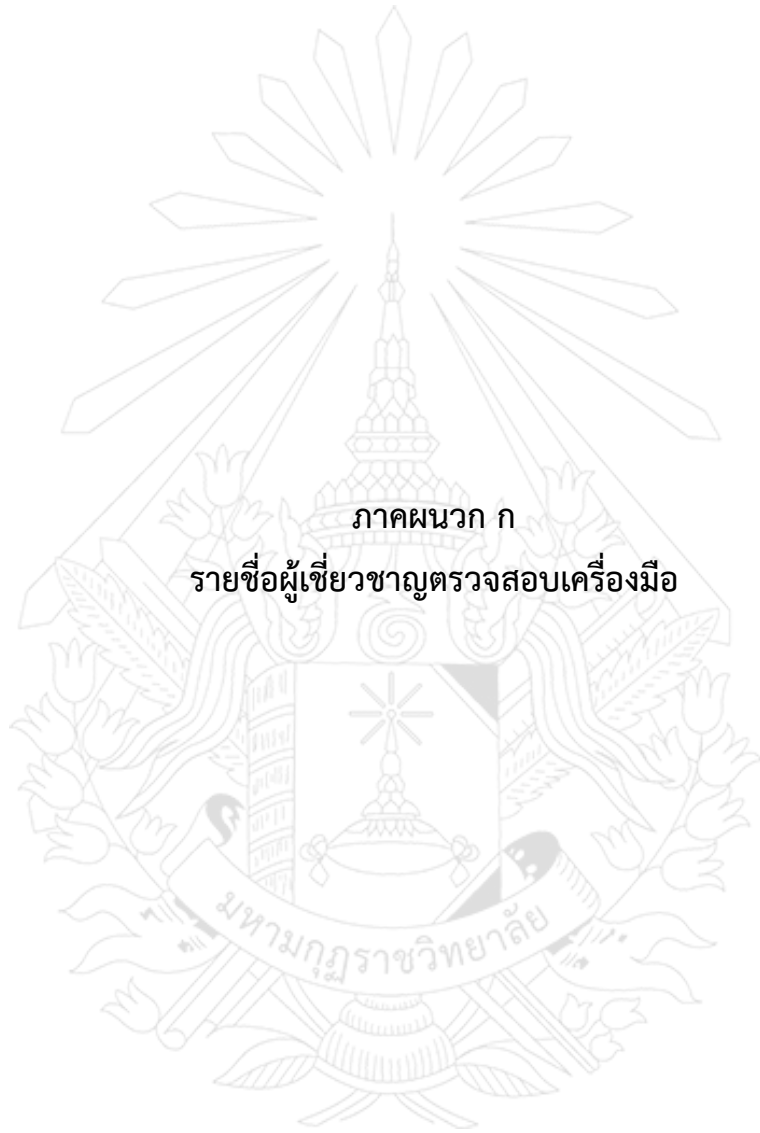
Robert J. Bennett and Colin Smith (2002), “Competitive Conditions, Competitive advantage and the Location of SMEs : เงื่อนไขของการแข่งขันความได้เปรียบทางการแข่งขันและสถานที่ตั้งของ เอสเอ็มอี”, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, Vol. 9 Issue : 1,

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

๑. พระมหาสายรุ้ง อินทาวุโธ, ดร.

ตำแหน่งปัจจุบัน

ประธานสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

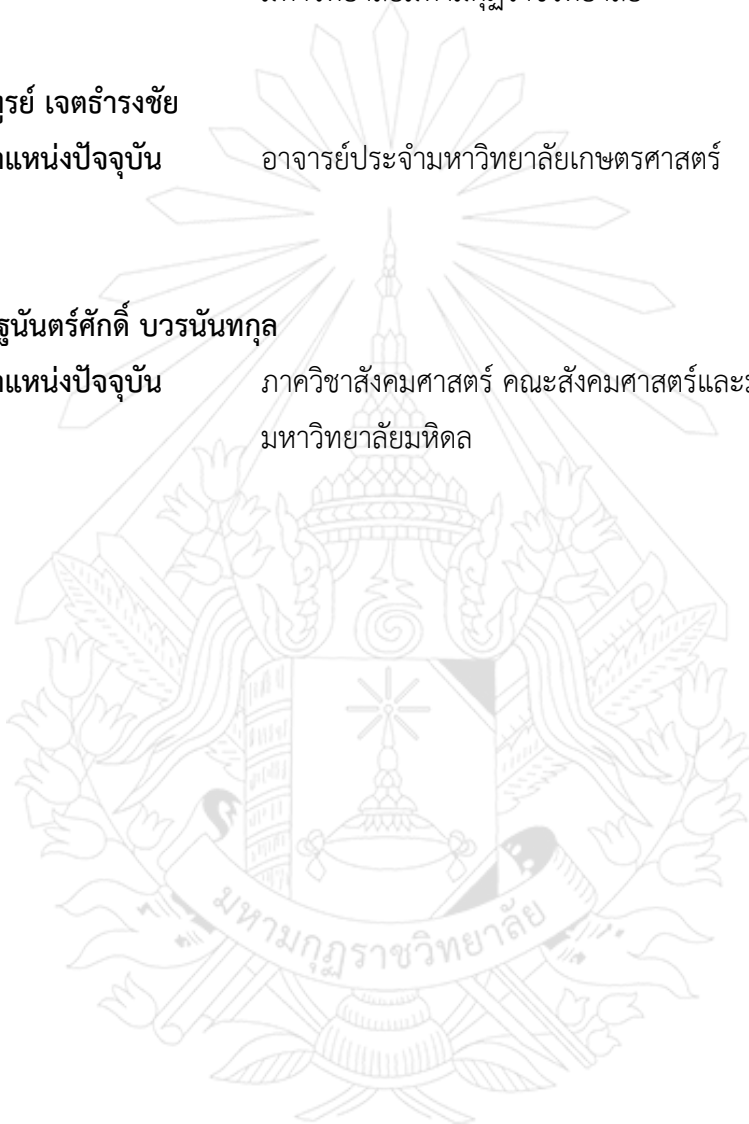
๒. ดร.ไพฑูรย์ เจตธำรงชัย

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๓. ผศ.ดร.ฐนันตร์ศักดิ์ บวรนนท์กุล

ตำแหน่งปัจจุบัน

ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

บุคคลานุกรม

๑. พระเทพวิสุทธิกวี, (เกษม สอนโต) ดร.

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ คณะศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
คุณวุฒิการศึกษา Ph.D.(Philosophy) Banaras Hindu University India
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๘.

๒. พระราชวรมณี, (พล ไชยวิชู) ดร.

ตำแหน่ง รองอธิการฝ่ายกิจการนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
คุณวุฒิการศึกษา ปธ.๙
Ph.D.(Philosophy) Banaras Hindu University India
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๘.

๓. พระไพศาล วิสาโล (วงศ์วรวิสิทธิ์)

ตำแหน่ง พระนักวิชาการ/เจ้าอาวาสวัดป่าสุคะโต อ.แก่งคร้อ จ.ชัยภูมิ
คุณวุฒิการศึกษา ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๘.

๔. นายสวัสดิวงศ์ พิชัยสวัสดิ์

ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ
บริษัท บอสคาร์ตัน จำกัด
คุณวุฒิการศึกษา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๘.

๕. นายธนู อินทรธนู

ตำแหน่ง ประธานกรรมการบริหาร
บริษัท สยามสตีล แอนด์ ไอออน โปรดักส์ จำกัด
คุณวุฒิการศึกษา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๘.

๖. นายสุชาติ ชูติปภากร

ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ
FORUM ARCHITECT CO; LTD.
คุณวุฒิการศึกษา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

๗. นางนภัสนันท์ พรรณนิภา

ตำแหน่ง กรรมการบริหาร
บริษัท ทีคิวเอ็ม อินซัวร์รันส์ โบรคเกอร์ จำกัด
คุณวุฒิการศึกษา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

๘. นางสาวฉัตรพัชร์ พรทองประเสริฐ

ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ
บริษัท พีทีอี อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด
คุณวุฒิการศึกษา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๘.

๙. นายอนันต์กร อมรวาที

ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ
บริษัท มาสเตอร์แพลน 101 จำกัด
คุณวุฒิการศึกษา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๘.

๑๐. นายกันยະรัកซ์ โขติยุทธ

ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ
บริษัท เซเวนเดย์ ฮอติเดย์ จำกัด
คุณวุฒิการศึกษา ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรังสิต
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘.

๑๑. นายวิชา ศฤงคารินทร์

ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ
บริษัท เจริญวิทย์ เทคดิง จำกัด
คุณวุฒิการศึกษา ปริญญาโท North Texas State University USA.
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

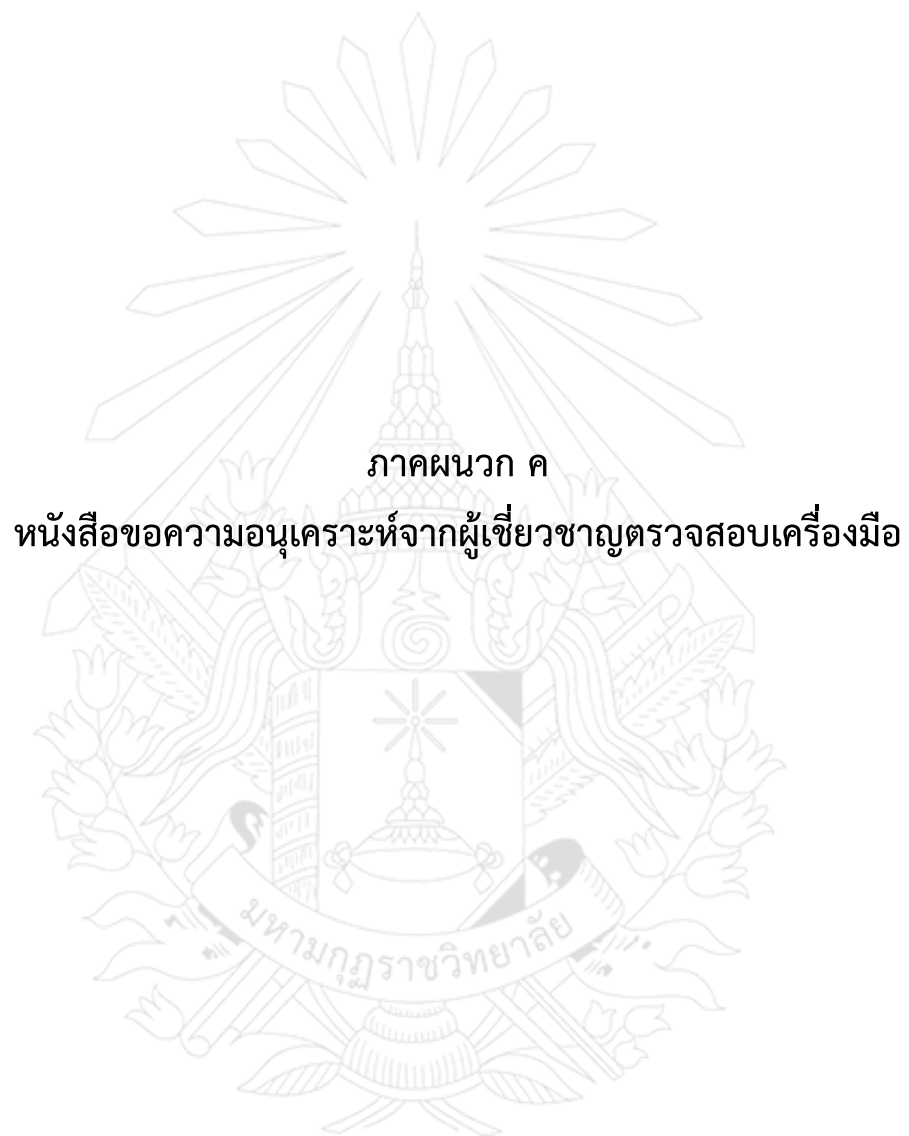
๑๒. นายจรินทร์ ตั้งอำพัน

ตำแหน่ง เจ้าของกิจการ
ที่ทำงาน ๑๐๙ ซอยศาลธนบุรี ๒๙ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
คุณวุฒิการศึกษา ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘.

๑๓. นางฟองสมุทร

ตำแหน่ง
ที่ทำงาน
คุณวุฒิการศึกษา
สัมภาษณ์

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โทร. ๐-๒-๔๔๔-๖๐๐ ต่อ ๑๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๓๗๒ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน พระมหาสายรุ้ง อินทาวุโธ, ดร.

ด้วย นางสาวศศิธร วัชรสินธุ์ เลขประจำตัวนักศึกษา ๕๒๑๐๓๐๑๐๒๔ นักศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต รุ่นที่ ๓/๒๕๕๒ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม (INTEGRATION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES MANAGEMENT WITH BUDDHIST DOCTRINE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเรียนมาอย่างท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าว สำหรับวันและเวลาดังกล่าวจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญศรี ภาณุวฑฒ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โทร. ๐-๒-๔๔๔-๖๐๐ ต่อ ๑๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๓๗๒ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร. ไพฑูรย์ เจตธำรงค์ชัย

ด้วย นางสาวศศิธร วัชรสินธุ์ เลขประจำตัวนักศึกษา ๕๒๑๐๓๐๑๐๒๔ นักศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต รุ่นที่ ๓/๒๕๕๒ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม (INTEGRATION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES MANAGEMENT WITH BUDDHIST DOCTRINE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเรียนมาอย่างท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าว สำหรับวันและเวลาดังกล่าวจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญศรี ภาณุวุฒิไธม, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โทร. ๐-๒-๔๔๔-๖๐๐ ต่อ ๑๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๓๗๒ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร. ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล

ด้วย นางสาวศศิธร วัชรสินธุ์ เลขประจำตัวนักศึกษา ๕๒๑๐๓๐๑๐๒๔ นักศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต รุ่นที่ ๓/๒๕๕๒ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม (INTEGRATION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES MANAGEMENT WITH BUDDHIST DOCTRINE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์

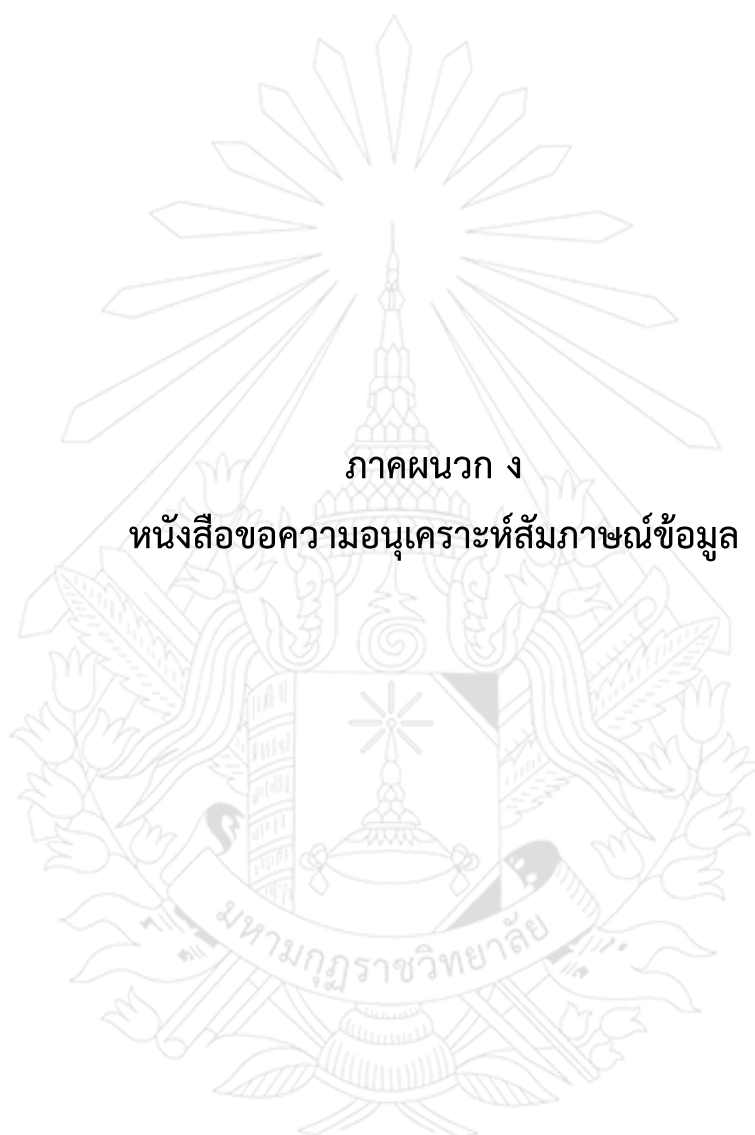
ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเรียนมาอย่างท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าว สำหรับวันและเวลาดังกล่าวจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญศรี ภาณุวุฒิไธม, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ข้อมูล

ที่ ศธ. ๖๐๐๒/๒๖๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ บ้านวัดสุวรรณ อ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร.๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

๓ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ข้อมูลเขียนงานดุขฎีนิพนธ์

เรียน นายสวัสดิวงศ์ พิชัยสวัสดิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นางสาวศศิธร วัชรสินธุ์ เลขประจำตัวนักศึกษา ๕๒๑๐๓๐๑๐๒๔ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต รุ่นที่ ๓/๒๕๕๒ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุขฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาด
กลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม (INTEGRATION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES
MANAGEMENT WITH BUDDHIST DOCTRINE)” มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน ในฐานะที่เป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุขฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเรียนมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาได้สัมภาษณ์
เพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุขฎีนิพนธ์ดังกล่าว สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง
จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอสัมภาษณ์ดังกล่าว

(พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฒโฒ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ อ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๒๐๐

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ที่ ศธ. ๖๐๐๒/๒๖๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ บ้านวัดสุวรรณ อ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร.๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

๓ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุเคราะห์สัมภาษณ์ข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

เรียน นายสุชาติ ชูดีปภากร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นางสาวศศิธร วัชรสินธุ์ เลขประจำตัวนักศึกษา ๕๒๑๐๓๐๑๐๒๔ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต รุ่นที่ ๓/๒๕๕๒ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาด
กลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม (INTEGRATION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES
MANAGEMENT WITH BUDDHIST DOCTRINE)” มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน ในฐานะที่เป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเรียนมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาได้สัมภาษณ์
เพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าว สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง
จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอสัมภาษณ์ดังกล่าว

(พระมหาบุญศรี ญาณวุฑโฒ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ อ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๒๐๐

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ที่ ศธ. ๖๐๐๒/๒๖๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ บ้านวัดสุวรรณ อ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร.๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

๓ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุเคราะห์สัมภาษณ์ข้อมูลเขียนงานดุขฎีนิพนธ์

เรียน นายธนู อินทรธนู

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นางสาวศศิธร วัชรสินธุ์ เลขประจำตัวนักศึกษา ๕๒๑๐๓๐๑๐๒๔ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต รุ่นที่ ๓/๒๕๕๒ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุขฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาด
กลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม (INTEGRATION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES
MANAGEMENT WITH BUDDHIST DOCTRINE)” มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน ในฐานะที่เป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุขฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเรียนมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาได้สัมภาษณ์
เพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุขฎีนิพนธ์ดังกล่าว สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง
จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอสัมภาษณ์ดังกล่าว

(พระมหาบุญศรี ภาณุทัตโต, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ อ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๒๐๐

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

Integration of Small and Medium Enterprises Management with Buddhist Doctrine

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รศ.สุเชาวน์ พลอยชุม ประธานกรรมการ

พระเมธาวิเชียรส ผศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษา

รศ.ดร. สุวิญ รักสัตย์ กรรมการ

ผู้วิจัย

นางสาวศศิธร วัชรสินธุ์

หลักสูตรศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์

วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก

เรื่องบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

Integration of Small and Medium Enterprises Management with Buddhist Doctrine

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางด้านบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและผู้เกี่ยวข้องกับศาสนาและผู้เกี่ยวข้องด้านวิชาการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนประเด็นการวิเคราะห์ ให้เป็นจริงที่ปรากฏในปัจจุบัน มีความน่าเชื่อถือ มีน้ำหนัก มีเหตุผลมากขึ้น เพื่อหาองค์ความรู้จากการวิจัยนี้โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

- ๑) ชื่อ..... ฉายา.....นามสกุล
.....อายุ.....ปี พรรษาที่บวช.....
๒) ที่อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ซอย.....
ถนน..... ตำบล..... อำเภอ.....
จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
โทร..... E-mail.....
๒) ระดับการศึกษา สถาบัน.....
๓) สถานที่ทำงาน.....
๔) ตำแหน่งทางธุรกิจ/สมณศักดิ์.....
๕) ประกอบธุรกิจประเภท..... จำนวนพนักงาน.....คน .
ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งทางด้านการศึกษา/พระพุทธศาสนา/การบริหารธุรกิจจำนวน..... ปี

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและหลักพุทธธรรม ที่เหมาะสมกับ SME

๑. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับปัจจัยในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เรียกว่า 4M
ประกอบด้วย คน เงินทุน วัตถุดิบ และการบริหารจัดการ

๑) ด้านคน (Men)

.....

.....

๒) ด้านเงินทุน (Money)

.....

.....

๓) ด้านวัตถุดิบ (Materials)

.....

.....

๔) ด้านการบริหารจัดการ (Management)

.....

.....

๒. หลักธรรมจักร ๔ มีความสัมพันธ์กับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SME)

๑) ท่านคิดเห็นว่า การอยู่ในถิ่นที่ดี (ทำเล) มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม มีทำเลและสภาพแวดล้อมที่ดี
(ปฏิรูปเทศบาล) มีส่วนช่วยเหลือและมีความสัมพันธ์ในการทำธุรกิจ SME ได้อย่างไร

.....

.....

๒) ท่านคิดเห็นว่า การคบหาคนดี (การมีเพื่อนในวงการธุรกิจที่ดี) (สัปปุริสุ์สสยะ) มีส่วนช่วยเหลือ
และมีความสัมพันธ์ในการทำธุรกิจ SME ได้อย่างไร

.....

.....

๓) ท่านคิดเห็นว่า การตั้งตนไว้ชอบ (ประกอบธุรกิจที่ซื่อตรง ไม่เอาเปรียบ ถูกกฎหมาย) ปฏิบัติ
ตนไม่ผิด การมีเพื่อนทางธุรกิจ ที่ซื่อสัตย์ ที่ดี (อตตสัมมาปณิธิ) มีส่วนช่วยเหลือและมีความสัมพันธ์ใน
การทำธุรกิจ SME ได้อย่างไร

.....

.....

๔) ท่านคิดเห็นว่า ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว(บุพเพกตปุญญตา) คือต้นทุนทางธุรกิจและทางสังคมเป็นอย่างไร เช่น

๑. เป็นธุรกิจของครอบครัวแล้วมาทำต่อยอดให้เพิ่มขึ้น

๒. มีความรู้และทักษะในธุรกิจที่ทำเป็นอย่างดี

๓. ทำธุรกิจมาช่วงหนึ่งจนสร้างชื่อเสียงและต้องการต่อยอดธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมมีส่วนช่วยเหลือและมีความสัมพันธ์ในการทำธุรกิจ SME ได้อย่างไร

.....

.....

.....

๓. ท่านคิดว่า การบูรณาการหลักจักร ๔ กับการบริหารธุรกิจ SME ตามหลัก 4 M ได้อย่างไร

๑) ท่านคิดเห็นว่า การใช้หลักจักร ๔ บูรณาการกับการทำธุรกิจ SME ด้านคน (Men) ได้อย่างไร

.....

.....

.....

๒) ท่านคิดเห็นว่า การใช้หลักจักร ๔ บูรณาการกับการทำธุรกิจ SME ด้านเงินทุน (Money) ได้อย่างไร

.....

.....

.....

๓) ท่านคิดเห็นว่า การใช้หลักจักร ๔ บูรณาการกับการทำธุรกิจ SME วัสดุดิบ (Materials) ได้อย่างไร

.....

.....

.....

๔) ท่านคิดเห็นว่า การใช้หลักจักร ๔ บูรณาการกับการทำธุรกิจ SME ด้านการบริหารจัดการ (Management) ได้อย่างไร

.....

.....

.....

๔. ข้อเสนอแนะอื่น

.....

.....

.....

.....

.....

ขอพระคุณที่เมตตาอนุเคราะห์ให้คำสัมภาษณ์

นางสาวศศิธร วัชรสินธุ์

นักศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้สัมภาษณ์

ดิฉัน นางสาวศศิธร วัชรสินธุ์ กำลังศึกษาที่มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย หลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา นำเสนองานวิจัยเชิงคุณภาพ ในหัวข้อเรื่อง บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม (Integration of Small and Medium Enterprises Management with Buddhist Doctrine) ซึ่งต้องสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

จึงขอเรียนถามท่านผู้ประกอบการธุรกิจ SME มีมุมมอง แนวคิด วิธีการ อย่างไร ในการบริหารธุรกิจของท่านมาจนถึงปัจจุบัน และประสบผลสำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น

- คน ในที่นี้ คือ ผู้ประกอบการ ผู้ร่วมค้า ลูกจ้าง ท่านได้ให้ความสำคัญในการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มคนอย่างไรบ้าง และท่านมีวิธีการในการเชื่อมความสัมพันธ์อย่างไร ทำให้ธุรกิจของท่านประสบผลสำเร็จ

- การบริหารจัดการ ในที่นี้ คือ การตลาด แหล่งเงินทุน แหล่งทำเลที่ตั้ง แหล่งวัตถุดิบ และอื่นๆที่ท่านมีนอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น มีความเชื่อมโยง สัมพันธ์ กับการที่ท่านดำเนินธุรกิจ SME อย่างไร

- ประสบการณ์ ในการทำธุรกิจของท่าน มีความชำนาญ ความรอบรู้ ในธุรกิจ SME หรือไม่ อย่างไร และท่านต้องมีเครดิตทางสังคมในกลุ่มธุรกิจที่ท่านดำเนิน อย่างไร

- มนุษย์สัมพันธ์ กับผู้ที่ท่านเกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจ SME อย่างไร ประโยชน์ที่ได้รับ เป็นอย่างไร
- การประกอบธุรกิจ SME ท่านใช้หลักความจริง ยุติธรรม จริยธรรม คุณธรรม อย่างไร ในการที่จะดำเนินธุรกิจของท่าน
- ท่านประสบกับปัญหาอะไรบ้างในช่วงที่ท่านดำเนินธุรกิจ และอะไรที่ทำให้ท่านผ่านพ้น ปัญหาเหล่านั้นมาได้ พร้อมทั้งท่านมีวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร
- ท่านประสงค์จะดำเนินธุรกิจ เป็นขนาดใหญ่หรือไม่อย่างไร

อธิบายขยายความข้อ ๒.๑ ในส่วนของทำเลที่ตั้งของถิ่นที่ดี ทางหลักพุทธศาสนามีสัปปายะ ๗ ประการ ในลักษณะของการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้า และนำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจมีด้วยกัน ๔ ประการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สัปปายะ	ปรับเข้ากับการบริหาร	อธิบายความ	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
๑.อาวาสสัปปายะหรือที่อยู่อันเหมาะสม	ทำเลที่ตั้ง สะอาด สงบ ปลอดภัย ร่มรื่น มีระเบียบ	มีความปลอดภัย ไม่พลุกพล่าน จอแจ	
๒.โคจรสัปปายะ หรือแหล่งชุมชน	เรื่องอาหารการกิน ถูกหลักอนามัย มีคุณค่าทางโภชนาการ มีปริมาณเพียงพอ	มีแหล่งอาหารไม่ไกลจากที่ทำงาน	
๓.บุคคลสัปปายะ หรือมีบุคคลที่ดี มีคุณธรรม	บุคคลทั้งนายจ้างและลูกจ้างเป็นคนดีอีกทั้งผู้ร่วมค้าที่มาติดต่อ มีคุณธรรม พูดจาภาษาเดียวกัน เข้าใจกันง่าย	การติดต่อประสานงานกับบุคคลที่เป็นคนดี มีความสามารถได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี	
๔.อิริยาบถสัปปายะ หรือ ธรรมเป็นที่สบาย	มีการอบรม แนะนำ ฝึกงานให้สามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ	คนดีมีคุณธรรม เกิดจากการให้ การเกื้อหนุน ค้ำจุนกัน ความมีศรัทธา ซึ่งกันและกัน ให้ความจริงใจต่อกัน ปฏิบัติในสิ่งที่ควร ไม่เอาเปรียบกัน	

อธิบายขยายความข้อ ๒.๒ ในส่วนของหลักการคบหาคนดี มีประเด็นย่อยในทางหลักพุทธศาสนา คือ หลักสัปปุริสธรรม ๗ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สัปปุริสธรรม ๗	ปรับเข้ากับการบริหาร	อธิบายความ	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
๑. รู้หลักหรือรู้เหตุ	หลักความจริง หลักการหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ	รู้วิธีการในการดำเนินธุรกิจเป็นอย่างดี เข้าใจขั้นตอนและแก้ปัญหาได้	
๒. รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้ผล	ผลที่ได้รับจากการกระทำ ได้รับประโยชน์	ผลที่ได้จากการบริหารที่มีประสิทธิภาพและทำให้บรรลุวัตถุประสงค์	
๓. รู้จักตน	รู้กำลังความสามารถ ความถนัดและมีคุณธรรม	รู้วิธีการขั้นตอนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ตามกำลังความสามารถที่ตนมีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ	
๔. รู้จักประมาณ และความพอดี	รู้จักการใช้จ่ายต่อสิ่งที่หามาได้ อย่างมีคุณค่า	การลงทุนตามกำลังที่มีอยู่ไม่เกินตัว ค่อยเป็นค่อยไปตามที่ตนมีกำลัง	
๕. รู้จักกาลเวลา	ระยะเวลาในการทำธุรกิจและการดำเนินกิจการที่เหมาะสม	ส่งมอบสินค้าให้ตรงตามที่กำหนด ปฏิบัติงานให้ให้ตรงเวลา ทันเวลา พุดคำไหนคำนั้น	
๖. รู้จักชุมชน	กำหนดนัดหมายประชุมตามสมควรและประพฤติปฏิบัติต่อชุมชน	รู้ระเบียบวิธีปฏิบัติ และประพฤติตนให้เหมาะสมต่อชุมชนและพัฒนาชุมชนนั้นๆ	
๗. รู้จักการวางตัวต่อบุคคลที่ไปติดต่อสื่อสาร	มีอัธยาศัยในการไปติดต่อสัมพันธ์ มีความสามารถในการสื่อสารเจรจา	รู้วิธีการในการปฏิบัติต่อบุคคลแต่ละคน ว่าคนๆนั้นต้องทำอะไร มีคุณธรรมในการผู้มิตรไมตรีกับบุคคลทุกระดับ	

อธิบายขยายความ ข้อ ๒.๓ ในส่วนของการตั้งตนไว้ชอบ ทางหลักพุทธศาสนามีหลัก สุจริต ๓ และ สัมมาทิฐิ ที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้ามาเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

สุจริต ๓ และ สัมมาทิฐิ	ปรับเข้ากับการบริหาร	อธิบายความ	ข้อมูลจากการ สัมภาษณ์
๑. กายสุจริต	มีกิริยาที่อ่อนโยนกิริยา งดงาม คือภาษากาย ใน การแสดงออกมาแล้ว สัมผัสได้ถึงควมมีเมตตา กรุณา	ท่วงท่า กิริยาที่ แสดงออกมีความสุจริต ในกายเหมาะสมกับ สถานการณ์ มีความรู้สึก ผิดชอบชั่วดี ตามความ เหมาะสมที่เห็นควร ไม่ ประพฤติผิด	
๒. วจีสุจริต	การมีวาจาไพเราะเสนาะ หู พูดจาเป็นที่น่าเชื่อถือ ได้ มีสัจจะ มีคำพูดที่ไม่ ทำร้ายจิตใจของผู้อื่น	มีคำพูดที่มีหลักฐานที่ถูก ที่ควร รู้กาลเทศะ วาจา ที่นำมาซึ่งความสุข ความ เจริญ พูดแต่คำพูดดี ๆ ไพเราะ รื่นหู	
๓. มโนสุจริต	การแสดงออกของคนเรานั้น ออกมาจากใจทั้งสิ้น ดังนั้นใจจึงเป็นประธาน ในการกระทำทั้งปวง มีความอดทน อดกลั้นต่อ สิ่งยั่วยู่ ที่จะนำพาไปสู่สิ่ง ไม่ดี	ต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง ใจ ต้องมีสติคุ้มครองไม่ยอม ตามในสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร ใจต้องมีเมตตา ไม่เล่น ไปตามอารมณ์ที่มา กระทบ อดทนอดกลั้น ไม่คิดละโมภโลกมาก	
สัมมาทิฐิ	มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง โดยการ คิดดี พูดดี จิตใจ ดี ก็นำพาความสำเร็จ	ก่อนการตัดสินใจอะไร ใคร่ครวญอย่างมีสติ รับรู้ ในสิ่งที่ควร มีความคิดดี ยับยั้งชั่งใจตน ตลอด เวลาด้วยการใช้ปัญญา ไตร่ตรอง	

อธิบายขยายความ ข้อ ๒.๔ ในส่วนของความเป็นผู้ทำความดีไว้ก่อนนั้น ทางหลักพุทธศาสนาของผู้มีบุญบารมีมาแต่ชาติอดีตหรือชาติปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาและค้นคว้ามานั้นเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ โดยใช้หลักธรรม คือ บารมี ๑๐ ทศน์ ซึ่งที่มีความเกี่ยวข้อง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

บารมี ๑๐ ทศน์	ปรับเข้ากับการบริหาร	อธิบายความ	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
๑.ทาน	การสละทรัพย์ที่หามาได้เพื่อส่วนรวม	การช่วยเหลือ ด้วยการทำ CSR	
๒.ศีล	รักษาไว้ซึ่งคุณงามความดี	การดำเนินธุรกิจด้วยความจริงใจ ไม่หักหลังผู้ร่วมค้า	
๓.เนกขัมมะ	การปฏิบัติตนในทางที่ถูกที่ควร	การดำเนินธุรกิจด้วยความจริงใจ ไม่หักหลังผู้ร่วมค้า	
๔.ปัญญา	ใช้ปัญญาในทางที่ถูกที่ควร ให้หลีกเลี่ยงเหตุที่จะนำพาตนไปในทางที่เสื่อม	การดำเนินธุรกิจด้วยความจริงใจ ไม่หักหลังผู้ร่วมค้า	
๕.วิริยะ	มีความอุตสาหะต่อความยากลำบาก ไม่ย่อท้อ	สู้ทุกสถานการณ์ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	
๖.ขันติ	มีความอดทน ไม่ลี้มเล็กกลางคัน ไม่ได้ตอบสนองสิ่งชั่วร้ายที่ไม่ดี	มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำ	
๗.สัจจะ	เป็นคนไม่กลับกลอก โหล	เป็นคนเด็ดเดี่ยวพูดคำไหนคำนั้น	
๘.อธิษฐาน	มีความมุ่งมั่นไม่ลี้มเล็กกลางคัน ยึดแต่ความดีเป็นที่ตั้ง	มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำ	
๙.เมตตา	มีความปรารถนาที่ดีต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง	เกื้อกูลคนที่เกี่ยวข้องด้วยความปรารถนาดี อย่างสม่ำเสมอ	
๑๐.อุเบกขา	ไม่ยินดียินร้ายต่อคำติชมรับมาเพื่อไว้แก้ไข	ตั้งมั่นในความเป็นตัวตน ไม่ให้ร้ายผู้อื่น และรับฟังข้อเสนอแนะ ติชม เพื่อนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น	

เรื่อง บูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

(Integration of Small and Medium Enterprises Management with Buddhist Doctrine)

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เข้าสู่ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงย้ำถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นปรัชญาที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้เศรษฐกิจไทยสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้น ทางสายกลาง สำหรับการดำเนินชีวิตของคนไทยในทุกระดับชั้นตามหลักการแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับกลยุทธ์ทางธุรกิจที่มุ่งเน้น เรื่องของการพัฒนาที่สมดุลเพื่อตอบรับกับโลกาภิวัตน์ ส่วนเงื่อนไขทางคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์และความมีจริยธรรมในตนเองพร้อมทั้งมีการดำเนินชีวิตที่มีความเพียรพยายาม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ดังนั้นจึงเป็นที่มาว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถที่จะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักพุทธธรรม มาผสมผสานกันเพื่อก่อให้เกิดการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนและยังประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมได้อย่างพอเพียง ซึ่งชุมชนถือเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ

การพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเป็นแนวความคิดการพัฒนาที่เกิดขึ้นภายหลังจากความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศที่ไม่สามารถทำให้คนในประเทศอยู่ดีมีสุขได้ จึงต้องแสวงหาทางออกที่นำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศร่วมกันของคนในชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรมและความสุข ก่อให้เกิดให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน อันจะนำมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งผลให้คนมีความสุขอย่างแท้จริง

จากการที่กล่าวแล้วว่าต้องแสวงหาทางออกที่นำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศร่วมกันของคนในชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพและคุณธรรมส่งผลให้มีความสุข ซึ่งในปัจจุบันนี้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นกลุ่มธุรกิจที่กำลังได้รับความนิยม และทำให้เกิดสินค้าใหม่ ๆ ที่ภาครัฐได้เล็งเห็นว่าต้องสนับสนุน เพื่อให้ประชาชนสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม อันมีรูปแบบวิธีการของผู้ประกอบการอันจะทำให้สามารถเข้าใจถึงการประกอบกิจการที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จภาวะภายในของผู้ประกอบการด้วยจักร ๔ ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กล่าวคือ จักร ๔ แปลว่า ล้อรถ ล้อรถย่อมหมุนนำผู้ขับขี่รถไปสู่จุดหมาย ธรรมที่ได้ชื่อว่าจักร เพราะเปรียบเสมือนล้อรถ นำบุคคลผู้ปฏิบัติไปสู่ความเจริญ ซึ่งเป็นหลักธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจล้อนำรถไปสู่ที่หมาย ๔ ด้าน จักร ๔ ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง **จักร ๔ ในทางพุทธศาสนามีความหมาย ตามพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับ พระธรรมปิฎก ดังนี้** ล้อ, ล้อรถ, ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจล้อนำรถไปสู่ที่หมายมี ๔ อย่าง คือ

๑. ปฏิรูปเทสวาสะ อยู่ในถิ่นที่ดี มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม

๒. สัปบุรุษปัสสยะ สมาคมกับสัตบุรุษ

๓. อตตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ชอบ , ตั้งจิตคิดมุ่งหมายนำตนไปถูกทาง

๔. ปุพเพตปุญญตา ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว มีพื้นเดิมดี ได้สร้างสมคุณความดีเตรียมพร้อมไว้แต่ต้น^๑

หลักการ จักร ๔ นี้ ในทางพุทธศาสนา จะเป็นการให้คำแนะนำ หรือสอนให้สำหรับบุคคลที่พึงต้องการที่จะแสวงหาความพ้นทุกข์ หรือหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง แต่ในทางที่เป็นความจริงแล้ว หลักการ จักร ๔ นี้ ย่อมสามารถนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ได้กับ บุคคลทุกแขนงอาชีพ ทุกแขนงความรู้ จะว่า เป็นหลักในการ ค้าขาย ก็ได้ จะว่าเป็นหลัก การแสวงหาที่ทำงาน ก็ได้ หรือจะว่า เป็นหลักการแสวงหาอาชีพ ก็ว่าได้ อีกทั้ง หลักการจักร ๔ นี้ จะเปรียบไปคล้ายการหาทำเลที่อยู่อาศัย หรือทำมาหากิน ในระดับบุคคลทั่วไปก็ยังได้เพราะเป็นหลักการที่กว้างขวาง สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือนำไปใช้ได้โดยตรง กับทุกบุคคล เพราะ ไม่ว่าจะบุคคลนั้นๆ จะอยู่ในอาชีพ หรือบทบาท หน้าที่ใด ล้วนต้องใช้หลัก “จักร ๔” นี้หรือยึดถือไว้เป็นบรรทัดฐาน นำไปเป็นแม่แบบในการปฏิบัติ ก็ย่อมสามารถนำตน ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ ตั้งแต่ ระดับปุถุชน ไปจนถึง ระดับ อริยะบุคคล

จักร๔ สามารถนำมาใช้ได้กับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือการเลือกทำเลที่ตั้ง การติดต่อประสานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง การตั้งตนไว้ชอบ และการมีวิธีการในการประกอบธุรกิจจากผู้ที่เคยทำมาก่อน ซึ่งพุทธธรรมจักร๔นี้ถือว่าเหมาะกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอันนำมาซึ่งการประสบความสำเร็จของการทำธุรกิจ ความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อเศรษฐกิจ เป็นธุรกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นธุรกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ และยังสามารถรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรม เมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูกรวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพแรงงานเข้ามาหางานในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งช่วยการกระจุกตัวของโรงงาน กิจการธุรกิจในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
๒. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
๓. เพื่อบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส .อาร์.พีริ่งติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๐.

๔. เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการการบริหารธุรกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม”

๓. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื่องจากการศึกษาบูรณาการการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยหลักพุทธธรรม ขอบเขตเนื้อหาจึงจำแนกเป็นดังนี้

๑) การศึกษาวิเคราะห์ด้านการบริการธุรกิจเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเท่านั้น ซึ่งการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการบริหาร และหลักการบริหารธุรกิจ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประกอบด้วยทรัพยากร 5M ได้แก่ ด้านคน (Man) ด้านเครื่องจักรและวัตถุดิบ (Material) ด้านการบริหารจัดการ (Management) ด้านเงินทุน (Money) และคุณธรรม(Morality)

๒) ขอบเขตด้านเนื้อหาด้านพุทธธรรมเกี่ยวกับจักร๔ อันเป็นพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทั้งนี้จักร๔ มีหลักธรรมมากมายภายใต้หัวข้อจักร ๔ หลักการในเรื่องของจักร ๔ นี้ นับได้ว่า เป็นการให้คำแนะนำ หรือสอนหลักการหรือวิธีการในการดำรงชีวิต ในกับบุคคลทั้งหลายในทุกระดับชั้นได้เป็นอย่างดี ซึ่ง ก็ขึ้นอยู่กับว่า ใครจะมีบทบาท ความรู้ ใดๆ ควรที่จะแสวงหาถิ่นที่จะทำให้บุคคลนั้นๆ มีความสุข ความเจริญ ในชีวิตตั้งแต่ระดับบุคคล ไปจนถึงระดับบอริยะบุคคล

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

การการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์ เป็นการบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสาร (Document Research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ (Qualitative Interview Research) โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิของพระพุทธศาสนา (Primary Research)คือ พระไตรปิฎกฉบับหลวง มหามกุฏราชวิทยาลัย

รูปแบบการนำเสนอจากการวิเคราะห์แบ่งการศึกษาที่เป็นเนื้อหาของหลักการทฤษฎีการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และหลักพุทธธรรมจักร๔ กล่าวคือ ใช้กรอบการบริหารธุรกิจ 5M ของการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สำหรับหลักพุทธธรรมใช้ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาว่าด้วยเรื่องจักร ๔ ในการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีรูปแบบและแนวคิดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ใดๆ

๕. ความรู้ด้านการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SME)

ทฤษฎีการบริหารจัดการ เมื่อการทำงานต่างๆคงเป็นไปแต่เพียงการใช้อำนาจ (Power) อย่างเต็มที่ โดยตัวของผู้นำของคนกลุ่มคนในสมัยนั้น แต่หลังจากได้มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมของ

ประเทศในแถบยุโรป สภาพแวดล้อมต่างๆมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป การรวมกลุ่มกันทำงานเริ่มมีปัญหายุ่งยากขึ้น จึงได้มีผู้คิดค้นและพยายามหาวิธีศึกษาวิชาการด้านการบริหารขึ้น ดังนี้

๑. ทฤษฎีการบริหารของ Henry Fayol เฮนรี ฟาโย เป็นนักวิศวกรและนักธุรกิจชาวฝรั่งเศสทำงานที่บริษัทเหมืองแร่ พบว่า การบริหารงานให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยทักษะความชำนาญ ตลอดจนการมีกระบวนการในการบริหารที่ดี เขาได้อาศัยประสบการณ์ที่ได้จากการเป็นนักบริหารมาเป็นเวลานาน และรวบรวมขึ้นเป็นหลักการ (Principles) ซึ่งถือว่าถูกต้องถึงขนาดถือได้ว่าเป็นทฤษฎี (Theory) ของกระบวนการบริหาร (Processes Management) ว่าประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร (Management Function) ๕ ประการ คือ

- ๑) การวางแผน (Planning)
- ๒) การจัดการองค์กร (Organizing)
- ๓) การบังคับบัญชาสั่งการ (commanding)
- ๔) การประสานงาน (Coordination)
- ๕) การควบคุม (Controlling)

ฟาโยล (Fayol) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดศูนย์กลางปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้น และมากขึ้นเรื่อยๆ กล่าวคือ ในฐานะผู้บริหารจึงมีความหมายของผู้นำอย่างแท้จริง ซึ่งในปัจจุบันการจำแนกหน้าที่ในการบริหาร (Management Function) ที่เหมาะสมที่สุดและเป็นที่ยอมรับกันมากที่สุดคือ การใช้วิธีรวมกิจกรรมหรืองานบริการต่างๆไว้ภายใต้หัวข้อ ดังนี้ คือ

- ๑) การวางแผน (Planning)
- ๒) การจัดการองค์กร (Organizing)
- ๓) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing)
- ๔) การอำนวยการ (Controlling)

หลักการบริหารของฟาโยล (Fayol) ยังคงเป็นเกณฑ์ที่ใช้ปฏิบัติกันอยู่ทุกวันนี้ เพราะไม่ว่างานบริหารองค์การด้านใดมาพิจารณาจะเห็นว่ามีการจัดการแบ่งหน้าที่ของผู้บริหารไว้ใกล้เคียงกับหลักเกณฑ์ของฟาโยล (Fayol) กล่าวได้ว่าหลักการบริหารของฟาโยล (Fayol) มีความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าหมายขององค์การส่วนหนึ่งเกิดจากความร่วมมือในการทำงาน โดยเฉพาะการทำงานเป็นทีม (Team Work) การสร้างทีมงานที่ดีเป็นบทบาทหนึ่งของผู้บริหาร ในอันที่จะสามารถพัฒนางานและปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การได้^๒

^๒ กรรณก ทิพรส, **องค์การและการจัดการ**, (มหาสารคาม: คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๓), หน้า ๕๐.

๒. ทฤษฎีการบริหาร POSDCORB ของ Gullick และ Urwick จากแนวคิดที่จะหาวิธีการที่ดีที่สุดในการบริหารงาน ศาสตราจารย์ ลูเธอร์ กูลิค (Luther Guic) ชาวอเมริกัน และศาสตราจารย์ ลินดัล เออร์วิค (Lyndall Uewick) ชาวอังกฤษ ได้สรุปการบริหารไว้ใน “Paper on the Science of Administration” ในค.ศ.๑๙๓๗ ว่า กระบวนการบริหารย่อมประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ๗ ประการ ที่เรียกว่า POSDCORB Model รายละเอียดดังนี้^๓

๑) P = Planning การวางแผน ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย(Policy) เพื่อให้แผนงานที่วางขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน แผนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้ความรู้ในทางวิชาการ และวิจรณ์ญาณวินิจฉัยเหตุการณ์ในอนาคต แล้วกำหนดวิธีการโดยถูกต้องอย่างมีเหตุผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยถูกต้องและสมบูรณ์

๒) O = Organizing การจัดส่วนแบ่งงานต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เช่น การจัดแบ่งงาน (Division of work เป็นกรม กอง แผนก โดยอาศัย ปริมาณงานเฉพาะอย่าง (Specialization) ก็ได้ นอกจากนี้อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุม(Control)หรือพิจารณาในแง่หน่วยงาน เช่นหน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา(Staff) และหน่วยงานสนับสนุน (Auxiliary) และอาจรวมถึงการปรับปรุงองค์การบริหารให้ดีขึ้นด้วย

๓) S = Staffing การจัดการบุคลากรและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงานที่แบ่งไว้ กล่าวคือ การจัดการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานให้เหมาะสม (Competent men for competent job) และรวมถึงการที่จะเสริมสร้างและดำรง สัมพันธภาพในการทำงานของคนงานและพนักงานด้วย

๔) D = Directing การศึกษาวิธีการอำนวยความสะดวกรวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศงานตลอดจนศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษย์สัมพันธ์(Human relation) และแรงจูงใจ(Motivation) เป็นต้น การอำนวยความสะดวกนี้ยังรวมถึงการวินิจฉัยสั่งการ (Decision making) ซึ่งต้องอาศัยวิทยาการสมัยใหม่และวิธีการใหม่ๆมาช่วยด้วย

๕) C = Coordinating ความร่วมมือประสานงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะช่วยให้การประสานงานดีขึ้น เพื่อช่วยแก้ปัญหาซึ่งขัดข้องในการทำงาน เป็นเรื่องของผู้บังคับบัญชา ต้องจัดระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงาน และระหว่างผู้ปฏิบัติงานในระดับต่างๆด้วย นอกจากนี้ยังรวมถึงการสื่อสาร(Communication) อีกด้วย

^๓สุรพล สุยพรหมและคณะ , **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ**, (พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๕), หน้า๔๘.

๖) R = Reporting การรายงานผลการปฏิบัติงาน ตลอดถึงการประชาสัมพันธ์(Public relation) รวมถึงการสื่อสาร ระหว่างหน่วยงานกับประชาชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย ความสำคัญของรายงานนั้นจะต้องอยู่บนรากฐานของความจริง

๗) B = Budgeting การงบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหาร เกี่ยวกับงบประมาณและรายงานเงิน ตลอดจนใช้วิธีการงบประมาณเป็นแผนงานเป็นเครื่องมือในการควบคุมงาน

โดยทั่วไปในการถือว่ามีทรัพยากร(Administrative Resources) ที่เป็นปัจจัยสำคัญอยู่ ๔ ประการ คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Material) และการจัดการ (Management) หรือเรียกว่า 4M's ส่วนในการบริหารธุรกิจได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยของการบริหารเพิ่มเติมออกไปอีก คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Material) เครื่องจักร (Machine) วิธีการ (Method) และการบริหาร (Management) หรือที่นิยมเรียกกันว่า 6M's ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรของ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลครบถ้วน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติเมื่อสภาพแวดล้อมซึ่งอาจจะมีสาเหตุเนื่องมาจากการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร หรือแม้แต่วิทยาศาสตร์ มีผลกระทบต่อองค์กร การจะใช้ศาสตร์อย่างเดียวย่อมไม่พอ ผู้บริหารต้องใช้ศิลปะในการบริหารจัดการด้วย ซึ่งอาจจะเป็นทักษะเฉพาะตัวของผู้นำ บุคลิกลักษณะ ภาวะผู้นำ วิถีเจรจา และสร้าง ความจงใจ การผูกมิตร การแสวงหาแนวร่วม อันมีส่วนสำคัญกลไกต่างๆก็คือ ผู้บริหารจัดการต้องใช้ ทั้งศาสตร์และศิลป์ไปพร้อมๆกัน^๔

๖. กรอบหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการบริหารตน เป็นการมองตามความจริงอันเป็นปรากฏการณ์ของธรรมชาติ สร้างความเปลี่ยนแปลงให้คนที่ไม่รู้เป็นคนมีความรู้ จนสามารถมองโลกทัศน์ภายในจิตของตน หลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา คือการเพียรพยายามขัดเกลาจิตตนด้วยการเพิ่มปัญญา วิชา อันเป็นตัวความรู้ให้สามารถบริหารตนได้มากพอสมควรที่จะเข้าไปมีส่วนในการบริหารคนอื่นจากคนหนึ่งไปถึงหลาย ๆ คน จนถึงบริหารองค์กรต่าง ๆ ถ้าเรามองในแง่ของความจริงแล้ว การบริหารทุกอย่างต้องเริ่มที่การบริหารตนมาก่อนทั้งนั้น การบริหารองค์กรตลอดถึงประเทศชาติ การทำงานประสานงาน ร่วมแรงร่วมใจกันในการทำหน้าที่ป้องกัน บำบัด บำรุง รักษาองค์กรของคน ที่ศึกษาฝึกหรืออบรมตนมาดีแล้วนั่นเอง

การบริหารองค์กรจึงเป็นผลสืบเนื่องมาจากคนเป็นจำนวนมากที่ฝึกปรือกันมาในด้านต่างๆจนเกิดความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรมเหมาะสมที่จะทำงานในฐานะนั้นๆ หมายความว่าใครมี

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐.

ตำแหน่งหน้าที่อะไร อย่างไร ก็ทำหน้าที่ที่รับผิดชอบต่อภารกิจเหล่านั้นๆจนเกิดผลสำเร็จของภารกิจ ซึ่งเกิดจากการที่แต่ละคนที่ฝึกมาดีแล้ว มาร่วมหลักความคิดร่วมกิจกรรม ร่วมผลประโยชน์กัน ฉะนั้น การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมก็เป็นหน่วยธุรกิจที่ต้องนำหลักธรรมมาฝึกตนเองให้เป็น ผู้บริหารที่สามารถบริหารจัดการองค์กรของตนให้มีประสิทธิภาพได้ หัวข้อธรรมที่เหมาะสมกับการ บริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ได้แก่ จักร ๔ ธรรมที่เป็นจุดล่อธรรนำคนไปสู่ความ เจริญก้าวหน้า ความสำเร็จ ๔ ประการ คือ

๑. ปฏิรูปเทสวาสะ การเกิด การอยู่ การครองชีวิตในประเทศท้องถิ่นที่สามารถเป็นปัจจัย เสริมให้ประสบความสำเร็จ เป็นอันเดียวกันกับคติสมบัติ

๒. สปัจริสุปัสสยะ คบหาสมาคมกับคนดีเป็นมิตร เป็นสหาย เป็นครูอาจารย์ รวมถึงบุคคล ภายในตระกูล ครอบครัว เครือญาติ เป็นต้น

๓. อัตตสัมมาปณิธิ ความเป็นผู้ตั้งตนไว้ชอบ ตั้งจิตมุ่งหมายนำตนไปถูกทางรู้จักวางตนให้ เหมาะสมกับฐานะ

๔. ปุพเพตปุญญตา ความเป็นผู้มีบุญที่กระทำไว้ในกาลก่อน คำว่ากาลก่อนนั้น อาจจะเป็น ชาติก่อนๆย้อนไปไกลๆชาติก่อน คือชาติก่อนจากชาติปัจจุบัน และรวมถึงปีก่อนๆ เดือนๆ วันก่อนๆ ในชาติปัจจุบันนี้เอง

จะเห็นได้ว่าจักร ๔ เป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งมี หัวข้อธรรมอีกมากมายที่จะช่วยทำให้การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประสบความสำเร็จ จาก การศึกษาข้างต้นจึงได้รวบรวมสรุปหลักธรรมดังกล่าวโดยจำแนกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ ๑. ด้านปฏิรูป เทสวาสะ-อยู่ในถิ่นที่ดี ๒. ด้านสปัจริสุปัสสยะ -คบสัตบุรุษ ๓. ด้านอัตตสัมมาปณิธิ-ตั้งตนไว้ชอบและ ด้านปุพเพตปุญญตา-ทำบุญไว้ในปางก่อน รายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำแนกตามด้านในจักร ๔

ด้านปฏิรูปเทสวาสะ อยู่ในถิ่นที่ดี	ด้านสัปปริสุปัสสะ คบสัตบุรุษ	ด้านอัตตสัมมาณิธิ ตั้งตนไว้ชอบ	ด้านบุพเพกตปุญญา ทำบุญไว้ในปางก่อน
<p>บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ</p> <p>๑. ทานมัย ๒. สีลมัย ๓. ภาวนามัย ๔. อปจายนมัย ๕. เวยยาวัจจมัย ๖. ปัตติทานมัย ๗. ปัตตานุโมทนามัย ๘. ธรรมสวนมัย ๙. ธรรมเทศนามัย ๑๐. ทิฏฐุชกรรม</p> <p>สัปปายะ ๗</p> <p>๑. อาวาสสัปปายะ ๒. โคจรสัปปายะ ๓. ภัตตสัปปายะ ๔. บุคคลสัปปายะ ๕. โภชนสัปปายะ ๖. อุตสัปปายะ ๗. อิริยาปถสัปปายะ</p> <p>สรุปเป็น ๔ ประการ</p> <p>๑. อาวาสสบาย ๒. อาหารสบาย ๓. บุคคลสบาย ๔. ธรรมสบาย</p>	<p>สัปปริสธรรม ๗</p> <p>๑. ฉัมมัณฺญา/รู้จักเหตุ ๒. อัถถฺณฺญา/รู้จักผล ๓. อัถตฺตฺณฺญา/รู้จักตน ๔. มัตตฺตฺณฺญา/รู้จักพอดี ๕. กาลฺณฺญา/ รู้จักกาล ๖. ปริสฺสฺณฺญา/รู้จักบริษัท ๗. ปุคฺคฺลฺณฺญา/รู้จักบุคคล</p>	<p>สุจริต ๓</p> <p>๑. กายสุจริต ๒. วาจาสุจริต ๓. มโนสุจริ</p> <p>สัมมาทิฏฐิ</p> <p>มงคล ๓๘ ประการ</p> <p>การพัฒนาชีวิต</p> <p>เพื่อให้เป็นคนดีของสังคม มงคล ๑-๑๘ ดังนี้</p> <p>๑. การไม่คบคนพาล ๒. การคบบัณฑิต ๓. บูชาผู้ที่ควรบูชา ๔. การอยู่ในถิ่นที่สมควร ๕. ทำบุญไว้ในปางก่อน ๖. ตั้งตนไว้ชอบ ๗. ความเป็นพหูสูต ๘. การศึกษาศิลปะ ๙. วินัยที่ศึกษาดีแล้ว ๑๐. วาจาสุภาสิต ๑๑. การบำรุงบิดามารดา ๑๒. การสงเคราะห์บุตร ๑๓. สงเคราะห์ภรรยา ๑๔. การงานไม่คั่งค้าง ๑๕. การบริจาคทาน ๑๖. การประพฤติธรรม ๑๗. การสงเคราะห์ญาติ ๑๘. การงานที่ไม่มีโทษ</p> <p>การพัฒนาจิตเพื่อความสิ้นกิเลส มงคล ๑๙-๓๘</p>	<p>บารมี ๑๐ ทศน์</p> <p>๑. ทาน ๒. ลบารมี ๓. เนกขัมมะ ๔. ปัญญา ๕. วิริยะ ๖. ขันติ ๗. สัจจะ ๘. อธิษฐาน ๙. เมตตา ๑๐. อุเบกขา</p>

แผนภูมิที่ ๓.๖ แสดงหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหาร ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ได้แก่ จักร ๔ คือ หลักธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองดลบันดาลไปสู่ที่หมาย จากแผนภูมิแสดงให้เห็นจักร ๔ เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งจำแนกเป็น ๔ ด้านและมีหลักธรรม ดังนี้ คือ

๑. ด้านปฏิรูปเทสวาสะ - อยู่ในถิ่นที่ดี มีหัวข้อธรรมบุญกิริยาวัตตุ ๑๐๐ และ สัปปายะ ๗
๒. ด้านสัปปุริสสุปัสสยะ - คบสัตบุรุษ มีหัวข้อธรรม คือ สัจจัตถ ๓ สัมมาทิฎฐิ และมงคล ๓๘ ประการ
๓. ด้านอัตตสัมมาณิธิ - ตั้งตนไว้ชอบ มีหัวข้อธรรม คือ สัปปุริสธรรม ๗
๔. ด้านปุพเพกตปุณญตา-ทำบุญไว้ในปางก่อน มีหัวข้อธรรม คือ บารมี ๑๐๐ ทัศน์

ผู้วิจัย

นางสาวศศิธร วัชรสินธุ์

หลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ
ภาพประกอบการสัมมนา

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ -นามสกุล : นางสาวศศิธร วัชรสินธุ์
- วันเดือนปีเกิด : เกิด ๕ กรกฎาคม ๒๕๐๖
- ภูมิลำเนา : ๑๕๖๔/๖๕ หมู่บ้านพิบูลย์ ซอย 10
ถนนประชากรราษฎร์ 1 แขวงวงศ์สว่าง
เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๑๔๕๑/๑๕๔ ถนนสุขุมวิท แขวงพระโขนงเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๖๐
- การศึกษา : ปริญญาตรี บริหารธุรกิจ สาขาบัญชี ม.รามคำแหง
: ปริญญาโท บริหารธุรกิจ สาขาการตลาด
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

